

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

არნოლდ ჩიკობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტი

შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Arnold Chikobava Institute of Linguistics

Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia

ღებვიურ-ქართული ლექსიკონი

თბილისი 2022

პროექტი – კავკასიურ-ქართული ლექსიკონები. II (№FR-18-3659) განხორციელდა შოთა რუსთაველის საქართველოს სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით. წინამდებარე პუბლიკაციაში გამოთქმული ნებისმიერი მოსაზრება ეკუთვნის ავტორს და შესაძლოა არ ასახავდეს ფონდის შეხედულებებს.

პროექტი განხორციელდა თსუ არნ. ჩიქობავას სახელობის ენათმეცნიერების ინსტიტუტში www.ice.ge The project has been made in TSU Arnold Chikobava Institute of Linguistics www.ice.ge

ლექსიკონი გამოსაცემად მოამზადა რომან ლოლუამ

ლეზგიურ-ქართული ლექსიკონის შედგენის პრინციპები

ლეზგიურ-ქართულ ლექსიკონში ძირითადად შევიდა წინამორბედ მკვლევართა თარგმნითი და სხვა ლექსიკონებიდან ამოკრებილი ლექსიკური მასალა. ეს, უპირველეს ყოვლისა, ერთადერთი არსებული ლეზგიურ-რუსული ლექსიკონი, რომელიც დაახლოებით 28 ათასს სიტყვა-სტატიას მოიცავს. ამ ლექსიკონის შედგენა 1956 წელს დაიწყო მ. გაჯიევმა, ხოლო მისი გადაცვალების შემდეგ (1958 წ.) დაასრულა ბ. თალიბოვმა (თალიბოვი, გაჯიევი 1966). აგრეთვე, გათვალისწინებულია რუსულ-ლეზგიური ლექსიკონების მონაცემები, რომელთაგან აღსანიშნავი ორია, ესენია: 1950 წელს მაჰაჩყალაში გამოქვეყნებული რუსულ-ლეზგიური ლექსიკონი (დაახლოებით 35 ათასს სიტყვას მოიცავს), რომლის შემდგენელია მ. გაჯიევი (გაჯიევი 1950), ხოლო მეორე – ბ. თალიბოვის მიერ გამოცემული ლექსიკონი, რომელიც დაახლ. 12 ათასი სიტყვა-სტატიას მოიცავს (თალიბოვი 1966). აღსანიშნავია, აგრეთვე, რუსულ-ლეზგიური სასკოლო ლექსიკონები და სასაუბროები (გაჯიევი 1940; გაჯიევი 1956; ჰაიდაროვი 1959; გიულმაჰომედოვი ა. 1987; გიულმაჰომედოვი ა. 1991; გიულმაჰომედოვი ა., რამალდანოვი 1998; ბარანიკოვა, გიულმაჰომედოვი ა., რამალდანოვი 2003; გიულმაჰომედოვი ა., გიულმაჰომედოვი გ. 2008).

თარგმნითი ლექსიკონების გარდა, შეძლებისდაგვარად გათვალისწინებულია სხვა ლექსიკონების მონაცემებიც; ასეთებია: 1940 წელს გამოქვეყნებული ტერმინოლოგიური ლექსიკონი და რუსულ-ლეზგიური ტერმინოლოგიური ლექსიკონი (ალიკბეროვი 1940; რამალდანოვი 1982), 2003-2005 წლებში ორ ტომად გამოქვეყნებული ლეზგიური ენის განმარტებითი ლექსიკონი (გიულმაჰომედოვი ა. 2003; გიულმაჰომედოვი ა. 2004; გიულმაჰომედოვი ა. 2005), ორთოგრაფიული ლექსიკონები (ჰაიდაროვი 1964; ჰაიდაროვი 1979; ჰაიდაროვი 2001), სინონიმების (გიულმაჰომედოვი ა. 1982; გიულმაჰომედოვი ა., გიულმაჰომედოვი გ. 2007), ანტონიმების (გაჯიმურადოვი 1994), ომონიმების (ჰაიდაროვი, მირზოევი 1981), ფრაზეოლოგიური (გიულმაჰომედოვი ა. 1971; გიულმაჰომედოვი ა. 1995), ორიენტალიზმების (სელიმოვი 2001), არაბული და სპარსული ნასესხობების (ზაბიტოვი, ეფენდიევი 2001), საკუთარი სახელებისა (აბდულმუთალიბოვი 2004) და სხვა ლექსიკონები (გიულმაჰომედოვი ა. 1998; გიულმაჰომედოვი ა. 2009).

ლეზგიურ-ქართული ლექსიკონის შედგენის პრინციპები ასეთია:

ლეზგიურისათვის გამოყენებულია მოქმედი ანბანი, რომელიც სლავურ გრაფიკას (კირილიცას) ეფუძნება:

А а ა	Б б ბ	В в ჴ/ვ	Г г გ	Гь гь ღ	Гъ гъ ჴ	Д д დ	Е е ე/დე	Ё ё ო	Ж ж ჟ	З з ზ	И и ი
Й й ი	К к ქ/კ	Къ къ ყ	Кь кь ყ	КІ кІ კ	Л л ლ	М м მ	Н н ნ	О о ო	П п ფ/ფ	ПІ пІ პ	Р р რ
С с ს	Т т თ/თ	ТІ тІ ტ	У у უ	Уь уь ჴ	Ф ф ფ	Х х ხ	Хь хь ჯ	Хъ хъ ხ̣	Ц ц ც	ЦІ цІ წ	Ч ч ჩ
ЧІ чІ ჭ	Ш ш შ	Щ щ [შ]	Ъ ъ ჲ	Ы ы [ჲ]	Ь ь []	Э э ცე/ე	Ю ю ოუ	Я я ია			

ყველა სასათაურო სიტყვა ლექსიკონში განლაგებულია ლეზგიურ ანბანთრიგზე.

დიალექტური ლექსიკა, გარდა გიუნეური დიალექტისა, რომელსაც ლეზგიური სალიტერატურო ენა ეფუძნება, წარმოდგენილია, თუ: 1) დიალექტიზმს არა აქვს შესატყვისი ლიტერატურულ ენაში, მაგ., **фаф (-а, -а, -ар)** არს. დიალ. „ბიცოლა“ (მამის მხრიდან); 2) დიალექტიზმი ფართოდაა გავრცელებული (ასეთ შემთხვევაში მიეთითებულია მისი შესატყვისი ლიტერატურულ ენაში), მაგ., **кьал II** დიალ. იხ. **чухвер**. არ არის აღნიშნული სიტყვის დიალექტური კუთვნილება, თუ სიტყვა ორ ან მეტ დიალექტშია წარმოდგენილი.

ლეზგიურ სიტყვასთან მითითებულია, თუ რა მეტყველების ნაწილთან გვაქვს საქმე, მაგ., **яд (ци, це, ятар)** არს. „წყალი“, **яру** ზედს. „წითელი“, **ругуд** რიცხვ. „ექვსი“, **вуж (ни, не, იშვ. вужар)** ნაცვ. კითხვ. „ვინ?“, **тIуьн (нез, тIуьна, неъ)** ზმნა „ჭამა“...

სალექსიკონო ერთეულები წარმოდგენილია უკონტექსტოდ, თუ ნაწილაკები და მისთ. სპეციალურ განმარტებას არ მოითხოვენ. თუ სასათაურო სიტყვა მხოლოდ განსაზღვრულ შესიტყვებაში გამოიყენება, მაშინ მის შემდეგ დასმულია ორწერტილი და მოყვანილი ეს შესიტყვება, მაგ., **перт** არს.: **перт авун** „გაბრაზება“ (ვინმესი, რამესი), „წყობილებიდან გამოყვანა“...

ცალკე სალექსიკონო ერთეულებად შეტანილია ომონიმები, რომლებიც მარჯვნივ სათანადო რომაული ციფრით არიან აღნიშნულნი, მაგ.: **багъ I (-ди, -да, -лар)** არს. „ბაღი“,

багъ II (-уни, -уна, -ар) არს. „ლენტი“... ომოფორმები არ აღინიშნება რიცხვებით, თუმცა კვადრატულ ფრჩხილებში მოყვანილია მათი ზუსტი ფონოლოგიური ტრანსკრიფცია, მაგ., **кал ზედს.** „მკვახე“, „მწვანე“, **кал [ккал]** I არს. „ძროხა“, **кал [ккал]** II არს. „გამოსაზამთრებელი ადგილი“...

მახვილი აღნიშნულია მხოლოდ იმ შემთხვევებში, როდესაც იგი სიტვის მნიშვნელობას ცვლის, მაგ., **абур ნაცვ. პირის** „ისინი“, **абур** არს. „ღირსება“...

ფორმოზრევად (resp. ფონეტიკურად) მინიმალურად განსხვავებული სიტყვები და, აგრეთვე, ლექსიკური და ორთოგრაფიული ვარიანტები მოცემულია ანბანთრიგის მიხედვით. ამასთან, მითითებულია ნორმატიული ფორმა, მაგ., **кѣагъур** იხ. **кѣагъар**, **кѣнтI** იხ. **кѣтI**, **туѣфенг** იხ. **тѣфенг**.

სახელებთან და ზმნებთან საჭიროებისამებრ ნაჩვენებია გრამატიკული მაწარმოებლები. თუ სიტყვას მოეპოვება ბრუნვისა ან დროის პარალელური ნიშნები, ისინი გაყოფილნი არიან დახრილი ხაზით, მაგ., **тар [ттар] (-ци/-а, -це/а, -ар)** არს. 1) ხე... სიყვისა ან მორფემის ფაკულტატური ნაწილი მოთავსებულია მრგვალ ფრჩხილებში, მაგ., **жикIи** არს. „ასკილი“; **жикIид(ин) кул** „ასკილის ბუჩქი“.

საილუსტრაციო მასალა მოყვანილია მაშინ, როცა იგი დამატებით ხსნის და აზუსტებს სიტყვის ამა თუ იმ მნიშვნელობას. არაიშვიათად ამგვარი მაგალითები განსხვავებულ მნიშვნელობათა ნათელსაყოფადაც არის მოხმობილი.

იმ სალექსიკონო ერთეულებს, რომელთაც მოსდევს იხ. (იხილეთ), თარგმანი მოეპოვებათ მითითებულ სიტყვასთან.

არსებითი სახელი ლექსიკონში შეტანილია მხოლოდ სიტყვის სახელობითი (resp. აბსოლუტივი) ბრუნვის ფორმით. იმ სახელებთან, რომლებიც ბრუნებისას საერთო წესიდან გადახრას გვიჩვენებენ, მოკლედ მითითებულია ერგატივისა, ლოკატივისა და მრავლობითი რიცხვის მაწარმოებლები, მაგ., **циф (-еди, -еда, -ер)** არს. „ღრუბელი“, **кицI (-и, -е, -ер)** არს. „ძალი“... ერგატივის, ლოკატივისა და მრავლობითი რიცხვის ფორმები სრულადაა მოცემული, თუ სიტყვის ირიბ ბრუნვათა ფორმები სუპლეტურად იწარმოება ან ფუძეში აღინიშნება ბგერათა მონაცვლეობა, მაგ., **яд (ци, це, ятар)** არს. „წყალი“, **риб (рипини, рипина, рипер)** არს. „მახათი“...

როგორც წესი, არსებითი სახელი წარმოდგენილია მხოლოდობითი რიცხვის ფორმით. თუ სახელს მხოლოდ მრავლობითი რიცხვის ფორმა აქვს ან იგი უფრო ხშირად

ამ ფორმით გვხდება, ის ლექსიკონში მოცემულია მრავლობითი რიცხვის ფორმით მხოლოობითის მითითებით (თუ მხოლოობითი მოეპოვება), მაგ., **кветхверар** არს. მრ. (**кветхвер** მხ.) „ტყუპები“, **мицIер** არს. მხოლოდ მრ. „პერიოდი, როდესაც მთვარე იკლებს“, „უმთვარო ღამეები“...

ზედსართავი სახელი ლექსიკონში გვაქვს ატრიბუტული ფორმით. გასუბსტანტივებული ზედსართავი სახელი არ არის წარმოდგენილი.

რიცხვითი სახელიდან ლექსიკონში შეტანილია ლექსემები პირველიდან ოცის ჩათვლით, 40, 60, 80, 100, 1000. 30, 50, 70 და 90 მოცემულია იმ რიცხვით სახელთა სიტყვა-სტატიებში, რომელთაგან ისინი იწარმოებიან (20, 40, 60, 80). რიგობითი რიცხვითი სახელიც რაოდენობით რიცხვით სახელთან ერთადაა წარმოდგენილი, მაგ., **ругуд** რიცხვ. „ექვსი“, **ругуд лагъайди** „მეექვსე“...

ჯერობის და ფუძეგაორკვებული რიცხვითი სახელები ცალკე სიტყვა-სტატიების სახით შესულია ლექსიკონში, მაგ., **садра** რიცხვ. „ერთხელ“, **вад-вад** რიცხვ. „ხუთ-ხუთი“, **къад-къад** რიცხვ. „ოც-ოცი“...

ნაცვალსახელი ლექსიკონში წარმოდგენილია ატრიბუტული სახით და მითითებულია, თუ რომელ ჯგუფს განეკუთვნება იგი. არსებითი სახელის მსგავსად და იგივე წესითაა ნაჩვენები არეგულარულად ნაწარმოები ნაცვალსახელთა ბრუნვისა და რიცხვის ფორმები ან მათი მაწარმოებლები, მაგ., **вич (-и, -е, чеб)** ნაცვ. უკუკვ. „თვითონ“, **зун (за)** ნაცვ. პირის „მე“, **чун (чна, ча)** ნაცვ. პირის „ჩვენ“; **вуж (ни, не, იშვ. вужар)** ნაცვ. კითხვ. „ვინ?“...

ზმნა გადმოცემულია მასდარის ფორმით. თუ ზმნას აქვს მასდარის მეორე ფორმაც, რომელიც ფუძისეული თანხმონის რედუპლიკაციით იწარმოება, ისიც წარმოდგენილია ცალკე სიტყვა-სტატიის სახით მასდარის პირველი ფორმის აღნიშვნით, მაგ., **кьин (рекьиз, къена, йикъ)** ზმნ. „მოკვდომა“, „მოკვლა“, **кьиникъ (-ц, -а, -ар)** ზმნ. „მოკვდომა“, „მოკვლა“...

სასათაურო სიტყვასთან მოცემულია, აგრეთვე, **ზ**-ფორმანტიანი აბსოლუტივის, I ნამყოსა და ბრძანებითი კილოს მაწარმოებლები. არარეგულარულად ნაწარმოები ზმნების შემთხვევაში, ჩამოთვლილი ფორმები წარმოდგენილია სრულად, მაგ., **кагун (-из, -на, -а)** ზმნ. „სირბილი“, **тIуьн (нез, тIуьна, неъ)** ზმნ. „ჭამა“...

რთული ზმნები, რომლებიც შედგება სახელური კომპონენტისა და **авун** ან **хьун**

მეშველი ზმნებისაგან, შესულია სათანადო სახელთა სიტყვა-სტატიებში, მაგ., **яру ზედს.** „წითელი“...; **яру авун** ა) „წითლად შეღებვა“, ბ) გადატ. „გაწითლება“ (ვინმესი), „შერცხვენა“, **яру хьун** „წითლად გახდომა“, „გაწითლება“ (საკუთარი თავის), **хабар არს.** „ამბავი“...; **хабар авун** „ამბის შეტყობინება“, **хабар хьун** „ამბის შეტყობა“... როდესაც **авун** მეშველი ზმნა წინა სახელურ კომპონენტთან შერწყმულია, ის ლექსიკონში მოცემულია სასათაური სიტყვის სახით ამოსავალი ფორმის მითითებით, მაგ., **хабарун (-из, -на, -а)** იხ. **хабар (хабар авун).**

ცალკე სიტყვა-სტატიების სახით შესულია ლექსიკონში, აგრეთვე, რთული ზმნები, რომლებსაც **миш** ზმნური ფუძე აწარმოებთ **ун** (< **авун**) და **хьун** მეშველ ზმნებთან ერთად, მაგ., **къабарламишун (-из, -на, -а) ზმნ.** 1) „დამდულვრა“, „დაწვა“; 2) გადატ. „წვალება“ (ვინმესი, რამესი), „სულიერი ტკივილის მიყენება“, **къабарламиш хьун (-из, -на, -а) ზმნ.** 1) „დამდულვრა“ (საკუთარი თავის), „დამწვრობა“, „დაფუფქვა“; 2) „წვალება“, „სულიერი სიმშვიდის დაკარგვა“...

ლუზგიური ზმნა არ იცვლება პირისა და რიცხვის მიხედვით. ლექსიკონში შესული დრო-კილოიანი ფორმები ქართულად თარგმნილია III პირის ფორმით მხოლოობითში, მაგ., **азар акатна** „ავად გახდა“, „დაავადდა“...

ზმნისართი: ერთი ლექსიკური მნიშვნელობის მქონე ზმნისართთაგან უპირატესობა ენიჭება **-даказ** მაწარმოებლიან ფორმებს. რაც შეეხება **-з, -диз** მაწარმოებლიან ფორმებს, ისინი ლექსიკონში შესულია თარგმანის გარეშე, **-даказ** მაწარმოებლიან ზმნისართებზე მითითებით, მაგ.:

гьяркьуьдаказ ზმნს. 1) ფართოდ; 2) უფრო ფართოდ

гьяркьуз იხ. **гьяркьуьдаказ...**

სხვა ფორმაუცვლელი სიტყვები (**თანდებული, კავშირი, ნაწილაკი, შორისდებული**) წარმოდგენილია დამოუკიდებელი სიტყვა-სტატიების სახით (სასათაურო სიტყვა სათანადო თარგმანითურთ). თუ ფორმაცვალებადი მეტყველების ნაწილი გამოყენებულია უდეტრადაც, მაშინ ეს მნიშვნელობა სიტყვა-სტატიაში გამოყოფილია სათანადო ციფრით.

ლექსიკონს წინ ერთვის წინასიტყვაობა, რომელშიც მოკლედაა გადმოცემული ლუზგიური ლექსიკოლოგია-ლექსიკოგრაფიის მოკლე ისტორია და ამ დარგის თანამედროვე მდგომარეობა;

ლეზგიურ-ქართული ლექსიკონის ბოლოს გვაქვს ლეზგიურ ანტროპონიმთა მოკლე მიმოხილვა.

აქვე წარმოდგენილია ლეზგიური ენის მოკლე გრამატიკული ნარკვევი, რომელშიც დახასიათებულია ამ ენის ფონეტიკური სისტემა, სახელისა და ზმნის მორფოლოგიური სტრუქტურა, ძირითადი სინტაქსური მოვლენები და ა. შ.

**ლეზგიური ენის ლექსიკოლოგიურ-ლექსიკოგრაფიული
ნაშრომებისა და არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის
კრიტიკული ანალიზი**

ლეზგიური ენის წერილობითი ფიქსაცია XVIII საუკუნის II ნახევრიდან იწყება. მოგვეპოვება არაბული გრაფიკით XVIII-XIX საუკუნეებში შესრულებული რამდენიმე პოეტური ტექსტი, ესენია - საიდ ყურხურელის (1767-1812 წწ.), ეთიმ ემინის (1838-1889 წწ.) და სხვათა ნაწარმოებები. აღსანიშნავია, რომ სხვა ზოგიერთი დაღესტნურ ენასთან შედარებით, ლეზგიური ენის წერილობითი ფიქსაცია მოხდა შედარებით გვიან. ასე, მაგალითად, ცნობილია სამი ხუნძურ-ქართული ბილინგვა, რომელიც სპეციალურ ლიტერატურაში XII-XIV სს. თარიღდება. XIII ს. თარიღდება პირველი ხუნძურენოვანი ეპიგრაფიკული ძეგლი, რომელიც შესრულებულია არაბული აჯამით. XV ს-ში გვაქვს აგრეთვე აჯამით შესრულებული ხელნაწერი ძეგლები დარგულ და ლაკურ ენებზე. XVII საუკუნის დასაწყისიდან ცნობილია ხელნაწერები თაბასარანულ და ყუმუხურ ენებზე. ზოგადად უნდა აღინიშნოს, რომ XV-XVIII სს. დაღესტნურ ენებზე შესრულებულ დაახლოებით ათას ხელნაწერს ვითვლით.

არაბული გრაფიკა ლეზგიურისთვის XX საუკუნის 20-იან წლებამდე გამოიყენებოდა. მხოლოდ 1917 წლის შემდგომ განხორციელდა ცდები არაბული გრაფიკის საფუძველზე ნორმატიული ანბანის შექმნისა. პირველი ვარიანტი ეკუთვნის სკოლის მასწავლებელს ყასუმქენთიდან აბუ-ჯაფარ მამედოვს, ხოლო მეორე – მკვლევარს გ. გაჯიბეკოვს. ამ ბოლო ვარიანტით რამდენიმე წიგნიც გამოქვეყნდა. არაბულ ანბანთან ერთად გამოიყენებოდა პ. უსლარის მიერ სლავური გრაფიკის საფუძველზე შემუშავებული ტრანსკრიფცია. ამ ტრანსკრიფციით გამოიცა პირველი ბეჭდური წიგნები ლეზგიურ ენაზე, ესაა ყაზანფარ ზულფიკაროვის „კიურული ანბანი“

და კიდევ რამდენიმე წიგნი. 1928 წელს ლეზგიური დამწერლობა ლათინურ გრაფიკაზე გადაიყვანეს. ამ ანბანის ავტორები იყვნენ გ. გაჯიბეკოვი და ა. შამხალოვი. 1932 წელს მასში გარკვეული ცვლილებები მოხდა. 1938 წლიდან გამოიყენება დღეს მოქმედი ანბანი, რომელიც კირილიცას ემყარება.

ლეზგიური ლექსიკის მცირე სიტყვათკრებული პირველად გვხვდება ი. კლაპროტის ნაშრომში „მოგზაურობა მთიან კავკასიასა და საქართველოში“. კლაპროტთან წარმოდგენილია სულ 23 ლეზგიური სიტყვა, თანაც მათი უმრავლესობა დამახინჯებული სახით გვხვდება. ასე, მაგალითად, ლექსემა „დედა“ გადმოცემულია **pau** ფორმით, რომელიც ფაზ „ცოლი“ ლექსემის დამახინჯებული ვარიანტია. ზოგიერთი სიტყვა კი სრულიად გაუგებარი სახით გვხვდება; მათ შორისაა: **damma** „პირი“, **zral** „წვერი“, **byz** „ძალი“, **siavra** „ძროხა“, **villi** „მგელი“, **za** „ცეცხლი“, **ihl** „მელია“, **tapalar** „თითი“ და სხვ.

გარდა ლექსიკური მასალისა, კლაპროტი წარმოგვიდგენს ზოგად ცნობებს ლეზგიური ენის შესახებ, თუმცა ეს ცნობები არასრულია და ხშირ შემთხვევაში მცდარია. თავად ავტორის თქმით, მას არა აქვს რაიმე წარმოდგენა ლეზგიური ენის შესახებ.

აღსანიშნავია, რომ ი. კლაპროტი ტერმინით „ლეზგიური ენები“ აერთიანებს სხვადასხვა დაღესტნურ ენებს - ხუნძურს, დარგულს, ლაკურს და სხვ., მსგავსად ი. გიულდენშტეტდისა, რომელთანაც „ლეზგიური“ ენების ჩამონათვალი შემდეგი სახისაა: ანწუხური, ჭარული, ხუნძახური, დიდოური.

ლეზგიური ლექსიკა (545 სიტყვა) წარმოდგენილია რ. ერკერტის ნაშრომში „კავკასიური ძირის ენები“ (1895 წ.). სამწუხაროდ, მასალაში ხშირია შეცდომები.

ლეზგიური ენისა და, მათ შორის, ლეზგიური ლექსიკის მეცნიერული შესწავლა იწყება XIX საუკუნის II ნახევრიდან. პირველ სამეცნიერო გამოკვლევად ლეზგიური ენის შესახებ სამართლიანად მიიჩნევა პეტრე უსლარის „კიურული ენა“, რომელიც დასრულდა 1876 წელს, თუმცა ბეჭდურად გამოქვეყნდა მხოლოდ 1896 წელს. ამ მონოგრაფიას, რომელსაც დღემდე არ დაუკარგავს სამეცნიერო ღირებულება, ერთვის ლეზგიური სიტყვათკრებული (დაახლ. 2 ათასი სიტყვა).

ლეზგიური ლექსიკოლოგია-ლექსიკოგრაფიის განვითარება იწყება ახალი, ლათინური გრაფიკის საფუძველზე შექმნილი ლეზგიური ანბანის შემოღების შემდეგ

(1928 წ.). 1931-1932 წლებში მომზადდა და მაჰაჩყალაში გამოიცა ტერმინოლოგიური ცნობარები საქმისწარმოებაში, მათემატიკასა და ფიზიკაში, ხოლო 1940 წელს გამოქვეყნდა ტერმინოლოგიური ლექსიკონი. 1950 წელს მაჰაჩყალაში გამოქვეყნდა რუსულ-ლეზგიური ლექსიკონი (დაახლოებით 35 ათასს სიტყვას მოიცავს), რომლის შემდგენელი იყო მ. გაჯიევი. 1966 წელს გამოიცა ლეზგიურ-რუსული ლექსიკონი, რომელიც დაახლოებით 28 ათასს სიტყვა-სტატიას მოიცავს. ამ ლექსიკონის შედგენა 1956 წელს დაიწყო მ. გაჯიევმა, ხოლო მისი გადაცვალების შემდეგ (1958 წ.) დაასრულა ბ. თალიბოვმა. იმ წელსვე ბ. თალიბოვმა გამოსცა რუსულ-ლეზგიური ლექსიკონიც (დაახლ. 12 ათასი სიტყვა).

ამის შემდეგაც არ შენელებულა მუშაობა სხვადასხვა ლექსიკონების შედგენაზე: საყურადღებოა, რუსულ-ლეზგიური სასკოლო ლექსიკონები (გაჯიევი 1940; გაჯიევი 1956; ჰაიდაროვი 1959; გიულმაჰომედოვი ა. 1987; გიულმაჰომედოვი ა. 1991; გიულმაჰომედოვი ა., რამალდანოვი 1998; ბარანიკოვა, გიულმაჰომედოვი ა., რამალდანოვი 2003; გიულმაჰომედოვი ა., გიულმაჰომედოვი გ. 2008).

თარგმნითი ლექსიკონების გარდა, მიმდინარეობდა მუშაობა სხვადასხვა ლექსიკონების შედგენაზე; მათგან აღსანიშნავია: 1982 წელს გამოცემული რუსულ-ლეზგიური ტერმინოლოგიური ლექსიკონი (რამალდანოვი 1982), 2003-2005 წლებში ორ ტომად გამოქვეყნებული ლეზგიური ენის განმარტებითი ლექსიკონი (გიულმაჰომედოვი ა. 2003; გიულმაჰომედოვი ა. 2004; გიულმაჰომედოვი ა. 2005), ორთოგრაფიული ლექსიკონები (ჰაიდაროვი 1964; ჰაიდაროვი 1979; ჰაიდაროვი 2001), სინონიმების (გიულმაჰომედოვი ა. 1982; გიულმაჰომედოვი ა., გიულმაჰომედოვი გ. 2007), ანტონიმების (გაჯიმურადოვი 1994), ომონიმების (ჰაიდაროვი, მირზოევი 1981), ფრაზეოლოგიური (გიულმაჰომედოვი ა. 1971; გიულმაჰომედოვი ა. 1995), ორიენტალიზმების (სელიმოვი 2001), არაბული და სპარსული ნასესხობების (ზაბიტოვი, ეფენდიევი 2001), საკუთარი სახელებისა (აბდულმუთალიბოვი 2004) და სხვა ლექსიკონები (გიულმაჰომედოვი ა. 1998; გიულმაჰომედოვი ა. 2009).

ა

ა ჩვ. ნაცვ. ის, იგი. **იხ. აგრეთვე აბურ.**

აбад კეთილმოწყობილი; მდიდარი; აყვავებული; **აбад чка** კეთილმოწყობილი ადგილი; **абад уълкве** მდიდარი, აყვავებული ქვეყანა; **абад авун** კეთილმოწყობა, აყვავება (**რაიმესი**); **абад хьун** კეთილმოწყობა, აყვავება.

абадвал კეთილმოწყობა, სიმდიდრე, აყვავება.

абаддаказ ზმნზ.

კეთილმოწყობილად; მდიდრულად.

абадун (-из,-на, абад ая) იხ. абад (абад авун).

абайхь შორ. (გამოხატავს ტკივილს, ტანჯვას) ვაი!

абалди დიალ. იქ.

абатхийир ბედნიერება იყოს!, ხეირი იყოს! (საპასუხო მისალმება შეხვედრისას და დამშვიდობებისას); **я абатхийир ან я абатхийир хьайиди** (მიმართვა მოსაუბრეს) ბედნიერი იყავი, ხეირი გქონდეს; **адан абатхийир хьуй** (მადლობის გადახდის ფორმა) ბედნიერი იყოს, ხეირი ჰქონდეს.

аби ცისფერი; **аби рангунин** ცისფერი ფერისა.

абутерден ჩამჩა (რკინის).

абур პირის ნაცვ. მრ. რიცხვ. ам (მხ. რიცხვ.) 1) ისინი; 2) მათი.

абур 1) ღირსება; თავაზიანობა; **абур маса гун** ღირდების, თავაზიანობის დაკარგვა; **абур хуън** თავაზიანობის დაცვა, წესიერება.

абурлу 1) თავაზიანი, წესიერი; 2) მიმზიდველი; ლამაზი.

абурлувал 1) თავაზიანობა; წესიერება; 2) მიმზიდველობა.

абурлувилелди იხ. абурлудаказ.

абурлудаказ ზმნზ. თავაზიანად; წესიერად.

абурсуз 1) უღირსი, უხამსი; 2) ულამაზო, უშნო, შეუხედავი.

абурсузвал 1) უხამსობა; 2) უშნობა, შეუხედაობა.

абурсузвилелди იხ. абурсуздаказ.

абурсуздаказ ზმნზ. 1) უხამსად, არათავაზიანად; 2) ულამაზოდ, უშნოდ.

ав 1) ყმუილი (მხეცის); **жанавурди ав чIутгазва** მგელი ყმუის; 2) **იმვ.**

ხმამალალი ტირილი; **ав ацалдна шехъун** მოთქმით ტირილი.

ава 1) არის, იმყოფება, არსებობს; **ам кIвале ава** ის სახლშია; **гьина ава?** სად იმყოფება?

авагъарун (-из,-на,-а) 1) გადნობა, ხელშეწყობა გადნობაში; 2) **გადატ.** გონს მოყვანა.

авагъун (-из,-на, авагъ/-а) 1) დნობა; 2) **გადატ.** გონს მოსვლა; 3) **გადატ.** გამოცოცხლება.

авадан 1. 1) ნაყოფიერი, მოსავლიანი; **авадан чил** ნაყოფიერი მიწა; **авадан йис** მოსავლიანი წელი; 2) კეთილმოწყობილი, დოვლათიანი (სახლზე ითქმის); **авадан хуър гумадилай чир жеда პოეტ.** მდიდარი საფელი კვამლით იცნობა; **авадан авун** ა) განოყოფიერება (მიწის); ბ)

კეთილმოწყობა, აყვავება; **ავადან ხუნ**
ა) მოსავლიანად, ნაყოფიერად
გახდომა ნ) აყვავებულობა;
კეთილმოწყობილობა, გამდიდრება; 2.
შენობა, ნაგებობა.

ავადანვალ 1) ნაყოფიერება, მაღალი
მოსავლიანობა; 2) კეთილმოწყობა;
დოვლათიანობა.

ავადანვილელი ზმნ. მდიდრულად,
დოვლათიანად.

ავადანლუხ 1) საყოფაცხოვრებო
ნივთები, ავეჯი; 2) აღჭურვილობა,
იარაღები, ინვენტარი; 3) შენობა,
ნაგებობა.

ავადარუნ (-იზ,-ნა,-ა) 1) გორება,
გაგორება (**რაიმესი**); **за гутьнедай къван**
ავადარна მე დავაგორე ქვა
დაღმართში; 2) დაშვება, ჩამოშვება
(**რაიმესი**); **къуйдиз ведре авадарна** ჭაში
სათლი ჩაუშვეს 3) ჩამოყრა (**მაგ.**
ფოთლების ხიდან); 4) გაშვება,
გამოშვება (**მაგ.** წყლის); 5) გახსნა
(აბსცესის (ჩირქგროვა)).

ავაზ I 1) **მუსიკ.** ნამღერი, მელოდია,
მოტივი; 2) **გადატ.** ფუჭი საუბარი.

ავაზ II მიზნ. ფ. ავა.

ავაზ-ავაზ 1) ჰქონდა რა, ჰყავდა რა; 2)
იყო რა; იმყოფებოდა რა.

ავაი-ავაჩირ 1) ყველაფერი, რაც
არის; 2) ერთადერთი.

ავაივალ 1. სიმართლე; 2. ასეა.

ავამ 1. უვიცი, გაუნათლებელი
ადამიანი; 2. უვიცი, გაუნათლებელი.

ავამვალ უვიცობა, გაუნათლებლობა.

ავამვილელი იხ. ავამდაკაზ. ავამდაკაზ
ზმნ. невежественно.

авара I 1. მაწანწალა; **авара ხუნ** ა)
გახდე მაწანწალა, უსაქმური; ნ)
ხეტიალი, წანწალი.

авара II იხ. авари.

аваран 1) წესიერი; 2) შესაფერისი.

авари ზაქი (დედალი).

аватун (-იზ,-ნა, ават/-ა) 1) ჩავარდნა,
ჩამოვარდნა; გად(მო)ავრდნა; 2)
ჩა(მო)სვლა, დავშება (ფარდის და ა.
შ.); 3) **გადატ.** კლება, დაკლება, დაცემა;
техилдин мас аватна მარცვლეულის
ფასმა დაიკლო.

аватул გრამ. ბრუნვა; **актив аватул**
ერგატიული (აქტიური) ბრუნვა,
талукъвилин аватул ნათესაობითი
ბრუნვა,

авахъай 1) **მიმღ. ფორმისა** **авахъун**; 2)
ჩამოცვენილი, დაგორებული;
გაგორებული.

авахъун (-იზ,-ნა, авахъ/-ა) 1)
გაგორება, დაგორება, შეგორება;
къванер авахъзава ქვები დაგორდა; 2)
დაშვება, ჩამოშვება (ფარდის,
სახელოსი და ა. შ.); 3) ჩამოყრა; 4)
დაღვრა, დენა; 5) გამორწყვა (ჩირქის).

авсият 1) ურთიერთობა, კავშირი; 2)
მიჯაჭვულობა.

авудун (-იზ,-ნა, авуд/-ა) 1) დაშვება,
ჩაშვება; **нехир дугуниз авудна** ნახირი
დაეშვა ველზე; 2) ჩამოსვლაში
დახმარება; ჩამოტვირთვა; **ахварай**
авудун გაღვიძება (**ვინმესი**); **рикI**
авудун შეშინება, დაფრთხობა
(**ვინმესი**).

авун (ийиз, авуна, ая) 1) კეთება,
შენება; **ада вичин кар ийизва** ის

აკეთებს თავის საქმეს; **инал чна квалер ийида** აქ ჩვენ ავაშენებთ სახლს; 2) ართმევა, წართმევა; **кваливай-къавай авун** სახლ-კარის ართმევა, ყველაფრის ართმევა; 3) შედის სხვადასხვა რთულმანარმოებლიან ზმნათა და იდიომთა სტრუქტურაში, როგორც მეშველი ზმნა: **яру авун** გაწითლება, წითლად შეღებვა; **къуыл авун** ცეკვა; **квалах авун** მუშაობა და ა. შ.

авур-тавур ყველაფერი, რაც გაკეთებულია.

авучIუნ (-из,-на, авучI/-а) დიალ. **იხ.** **эвичIუნ.**

агажарун **იხ.** **агажун.**

агажун (-из,-на,-а) 1) შეერთება, დაკავშირება, შეკავშირება; 2) მოზუზვა;

агалдарун (-из,-на,-а) 1) მოშვება, გახსნა (**რაიმესი**); **чIул агалдарна** ქამრის მოშვება, გახსნა; 2) მიშვაბა (**ვინმესი, რაიმესი**); **дана калихъ агалдарна** ხბო მიუშვეს ძროხასთან.

агалкъун (-из,-на, агалкъ) 1. **იხ.** **агакъун**; 2. მიღწევა, წარმატება.

агалкъунар მიღწევები, წარმატებები.

агатун (-из,-на, агат/-а) 1) მისვლა, მოახლოება; 2) გახდა (წონის დაკლება); 3) **გადატ.** ურთიერთობა, დაახლოება; **ам агатдайди туш он** необщительный; **ам зав агатзавач он** избегает меня, держится на расстоянии; 4) მიყრდნობა (**ვინმეზე, რაიმეზე**); **цлахъ агатун** კედელზე მიყრდნობა.

агахъун (-из,-на, агахъ/-а) კეთების დაწყება (**რაიმესი**).

агъа I 1) ბატონი, პატრონი; 2) ღმერთი; 3) **Ага** (კაცის საკუთარი სახელი).

агъа II **ადგ. მით.** ქვედა, ქვემოთ მყოფი; **Ø агъа кIан** მინიმუმი.

агъабалди **იხ.** **агъадалди.**

агъавал ბატონობა; **агъавал авун** **ზმნ.** ბატონობა.

агъада I **იხ.** **агъам.**

агъада II **ზმნზ.** ქვემოთ; **агъада хъун** ქვემოთ ყოფნა.

агъадалди 1. **იხ.** **агъам**; 2. ქვემოთ; **агъадилай виниз** ქვემოდან ზემოთ.

агъаз **მიზნ.** **ფორმ.** **агъун I.**

агъакъарун (-из,-на,-а) **იხ.** **агакъарун.**

агъакъун (-из,-на, агъакъ/-а) **იხ.**

агакъун.

агъам **იხ** (ქვემოთ მყოფი).

агъана **ზმნზ.** იქ (ქვემოთ).

агъзур ათასი.

агъмишун (-из,-на,-а) ყურადღების მიქცევა (**ვინმესი**).

агъу შხამი, საწამლავი; **агъу алай** შხამიანი; **агъу квай** შხამიანი, მოწამლული.

агъугъ **ბრძ.** **агъун I.**

агъуз **ზმნზ.** დაბლა.

агъузарун **იხ.** **агъузун.**

агъузвал დაბლობი, დაბალი ადგილი.

агъуз-виниз საჭირო ნივთები.

агъузди ქვემეგრდომი.

აგზუზუნ (-იზ,-ნა,-ა) 1) **იხ.** აგზუზ (აგზუზ ავუნ); 2) დაკლება, ჩაწევა (ნავთის ლამპისა და ა.შ.).

აგზუნ I (-აზ,-ანა, აგზუგზ) ნდობა (ვინმესი, რაიმესი); **ჩღალაგზ** აგზუნ სიტყვის ნდობა; **გუვ გუვაგზ** აგზუნ საკუთარი თავის (ძალების) ნდობა.

აგზუნ II დიალ. (აგზვავ, აგზვანა, აგზუგზ) **იხ.** გუზუნ.

აგზურ **იხ.** ვალან.

აგზურვალ **იხ.** ვალანვალ.

აგზურუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იხ.** გუზურუნ.

აგზ I შორ. ვაი!, ვაჰ!

აგზ II (-დი,-და,-არ) 1) ოხვრა, ვენესა; **აგზ ჩღუგუნ ზმნ.** ვენესა; 2) წყევლა, ლანძღვა; **აგზარ ავუნ** დაწყევლა.

აგზალი მოსახლე.

აგზან შორ. აჰა, აი ასე; **აგზან, გილა ვუნ** ვი გვილე გვანა! აჰა, ახლა ჩამივარდი ხელთ!

აგზვალ ქონება; **აგზვალ ავაი კას** შეძლებული ადამიანი.

აგზვალატ გარემოება; შემთხვევა.

აგზვალვალ შეძლებულობა.

აგზვალვილელი ზმნზ. შეძლებულად.

აგზილ 1. მოხუცი; 2. მოხუცი ადამიანი.

აგზ-კვარგზიშ დაწყევლა; **აგზ-კვარგზიშ ავუნ ზმნ.** დაწყევლა (ვინმესი, რაიმესი).

აგზილი პოეტ. **იხ.** აგზალი.

ადა აქტ. ბრ. ამ.

ადა: **ადა ავუნ** ა) ვალის გადახდა; ბ) შესრულება (რაიმესი.); **ადა ვიჩინ ხივე ავაი ბურგ ადა ავუნა** მან თავისი ვალი მოიხდა.

ადავან პოეტ. მტრობა, შუღლი.

ადახლი 1) დაწინდული (არს.), პატარძალი; 2) სიძე.

ადი ნაწ. სულაც.

აგაიბ 1. გასაკვირი, საკვირველი; 2. გასაკვირად, საკვირველად.

აგაიბვალ საკვირველება; მომხიბვლელობა.

აგაიბდაკავ ზმნზ. საკვირველად; მომხიბვლელად.

აგალ 1. სიკვდილი, სიკვდილის ჟამი; **აგალ აგაკუნ** ა) სიკვდილის ჟამი დადგა.

აგალსუზ უკვდავი; **აგალსუზ კინ** ტრაგიკულად, უდროოდ მოკვდომს.

აგებ 1. საკვირველი, გასაკვირი; 2. საკვირველად, გასაკვირად; 3. **ნაწ.** **მნიშვნ.:** **აგებ გუზრეგ ვატი ტუშნი!** რა კარგი ნივთია!; **აგებ ხვან ხვანაჩნი!** რა კარგად გამოვიდა!

აგიზ **იხ.** აგუზ.

აგუზ 1) სუსტი; 2) დაუცველი.

აგუზვალ 1) სისუსტე; დაუცველობა; 2) სიმხდალე; **აგუზვალ ავუნ** ა) სისუსტის გამოჩენა; ბ) სიმხდალის გამოჩენა.

აგაბ ტანჯვა, ვნება; **აგაბ გუნ** ტანჯვის, ვნების მიყენება (ვინმესთვის.); **აგაბ ჩღუგუნ** ტანჯვა; ტანჯვის დათმენა.

აგად თავისუფალი; **აგად ავუნ** გათავისუფლება (ვინმესი, რაიმესი); **აგად ხუნ** განთავისუფლება (ვინმესგან, რამესგან).

აზადვალ თავისუფლება, ნება; **აზადვალ** **კъазанмишун** თავისუფლების მიღწევა; **აზადვალ** **აгакъун** თავისუფლების მიღება; **აზადვალ** **гун** თავისუფლების მინიჭება, განთავისუფლება (**ვინმესი**, **რაიმესი**).

აზადвилелди **იხ.** **აზადдаказ.**

აზადдаказ **ზმნზ.** თავისუფლად.

აზადдиз **იხ.** **აზადдаказ.**

აზადун (-из,-на, **აзад ая**) **იხ.** **азад** (**азад** **авун**).

азар 1) ავადმყოფობა, სნეულება; **азар** **чӀугун** ხანგრძლივი ავადობა; **азардикай** **къарагъун** განკურნება, გამოჯანმრთელება.

азгар ნათელი (ამინდზე ითქმის); **азгар** **хъун** განათდა, მოიშუქა.

азгарвал კარგი (ზედმიწ. ნათელი) ამინდი.

азгъун ძუნწი, ხარბი; **азгъун** **нефс** **авай инсан** ძუნწი ადამიანი (ზედმიწ. ხარბი სულის მქონე ადამიანი).

азгъунвал სიძუნწე, სიხარბე.

азгъунвилелди **ზმნზ.** ძუნწად, ხარბად.

азиз 1. 1) ძვირფასი, საყვარელი; **азиз** **дуст** ძვირფასი მეგობარი; 2) პატივსაცემი; 2. **Азиз** (კაცის საკუთარი სახელი).

азият ტანჯვა, სიმძიმე.

азмиш хъун **იხ.** **эзмиш хъун.**

айгъур კვიცი.

айгъа **შორ.** (გაკვირვებას გამოხატავს)

ვა!

айгъам მინიშნება; **айгъам** **авун** მინიშნების გაკეთება; **айгъамдалди** **рахун** მინიშნებებით საუბარი.

айгъана **კავშ.** თუ შემთხვევით; **айгъана** **ам атайтIа ...** თუ შემთხვევით ის მოვიდა ...

айгъарайгъа **შორ.** **იხ.** **айгъа.**

айиб 1. 1) სირცხილი, ; **жувал айиб** **гъун** თავის შერცხვენა; 2) საყვედური; 3) ნაკლი; **гъар са таватдик са айиб** **жеда** **гамоткъм.** ნებისმიერ ლამაზმანს შეიძლება ჰქონდეს რაღაც ნაკლი; 2. უღირსი; **айиб** **гафар** უღირსი სიტყვები; **айиб** **крар** უღირსი ქმედებები.

айибар **იმვ.** სასქესო ორგანოები.

айибарун (-из,-на,-а) **იხ.** **айиб** (**айиб** **авун**).

айибун (-из,-на,-а) **იხ.** **айиб** 2 (**айиб** **авун**).

айна 1) სინამდვილეში; ზუსტად; 2) **Айна** (ქალის საკუთარი სახელი).

айрувал **იხ.** **чаравал.**

айрутмишун (-из,-на,-а) დამორება (**ვინმესი**).

айрутмиш хъун განმორება.

акадарун (-из,-на,-а) 1) მორევა, შერევა (**რაიმესი**); 2) აღრევა, დაბნევა, შეშლა (**ვინმესი**, **რაიმესი**); **гафар** **акадарун** სიტყვების აღრევა; 3) გამოტოვება (**რაიმესი**); **ада югъ** **акадар** **тийиз** **кIвалахдай** ის მუშაობდა, დღევ არ გომოუტოვებია.

акадун (-из,-на, **акад/-а**) **იხ.** **акатун.**

акал **იხ.** **гъакал.**

აკალუნ (-из,-на,-а) 1) ასმა (რაიმესი); 2) მიბმა (რაიმესი); **чантадихъ еб акална** ჩანტას მიაბა თოკი; 3) ჩაცმა; გაკეთება (რაიმესი); **тупІухъ тупІал акала** თითზე ბეჭედი გაიკეთე!; Ø **далу акалун** **იხ.** **агалдун 1)** (далу აგალდუნ); **яб акалун** მოსმენა (ვინმესი, რაიმესი).

აკатун (-из,-на, акат/-а) 1) ქვეშ მოყოლა (რაიმეს ქვეშ); 2) შეხვედრა, მოხვედრა; **яваш, вун зи гъилик акатда** დამაცადე, მოხვდები შენ ჩემ ხელში; 3) დაწყება; **марф акатна** წამოვიდა, დაიწყო წვიმა; 4) მოქმედება (ვინმეზე, რამეზე); **адак зи гаф акатзавач** ჩემი სიტყვები არ მოქმედებს მასზე.

акахъай сувар а) ხმაურიანი ზეიმი; ბ) აურზაური.

აკваз მიზნ. ფ. **აკუნ.**

აკваз-აკваз ზმნზ. ნათლად, თვალშისაცემად; **ам акваз-აკваз яхун жезва** ის თვალშისაცემად გახდა.

აკваз-такваз ზმნზ. შეუმჩნევლად, სწრაფად; **იხ. აგრეთვე** **აკუნა-такუნა.**

акси 1. საწინააღმდეგო; 2. წინააღმდეგ; **акси гъжум** კონტრმეტევა.

аксивал წინააღმდეგობა; **аксивал авун** შეწინააღმდეგება (ვინმესი, რამესი).

аксина ზმნზ. წინააღმდეგ, უკუღმა.

аксиниз წინააღმდეგ; **адан аксиниз вуж экъечІда?** ვინ გამოვა ამის წინააღმდეგ?

აკუ მიზნ. ფორმ. **აკუნ.**

აკუნ (აკვაз,-на, аку) 1. 1) ნახვა (ვინმესი, რაიმესი); **ахвар акун** სიზმრის

ნახვა; 2) პოვნა, ამოღება (ვინმესი, რაიმესი).

აკუნარ გარეგნობა, იერი; **иер акунар авай итим** წარმოსადეგი, ლამაზი კაცი.

აკუნა-такუნა ზმნზ. შეუმჩნევლად, სწრაფად; **гад акუნა-такუნა акъатна** ზაფხული გავიდა შეუმჩნევლად.

აკურ [აკკურ] ნამყ. დრ. მიმღ. **აკუნ.**

აკურ-такურ ყველაფერი, რაც ვნახე (ზედმიწ.. ნანახი-უნახავი).

აკъвазарун (-из,-на,-а) 1) გაჩერება (ვინმესი, რამესი); 2) დაყენება (ვინმესი); **ада мутъманар вилив хуъз къапудив гада акъвазарна** მან დააყენა კართან ბიჭი სტუმრების დასახვედრად.

აკъраб საათის ისარი.

აკъукъ ბრძ. ფ. **აკъუნ.**

აკъულ ჭკუა, გონება; **აკъულ авай** ჭკვიანი, გონიერი; **აკъულ балугъ тир** სრულწლოვანი; **აკъулдикай къერი** ჭკუასუსტი.

აკъულлу ჭკვიანი, გონიერი.

აკъულлувал გონიერება, კეთილგონიერება.

აკъულлувилелди **იხ.** **აკъულლудаказ.**

აკъულლудаказ ზმნზ. ჭკვიანად, გონიერად.

აკъულсуз 1. უჭკუო, არაგონიერი, სულელი; **აკъულсуз дустунилай** **აკъულлу душман хъсан я პოეტ.** ჭკვიანი მტერი სულელ მეგობარს სჯობია; 2. უჭკუოდ, არაგონიერად, სულელურად.

აკъულсузვალ უჭკუობა, არაგონიერება.

აკულსუздаკაზ ზმნზ. უჭკუოდ, არაგონიერად, სულელურად.
აკულსუздის იხ. აკულსუდაკაზ.
აკი ზმნზ. ასე; **აკი იყიმირ** ასე არ გააკეთო.
აკია იხ. აკი.
ალა I ყოფნა, დება, დგომა (რაიმეზე, რამე ჰორიზონტალურ სიბრტყეზე); **столдал улуб ала** მაგიდაზე დევს წიგნი.
ალა II იშვ. ძვირფასი, საყვარელი.
ალავა დამატებითი; **ალავა гъакъи** დამატებითი ანაზღაურება.
алагъ დიალ. 1) **იხ.** эҭел; 2) თოხი.
алагъ-салагъ 1) დამოკიდებულება (ვინმეს/რაიმეს მიმართ); 2) ურთიერთობა, კავშირი.
ალადუნ (-из,-на) წარმოშობა (ვინმესგან, რამესგან); შობა, დაბადება; **вун нелай аладайди я ахьтинди?** კნინ. ვინ გშობა?
ალადუნ-веледун შობა, დაბადება; გამრავლება.
ალაკъа კავშირი, ურთიერთობა; **ალაკъада хьун** კავშირის, ურთიერთობების ქონა (ვინმესთან).
ალაკъалу დაკავშირებული (რამესთან).
алам მსოფლიო, სამყარო.
аламат 1) გაკვირვება; **аламатдин кар** გასაკვირი საქმე.
алатай 1) განვლილი, წარსული; **алатай вахт** წარსული დრო; 2) გასწრებული.
ალачух სეფა, ტალავარი.
ალвер ვაჭრობა.

ალверчи მოვაჭრე.
алем იხ. **алам I.** **алим** მეცნიერი.
алимвал მეცნიერება.
алисвал ბეჭვდა; **алисвал авун** დაბეჭვდა (რაიმესი).
алисун (-из,-на,-а) დაბეჭვდა (რამესი); **компьютердал алисун** კომპიუტერზე დაბეჭვდა.
алиф იხ. элиф I.
алишвериш ვაჭრობა, კომერცია, ადებ-მიცემობა.
алишверишун (-из,-на, алишвериш ая) იხ. алишвериш.
алишверишчи მოვაჭრე, კომერსანტი.
алла შორ. (გაკვირვებას გამოხატავს) ე-ე!, ეჰე!
алагъ ღმერთი; **იხ.** აგრეთვე гъуцар.
алпан 1) მეტეორიტი; 2) სასიკვდილო, საშიში ადგილი; 3) **ისტ.** Алпан (კავკასიის ალბანეთი).
алтун 1. 1) ოქრო; **алтундин** ოქროსგან, ოქროსო.
алтIуш კრება; **алтIушдал цIуд кас кими тир** კრებაზე არ იყო ათი ადამიანი.
алучIун დიალ. **იხ.** элячIун.
алцумаг ზომა; **шиирдин алцумаг** გადატ. ლექსის ზომა.
алцумвал აზომვა.
ам (ადა, ადა) პირის ნაცვ. ის; **ам фена** ის წავიდა; **ада лагъана** მან თქვა.
амалдар 1. ცბიერი; 2. ცბიერი ადამიანი.
амалдарвилелди იხ. **амалдарდაკაზ.**
амалдарდაკაზ ზმნზ. ცბიერად.

аман 1. ძალა; **захъ аман амач** მე არ მაქვს ძალა; 2. **შორ.** (ტანჯვას, ზოგჯერ გაკვირვებას ან შემდეგი მნიშვნელობით თხოვნას გამოხატავს: «ღვთის გულისათვის, გვედრები»); **аман, чан диде!** ვაჰ, დედა!

аманат 1. 1) ამანათი; 2) სამახსოვრო საჩუქარი; სუვენირი; **аманат касса** შემნახველი სალარო.

амле ბიძა (მამის მხრიდან); **იხ.** **აგრეთვე** **ими.**

амма კავშ. მაგრამ.

амп ყეფა; **амп авун** ან **амп ягъун** ყეფა **ზმნ.**

амукъаяр ნარჩენები.

амукъун (-из,-на, **амукъ/-а**) დარჩენა.

ана **ზმნზ.** იქ.

анаг (**ანი, ана**) ის ადგილი; **анаг зи чка я** ეს ის ჩემი ადგილია.

анай **ზმნზ.** იქიდან.

анал **ზმნზ.** იმ ადგილას.

анар **ბოტ.** ბროწეული; **анардин** ბროწეულის; **Ø анар чухвер** მსხლის ჯიში.

ангъ **კითხ. ნაწ.** (გამოიყენება კითხვის დასმისას) რა?, ა?; **вун аниз фидани?** **ангъ?** შენ იქ წახვალ? ა?

ангъе აი (მითითება საგანსა თუ პირზე, რომელიც დაშორებულია მოლაპარაკეს); **შდრ. აგრეთვე** **ингъе.**

анж მსუნაგი, გაუმადლარი.

аниз **ზმნზ.** იქ.

аннамаз უაზრო.

аннамазвал უაზრობა.

аннамазвилелди **ზმნზ.** უაზროდ.

апай 1) მამამთილი; 2) **Апай** (კაცის საკუთარი სახელი).

ар I სირცხვილი; **ам ар авайди туш** ის უნამუსოა, მას ნამუსი არ აქვს.

ар II (-ди,-да) ყოყინი; **ар ягъун** **გადატ.** ყვირილი.

ара 1) შუალედი; **ара тун** შუალედის, გასასვლელის დატოვება; 2) დროის მონაკვეთი; **и арада в** ამ დროს; 3) შუა, შორის; **чи арада ахътинди авач** ჩვენ შორის ასეთი არ არის; 4) ადგილი; ეს ადგილები კარგია; 5) ურთიერთობა, კავშირი; **зи адахъ галаз ара авач** არ მაქვს მასთან კავშირი, ურთიერთობა.

ар-айиб სირცხვილი.

аран 1) დაბლობი (ცხელი ჰავით); 2) **Аран** კავკასიის ალბანეთი; **იხ. აგრეთვე** **Алпан.**

арачи შუამავალი.

арачивал შუამავლობა.

арбе ოთხშაბათი.

арза საჩივარი; განცხადება.

арза-ферзе საჩივარი.

арзачи მომჩივანი.

артух 1. 1) მეტი; 2) ძალიან ბევრი, ზედმეტი.

артухан 1) ზედმეტი; 2) დამატებითი.

ару: **ару авун** მოსავლის აღება (ბოსტანში, ბახჩაში).

арх (-уни,-уна,-ар) **იშვ., იხ. хвал.**

арха ნათესავი (მამის მხრიდან).

архайин 1) წყნარი, მშვიდი; 2) უდარდელი.

арш ყველაზე მაღალი წერტილი, ზენიტი.

асайиш სიწყნარე, სიმშვიდე.

асайишвал **იხ.** **асайиш.**

асайишвилелди **ზმნზ.** წყნარად, მშვიდად, უდარდელად.

асант მსუბუქი, ადვილი; **асант кар** ადვილი საქმე.

асантвал სიმსუბუქე.

асантдаказ **ზმნზ.** მსუბუქად, ადვილად.

асантдиз **იხ.** **асантдаказ.**

асас ძირითადი; **асас мана** ძირითადი მნიშვნელობა.

аси 1. 1) **რელ.** ღვთისმგმობელი; 2) **გადატ.** ჭკუასუსტი; 2. **რელ.**

ღვთისმგმობელი ადამიანი; **аси хьун** ა) ღვთის გმობა; ბ) ღვთის ურჩობა; ვ) **გადატ.** ჭკუაზე შეშლა.

асивал **რელ.** 1) ღვთის გმობა; 2) ურჩობა (მორწმუნის).

асид მჟავა.

асил **იხ.** **асул.**

аскІан დაბალი; ტანდაბალი.

аскІанарун (-из,-на,-а) **იხ.** **аскІан.**

аскІандаказ **ზმნზ.** დადლა.

аскІандиз, аскІанз **იხ.** **аскІандаказ.**

асла **იხ.** **эсиллагъ.**

аслан 1) ლომი; 2) **Аслан** (კაცის საკუთარი სახელი).

аслу დამოკიდებული.

аста 1. ნელი, წყნარი; **аста юзунралди** ნელი მოძრაობებით; 2. ნელა, წყნარად; **аста алад** ნელა იარე.

аста-аста **ზმნზ.** ნელა, წყნარად, თანდათანობით.

аставилелди **ზმნზ.** ნელა, წყნარად.

астІар სარჩული.

асул 1. 1) ძირითადი, მ თავარი; **асул метлеб** ძირითადი მნიშვნელობა; 2. 1) ძირი; 2) **გადატ.** წარმოშობა, მოდგმა.

асулдай **ზმნზ.** დასაწყისიდან.

ата-буба წინაპარი.

атир 1) სასიამოვნო სურნელი, არომატი; 2) სუნამო.

атІа ჩვ. **ნაცვ.** ის (მითითება საგანზე, რომელიც დაშორებულია მოლაპარაკესა და მსმენელს).

атІам (атада, атІабур) **ჩვ.** **ნაცვ.** აი ის; **атІам гъваш** მომიტანე აი ის.

атІана I წარს. **დრ.** **атІун.**

атІана II **ზმნზ.** იმ ადგილას.

атІанаг (атІани, атІана,-ар) აი ის ადგილი.

атІанай **ზმნზ.** იმ ადგილიდან.

атІанал **ზმნზ.** იმ ადგილას.

атІангье აი; **атІангье ви улуб** აი შენი წიგნი.

атІаниз **ზმნზ.** იქ.

атІанихъ **ზმნზ.** 1) იმ ადგილიდან; 2) იმ ადგილას.

афни კიტრი; **афнидин** კიტრის; **цик квай афнияр** მჟავე კიტრი; **афнид цилер** კიტრის თესლი.

ахвадарун **ბრძ. კ.** **авадарун.**

ахвайш შორ. (კმაყოფილებას გამოხატავს) რა კარგია!

ахвар (-и,-а,-ар) 1) ძილი; 2) სიზმარი.

ахир **იხ.** **эхир.**

ахират **რელ.** საიქიო; საიქიო ცხოვრება.

აჰა ზმნზ. მერე, შემდეგ.

აჰამაზ **იხ.** აჰა.

აჰუნ 1) მოლა; 2) **გადატ.** მეთაური;

აჰმაკრინ აჰუნ ა) სულელების მეთაური; ბ) მთავარი სულელი.

აჰა ღია; გადამლილი; **აჰა ულუბ** გადამლილი წიგნი; **აჰა რაკ** ა) ღია კარი.

აჰაგუნ **იხ.** აჰა (აჰა ავუნ).

აჰაიუნ **იხ.** აჰა (აჰა ავუნ).

აჰუკარუნ (-იზ,-ნა,-ა) 1) დასმა (**ვინმესი**); 2) ჩასახლება (**ვინმესი**).

აჰუკუნ (-იზ,-ნა, აჰუკ/-ა) 1. ჯდომა, დაჯდომა; **აჰუკაი კივალე ფუ ჯეგვიდაჩ** სახლში ჯდომით, ჰურს ვერ იშოვი; 2. დასახლება; სახლობა.

აჰუნ (-აზ,-ანა, აჰუზ) 1) წველა; 2) **გადატ.** გამოძალვა (**ვინმესი, რამესი ვინმესგან, რამესგან**); **ადაკაი ვაზ აჰადაი კალ ხანა ხი** ის შენი მეწველი ძროხა გახდა.

აჰაი 1) სავსე; ავსებული; 2) დატენილი (თოფი და მისთ.).

აჰარანი წკმუტუნი(ძალღია).

აჰარანიუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იხ.** აჰარანი (აჰარანი ავუნ).

აჰაუნ (-უზ,-ანა, აჰაუნი) 1) გავსება, ავსება; 2) დატენვა; **ტფენგ აჰანვა** თოფი დატენილია.

აჰაუნი **ბრძ. ფ.** აჰაუნ.

აჰარ ხოხობი; **აჰარინ** ხოხობისა; **აჰარინ კილექ** ხოხობი (მამალი); **აჰარინ ვერჩ** ხოხობი (დედალი).

აჰუხ 1) ღია; 2) გაშლილი, ფართო; 3) ნათელი; **აჰუხ იუგ** ნათელი დღე.

აჰუხარუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იხ.** აჰუხ (აჰუხ ავუნ).

აჰ ფლავი; **დუგუდ(ინ) აჰ** ბრინჯის ფლავი.

აჰარატ **იხ.** იშარა.

აჰარა 1. აშკარა, ნათელი, გახსნილი; **აჰარა ტაბ** აშკარა ტყუილი; 2. აშკარად, ნათლად, გახსნილად.

აჰაპაზ მზარეული.

აჰაპაზვალ მზარეულის პროფესია; **აჰაპაზვალინ** კულინარიული; **აჰაპაზვალ ავუნ** მზარეულად მუშაობა.

აჰარხან ინდაური

აჰუკ 1. შეყვარებული; **აჰუკ ხუნ** შეყვარება; 2. აშული, მომღერალი.

აჰუკვალ 1) შეყვარებულობა; 2) აშულობა.

აჰ **ბრძ. ფ.** ავუნ.

აჰვალ მზრუნველობა.

აჰაზ ყინვა.

აჰა ბავშვი; **აჰადინ** საბავშვო; **აჰა** **ვახტარ** ბავშვობის წლები.

აჰაღვალ ბავშვობა; **აჰაღვალ ავუნ** ბავშვივით მოქცევა.

აჰა-კუა ბავშვი; **გილა ვუნ აჰა-კუა** **ტუშ** ახლა უკვე ბავშვი არ ხარ.

აჰამ დრო; ეპოქა; **სა აჰამდილაი** რამდენიმე ხნის მერე.

ბ

ბააბაგ **საბავშვ.** ბაი-ბაი; **ბააბაგ ავუნ** ძილი; **ბააბაგ ჯედანი?** დაიძინებ?

ბა-ბაი **შორ.** (გაკვიტვებას გამოხატავს).

бабат *იხ.* **бубат.**

багъ I (-ди,-да,-лар) ბალი.

багъбан მებაღე; **багъдин** **буба**

багъбан я გამოთქმ. მებაღე — ბალის მამაა.

багъишун (-из,-на,-а) ჩუქება;

багъишай **балкIანдин** **сарариз** **тамашич** ნაჩუქარ ცხენს კბილს არ უსინჯავენ.

багъишламишун (-из,-на,-а) **ნასესხ.**

პატიება (**ვინმესი**, **რამესი**);

багъишламиша! მაპატიეთ!, ბოდიში!

იხ. **гъил** (**гъил** **къачун**).

багълу *იხ.* **бухча.**

багъманчивал მებაღეობა;

багъманчивал **авун** მებაღედ მუშაობა.

багъри მშობლიური.

багъча *იხ.* **бахча.**

багъა 1) ძვირი; **багъა** **парча** ძვირი მასალა; 2) **გადატ.** ძვირფასი, საყვარელი; **багъა** **дидე** ძვირფასი დედა.

багъавал სიძვირე.

багъаз **ზმნზ.** ძვირად.

багъачი მეძვირე.

багъна საბაბი, მიზეზი; **багънаяр** **авун** საბაბის, მიზეზის ძიება.

багъს *იხ.* **бягъс.**

бада **ზმნზ.** ტყუილად; **бада** **фена** **йикъар-йифер** ტყუილად გავიდა დღეები და ღამეები.

бадамжан ბადრიჯანი.

бадгъава **ზმნზ.** ტყუილად, უშედეგოდ; უფასოდ.

баде ბებია.

бажи **დიალ.** 1) დედა (შვილთა მეტყველებაში); 2) მიმართვა მოხუცი პატივსაცემი ქალისადმი.

бажит **ზმნზ.** ნუთუ.

байкъуш 1) ბუ; 2) **გადატ.**

მარტოხელა ხანდაზმული ადამიანი.

бакара საჭირო.

бала უღებურება; **ჩIехидаз** **яб** **тагайди** **ჩIехи** **баладик** **акатда** ვინც უფროსს არ დაუჯერებს, დიდ უბედურებაში გაეხვევა.

балабан **მუს.** დუდუკი.

балабанчи მედუდუკე.

балкIან ცხენი; **чарадан** **балкIანдал** **алайди** **къарада** **жеда** გამოთქმ. ვინც სხვის ცხენზე ზის, შეიძლება აღმოჩნდეს ტალახში.

балугъ : **აკьул** **балугъ** ზრდასული, მიღწეული ზრდასულობას.

барабар თანასწორი;

барабарвал თანასწორობა;

барабарвал **ავачир** არათანასწორი.

барабарвилелди *იხ.* **барабардиз.**

барабардаказ *იხ.* **барабардиз.**

барабардиз **ზმნზ.** 1) თანასწორად; 2) თანაბრად; **барабардиз** **паюн** თანაბრად გაყოფა (**ვინმესი**, **რამესი**).

барабарсуз არათანაბარი, არათანასწორი.

барабарсузвал არატანასწორობა.

барабарун (-из,-на, **барабар** **ая**) *იხ.* **барабар** (**барабар** **авун**).

барадай **თანდ.** შესახებ, დაკავშირებით; **и** **кардин** **барадай** ამ საქმის შესახებ.

барбатIун (-из,-на, барбатI ая)
დანგრევა (რამესი); განადგურება
(ვინმესი, რამესი).

барбатI ხუნ ნგრევა, ჩამონგრევა;
განადგურება, დაღუპვა; Ø **дутьня**
барбатI хъанач хьи а) მთელი
მსოფლიო (ამის გამო) არ
განადგურდება.

баргъун (-из,-на, баргъ ая) იხ.
багърагъ (багърагъ авუნ). ბარიშუტვალ
მშვიდობა; შერიგება; **ბარიშუტვალ**
авუნ შერიგება (ვინმესთან).

ბარიშუტგъ ხუნ შერიგება
(ვინმესთან).

баркаван 1. კურთხეული (პურის,
ხილისა და მისთ. შესახებ; მოსავლის,
მიწისა და მისთ. შესახებ); 2.
ნაკურთხი საჭმელი.

бару იხ. **пару.**

барут დენთი.

бархун ჩირქი; **бархун ხუნ**
დაჩირქება.

барцIак ზაქი.

басрух ჭედვა.

бати უჭკუო (ადამიანის შესახებ).

бативал უჭკუუობა (ადამიანის).

батин: **батинди ягъун** გაჯიუტება,
დაუმორჩილებლობა.

батмишарун (-из,-на,-а) 1) ჩაძირვა
(ვინმესი, რამესი); **пароход батмишарна**
ჩაძირეს გემი; 2) **გადატ.** ჩაგდება
(მუშაობის, გეგმების); **абуру кIвалах**
батмишарда ისინი ჩააგდებენ
სამუშაოს.

батмишун (-из,-на,-а) იხ.

батмишарун.

батмиш хъун 1) **ნასესხ.** ჩაძირვა; იხ.
кIан I (кIаниз ягъун); 2) **გადატ.**
ჩაგდება (მუშაობის, გეგმების); 3)
გადატ. დაკარგვა, გაქრობა.

батIул არასწორი არასამართლიანი;
батIул гаф არასამართლიანი სიტყვა.

батIуларун (-из,-на,-а) იხ. **батIул**
(**батIул авუნ**).

бафа იხ. **буфа.**

бахт (-уни,-уна,-ар) ბედნიერება; **аял**
бахт я **პოეტ.** ბავშვი — ეს არის
ბედნიერება.

бахтабахт რისკი; **бахтабахт лутъун**
რისკზე წასვლა.

бахтавар 1. ბედნიერი; უდარდელი;
бахтавар инсан ბედნიერი ადამიანი.

бахтаварвал ბედნიერება.

бахтаварвилелди იხ. **Бахтавардаказ.**

бахтавардаказ ბედნიერად,
უდარდელად.

бахтикъара **პოეტ.** უდებური
(ადამიანი); **бахтикъара авუნ**
უდებურად გახდომა (ვინმესი);
бахтикъара хъун უდებურად ყოფნა.

бахтлу ბედნიერი; **бахтлу авუნ**
ბედნიერად გახდომა (ვინმესი); **бахтлу**
хъун ბედნიერად ყოფნა.

бахтлувал ბედნიერება;
гуьрчегвилелай бахтлувал хъсан я
გამოთქმ. ბედნიერება სილამაზეზე
უკეთესია.

бахтлувилелди **ზმნზ.** ბედნიერად.

бахтсуз უბედური; **бахтсуз авუნ**
უდებურად გახდომა; **бахтсуз хъун**
უდებურად ყოფნა.

бахтсузвал უდებურება.

бахтсузвилелди ზმნზ. უბედურად.
бахча ბალი; Ø **къванцин бахча** სასაფლაო (**ზედმიწ.** ქვის ბალი).
бахче იხ. бахча.
бахш: бахш авун იმვ. ა) ჩუქება (ვინმეს, რამეს); ბ) მიძღვნა (ვინმეს, რამეს).
бахшанд საქორწილო საჩუქარი პატარძლისთვის (ძირითადად ფული).
бахъу დაბერებული კამეჩი.
бацIи ციკანი.
бацIу ცუდი უხეში ხალიჩა.
баша-баш იმვ.; იხ. кыле-кыл.
башкъа 1. განსაკუთრებული; **им пара башкъа сувар я** ეს განსაკუთრებული დღესასწაულია; 2. **თანდ.** გარდა; **адалай башкъа** ამას გარდა.
башкъавал განსხვავება; **башкъавал авач** ა) არ არის განსხვავება; ბ) განურჩევლად.
башламишун (-из,-на,-а) დაწყება (**რამის**).
башламиш хъун დაწყება.
башуъсте 1) სიამოვნებით; 2) არის!
башчи მეთაური.
башчивал მეთაურობა.
баябан უკაცრიელი, გაუდაბნოებული; **баябан хъун** გაუკაცრიელება.
баяд 1) ნამღერი; 2) სიმღერა.
баян განმარტება, ახსნა; **баян авун** განმარტება, ახსნა (**რამესი**); **баян гун** განმარტების მიხემა, ახსნა (**რამესი**).

бег 1) თავადი, ბეგი; **იხ. აგრეთვე наврузбег;** 2) **Бег** (კაცის საკუთარი სახელი).
бегенмиш 1) მოსაწონი, ის, ვინც მოგწონს; ღირსეული; **адаз вичиз гыч бегенмиш падишагъ авайди туш** არ არის მისი მოსაწონი ფადიშაჰი.
бегенмишарун (-из,-на,-а) იხ. бегенмиш 2) (бегенмиш авун).
бегъем 1. 1) საკმარისი, საკმაოდ დიდი; **ина бегъем кIвалах ава** აქ საკმაოდ დიდი სამუშაოა; 2) **გადატ.** დადებითი, სოლიდური, სერიოზული; **бегъем итим** სოლიდური, დადებითი ადამიანია.
бегъемарун (-из,-на,-а) იხ. бегъем 2) (бегъем авун).
бегъемвилелди იხ. бегъемдаказ.
бегъемдаказ ზმნზ. საფუძვლიანად, კეთილსინდისიერად; აკურატულად.
бегъемсуз 1) ზედაპირული, სანახევრო (სამუშაოსა ან ცოდნის შესახებ); 2) არასერიოზული, არასოლიდური (ადამიანების შესახებ).
бегъемсузвал 1) ზედაპირულობა; 2) არასერიოზულობა, არასოლიდურობა (ადამიანის).
бегъемсузвилелди იხ. бегъемсуздаказ.
бегъемсуздаказ ზმნზ. 1) ზედაპირულად, სანახევროდ; 2) არასერიოზულად, არასოლიდურად (ადამიანის ქმედებების შესახებ).
бегъемун (-из,-на, бегъем ая) იხ. бегъем 2) (бегъем авун).

ბეგერ 1) მოსავალი; **ბაგდინ ბეგერ** ბალის მოსავალი; 2) **გადატ.** ნაყოფი, პროდუქტი; **ზეგმეტდინ ბეგერ** შრომის ნაყოფი.

ბეგერლუ მოსავლიანი, ნაყოფიერი.

ბეგერლუვალ მოსავლიანობა, ნაყოფიერება.

ბეგერსუზ არამოსავლიანი, არანაყოფიერი.

ბეგლე ხელთათმანი.

ბეგრემ **დიალ. იხ. перем.**

бед ბოროტი, ცუდი; **гзаф бед кас** ძალიან ბოროტი, ცუდი ადამიანი.

бедбахт უბედური; **бедбахт авун** გაუბედურება (**ვინმესი**); **бедбахт хьун** უდებურად გახდომა.

бедбахтвал უბედურება; უბედური შემთხვევა; ცუდი ამინდი.

беден ტანი.

бедзат ონავარი.

бедлем: **бедлем авун** შერცხენა (**ვინმესი, რამესი**).

бедлемвал სირცხვილი.

бедлемун (-**из,-на,-а/ бедлем ая**) **იხ.**

бедлем (**бедлем авун**).

бедназар ავი თვალი, გათვალვა; **бедназар авун** გათვალვა (**ვინმესი**).

бежят **დიალ. იხ. багагъат.**

бей **იხ. ибей.**

бейвафа **იმვ. პოეტ.. იხ. вафасуз.**

бейгъейрат **იმვ. პოეტ. იხ. гъейратсуз.**

бейгъალ სუსტი, უძლური; **бейгъალ хьун** დასუსტება, დაუძლურება.

бейкамал **იმვ. პოეტ.** არაგონიერი, არაგონივრული.

бейкар 1) უსაქმური; 2) უმუშევარი.

бейкарвал 1) უსაქმურობა 2) უმუშევრობა.

бейкеф: **бейкеф авун** წყენა (**ვინმესი**); **бейкеф хьун** წყენა.

бейкефарун (-**из,-на,-а**) **იხ. бейкеф** (**бейкеф авун**).

бейкефвал წყენა, წყენის გრძნობა.

бейкефвилелди **იხ. бейкефдаказ.**

бейкефдаказ **ზმნზ.** წყენით.

бейкефдиз **იხ. бейкефдаказ.**

беймирвет დაუნდობელი.

бейнамус **იმვ. პოეტ.** უღირსი.

бейни: **бейнида затI авачирди** თავცარიელი, სულელი; **бейни амукъ тавун** ჭკუის დაკარგვა.

бейт (-**ини,-ина,-ер**) **იმვ. ლექსი;**

бейтер ლექსები.

бейхабарвал მოულოდნელობა.

бейхабарвилелди **იხ. бейхабардаказ.**

бейхабардаказ **ზმნზ.** 1)

დაუკითხავად; 2) მოულოდნელად.

бейхабардиз **იხ. бейхабардаказ.**

белки შესაძლოა; ალბათ.

бенбецI **დიალ. იხ. шувъкъуънт.**

безд 1. **იმვ. შეყვარებული;** **безд хьун** შეყვარება; 2. სტროფი, კუპლეტი.

бенде მონა, მსახური; **аллагъдин** **бенде** მონა ღვთისა.

бездугуър **იხ. буьндугуър.**

беневш იასამნისფერი.

беневша ია; **იხ. აგრეთვე** **мулд-цуьк.**

бензи: **бензи амукъ тавун** ან **бензи къакъатун** გაფითრება (შიშისაგან).

бергъер **იხ. бижгъер.**

берт (-**ини,-ина,-ер**) **ბოტ.** ყლორტი.

бетер ცუდი, საზიზღარი; **бетер гафар** საზიზღარი სიტყვები.
биби დიალ. **იხ. мума, эме.**
бидят უარყ. სიახლე.
биж (-ре,-ре,-ер) უკანონო შვილი.
бике 1) ქალბატონი; 2) ბეგის ცოლი;
 3) **Бике** (ქალის საკუთარი სახელი).
билбил ბულბული.
биллагъ **იხ. валлагъ-биллагъ.**
бине 1) ფუძე, საძირკველი; **бине авун** დაფუძნება (**რამესი**).
бинеди ადგილობრივი, მუდმივი მაცხოვრებელი (**სადღაც**).
бипIинар **მრ. (მხ. რიცხ. бипIин) იხ. пIипIинар.**
бириш ნაოჭი; **биришар хьун** ან **бириш-бириш хьун** დანაოჭება.
битмишарун (-из,-на, битмишар ая)
 1) გაზრდა (**ვინმესი, რამესი**); 2) **გადატ.** შესრულება (**რამესი**).
битмишун (-из,-на, битмиш ая) იხ. битмишарун.
битмиш хьун 1) ზრდა, მომწიფება;
 2) **გადატ.** შესრულება.
бицIи პატარა, პაწაწუნა.
биш ბავშვ. ჩიჩია.
биши ყრუ; **биши инсан** ყრუ ადამიანი.
бишивал სიყრუე.
бишме **იხ. буьшме.**
блужка კაბა.
бракет **გრამ.** ფრჩხილი; **бракетра тун** ფრჩხილებში ჩასმა.
буба 1) მამა; **чIехи буба** ბაბუა; **улли буба** დიდი ბაბუა; **улли бубаяр** წინაპრები.

бубавал მამობა; **ада заз бубавал ийизва** ის მე მამობას მიწევს.
буба-диде მშობლები.
бубу ყაყაჩო; **яру бубу хьиз** ყაყაჩოსავით წითელი.
бувел **იხ. буьвел.**
бугъ (-ади,-ада,-ар) ორთქლი.
бугъа ბულა, ხარი.
бугъаз 1. 1) ორსული; **бугъаз паб** ორსული ქალი 2. ყელი; **бугъазар кьурун** ძლიერი წყურვილი (**ზედმიწ.** ყელის გამრობა).
бугъазарун (-из,-на,-а) იხ. бугъаз (бугъаз авун).
бугъазвал ორსულობა, მოგება (ცხენის, ძროხის, ცხვრის), დაყრა (გოჭების).
бугъуц მსუქანი (კაცი).
бугъ (-ди,-да,-ар) ხარის ბლავილი;
бугъ ягъун ბლავილი.
бугътан **იხ. буьгътен.**
буз რუხი.
бузхана 1) მყინვარი; 2) **გადატ.** ცივი შენობა, ცივი ოთახი.
буй 1) სიმაღლე; **юкьван буйдин** საშუალო სიმაღლისაა; 2) ტანი; აღნაგობა; **иер буй** ლამაზი ტანი.
буй-бухах 1) აღნაგობა; 2) ლამაზი გარეგნობა; **буй-бухах авай руш а)** გოგო ლამაზი გარეგნობით; **იხ. აგრეთვე буй 2).**
буйругъ ბრძანება.
буйругъун (-из,-на, буйругъ ая) იხ. буйругъ (буйругъ авун).
булах წყარო; **булахдин яд** წყაროს წყალი.

буран 1. გოგრა; 2. მკვახე, უტკბო (საზამთრო).

бурж (-уни,-уна,-ар) ვალი, ვალდებულება.

буржи ვალდებულება, დავალებული საქმე.

буржлу 1. დავალებული (რაიმეთი); 2. მევალე.

бустан ბოსტანი, ბაღა; **იხ. აგრეთვე** сал.

бустанчи მებოსტნე; **იხ. აგრეთვე** саларбан.

бустанчивал მებოსტნეობა; **იხ. აგრეთვე** саларбанвал.

буф ბავშვ. პური.

буш 1) ცარიელი; **буш сандух** ცარიელი ზარდახშა; 2) თავისუფალი, ცარიელი (შენობის, ადგილის შესახებ); **буш кIвал** თავისუფალი, ცარიელი ოთახი.

бушарун (-из,-на,-а) **იხ. буш (буш авун).**

бушлух სიცარიელე, ცარიელი სივრცე; **цавун бушлухар** კოსმოსური სივრცე.

буюр გეთაყვა.

буьндуюгуьр უზრდელი, არაკულტურული.

буьндуюгуьрвал უზრდელობა, არაკულტურულობა.

буьндуюгуьрвилелди ზმნზ. უზრდელად, არაკულტურულად.

буьркьвец ბრმა (ადამიანი).

буьркьуь ბრმა; **са вил буьркьуь** ცალი თვალით ბრმა.

буьркьуьвал სიბრმავე.

буьркьუьдаказ ზმნზ. ბრმად.

бягьс (-ини,-ина,-ер) 1) საუბარი, თხრობა; 2) კამათი, მეთოქეობა.

бязи ზოგიერთი, სხვა; **бязи вахтара** ზოგჯერ.

в

ва მართ. კავშ. და.

ваба ქოლერა.

вагьши 1.1) ველური; **вагьши гьайван** ველური ცხოველი; 2) **გადატ.**

ბარბაროსული, არაკულტურული.

вагьшивал 1) ველურობა; 2) **გადატ.** ბარბაროსობა, არაკულტურულობა.

вагьшивалун **იხ. вагьшивал (вагьшивал авун).**

вагьшивилелди **იხ. вагьшидаказ.**

вагьшидаказ ზმნზ. 1) ველურად; ბარბაროსულად; 2) არაადამიანურად, ცხოველურად.

вагьшиз **იხ. вагьшидаказ.**

вад ხუთი, ხუთივე; **вад лагьай** მეხუთე; **вад лагьайди** ა) მეხუთე; ბ) მეხუთედ.

вад-вад ხუთ-ხუთი.

ваде **იხ. вяде.**

вадра ხუთჯერ; **вадра вад** ხუთჯერ ხუთი.

важиблу საჭირო, აუცილებელი, მნიშვნელოვანი.

важиблувал საჭიროება, აუცილებლობა.

вай I შორ. (გამოხატავს მწიხარებას ან გაკვირებას).

вай II კავშ. ან; **вай вун фидайди, вай зун** სულ ერთია, ან შენ წახვალ, ან მე.
вай-гъарай შორ. (გამოხატავს გაკვირვებას, წყენას).
вак (вакIа, вакIар) ღორი, ტახი.
ваквал ღორობა; **ваквал авун** ღორივით მოქცევა.
вакъиа 1) შემთხვევა; მოვლენა; 2) მოვლენა.
вакIარбан მელორე.
вакIარбанвал 1) მელორის საქმიანობა; 2) მელორობა.
вал (-а,-а,-ар) ბუჩქი.
ван (-ци,-це,-ар/-ер) 1) ხმა; ბგერა; ხმაური; რეკვა.
вандай 1) გაჟღერებული; 2) გრამ. მქლერი; **вандай сесер** მქლერი ბგერები.
ван-сес ბგერა; ხმაური.
вара შორ. (გაფრთხილება) უყურე, ღმერთმა დაგიფაროს!
вара-вара შორ. იხ. вара.
вараки შორ. იხ. вара.
варз (вацра, вацра, варцар) 1) მთვარე, თვე; **вацран** მთვარიანი.
варис მემკვიდრე.
варис-мирес ნათესაობა, ნათესავები მამის მხრიდან.
варцар იხ. варз.
ватан სამშობლო, მამული.
ватандаш მოქალაქე, თანამოქალაქე.
ватанперес 1. პატრიოტი; 2. პატრიოტული.
ватанпересвал პატრიოტიზმი.
вафат სიკვდილი, გარდაცვალება;
вафат ხьун მოკვდომა, გარდაცვალება.

вах (-а,-а,-ар) და; **хайи вах** ალალი და; **иран вах ან яран вах** ცოლისდა.
вахгун იხ. вахгун.
вахт (-уни,-уна,-ар) დრო, ჟამი.
вахт-вахтунда ზმნზ. 1) დროდადრო, ზოგჯერ; 2) პერიოდულად, განსაზღვრულ დროს.
вахчун იხ. къахчун.
вацра ერგ. варз.
вацI (-у,-а,-ар) მდინარე.
ва-цIуд ორმოცდაათი.
ваъ უარყ. ნაწ. 1) არა.
вая-вая იხ. вара-вара.
ваяхут კავშ. ანდა.
вегъ ბრძ. ფ. вегъин.
вегъин (-из,-ена, вегъ) 1) სროლა, ჩაგდება (რამესი); **за им чемодандиз вегъида** ამას ჩავაგდებ ჩემოდანში.
вегътедай იხ. вагътедай.
везин რიტმი, ტაქტი.
везифа 1) ვალი, ვალდებულება; 2) ამოცანა.
векъи უხეში.
векъивал უხეშობა.
векъивилелди იხ. векъидаказ.
векъидаказ უხეშად.
векъиз იხ. векъидаказ.
векъ (-и,-е,-ер) 1) ბალახი; **векъин** ბალახიანი; 2) თივა; 3) მდელო.
векъер-къалар ბალახები.
векIегъ იხ.. викIегъ.
велвела ხმაური, აურზაური.
велед ბავშვი.
веледсуз უშვილო.
верг (-еди,-еда,-ер) ჭინჭარი.
верх არყის ხე.

верцღი ტკბილი, გემრიელი.
верцღივალ სიტკბო (რამესი).
верч (вечре, вечере,-ер) ქათამი.
веси 1) ანბერძი; აღთქმა; 2) ჭირის პურინ ქელები.
весиат ანბერძი; აღთქმა.
ветI (-ре,-ре,-ер) კოლო.
вечре აქტ. ბრ. верч.
вешреш იხ. вишриш.
вешрешун (-из,-на, вешреш ая) იხ.
вишриш (вишриш авун).
ви I ნათ. ბრ. вун.
ви II იხ. иви.
вижеვaz ზმნზ. 1) კარგად; 2) საკმარისად, საკმარისად დიდი.
вижевай კარგი.
вижесуз უვარგისი.
вижесузვალ უვარგისობა.
вижесузდაказ ზმნზ. უვარგისად.
вик (викIინი, викIინა, викIერ)
 უღელი.
викIегь 1) მამაცი, თამამი; 2) მხნე.
викIегьვალ 1) სითამამე, სიმამაცე; 2) სიმხნევე.
викIегьвилелდი იხ. викIегьდაказ.
викIегьდაказ ზმნზ. 1) თამამად; 2) მხნედ.
вил (-и,-е,-ер) 1) ანატ. თვალი.
вилербур: вилербур авун თვალით მინიშნება, თვალის ჩაკვრა.
вилербурун (-из,-на,-а) იხ. вилербур (вилербур авун).
вили ლურჯი, მუქი ცისფერი.
виливал სილურჯე, ლურჯი ფერი.
вили-вилиკ ზმნზ. წინ.

вилиკ 1. 1) ზმნზ. წინ, წინა მხარეს; 2) უწინ, ადრე; 2. თანდ. წინ.
виликамаз ზმნზ. წინასწარ.
виликан უწინდელი, ადრინდელი.
вилиკდაი ზმნზ. უწინ, ადრე.
вилиკდი ზმნზ. 1) წინ; 2) უწინ, ადრე.
вине ზმნზ., თანდ. მაღლა, ზევით.
виневай იხ. вине.
ვინი ზედა, ზევით მყოფი (ვინმეზე, რამეზე).
винидихъ იხ. винихъ.
винизვალ სიმალლე (მაღლა მდგომის მდგომარეობა), მაღალი მდგომარეობა.
винина ზმნზ. იქ მაღლა.
вининаგ (вининი, винина, вининаგარ) ადგილი, რომელიც მდებარეობს მოლაპარაკეზე მაღლა.
вининай ზმნზ. მაღლიდან.
винихъ მაღლა, ზევით.
винихъай ზმნზ. მაღლიდან;
винихъай агъуз მაღლიდან ქვევით.
вир (-и,-е,-ер) ტბა, წყალსატევი, აუზი.
ვირი ყველა, მთელი.
ვიривай საყოველთაო, საერთო.
ვიривайდაказ ზმნზ. იხ. ვირივაიდი.
ვირივაიდი ზმნზ. ზოგადად, ჯამში.
ვირინა ზმნზ. ყველგან.
вирт (виртIედი, виртIედა, виртIერ)
 თაფლი.
вич (-и,-е, чеб) ნაცვ. 1) უკუკვ. თავისი; 2) განს. თვითონ.
виш ასი; **виш лагъай ან виш лугъудай** მესე.

вишра ასჯერ; ბევრჯერ;
არაერთხელ.

ву I ნაწვ. **იხ. вун.**

ву II შორ. **იხ. ву-у.**

вув **იხ. ву-у.**

вугун (-уз,-ана, геце) მიცემა (ვინმეს ან რამეს — დროებით ან გარკვეული მიზეზით).

вуж (ни, не, იმვ. вужар) კითხ. ნაცვ. ვინ?; ვის?

вун (-ა/на, ва) პირ. ნაცვ. შენ, შენს.

ву-у შორ. (გამოხატავს გაკვირვებას, გვხვდება ქალთა მეტყველებაში).

вуч I უკუკვ. ნაცვ. **იხ. вич.**

вуч II (куь, кве, вучар) ნაცვ. 1) კითხ. რა?; 2) განს. როგორ, როგორი.

вучзава **იხ. вуч II 1) (вуч авун).**

вучиз ზმნზ. რატომ.

вучун **იხ. вуч II 1) (вуч авун).**

вягътедай **იხ. вагътедай.**

вяде დრო.

вядесуз ზმნზ. უდროოდ.

вяз (-ини,-ина,-ер) ქადაგება.

Г

гагъ-гагъ ზმნზ. ზოგჯერ, დროდადრო.

гагъди: икъван гагъди ამ დრომდე.

гад (гату, гата, гатар) 1) ზაფხული; 2) მარცვლის მოსავალი.

гада 1) ბიჭი; 2) შვილი (მამრ. სქესის); 3) ჭაბუკი; **гадаяр** ბიჭები; 4) **გადატ.** არასერიოზული, თავქარიანი.

гадарун (-из,-на,-а) სროლა, ტყორცნა.

газар სტაფილო.

гала 1) მყოფობა (ვინმესთან, რამესთან ახლოს); 2) საჭიროება (ვინმესი, რამესი).

галаз მიზნ. ფ. гала.

галаз-галаз ზმნზ. მიჯრით, ერთი მეორეს შემდეგ.

галай-галайвал ზმნზ. რიგ-რიგობით.

галамаз-галамаз **იხ. галаз-галаз.**

галамукьун (-из,-на) დარჩენა (ვინმესთან, რამესთან ახლოს).

галкI კავშირი.

галкIчи მოკავშირე.

галкIдин საკავშირო.

галкIац ენაბლუ.

галучIუნ **იხ. гелячIუნ.**

гамиш კამეჩი.

гана ნამყ. გუნ.

гапур ხანჯალი; **гапурдин** ხანჯლიანი.

гапIал **იხ. кIапIал I.**

гар (-у,-а,-ар) ქარი.

гардан კისერი.

гардан-кIирвал დამცირება.

гатун (-аз,-ана, гатут/-а) ცემა, რტყმევა (ვინმესი, რამესი).

гатфар (-и,-а,-ар) გაზაფხული.

гатIუმун **იხ. гатIუნუნ.**

гатIუნ (-из,-ана, гатIუნ) **იხ. гатIუნუნ.**

гатIუნუნ (-из,-на, гатIუნ) 1) მისვლა, მოახლოება (ვინმესთან); 2) დაწყება (რამესი).

гатIутI ბრძ. гатIუნ.

гаф (-уни,-уна,-ар) სიტყვა.

гафалаг ლექსიკონი; **гафалагдин** სალექსიკონო.

гафарган ლექსიკონი,
 სიტყვათვრებული.
гафлад თარგმანი.
гафладун (-из,-на,-а) თარგმნა.
гахкун (-уз,-ана, гахце) განმ. ფ. გუნ;
 იხ. აგრეთვე **ахкун**.
гахлатун (-из,-на,-а) განმ. ფ. გალათუნ.
гахлудун (-из,-на, гахлуд) განმ. ფ.
галудун.
гахце ბრძ. გახკუნ.
гва მყოფობა (ვინმესთან, რამესთან
 ახლოს).
гвяна II იხ. **гуьгъуьна**.
гвяниз იხ. **гуьгъуьниз**.
гевгьер 1) მარგალიტი; 2) **Гевхер**
 (ქალის საკუთარი სახელი).
гегъенш ფართო, თავისუფალი
 (ზომით); **гегъенш авун** გაფართოება
 (რამესი).
гегъеншарун (-из,-на,-а) იხ. **гегъенш**
 (гегъенш авун).
гегъеншвилелди იხ. **гегъеншдаказ**.
гегъеншдаказ ზმნზ. ფართოდ.
гегъеншдиз იხ. **гегъеншдаказ**.
геж ზმნზ. გვიან; **геж авун**
 დაგვიანება.
геждалди ზმნზ. გვიანობამდე.
геже ნასესხ. იმჟ.; **гежедин** ღამიანი;
геже хийир! ღამე მშვიდობისა!; **геже**
гъатун იხ. **геж** (геж хьун); იხ. **йиф**.
гежун (-из,-на,-а) იხ. **геж** (геж авун).
гекъигат მათ. განტოლება.
гекъигун (-из,-на, гекъиг/-а)
 შედარება, შეპირისპირება (ვინმესი-
 რამესი ვინმესთან-რამესთან).

гел (-е,-е,-ер) 1) კვალი; 2) **გადატ.**
 გზა; 3) ცარიელი ადგილი
гележег მომავალი, მყოფადი.
гележегда ზმნზ. მომავალში.
гелкъвез მიზნ. ფ. **гелкъуьн**.
гена ზმნზ. 1) კიდევ, ისევ; 2) კარგია,
 რომ...; 3) მაინც.
генани ზმნზ. ჯერ კიდევ, მაინც.
генг ფართო, განიერი.
генгвилелди ზმნზ. შეძლებულად,
 უზრუნველყოფილად.
генже იხ. **келегъа**.
гергер მრ. (მხ. **герг**) ქერი.
герек 1. საჭირო, აუცილებელი; 2.
Герек (ქალის საკუთარი სახელი).
гереквал საჭიროება, აუცილებლობა.
геце ბრძ. ფ. **гугун**.
гецI ქერტლი.
гзаф ზმნზ. 1) ბევრი; **гзаф авун**
 გაბევრება, გამრავლება (რამესი); **гзаф**
хьун გადიდება; 2) ძალიან, საკმაოდ;
 3) მეტი; ძალზე.
гзафарун (-из,-на,-а) იხ. **гзаф** 1) (**гзаф**
авун).
гзафбур ბევრნი, მრავალნი.
гзафвал სიმრავლე.
гзафни-гзаф ზმნზ. მეტწილად.
гигин იხ. **гийин**.
гизлемишун (-из,-на,-а) იმჟ.
 დამალვა (საქმეთა, ქმედებათა).
гийин: гийин тар ბოტ. რცხილა.
гил იხ. **гила**.
гила ზმნზ. ახლა, ამჟამად.
гилалди ზმნზ. აქამდე.
гиламаз ზმნზ. 1) ახლა, უკვე; 2) კერ
 კიდევ.

гилян ახლანდელი.
гилани ზმნზ. ახლაც, ამ დრომდე.
гилеш: **гилеш авун** დაგვიანება.
гилешарун (-из,-на,-а) იხ. **гилеш**
(гилеш авун).
гилигун (-из,-на, гилиг/-а) 1)
 მიერთება, დაკავშირება (**რამესი**
რამესტან), მიბმა (**რამესი**); 2) **გადატ.**
 მიმაგრება (**ვინმესი-რამესი ვინმეზე**),
 მიწერა (**რამესი ვინმეს**).
гиликъ ბრძ. ფ. **гиликъун**.
гиман 1) ეჭვი; 2) მოსაზრება,
 დაშვება.
гими გემი.
гимиш ვერცხლი; **гимишдин**
 ვერცხლიანი.
гинибашар ტანსაცმელი.
гирав გირაო.
гирт ზმნზ. ნამეტანი.
гичин დოქი.
гишин მშიერი.
гишинвал შიმშილი, შიმშილობა.
гугурт გოგირდი.
гуж (-а/-уни, -уна,-ар) 1) ძალა; 2)
 სიმძიმე; 3) **გადატ.** წნეხი, ძალადობა.
гужа-гуж ზმნზ. ძალით, ძლივს.
гужалди ზმნზ. ძალით.
гуж-баладалди ზმნზ. ძლივს,
 ძნელად.
гужлу ძლიერი.
гужлувал სიძლიერე.
гужлудаказ ზმნზ. ძლიერად.
гужсуз უძალი.
гуз მიზნ. ფ. **гун**.
гул (-уни,-уна,-ар) ბოძი.
гум (-ади,-ада,-ар) კვამლი.

гумрагъ 1) მხნე; 2) ჯანსაღი;
гумрагъвал 1) სიმხნევე; 2)
 სიჯანსაღე.
гумрагъвилелди იხ. **гумрагъдаказ**.
гумрагъдаказ ზმნზ. მხნედ.
гумрагъუნ (-из,-на, **гумрагъ ая**) იხ.
гумрагъ (**гумрагъ авун**).
гумукъун (-из,-на, **гумукъ**) დარჩენა
(ვინმესთან).
гун (**гуз, гана, це**) 1) მიცემა (**რამესი**);
 2) გაყიდვა (**ვინმესი, რამესი**).
гунагъ 1) ცოდვა; **гунагъ авун**
 ცოდვის ჩადენა; **гунагъ ხъун**
 ცოდვილად გახდომა; 2) ბრალი.
гунагъкар ცოდვილი; დამნაშავე.
гунагъсуз 1) უცოდველი; 2)
 უდანაშაულო.
гур საფლავი.
гурар მხოლოდ მრ. კიბე.
гур-гур ჩანჩქერი.
гургурун (-из,-на,-а) იხ. **гур-гур** (**гур-
 гур авун**).
гурцџул ლეკვი; **гурцџулдин**
 ლეკვიანი.
гуьг I რუხი (ცხენის ფერზე
 ითქმის).
гуьг II ბრძ. ფ. **гуьн**.
гуьгъуьна ზმნზ. უკან, მერე,
 კვალად.
гуьгъуьнай 1) უკან; 2) მერე.
гуьгъуьниз კვალად.
гуьгъуьнин შემდეგი.
гуьгъуьнлай ზმნზ. 1) კვალად; 2)
 მერე, გვიან.
гуьгъуьл 1) ხასიათი; 2) სურვილი.
гуьгъуьлбан მოხალისე.

губьгублвал მოხალისეობა.
губьгубвилелди **იხ.** **губьгублдаказ.**
губьгублдаказ **ზმნზ.** მოხალისედ.
губзайдин **იმვ.** გილოცავ!, სალამი!
губзгубь 1) სარკე; **губзгубьдин**
 სარკიანი; 2) **იხ.** **шутьше.**
губзердай **ზმნზ.** თვალით.
губзет: **губзет авун** ა) დალოდება
 (ვინმესი, რამესი); ბ) თვალთვალი.
губзетун (-из,-на, **губзет ая**) **იხ.** **губзет**
 (**губзет авун**).
губзетчи **იხ.** **губзчи.**
губзлемишун (-из,-на,-а) **იხ.** **губзет**
 (**губзет авун**).
губзчи მეთვალყურე, ბადრაგი.
губзчивал თვალთვალი.
губь 1) **ნასესხ.** ყვავილი; **губьдин**
 ყვავილიანი; **იხ.** **цукь;** 2) **Гюль** (კაცისა
 და ქალის საკუთარი სახელი).
губьле ტყვია; **губьледиз акьдун**
 დახვრეტა (ვინმესი).
губьлеламишун (-из,-на,-а)
 დახვრეტა (ვინმესი, რამესი).
губьлуьт წინდა.
губьлуьшан 1. მზიანი, ნათელი; 2.
Гюлишан (ქალის საკუთარი სახელი).
губьмбет საფლავის ქვა.
губьркем მაღალი, წარმოსადეგი
 (ადამინი).
губьркемлу წარმოსადეგი (ადამიანი).
губьруьшмиш хьун ნახვა, შეხვედრა
 (ვინმესთან).
губьრчег ლამაზი, დახვეწილი.
губьрчегарун (-из,-на,-а) **იხ.** **губьрчег**
 (**губьрчег авун**).

губьრчегвал საილამაზე,
 დახვეწილობა.
губьრчегвилелди **იხ.** **губьრчеглдаказ.**
губьრчеглдаказ **ზმნზ.** ლამაზად,
 დახვეწილად.
губьრчегдиз **იხ.** **губьრчеглдаказ.**
губьтлуь ვიწრო.
губьтлуь хьун დავიწროება.
губя ვითომ.
гь
гьаб (гьапу, гьапа, гьапар) 1) მუჭა; 2)
 გადატ. ცოტა.
гьавгьа **იმვ.** ჩხუბი.
гьазаб მრისხანება.
гьазаблу მრისხანე.
гьал (-уни,-уна,-ар) ძაფი.
гьала **იმვ.**, მოსავალი.
гьалаб მღელვარება (სულიერი).
гьалатI შეცდომა, ცთომილება.
гьалатIсуз 1. უშეცდომო; 2.
 უშეცდომოდ.
гьалибвал გამარჯვება.
гьалибвилелди **ზმნზ.**
 გამარჯვებულად.
гьам (-уни,-уна,-ар) მწუხარება.
гьам-гьусса **იმვ.** **იხ.** **гьам.**
гьамлу მწუხარე.
гьана **ნამყ.** **гьун.**
гьапар **მრ.** **гьаб.**
гьапу აქტ. **ბრ.** **гьаб.**
гьараз 1) მიზანი, განზრახვა; 2)
 ბოროტი განზრახვა.
гьаят ზღვარი, საზღვარი.
гьвар (-ци,-це,-ар) მორი.

გვარგან **ობ.** хемирган, химирган.
გვაცღი **ობ.** გვечღი.
გვავაშ **ბრძ.** ფ. გუნ.
გველ (-ი,-ა,-ერ) ნამცეცი.
გვერგვეშ **ობ.** გუზრგვეშ.
გვერში: გვერში **თარ** ნეკერჩხალი.
გვეცღი პატარა, მცირე.
გვეცღივალ მცირე ზომა.
გვეცღი-ჩღი დიდინ-პატარინად.
გუდ I (გეტრე, გეტრე, გეტერ) თევზი (დიდი); გეტრენ თევზინი; **ობ.** აგრეთვე კღერი.
გუდ II (გეტრე, გეტრე, გეტერ) ვარსკლავი; **თუმ** გაღაი გუდ კომეტა.
გუეღრატ 1) ღირსება; 2) მამაცობა.
გუეღრატღუ 1) ღირსეული; 2) მამაცი.
გუეღრატღუვალ 1) ღირსება; 2) მამაცობა.
გუეღრატღუვილღდი **ობ.**
გუეღრატღუდაკაზ.
გუეღრატღუდაკაზ **ზმნზ.** 1) ღირსეულად; 2) მამაცურად.
გუეღრატსუზ გაუბეღავი, მშიღარა.
გუეღრატსუზვალ გაუბეღაობა.
გუეღრატსუზვილღდი **ობ.**
გუეღრატსუზდაკაზ.
გუეღრატსუზდაკაზ **ზმნზ.** გაუბეღავად, მშიღრად.
გუეღრი 1. 1) სხვა; 2) უცხო; 2. გარღა.
გუენ (-ი,-ე,-ერ) ეზო (ღია აღღიღი ან ქუღა სახღის წინ).
გუერ (-ეღი,-ეღა,-ერ) ნერწყვი.
გუერი კარაქი; ცხიმი.
გუეტერ **მრ.** გუდ I, II.
გუეტრე **აქტ.** ღა აღღ. **ბრ.** გუდ I, II.
გუეტრეღან მეთევზე.

გუეტრეღანვალ მეთევზეობა.
გუეცღი (-რე,-რე,-ერ) ციკანი.
გუიბეტ ჭორი.
გუიბეტღი ჭორიკანა.
გუიბეტღივალ ჭორიკნობა.
გუიზ **მიზნ.** ფ. გუნ.
გუიღ (-ი,-ე,-ერ) ხელი.
გუიღე-გუიღ: გუიღე-გუიღ ავავ ა) ხელჩაკიღებული; ბ) აქვე, მამინათვე.
გუიღიკარ ხეღოვნება.
გუიღიკარღაკაზ **ზმნზ.** ხეღოვნურად.
გუიღიკარღინ ხეღოვნური.
გუუღ (გუუღუ, გუუღა, გუუღარ) მუღტი.
გუუღღვეშ გაღყა; **ობ.** აგრეთვე **მარჩიღ.**
გუუღღინ: გუუღღინ **თარ** ბოტ. ცაცხვი.
გუნ (გუიზ, გუანა, გუავაშ) მიტანა (ვიღმღესთან, რამღესთან); მიყვანა.
გუურა ჩირქი.
გუურბათ უცხოეთი, უცხო მხარე.
გუურგუურ ბუზღუნღი.
გუურგუურუნ (-იზ,-ნა,-ა) **ობ.** გუურგუურ (გუურგუურ ავუნ).
გურსა **იზ.**, **პოეტ.** მწუხარება.
გუუღა აღღ. **ბრ.** გუუღ.
გუუღარ **მრ.** გუუღ.
გუუღუ **აქტ.** **ბრ.** გუუღ.
გუუღუ-გუუღარ: გუუღუ-გუუღარ ხუნ მუღტებღით ჩხუბღი.
გუუღარ ღმერთი; **ობ.** აგრეთვე აღღაღ.
გუუღღვეშ ხრეღი.
გუუღღ (-უღ,-ე,-ერ) ქმარი.
გუუღღღაღ 1) გვეღი; 2) აბრეღუმღის ჭია.
გუუღრ (-უღ,-ე,-ერ) ფქვიღი; გუუღრუღნ ფქვიღიანი; **კუკრან** გუუღრ **ობ.** კვავ.

გუზგუზ 1) მოშვებული; 2) ფართო.
გუზგუზვალ მოშვებულობა.
გუზგუზდაკაზ ზმნზ. მოშვებულად.
გუზგუზ **იხ.** გუზგუზდაკაზ.
გუზრჩ (-ე,-ე,-ერ) ნადირობა.
გუზრჩეხან მონადირე.
გუზჩI (-რე,-რე,-ერ) ჩრჩილი.

გზ

გა I (გადა, გაბურ) ჩვ. ნაცვ.
(მიუთითებს უკვე ნახსენებ, ცნობილ საგანზე) **ის, იგი; იხ. აგრეთვე გა-გა.**

გა II ნაწ. (გამოხატავს შეხსენებას, გაკვირვებას და ა. შ.); **ვუნ ამ такуна хквемир გა** არ დაბრუნდე, სანამ არ ნახავ მას; **жеч га!** არ არსებობს!

გაბურ მრ. გამ.

გავა I 1) ჰაერი; **გავადინ** ჰაეროვანი; 2) ამინდი; 3) ჰავა; 4) **Хава** (ქალის საკუთარი სახელი).

გავა II სართული.

გავა III 1) მოტივი, მელოდია; 2) სიყვარული; 3) ამაღლებული განწყობა (შეყვარებულის); 4) ჯანმრტელობის მდგომარეობა.

გავაიდა ზმნზ. 1) უფასოდ; 2) ჩალის ფასად; 3) უსარგებლოდ.

გავაიი იხ. გავაიდა.

გავაია იხ. გავაიდა.

გავაია 1) უფასო, უანგარო; 2) უსარგებლო.

გავიზ აუზი.

გავილია ზმნზ. იმიტომ.

გაგ 1. ნაწ. ნუთუ? 2. შორ. იშვ. ვა!;

იხ. აგრეთვე пагъ.

გად იხ. гяд.

გადა აქტ. და ადგ. ბრ. გამ.

გადდი სიმამაცე, გამბედაობა.

გადისა მოვლენა; **გავადინ გადისა** ბუნებრივი მოვლენა.

გაჯეტ იშვ. 1) საჭიროება; 2) **იხ.**

გუჯეტ.

გაჯეტხანა საპიტფარემო.

გაჯიბუგა სიმინდი;

გაჯიბუგადინ სიმინდიანი.

გაჯიკIა იხ. გაჯიბუგა.

გაჯილეგ წერო; **იხ. აგრეთვე лег-лег.**

გაზურ გამზადებული, მზა.

გაზურვალ 1) მზაობა; 2) მზადება.

გაზურსუზ მოუმზადებელი.

გაზურსუზვალ მოუმზადებლობა.

გაზურუნ (-იზ,-ნა,-ა) იხ. გაზურ (გაზურ **ავუნ**).

გაიბატლუ საშიში, მრისხანე;

გაივან 1) ცხოველი, პირუტყვი.

გაკიმ 1) უფროსი; 2) ექიმი; 3)

Хаким (კაცის საკუთარი სახელი).

გაკიკატდა ზმნზ. ნამდვილად, სინამდვილეში.

გაკიკი 1) რეალური, ნამდვილი; 2) ჭეშმარიტი.

გაკიკივალ 1) რეალურობა, სინამდვილე; 2) ჭეშმარიტება.

გაკინდაი თანდ. შესახებ, დაკავშირებით.

გაკისაგ კეთილსინდისიერი, კეთილსინდისიერად გაკეთებული.

გაკისაგვალ კეთილსინდისიერება.

გაკისაგვილელი ზმნზ.

კეთილსინდისიერად.

гъакъисуз 1. უფასო; 2. უფასოდ.
гъакъ (-уни,-уна,-ар) **იხ.** **гъахъ**.
гъакъарун (-из,-на,-а) 1) დატევა
(რამესი რამეში); 2) **იხ.** **гъахъ 2** (гъахъ
авун).

гъакъван ამდენი; ასეთი; ასე
(შედარება უკვე ნახსენებ საგანთან,
რომლის პარამეტრები ცნობილია).

гъакъ-гъисаб **იხ.** **гъахъ-гъисаб**.

гъакъუნ (-из,-на, **гъакъ**) 1) დატევა
(რამეში); 2) **დიალ. იხ.** **აгъაკъუნ**,
агакъუნ.

гъакI ზმნზ. 1) ასე; 2) ასე უბრალოდ.

гъაკIа **იხ.** **гъაკI**.

гъაკIან 1) მარტივი, ჩვეულებრივი;
2) **გადატ.** მარტივი,
არაშორსმჭვრეტელი (ადამიანის
შესახებ).

гъაკIანი ისედაც.

гъაკIნი **კავშ.** ისევე, ასევე.

гъал 1) მდგომარეობა; 2)
ჯანმრთელობა, ჯანმრთელობის
მდგომარეობა; 3) გარემოებები,
პირობები.

гъалават **იხ.** **гъавалат**.

гъал-აгъвал **იხ.** **гъал** 1), 2).

гъалай: **гъалай яна акъвазун** წრეზე
დგომა.

гъალал 1) **რელ.** დაშვებული,
ნებადართული (შარიათით); 2) **გადატ.**
საკუთარი, თავისი შრომით
მოპოვებული.

гъალалвал 1) დაშვებულობა,
ნებადართულობა; 2) პატიება;
гъალалвал къачун პატიების თხოვნა
(მეტწილად მომაკვდავისთვის).

гъალалвилелди ზმნზ.

კეტილსინდისიერად, პატიოსნად.

гъალал-гъарам რელ. აკრძალული და
ნებადართული (შარიათით).

гъალал-гъუърмет პატივისცემა.

гъალалун (-из,-на,-а) **იხ.** **гъალал 2**
(**гъალал** авун).

гъалун (-из,-на,-а) მოხვნა; **იხ.**

აგრეთვე **цун I**.

гъалун II (-из,-на,-а) **იხ.** **гъалдун**.

гъамам აბანო.

гъамиша ზმნზ. ყოველთვის, მუდამ.

гъамишалутъ ზმნზ. მუდმივად.

гъамишан მუდმივი.

гъамишанда **იხ.** **гъамиша**.

гъანა ზმნზ. იქ, იმ ადგილას.

гъანაг (**гъანი, гъანა, гъანაгар**) ის
ადგილი (რომელიც უკვე იყო
ნახსენები).

гъанай ზმნზ. იქიდან.

гъанеф ხანჯალი; **гъанефдин**
ხანჯლიანი.

гъанжах **იხ.** **анжах**.

гъаниз ზმნზ. იქ, იმ
მიმართულებით.

гъარ ყოველი, ნებისმიერი.

гъарам რელ. შარიათით
აკრძალული.

гъარამзада არამზადა.

гъарма ყოველი.

гъарф (-уни,-уна,-ар) ასო-ბგერა.

гъасил: **гъасил авун** წარმოება,
მოპოვება (რამესი).

гъасилун (-из,-на,-а) **იხ.** **гъасил**
(**гъасил** авун).

გასაქტა ზმნზ. ეგრევე,
მომენტალურად.

გათა (გათადა, გათაბურ) ის, იგი.
გათამ ის (შორს მდგომი).

გაფიგალალვალ დამშვიდობება;
გაფიგალალვალ ავუნ ა) პატიება
(ვინმესი, რამესი); ბ) დამშვიდობება.

გაფთაფა **ობ.** აფთაფა.
გაფთე კვირა.
გაჰზ (-უნი,-უნი,-არ) 1. 1)
ქემმარიტება, სიმართლე; 2)
ანაზღაურება, ფასი.

გაჰზვალ ქემმარიტება, სიმართლე.
გაჰზვილელი **ობ.** გაჰზდაკაზ.
გაჰზდაკაზ ზმნზ. სამართლიანად.
გაჰზლუ მართალი, სამართლიანი.
გაჰზლუვალ **ობ.** გაჰზვალ.
გაჰზნი-ნაგაჰზ ტყუილად.
გაჰზსუზ 1. მტყუანი,
არასამართლიანი; 2)
არასამართლიანად, ტყუილად.

გაჰზსუზვალ არასამართლიანობა,
მტყუანობა.
გაჰზსუზვილელი **ობ.** გაჰზსუზდაკაზ.
გაჰზსუზდაკაზ ზმნზ.
არასამართლიანად.

გაჰზუნ (-იზ,-ნი, გაჰზ აი) **ობ.** გაჰზ 2
(გაჰზ ავუნ).

გაჰზნი **ობ.** გავილია.
გაჰზტინ ასეთი.
გაჰზუნ (-იზ,-ნი, გაჰზ/-ა) შესვლა,
შეძვრომა.
გაჰზარა მწერი.
გაჰზ სირცხვილი, თავმდაბლობა.
გაჰზლუ მორცხვი, თავდაბალი.

გაჰზლუვალ სიმორცხვე,
თავმდაბლობა.

გაჰზლუვილელი ზმნზ. მორცხვად,
თავმდაბლად.

გაჰზმან ნაწ. (ეჭვისა ან
გაფრთხილების გამომხატველი): **ამ**
ჰზენა ლუგუზ ვანი ჰზანი ჰზ,- გაჰზმან?
გავიგე, რომ ის წავიდა, ასე არ არის?

გაჰზსუზ 1. ურცხვი, თავხედი; 2.
ცელქი (ბავშვზე ითქმის).

გაჰზსუზვალ 1) ურცხვობა,
თავხედობა; 2) ცელქობა.

გაჰზსუზვილელი ზმნზ. თავხედურად.
გაჰზ ეზო.
გაჰზარ სასქესო ორგანოები.
გაჰზეს ვნება, გატაცება.
გაჰზესარუნ (-იზ,-ნი,-ა) ვნების
აღძვრა.
გაჰზესარ მოყვარული; **გაჰზესარდინ**
სამოყვარულო.
გაჰზესლუვალ ვნება, გატაცება.
გაჰზესლუვილელი **ობ.** გაჰზესლუდაკაზ.
გაჰზესლუდაკაზ ზმნზ. ვნებიანად.
გაჰზესსუზვილელი **ობ.** გაჰზესსუზდაკაზ.
გაჰზ-გაჰზ შორ. (გამოხატავს გაკვირვებას,
ეჭვს და ა. შ.).
გაჰზეი შორ. (ადამიანის ხმობის
შეძახილია).
გაჰზეიბა **ობ.** გაჰზეიბა, გაჰზეიბა.
გაჰზეიბა **ობ.** გაჰზეიბა.
გაჰზეირანი 1) გაკვირვებული; **გაჰზეირანი**
ავუნ გაკვირვება (ვინმესი); 2)
მოხიბლული.
გაჰზეირანი გაკვირვება.
გაჰზეირანი ზმნზ.
გაკვირვებულად.

гъекъ (-еди,-еда,-ер) ოფლი.
гъелбетда რა თქმა უნდა.
гъеле ზმნზ. კერ კიდევ.
гъелек: гъелек авун წვალეზა
 (ვინმესი).
гъелелиг ზმნზ. ჯერ, ჯერ კიდევ.
гъеллебаз იხ. გილლეбаз.
гъелягъ მუქარა, დაშინება; **гъелягъ
 къун** დამუქრება.
гъენена ბადაგი.
гъერ (-е,-е,-ер) ვერძი.
гъерекат 1) მოძრაობა; 2) საომარი
 მოქმედებები; 3) სიჩქარე.
гъерекатун (-из,-на,-а) იხ. გъერекат 3)
 (гъерекат авун).
гъерекъ იხ. эрекъ.
гъи კითხ. ნაცვ. რომელი?
гъибур მრ. გიმ.
гъида აქტ. და ადგ. ბრ. გიმ.
гъижран მწუხარება, სევდა
 (განშორებისას).
гъикъван 1) რამდენი; 2) როგორი; 3)
 როდემდე.
гъიკI ზმნზ. როგორ.
гъიკIа იხ. გიკI.
гъიმ კითხ. ნაცვ. (гъида, гъида,
 гъибур) რომელი?
гъина ზმნზ. სად?, რა ადგილას?
гъинай ზმნზ. საიდან.
гъиниз ზმნზ. სად (რა
 მიმართულებით).
гъиргъир ჩიხვინი.
гъиргъирун იხ. გირგირ (გირგირ
 авун).
гъис იხ. გისს.
гъисаб თვლა, დათვლა, გამოთვლა.

гъисабун იხ. გისაბ (გისაბ авун).
гъисс (-ди,-да,-ер) გრძნობა,
 შეგრძნება.
гъихътин როგორი.
гъич 1) სულაც (უარყოფის დროს
 იხმარება); 2) როდისმე.
гъужум შეტევა, თავდასხმა.
гъужумун (-из,-на,-а) იხ. გუჯუმ
 (გუჯუმ авун).
гъуй შორ. (ჩიტების გასარეკი
 შეძახილია).
гъукум იხ. გუყუყმ.
гъукумат 1) მთავრობა; 2)
 სახელმწიფო.
гъулдан ფოლადი.
гъурра შორ. ვაშა!
гъуъжет კამათი.
гъуъжеткар 1) მოკამათე; 2) ჯიუტი.
гъуъжетун (-из,-на,-а) იხ. გუყუყ
 (გუყუყ авун).
гъуყუყმ ბრძანება.
гъуъл (-уь,-е,-ер) ზღვა; **Каспий гъуъл**
 კასპიის ზღვა.
гъуьндуър იმვ. მაღალი.
гъуьндуървал იმვ. საიმაღლე,
 მაღლობი.
гъуьндуърлух იმვ. მარალი ადგილი,
 მწვერვალი.
гъуьрият თავისუფლება.
гъуьрмет პატივი, პატივისცემა.
гъуьрметлу პატივცემული,
 პატივსაცემი.
гъуьრметлувал პატივისცემულობა.
гъуьრметлувилелди იხ.
гъუьრметლудаказ.

გუზრმეტლუდაკაზ ზმნზ.
პატოვისცემით.
გუზრმეტსუზვილელი იბ.
გუზრმეტსუზდაკაზ.
გუზრმეტუნ (-იზ,-ნა,-ა) იბ. გუზრმეტ
(გუზრმეტ ავუნ).
გუზრს (-უნი,-უნა,-ერ) მრისხანება,
აღმფოთება.
გუზრს ხუნ მრისხანება, გაბრაზება,
აღმფოთება.
გუზრსლუ მრისხანე, ბრაზიანი,
აღმფოთებული.
გუზრ კვირადლე.
გუზრ: გუზრ ატუნ ა) სიამოვნების
მიღება; ბ) მოწონება.
გუზრ: გუზრ ავუნ გადაწყვეტა, ამოხსნა,
განხილვა (კითხვის, ამოცანის).
გუზრუნ (-იზ,-ნა,-ა) იბ. გუზრ (გუზრ
ავუნ).
გუზრკუზ ფართო.
გუზრკუზვალ განი, სიგანე.
გუზრკუზდაკაზ ზმნზ. 1) განიერად; 2)
უფრო განიერად.
გუზრკუზ იბ. გუზრკუზდაკაზ.

დ

დაბან 1) ანატ. ქუსლი; 2) ქუსლი
(ფეხსაცმლის).
დავა იბ. დარმან.
დავა-დარმან იბ. დარმან.
დავამ: დავამ ავუნ გაგრძელება
(რამესი).
დავამარუნ (-იზ,-ნა,-ა) იბ. დავამ
(დავამ ავუნ).
დავამლუ ხანგრძლივი.

დავამუნ (-იზ,-ნა,-ა) იბ. დავამ (დავამ
ავუნ).
დავლა 1) სატყუარა.
დავზ (-დი,-და,-ლარ) მთა; დავზდინ
მთიანი.
დავზვი მთიელი.
დავზლუხ მთიანი.
დავზარ გამოქვაბული.
დად I (-უნი,-უნა,-არ) 1) გემო; 2)
გადატ. სარგებელი, ინტერესი.
დად II (-დი,-და,-არ) თხოვნა, მუდარა.
დად-ბიდად იბ. დად II.
დადლუ გემრიელი.
დადლუვალ სასიამოვნო გემო.
დადსუზ 1) უგემური; 2) გადატ.
არასაინტერესო.
დადსუზვალ უგემურობა (საჭმლის).
დადუნ (-იზ,-ნა,-ა) გემოს გასინჯვა
(რამესი).
დად-ფედუდ დახმარების თხოვნა.
დაიმ ზმნზ. მუდამ, სულ,
ყოველთვის.
დაიმან იმვ. იბ. დაიმ.
დაიი იბ. ხალუ.
დაკIარ ფანჯარა.
დაკIვავ მიზნ. ფ. დაკIუნ.
დაკIუკI ბრძ. ფ. დაკIუნ.
დაკIუნ (დაკIვავ,-უნა, დაკIუკI) 1)
გასიება; 2) გადატ. გაბუტვა.
დაკIურ გასიებული.
დალბა-დალ ზმნზ. ერთი-მეორეზე.
დალდა თავშესაფარი.
დალდალამიშუნ (-იზ,-ნა,-ა) შეფარვა,
დამალვა (ვინმესი, რამესი).
დალდალუხ თავშესაფარი.
დალდალ ირონ. 1) ლაქლაქი; 2) კამათი.

даллал 1) შუამავალი; 2) გამცილებელი.
далу 1) ზურგი; **далудин** ზურგიანი.
дам (-уни,-уна,-арар) **იხ.** დამარ.
дамагъ-чагъ კარგი, მხიარული განწყობა.
дамазлух საჯიშე.
დამარ ანატ. ძარღვი **სამეტყ.**; ვენა, არტერია.
дамах I 1) ამპარტავნება, პათივმოყვარეობა; 2) **გადატ.** სილამაზე, გარეგნული მომხიბვლელობა.
дамах-чагъ **იხ.** дамагъ-чагъ.
дана ხბო.
дапур დიალ. ბორბალი; **იხ.** აგრეთვე **чарх II.**
дапIар კლიტე.
дар 1) ვიწრო; 2) **გადატ.** მძიმე.
дарамат შენობა, ნაგებობა.
дарвал 1) სივიწროვე; 2) **გადატ.** მატერიალური პრობლემები, სირარიბე.
дардаказ ზმნზ. 1) ვიწროდ; 2) **გადატ.** ღარიბულად.
дардиз **იხ.** дардаказ.
дарискъал ვიწრო.
дарискъалвал სივიწროვე.
дарман 1. წამალი, სამკურნალო საშუალება; 2. **პოეტ.** საყვარელი ქალი.
дарманхана 1) აფთიაქი; 2) საავადმყოფო.
дарчин დარიჩინი.
дасмал პირსახოცი.
датIана ზმნზ. უწყვეტად, მუდმივად.

дафтар 1) წიგნი; ჟურნალი (საკანცელარიო); 2) ხელსაზანი.
дах (-ди,-да,-ар) 1) მამა; 2) უფროსი ძმა (მიმართვა უფროსი ძმისადმი და, ზოგჯერ, სხვა უფროსებისადმი).
дашкъалагъ: **дашкъалагъ** ავუნ ქვებით ჩაქოლვა.
дашкъалагъун (-из,-на,-а) **იხ.** **дашкъалагъ** (დაшкъалаგъ ავუნ).
дгана ნამყ. დугუნ II.
де ნაწ. აბა.
деб (-ди,-да,-ар) ჩვეულება; მოდა.
девир პერიოდი, ეპოქა, დრო.
девит სამელნე.
девет სიმდიდრე, ქონება.
деветлу მდიდარი.
деветлувал სიმდიდრე.
деветлувилелди **იხ.** **деветлудаказ.**
деветлудаказ ზმნზ. მდიდრად.
деветлуз **იხ.** **деветлудаказ.**
девран დრო, ჟამი, ეპოქა.
дегишарун (-из,-на,-а) 1) გაცვლა; 2) გადაცვლა.
дегишвал ცვლილება.
дегиш-дуюгушвал იმვ. **იხ.** **дегишвал.**
дегишун (-из,-на,-а) **იხ.** **дегишарун.**
дегиш хьун შეცვლა.
дегъ I შორ. (გაკვირვებასა და მოულოდნელ დამწუხრებას გამოხატავს).
дегъ II: **дегъ заман** ძველი დრო..
дегъне 1. სიღრმე, ღრმა ადგილი; 2. ღრმა.
дезгагъ **იხ.** **тескягъ.**
декъикъа წუთი; **декъикъадин** წუთიანი.

დეკლენა **იხ.** დეკლენი.
დეკლენი კარგი იქნებოდა.
дели **იხ.** дили I.
деливал **იხ.** диливал.
делил არგუმენტი, მტკიცებულება.
демек საქათმე.
денбеден **ზმნზ.** მომენტალურად,
ეგრევე, უეცრად.
денбел ბარტყი (შეუბუმბლავი).
денг: денг авун მობეზრება.
денгун (-из,-на,-а) **იხ.** денг (денг
авун).
дергес ცელი.
дердер **მრ.** дерт.
дерди მზრუნველობა.
дерди-бала **იხ.** дерди.
дерди-гьал მწუხარება;
მზრუნველობა.
дердини **აქტ.** **ზრ.** дерт.
дердисер 1) უბედურება, მწუხარება;
2) ტანჯვა.
дере ხეობა; ველი.
дерзи მკერავი.
дерзичивал მკერავის პროფესია.
дерин 1. ღრმა; 2. სიღრმე.
деринарун (-из,-на,-а) **იხ.** дерин 2
(дерин авун).
деринвал სიღრმე (**რამესი**).
дериндаказ **ზმნზ.** ღრმად.
дерлек 1) დალაქი; 2) სადალაქო.
дерлекчи დალაქი. дерлекчивал
დალაქის პროფესია.
дерлик დურგალი; дерликдин
სადურგლო.
дерт (дердини, дердина, дердер) 1)
უბედურება, მწუხარება.

дигана **ნამყ.** дугун II.
дигиз **მიზნ.** ფ. дугун II.
дигмишвал სიმწიფე; дигмишвилиნ
მწიფე.
дигмиш хьун დამწიფება; дигмиш
хьайი დამწიფებული, მწიფე.
диде დედა; дидедин დედის; дидед
ჩIალ დედა ენა.
диде-буба მშობლები.
дидевал დედობა.
дикъет ყურადღება, ბეჯითობა.
дикъетлу ყურადღებიანი, ბეჯითი.
дикъетлувал ყურადღებიანობა,
ბეჯითობა.
дикъетлувилелди **იხ.** дикъетлудаказ.
дикъетлудаказ **ზმნზ.**
ყურადღებიანად, ბეჯითად.
дикъетсузвилелди **იხ.**
дикъетсуздаказ.
дил: дил жаваб ზეპირი პასუხი; дил
жавабдай ზეპირად.
дилавар მჭერმეტყველი; дилавар
итим მჭერმეტყველი ადამიანი,
ორატორი.
дили I შეშლილი, გიჟი; **იხ.** აგრეთვე
будала.
дили II **ბოტ.** სარეველა.
диливал სიგიჟე.
дилихана საგიჟეთი.
дилмаж მთარგმნელი, თარჯიმანი.
дин (-ди,-да,-ар) რწმენა, რელიგია.
диндар **იშვ.** მორწმუნე,
რელიგიური.
диндарвал რელიგიურობა.
динжвал 1) დასვენება, სიწყნარე; 2)
სიმაძღრე

динждаказ ზმნზ. 1) წყნარად; 2) მაძლრად.
динждиз იხ. динждаказ.
динсуз 1. ურწმუნო; 2. ათეისტი.
динсузвал ურწმუნოება, ათეიზმი.
динэгъли რელიგიური ადამიანი.
диргес იხ. дергес.
дирибаш მამაცი.
дирибашвал სიმამაცე.
дирибашвилелди ზმნზ. მამაცურად.
дишегъли ქალი.
диши დედალი; **диши вак** დედალორი; **диши лам** დედალი ვირი.
дуван სასამართლო, სასამართლო განხილვა, სასამართლო გადაწყვეტილება.
дувул ფესვი; Ø **гафунин** დувул **გრამ.** სიტყვის ძირი.
дугуг ბრძ. ფ. **дугун II.**
дугун I (-и,-а,-ар) ველი.
дугун II (дигиз, дигана, дугуг) 1) მორწყვა (**რამესი**) (რუთი); 2) **იმვ.** წასვლა, მიდენა (**სადღაც**).
дуланажагъ ცხოვრება.
дуланмишвал იხ. дуланажагъ.
дуланмиш хъун ცხოვრება (**სადღაც**).
дулах დიალ. იხ. шал 3.
дулдурма ძეხვი; **дулдурмадин** ძეხვიანი.
дуллух ხელფასი, ჯამაგირი.
дулма ტოლმა.
дурбу დურბინტი.
дуркIун ანატ. თირკმელი.
дурна წერო.
дурумлу 1) მდგრადი; 2) ამტანი.

дурумлувал 1) მდგრადობა; 2) ამტანობა.
дурумлувилелди იხ. დურumlდაказ.
дурумლудаказ ზმნზ. 1) მდგრადად; 2) ამტანად.
дуст (-уни,-уна,-ар) მეგობარი.
дустагъ 1) ციხე; 2) პატიმარი; 3) დაპატიმრება.
дустагъун (-из,-на,-а) იხ. дустагъ (дустагъ **ავუნ**).
дустагъхана ციხე.
дустарун (-из,-на,-а) იხ. дуст (дуст **ავუნ**).
дуствал მეგობრობა.
дуствилелди მეგობრული.
дустдаказ ზმნზ. მეგობრულად.
дустдиз იხ. дустდაказ.
душман მტერი.
душманвал მტრობა.
душманвилелди ზმნზ. მტრულად.
дуъа რელ. ლოცვა; **дуъа авун** ლოცვა, ლოცვის კითხვა.
дуъгме ღილი.
дуъдгъвер კარაქი.
дуъдуъг მოტყუება, ტყუილი დაპირება.
дуъз სწორი, ბრტყელი, მართალი.
дуъзен ველი, სწორი ადგილი.
дуъм-дуъз ზმნზ. სწორად, ზუსტად.
дуънья მსოფლიო, დედამიწა, სამყარო.
дуъшуъш 1) შემთხვევა; 2) შემთხვევითობა.
дяве 1) ცხუბი; 2) ომი, ბრძოლა.

ებ (епини, епина, епер) თოკი;
епинин თოკიანი.
егин იბ. йигин.
егинвал იბ. йигинвал.
езид მატყუარა, თაღლითი.
езидвал თაღლითობა.
езне სიძე.
еке დიდი, მსხვილი.
екез ზმნზ. უფრო დიდი.
елкен აფრა.
емиш ხილი (ნაყოფი).
епер მრ. еб.
епини აქტ. ბრ. еб.
ер-емиш ხილი.
ери ხარისხი.
ери-бине 1) მუდმივი საცხოვრებელი; 2) კერა; 3) ნიადაგი; 4) წყარო (რამესი); 5) არსი.
есир 1) ტყვეობა; **есир авун** დატყვევება; 2) ტყვე.
есирвал ტყვეობა; **есирвиле гьатун** ტყვეობაში მოხვედრა.
етим ობოლი.
етимвал ობლობა.
ё
ёъ შორ. (გაკვირვებას გამოხატავს).
ж
жаваб პასუხი.
жавабдар 1. პასუხისმგებელი; 2. პასუხისმგებელი პირი.
жавабдарвал პასუხისმგებლობა.

жавабдарсуз 1. უპასუხისმგებლო; 2. უპასუხიმგებლოდ.
жавабдарсузвал უპასუხისმგებლობა.
жавабдарсузвилелди იბ.
жавабдарсуздаказ.
жавабдарсуздаказ ზმნზ. უპასუხიმგებლოდ.
жавабсуз 1. უპასუხო; 2. უპასუხოდ.
жаза სასჯელი.
жазаламишун (-из,-на,-а) დასჯა (ვინმესი).
жакъа-жакъ იბ. жакъракъ.
жакъваз მიზნ. ფ. жакъун.
жакъракъ ღრჩენა.
жакъракъарун (-из,-на,-а) იბ.
жакъракъ (жакъракъ авун).
жакъракъун იბ. жакъракъ (жакъракъ авун).
жакъукъ ბრძ. ფ. жакъун.
жакъун (жакъваз, жакъвана, жакъукъ) ღექვა.
жал ნაწ. (სუსტ გაკვირვებასა და ეჭვს გამოხატავს) ნუთუ.
жалагъун (-из,-на,-а) მცნობა.
жалгъа ნერგი.
жаллатI ჯალათი.
жанаби 1. ბატონი; 2. პატივცემული.
жанавур მგელი; **жанавурдин** მგელიანი.
жанлу მაგარი, ძლიერი, ჯანმრთელი.
жансузвилелди ზმნზ. უძალოდ.
жасад იმვ. 1) სხეული; 2) არსება; **чан алай жасад** ცოცხალი არსება.
жасус ჯაშუში.

жасусвал ჯამუმობა; **жасусვიлин** ჯამუმური.

жафа 1.1) შრომა; 2) სიძნელე; 2. მძიმე, ძნელი.

жафадалди ძნელად, მძიმედ.

жебир იძულება, ძალადობა.

жебирун (-из,-на,-а) **იხ.** **жебир** (жебир авун).

жегъеннем ჯოჯოხეთი.

жегъеннема **იხ.** **жегъеннем.**

жегъет **იხ.** **жигъет.**

жегъизар **იხ.** **жигъизар.**

жегъил 1. 1) ახალგაზრდა; 2) **გადატ.** გამოუცდელი; 2. ყმაწვილი, ახალგაზრდა ადამიანი.

жегъилвал ახალგაზრდობა.

жегъил-живан ყმაწვილი, ახალგაზრდა ადამიანი.

жегълем **იხ.** **жегъеннем.**

жеда **მყოფ.** ხუნ.

жез **მიზნ.** **ფ.** ხუნ.

жейран ჯეირანი.

жекъи გოჭი.

желе ხაფანგი.

жем I ჯამი.

жем II **იხ.** **джем.**

жемят საზოგადოება, ხალხი, ერთ დასახლებულ პუნქტში მცხოვრებნი.

женг (-ини,-ина,-ер) 1) ბრძოლა; 2) შეჯიბრი.

жендек ტანი.

женнет სამოთხე.

жерме ჯარიმა.

жеч უარყ. **ფ.** ხუნ.

жибин 1) ჯიბე; 2) **გადატ.** დიდი ფული, ქონება, სიმდიდრე.

жив (-еди,-еда,-ер) თოვლი; **живедин** თოვლიანი.

живан **იმე.** 1. ახალგაზრდა; 2. ყმაწვილი.

жигер **ანატ.** ფილტვი; **жигерар** 1) ფილტვები.

жигиз **ბრძ.** **ფ.** ჯუგუნ.

жигъа **იხ.** **жгъа.**

жигъиз **მიზნ.** **ფ.** ჯუგუნ I.

жигъир ბილიკი.

жигъет თვალსაზრისი.

жизви 1. უმნიშვნელო; 2. ცოტა, სულ ცოტა.

жими 1. თხევადი; **жими затI** სითხე; 2. **Жими** (კაცის საკუთარი სახელი).

жимивал თხევადი მდგომარეობა.

жин (-жи,-же, жинерар) **რელ.** სული.

жинер **იხ.** **жин.**

жинжал **იხ.** **женжел.**

жинс (-ини,-ина,-ер) 1) სქესი, სახეობა; **диши жинс** მდედრობითი სქესი.

жув (-а,-а) უკუკვ. **ნაცვ.** თვითონ; **жуван** თავისი.

жугун **იხ.** **шуткун.**

жугъугъ **ბრძ.** **ფ.** ჯუგუნ.

жугъун (жигъиз, жгъана, жугъугъ) პოვნა (ვინმესი, რამესი).

жугъурун (-из,-на,-а) 1) პოვნა (ვინმესი, რამესი); 2) ძებნა (ვინმესი, რამესი).

жузнá 1) კითხვა; **жузнáдин** (жузунин) **символ** **გრამ.** კითხვის ნიშანი.

жузнá-жаваб კითხვა-პასუხი.

жузуз **ბრძ.** **ფ.** ჯუგუნ.

жузун (-аз,-уна,-уз) კითხვა (ვინმესი ვენმეს/რამეს შესახებ).

жум (-уни,-уна,-ар) კომში.

жумарт გულუხვი.

жумартвал გულუხვობა.

жумартвилелди **იხ.** жумартдаказ.

жумартдаказ **ზმნზ.** გულუხვად.

жумья პარასკევი.

жуърба-жуър **იხ.** жуърреба-жуърре.

жуърре 1) სახეობა, ჯიში; 2) ხერხი.

жуърреба-жуърре სხვადასხვა, განსხვავებული, ყველანაირი.

жуърэт მამაცობა.

жуърэтлу მამაცი.

жуърэтлувал მამაცობა.

жуърэтлувилелди **იხ.** жуърэтлудаказ.

жуърэтлудаказ **ზმნზ.** მამაცურად.

жуърэтлуз **ზმნზ.** **იხ.** жуърэтлудаказ.

жуърэтсуз 1. მშიშარა; 2. მშიშრად.

жуът (-уъни,-уъна,-ер) წყვილი.

жуът-жуът **ზმნზ.** წყვილად.

з

за აქტ. ბრ. зун.

загъ **იხ.** цагъ.

загъирда **ზმნზ.** იმვ. გარეგნულად.

зайиф უძალო, სუსტი.

зайифарун (-из,-на,-а) **იხ.** зайиф (зайиф авун).

зайифвал უძალობა, სისუსტე.

зайифвилелди **იხ.** зайифдаказ.

зайифдаказ **ზმნზ.** უძალოდ,

სუსტად.

зайифдиз **იხ.** зайифдаказ.

закIალ 1. 1) საქორწილო ბეჭედი; 2) უბრალო (ქვის გარეშე) ბეჭედი; 2. ვიწრო, თხელი.

залан მძიმე.

заланарун (-из,-на,-а) **იხ.** залан 1) (залан авун).

заланвал სიმძიმე.

заландаказ **ზმნზ.** მძიმედ.

заландиз **იხ.** заландаказ.

заланз **იხ.** заландаказ.

залзала მიწისძვრა.

залпанд **იხ.** зарпанд.

заман ეპოქა, დრო.

замана **იხ.** заман.

запун საპონი.

зарар ზარალი.

зарарлу ზარალიანი.

зарафат ხუმრობა.

зарафатарун (из,-на,-а) **იხ.** зарафат (зарафат авун).

зарафатун (-из,-на,-а) **იხ.** зарафат (зарафат авун).

зарафатчи ხუმარა.

зарб (-уни,-уна,-ар) 1. 1) სისწრაფე; 2) სწრაფი დინება; 2. სწრაფად; 3. სწრაფი.

зарбвал სისწრაფე.

зарбдаказ **ზმნზ.** სწრაფად.

зарбдиз **იხ.** зарбдаказ.

зат (-ди,-да **მრ. ч. нет**) სინდისი.

затI (-уни,-уна,-ар) საგანი.

затI-матI რაღაც.

заферан ზაფრანა.

звал (-ди,-да,-ар) დუდილი.

звар **იხ.** звер II.

звер I (-ცი,-це) 1) სისწრაფე; 2) სირბილი.
звер II (-ცი,-це,-ერ) ბრუნვა.
зверун (-из,-на,-а) იხ. звер I 2) (звер авун).
зегъем სიცხე, უჰაერობა.
зегъемарун (-из,-на,-а) იხ. зегъем (зегъем авун).
зегъер შხამი.
зегъерлу 1) შხამიანი; 2) მწარე.
зегъерлуვალ 1) შხამიანობა; 2) საიმწარე.
зегъерлуვिलелდი იხ. зегъерлудаказ.
зегъерлудаказ ზმნზ. შხამიანად.
зегъерлуз იხ. зегъерлудаказ.
зегъле იმვ. სული.
зегъмет 1) შრომა; 2) სიძნელე.
зегъметкеш იხ. зегъметчи.
зенг (-ини,-ина,-ер) ზარი.
зэнд (-ини,-ина,-ер) აზრი, ვარაუდი.
зи ნათ. ბრ. от зун.
зигъинсуз უნიჭო.
зигъинсузვალ უნიჭობა.
зигъинсузвилелდი ზმნზ. უნიჭოდ.
зид საპირისპირო.
зикир 1) გამეორება, ჩამოთვლა; 2) ლოცვა.
зинбил კალათა.
зиндикъ 1. უხეში; 2. უხეში კაცი.
зиринг იხ. зирек.
зиринგვალ იხ. зирекვალ.
зиринგвилелდი იხ. зирекდაказ.
зирингдаказ იხ. зирекდაказ.
зирингдиз იხ. зирекდაказ.
зиян ზიანი, ზარალი.
зиянкар 1. მავნე; 2. მავნებელი.

зиянкаრვალ მავნებლობა.
зиянкаრвилелდი ზმნზ.
 მავნებლურად.
зиянчи მავნებელი (ადამიანი).
зиянчивალ მავნებლობა.
зиянчивилелდი ზმნზ.
 მავნებლურად.
зул (-у,-а,-ар) შემოდგომა.
зулуз ზმნზ. შემოდგომით.
зулumat სიბნელე.
зун (за) პირ. ნაცვ. მე; **зун ფიდა** მე წავალ; **аниз зун რაკъурнай** მე იქ გამეზავნეს.
зур I ნახევარი; **зур йис** ნახევარი წელი.
зур II (-уни,-уна,-ар) იხ. зурар.
зурба ზორბა, ძალიან დიდი.
и
и ჩვ. ნაცვ. ეს; **и улуб** ეს წიგნი; **შდრ.**
им.
ибадат 1) ლოცვა; 2) ღვთის თაყვანისცემა; 3) რელიგიური კულტი; **ибадат авун** ლოცვა.
ибадатхана სალოცავი.
ибалди აქ, ამ მხარეს.
ибарадай: и ибарадай ამ თვალსაზრისით.
ибарат შედგენილი.
ибре იხ. ипри.
ибур ჩვ. ნაცვ. მრ. им.
иви სისხლი.
игит 1. გმირი, მამაცი; 2. გმირულად, მამაცურად.
игитვალ გმირობა, მამაცობა.

игитвилелди ზმნზ. გმირულად, მამცურად.
иглеш დაგვიანება.
иглешун (-из,-на,-а) დაგვიანება.
играми ძვირფასი, საყვარელი.
играмивал 1) სიყვარული; 2) დიდი პატივისცემა.
играмивилелди ზმნზ. 1) სიყვარულით; 2) დიდი პატივისცემით.
игренмишвал მიჯაჭვულობა (ვინმეს მიმართ).
игътимал შესაძლო.
игътималвал შესაძლებლობა.
игътияж საჭიროება.
игътияжвал საჭიროება, აუცილებლობა.
игътияжлу გაჭირვებული.
игътият 1. სიფრთხილე; 2. ფრთხილი.
игътиятвал სიფრთხილე.
игътиятлу ფრთხილი.
игътиятлувал **იხ.** **игътиятвал.**
игътиятлувилелди **იხ.**
игътиятлудаказ.
игътиятлудаказ ზმნზ. ფრთხილად.
игътиятлуз **იხ.** **игътиятлудаказ.**
ида I **მყოფ.** **ავუნ.**
ида II **აქტ.** **ბრ.** **ინ.**
иер 1) 1. ლამაზი; დახვეწილი, კარგი; **иер руш** ლამაზი გოგო; 2. ლამაზად; კარგად; 2) **Иера** (ქალის საკუთარი სახელი)
иервал სილამაზე, დახვეწილობა.
иервилелди **იხ.** **иердаказ.**
иердаказ ზმნზ. ლამაზად, დახვეწილად, კარგად.

иердиз **იხ.** **иердаказ.**
иес **იხ.** **иеси.**
иесвал **იხ.** **иесивал.**
иеси პატრონი, მესაკუთრე.
иесивал პატრონობა, მესაკუთრეობა.
ижара იჯარა.
изин ნებართვა.
изинсуз 1. უნებართვო; 2. უნებართვოდ.
изитIун **იხ.** **ицитIун.**
ийиз **მიზნ.** **ფ.** **авун.**
икибаштан ზმნზ. **დიალ.** რა თქმა უნდა.
икисун **იხ.** **экисун.**
икърар შეთანხმება, ხელშეკრულება.
икI ზმნზ. ასე.
илаж გამოსვლა (მდგომარეობიდან).
илажсуз გამოუვალი.
илажсузвал გამოუვალობა.
илан გველი.
илим მეცნიერება.
илимлу 1) განათლებული, მეცნიერი; 2) სამეცნიერო.
илифар **იხ.** **элифар.**
илифарун (-из,-на,-а) სტუმრის მიღება.
илифун (-из,-на,-а) სტუმრად მისვლა, სტუმრად დარჩენა; **პოეტ.** ამოსვლა, (მზის, მთვარის).
иллаки განსაკუთრებით.
илми **იხ.** **илим.**
илмулу **იხ.** **илимлу.**
им (ида, ида, ибур) ჩვ. **ნაცვ.** (სუბსტანტივის ფუნქციით) ეს; **მდრ.** აგრეთვე **ი.**
иман **რელ.** რწმენა.

имансуз 1) ურწმუნო; 2) გულქვა, დაუნდობელი.

имансуздаказ **იხ.** **имансузвилелди.**

ими ბიძა (მამის მხრიდან); **имидин** **руш** მდ. სქესის ბიძაშვილი (მამის მხრიდან); **имидин хва** მამრ. სქესის ბიძაშვილი (მამის მხრიდან); **იხ.**

აგრეთვე **амле.**

имуча-муча თავსატეხი.

ин **ნაცვ.** ეს (ახლოს მყოფი საგნის შესახებ).

ина **ზმნზ.** აქ, ახლოს.

инаг (**ини, ина, инагар**) 1. ეს ადგილი; 2. ეს.

инай **ზმნზ.** აქედან.

инал **ზმნზ.** აქ (რადაცის ზედპირზე).

ингье **ნაწ. ჩვ.** აი (ახლოს მყოფ საგანზე); **იხ.** **აგრეთვე** **ангье.**

инжил I **ბოტ.** ლელვი; **инжилдин тар** ლელვისხე.

инжил II **რელ.** სახარება.

инжитмишун (**-из,-на,-а**) შეწუხება (**ვინმესი, რამესი**).

иниз **ზმნზ.** აქეთკენ.

инин აქაური.

инкар უარყოფა, არაღიარება.

инкарвал უარყოფა, არაღიარება.

инкылаб **იხ.** **инкылаб.**

инсан ადამიანი.

инсанвал ადამიანობა.

инсанвилелди **ზმნზ.** 1) ადამიანურად; 2) კეთილსინდისიერად.

инсаният ადამიანთა მოდგმა.

инсансуз არაადამიანური.

инсансузвал არაადამიანობა.

инсансузвилелди **ზმნზ.**

არაადამიანურად.

инсансуздаказ **იხ.** **инсансузвилелди.**

инсаф 1. 1) სამართლიანი, მიუკერძოებელი; 2) ადამიანური, ჰუმანური.

инсафвал 1) სამართლიანობა; 2) ჰუმანურობა.

инсафвилелди **ზმნზ.** 1)

სამართლიანად; 2) ჰუმანურად, ადამიანურად.

инсафлу 1) სამართლიანი, მიუკერძოებელი; 2) ადამიანური, ჰუმანური.

инсафлувал 1) სამართლიანობა; 2) ადამიანობა, ჰუმანურობა.

инсафлувилелди **იხ.** **инсафлудаказ.** **инсафлудаказ** **ზმნზ.** 1)

სამართლიანად, მიუღერძოებლად; 2) ჰუმანურად, ადამიანურად; 3) კეთილსინდისიერად.

инсафсуз 1. 1) არასამართლიანი; 2) არაჰუმანური, არაადამიანური.

инсафсузвал 1) არასამართლიანობა; 2) არაადამიანობა, არაჰუმანურობა.

инсафсузвилелди **იხ.** **инсафсуздаказ.** **инсафсуздаказ** **ზმნზ.** 1)

არასამართლიანად; 2) არაჰუმანურად, არაადამიანურად.

интеректив **გრამ.** შორისდებული.

интикъам შურისძიება, რევანში.

ипек **იხ.** **пек.**

иранбуба სიმამრი.

ирандиде სიდედრი.

ирид შვიდი, შვიდივე, შვიდიანი.

ირიდ-ირიდ შვიდ-შვიდი.
ირიდრა შვიდჯერ.
ირიზ **იხ.** **ირიდაказ.**
ირიზ-ირიზ **იხ.** **ირიდაказ.**
ირინ ჩირქი; **ირინდინ** ჩირქიანი; **იხ.**
აგრეთვე **გჷურა.**
ირინламиш хьун დაჩირქება.
ირичарар **ანატ.** თორმეტგოჯა
 ნაწლავი.
ირс (-ინი,-ინა, **მრ.** არა აქვს)
 მემკვიდრეობა.
иситла ხალვა.
иски **იხ.** **эски.**
ислагъ **იხ.** **ислягъ.**
ислен ორშაბათი.
ислягъ წყნარი, მშვიდი.
ислягъвал მშვიდობა, სიწყნარე;
ислягъвилин მშვიდობიანი.
ислягъвилелди **იხ.** **ислягъдаказ.**
ислягъдаказ **ზმნზ.** წყნარად,
 მშვიდად.
ислягъдиз **იხ.** **ислягъдаказ.**
истеклу 1) დიდად პატივცემული; 2)
 საყვარელი, ძვირფასი.
истеклувал 1) დიდი პატივისცემა; 2)
 სიყვარული.
истеклувилелди **იხ.** **истеклудаказ.**
истеклудаказ **ზმნზ.** 1) დიდი
 პატივისცემით; 2) სიყვარულით.
истивут წაწაკა.
истикан **იხ.** **стакан.**
исятда **ზმნზ.** ახლა, ამ წუთს.
итим 1) კაცი; 2) ქმარი; 3) ადამიანი.
итимвал 1) ადამიანობა,
 ჰუმანურობა; 2) ვაჟკაცობა.

итимвилелди **ზმნზ.** 1) ვაჟკაცურად;
 2) ადამიანურად.
иттифакъ ერთობა, ერთიანობა.
итлаат მორჩილება.
итлаатлу მორჩილი.
итлаатлувал მორჩილება.
итлаатлувилелди **ზმნზ.** მორჩილად.
итлаатсуз დაუმორჩილებელი.
итлаатсузвал დაუმორჩილებლობა.
итлаатсузвилелди **ზმნზ.**
 დაუმორჩილებლად.
итли-битли წვრილმანი.
ифин სიცხე (სხეულის).
ихлас 1. ჭემმარიტი, ნამდვილი,
 ერთგული; **ихлас дуст** ნამდვილი
 მეგობარი; 2. **Ихлас** (კაცის საკუთარი
 სახელი).
ихласвал ერთგულება.
ихласвилелди **ზმნზ.** პატიოსნად,
 ერთგულად.
ихт **იხ.** **йихт.**
ихтибар ნდობა.
ихтибарвал ნდობა.
ихтибарлу სანდო.
ихтибарун (-из,-на, **ихтибар ая**) **იხ.**
ихтибар (**ихтибар авун**).
ихтилат საუბარი, გასაუბრება.
ихтилатчи 1) მოსაუბრე; 2)
 მთხრობელი; 3) მთქმელი.
ихтияр უფლება.
ихтиярлу უფლებამოსილი.
ихтун **იხ.** **йихт** (**йихт авун**).
ихъняй ამიტომ, ამის გამო.
ихътин ისეთივე, მსგავსი,
 ანალოგიური; **იხ.** **აგრეთვე** **ахътин.**
ицли დასველებული.

იცი-кьуру ნებისმიერი (ზედმიწ. დასველებული-მშრალი).

იჩ (-ინი,-ინა,-ერ) ვაშლი; **იჩინ** ვაშლიანი; **იჩინ тар** ვაშლისხე.

იჩალатар მხოლოდ მრ. შიდა ორგანოები.

იჩკი სპირტიანი სასმელი.

იჩი 1. ცარიელი; 2. დიალ. მხოლოდ.

იჩივალ სიცარიელე.

იшара 1) ნიშანი; 2) მინიშნება.

ишел (-и,-а,-ар) ტირილი.

ишел-хвал: ишел-хвал авун ტირილი.

ишехьун (-из,-на,-а) ტირილი, მოთქმით ტირილი.

ишигь 1) სხივი; **ракъинин ишигь** მზის სხივი; 2) გადატ. მნათობი, ნათელი; **იხ. აგრეთვე** **ишигьлаван.**

ишигьлаван ნათელი, განათებული.

ишигьлу **იხ. ишигьлаван.**

ишигьлувал სინათლე, სიკაშკაშე.

ишигьсуз ბნელი.

ишинун (-из,-на,-а) მოზელვა (ცომის).

ишлемишун (-из,-на,-а) 1)

გამოყენება, ხმარება (**რამესი**); 2) გადატ. გაზრდა; 3) იშვ. მუშაობა.

иштагь 1) მადა; 2) გადატ. ნდომა, სურვილი.

иштагьлуз ზმნზ. მადიანად.

иштиракчи მონაწილე.

й

йигин სწრაფი; **йигин вацI** სწრაფი მდინარე.

йигинарун (-из,-на,-а) **იხ. йигин** (**йигин** **авун**).

йигинвал სისწრაფე.

йигинвилелди **იხ. йигиндаказ.**

йигиндаказ ზმნზ. სწრაფად.

йигиндиз **იხ. йигиндаказ.**

йикъавай-къуз ზმნზ. ყოველდღე, ყოველდღიურად.

йикъан დღიური.

йикъ I ბრძ. ფ. къин II.

йикъ II (-е,-е,-ер) დატირება.

йикъ-шувან 1) **იხ. йикъ II.**

йиртижи 1) ველური; **йиртижи гъайван** ველური ცხოველი; 2) სისხლმოწყურებული.

йис I (сари, сара, сар/йисар) შალი.

йис II (-а,-а,-ар/са, са, сар) წელი, წელიწადი; **са йисан** ა) ერთწლიანი; ბ) ყოველ წელს.

йисалай-суз ზმნზ. წლიდან წლამდე.

йисან-йисან ზმნზ. ყოველ წელს.

йисди წლის განმავლობაში.

йисуз ზმნზ. წელს; **цIინин йисуз** ამ წელს.

йитих **იხ. йиртих.**

йиф (-е,-е,-ер/фе, фе, фер) ღამე;

йифен ღამე.

йифди-югъди დღედაღამ.

йифен-йифен ზმნზ. ყოველ ღამით.

йифиз ზმნზ. ღამით.

йиф-югъ დღე-ღამე.

йуьруьш **იხ. уьруьш I.**

к

кабав მწვადი, შემწვარი ხორცი.

кабابلух სამწვადე.
кабабун **იხ.** **кабаб** (**кабаб** **авун**)
მწვადის შეწვა.
кагъаз 1) ქალღმერთი; **кагъаздин**
ქალღმერთიანი; 2) წერილი; 3) საბუთი;
იხ. **აგრეთვე** **чар I**.
кагъал **იხ.** **кагъул**.
кагъул ზარმაცო; **кагъულ ხьун**
ზარმაცობა.
кагъულвал სიზარმაცე.
кадарун **იხ.** **гадарун**.
казна თოფი.
кайвани ცოლი, მეუღლე; **იხ.**
აგრეთვე **паб**.
кайи დამწვარი, მიმწვარი.
кака კვერცხი; **какадин** კვერცხიანი.
какатун (-**из**, -**на**, **какат**/**-а**) **იხ.** **акатун**.
какахьун (-**из**, -**на**, **какахь**/**-а**) **იხ.**
акахьун.
какунун **იხ.** **какурун**.
какур 1. 1) მრუდე, გამრუდებული;
2) ელამი.
какурвал სიმრუდე; **какурвал** **квай**
მრუდე.
какурун (-**из**, -**на**, -**а**) **იხ.** **какур** (**какур**
авун).
кал დაუმწიფებელი.
кал [**ккал**] **I** (-**и**, -**е**, -**ер**) ძროხა; **калин**
ძროხიანი.
кал [**ккал**] **II** (-**у**, -**а**, -**ар**) 1) ზამთრის
სამოვრები; 2) ველი.
калтугун (-**из**, -**на**, **калтуг**/**-а**) **იხ.**
галтугун.
кам [**ккам**] **I** (-**уни**, -**уна**, -**ар**) 1)
ნაბიჯი; 2) **გადატ**. შურისძიება; **იხ.**
აგრეთვე **къадам**.

кам [**ккам**] **II** (-**уни**, -**уна**, -**ар**) ხაფანგი.
камал 1) გონება; 2)
სრულყოფილება; 3) ზნეობა; 4) **Камал**
(კაცის საკუთარი სახელი).
камаллу 1) გონიერი, ბრძენი; 2)
ზნეობრივი; 3) სრულყოფილი.
камаллувал 1) სიბრძნე, გონიერება;
2) ზნეობა; 3) სრულყოფილება.
камаллувилелდი **ზმნზ**. 1)
ბძრნულად, გონიერად; 2)
ზნეობრივად.
камалсуз 1) არაგონიერი; 2) უზნეო,
ამორალური.
камалсузвилелდი **ზმნზ**. უზნეოდ,
ამორალურად.
камари ქამარი; **იხ.** **აგრეთვე** **кемер**.
кан (-**ди**, -**да**, -**ар**) 1) ქერტლი; 2)
ეპიდერმა.
кана **ნამყ**. **кун** [**ккун**].
канаб კანაფი.
кангур **იმვ**. მოხრილი; **кангур** **авун**
მოხრა (**ვინმესი**, **რამესი**); **кангур** **хьун**
მოხრა.
кап (-**у**, -**а**, -**ар**) 1) მაჯა; 2) ფეშვი.
капаш 1) ხელის მაჯა; 2) ფეშვი.
капI (**купI****уни**, **купI****уна**, **купI****ар**) **რელ**.
ლოცვა, ნამაზი.
кар (-**ди**, -**да**, **крар**) 1) საქმე; 2)
ქმედება.
кард (**катра**, **катра**, **картар**) 1) მიძინო;
2) **გადატ**. მამაცი; **იხ.** **აგრეთვე** **тарлан**.
кар-кеспи 1) საქმე, საქმიანობა; 2)
პროფესია, საქმიანობა.
кар-кI**валах** 1) საქმე, საქმიანობა; 2)
თანამდებობა.

карч (крчუნი, კრჩუნა, კრჩარ) რქა (ცხოველის).
карчи საქმოსანი.
кас ადამიანი, პიროვნება.
катра აქტ. და ადგ. ბრ. კარდ.
катун (-из,-на, კატ/-ა) 1) სირბილი; 2) გაქცევა; **катайди** გომოქცეული.
каф (кфади, кфада, кфар) ქაფი.
кафтар 1. აფთარი; 2. დაბერებული, უღონო (მოხუც ქალზე ითქმის).
кафтარ იხ. **кафтар**.
кац (-и,-е,-ер) კატა; **кацин** კატიანი.
качал იხ. **гачал**.
качун იხ. **жун**.
каш [ккаш] I (-а,-а,-ар) შიმშილი.
каш [ккаш] II მძიმე სუნთქვა.
каш-мекь შიმშილი და სიცივე.
кая-кья შორ. 1) (ტკივილის გამომხატველი) 2) გადატ. წუწუნი, ტირილი.
ква 1) ყოფნა, მყოფობა (ვერტიკალურ ზედაპირზე ან მის ქვეშ); **ам тарцин** **кланик** **ква** ის ხის ქვეშა; **шикил** **цлак** **ква** სურათი კიდეა კედელზე.
квадарун (-из,-на,-а) 1) დაკარგვა (ვინმესი, რამესი).
квайни-квай ყველაზე კარგი, საუკეთესო, უნარჩვესი.
квак (кукра, кукра, куқвар) ჭიკაძე.
кван [ккван] ნაწ. აბა; **алад** **кван** აბა, წადი!
квахъун (-из,-на, квахъ/-а) 1) დაკარგვა; 2) დამალვა, გაქრობა.
кве ადგ. ბრ. **вуч** II.
квев ადგ. ბრ. **куън**.

квев [кквев] ადგ. ბრ. **вуч** II.
квез მიც. ბრ. **куън**.
квез [кквез] მიც. ბრ. **вуч** II.
квел ადგ. ბრ. **куън**.
квел [кквел] ადგ. ბრ. **вуч** II.
квелей ადგ. ბრ. **куън**.
квелей [кквелей] ადგ. ბრ. **вуч** II.
квьяй იხ. **куън**.
квьяй [кквьяй] ადგ. ბრ. **вуч** II.
квя хъун იხ. **квягъун**.
К.Г. (кхъейдилай гуьгъуьнай) P.S. (post scriptum).
кеврек მყიფე, მტრევადი.
кегькир ჯიუტი.
кек (**кике**, **кике**, **кикер**) 1) ფრჩხილი; 2) ჩლიქი; 3) ფეხი (ავეჯის).
кекягъун (-из/кекяз, **кекяна**, **кекя/-а**) დაწყება (რალაცის).
кел: кел **гамиш** 1) კამეჩი; 2) **Кел** (კაცის საკუთარი სახელი).
келекбаз 1) ხუმარა; 2) თაღლითი; 3) ინტრიგანი.
келекбазвал თაღლითობა.
келекбазвилелди ზმნზ.
 თაღლითურად.
келем კომბოსტო.
келима სიტყვა, ფრაზა; იხ. **აგრეთვე**
гаф.
келле 1) თავი **სამეტყ.**; თავის ქალა; 2) ჭკუა.
кем ნაკლებობა (რამესი).
кент-худа სოფლის თავი.
керамат იმე. ჭემმარიტება, სიმართლე.
керки თოხი.

керчек 1. სიმართლე, ჭეშმარიტება;
 2. მართალი, ჭეშმარიტი.
керчеквал სიმართლე, ჭეშმარიტება.
кесдирма **იხ.** кестирма.
кесер გავლენა.
кесиб 1. 1) ღარიბი; 2) უბედური.
кесибарун **იხ.** кесиб (кесиб авун).
кесибвал სიღარიბე.
кесибвилелди **ზმნზ.** სიღარიბეში.
кеспи პროფესია,.
кеф (-ини,-ина,-ер) ნეტარება, სიამოვნება.
кеф-гьал ჯანმრთელობა, სულის მდგომარეობა.
кефер I ჩრდილოეთი.
кефер II **მრ.** кеф.
кефи ჯანმრთელობის მდგომარეობა.
кеф-кефият ნეტარება, სიამოვნება; **იხ.** აგრეთვე кеф.
кефли მთვრალი; **кефли авун** დათვრობა (**ვინმესი**); **кефли хьун** თვრობა.
кефливал მთვრალობა.
кефлувал ნეტარება, სიამოვნება.
кефсуз ავადმყოფი.
кефсузвал ავადმყოფობა, ცუდად ყოფნა.
кешиш მღვდელი
кешкена **იხ.** кешкина.
киж ცარცი.
кике აქტ., ადგ. **ბრ.** кек.
кикIал **იხ.** ккIал.
кикIиз **მიზნ.** ფ. кукIун.
кикIлам **იხ.** ккIлам.

килиса ეკლესია; **килисадин** ეკლესიური.
килфет ოჯახი.
килфетлу დაოჯახებული.
кинар **მხოლოდ მრ.** დიალ. მოფერება.
кирагь **იხ.** икрагь.
киреж კირი.
кири ქირა, იჯარა.
кирида **ზმნზ.** ქირით, იჯარით.
киричи 1) დამქირავებელი, მოიჯარე.
кис ჩუ!; **იხ.** აგრეთვე кисун.
киса **იხ.** кис.
киткиз **მიზნ.** ფ. куткун II.
китIиз **მიზნ.** ფ. кутIун.
киф (-ини,-ина,-ер) ნაწნავი.
кифир **იხ.** кфир.
ких (-ре,-ре,-ер) ჩხიკვი.
кихлигун (-из,-на,-кихлиг/-а) **განმ.** **სახ.** килигун.
кицик მუმულა.
кицI (-и,-е,-ер) ძაღლი; **кицIин** ძაღლიანი.
кицIвал მუხთალი.
кичI შიში; **кичI квай** მშიშარა.
кичIе მშიშარა.
кичIевал შიში.
кичIевилелди **იხ.** кичIедаказ.
кичIедаказ **ზმნზ.** შიშით.
кичIерар: кичIерар гун или. **кичIерар кутун** ა) დაშინება, დამუქრება.
киш უბრუნვ. შაბათი; **киш кьуз** შაბათს.
кишпир ბრინჯაო; **кишпирдин** ბრინჯაოსი.

კკIა აქტ. ადგ. ბრ. კIაკI.
 კკIალ (-დი,-და,-არ) კენჭი.
 კკIანა ნამყ. კუკIუნ.
 კკIლამ (-დი,-და,-არ) ტკიპა.
 коммá გრამ. მძიმე; коммáნი სტIალ
 წერტილ-მძიმე.
 кпул (-დი,-და,-არ) რევმატიზმი.
 крар მრ. кар I.
 крчუნი აქტ. ბრ. карч.
 ксана ნამყ. ксун.
 ксар მრ. кас.
 кетах გათამამებული.
 кстахарун (-из,-на,-а) იხ. кетах (кетах
 авун).
 ксун (-уз, ксана, ксус) ძილი,
 დაძინება.
 ксус ბრძ. ფ. ксун.
 ктадун (-из,-на,-а) 1) მორევა, შერევა
 (რამესი); 2) დასვრა.
 ктад хьун დასვრა.
 кткана ნამყ. кутკун II.
 ктIაი დამპალი.
 ктIანა ნამყ. кутIუნ.
 ктIაяр სიდამპლე.
 кубут უხეში, უხეშად გაკეთებული.
 кубутвал 1) უხეშობა; 2) გადატ.
 უგემოვნობა.
 кубутдаказ ზმნზ. უხეშად.
 кубутдиз იხ. кубутдаказ.
 кут [ккут] ბრძ. ფ. кун.
 кудаი 1. 1) ცხელი; 2)
 გავარვარებული; 3) გადატ. მწარე; 2.
 საწვავი.
 куквар I მრ. квак.
 кукра აქტ., ადგ. ბრ. квак.

кукруз სიმინდი; кукруздин
 სიმინდიანი.
 куку 1) ერბოკვერცხი; 2) დიალ.
 კვერცხი.
 кукут ბრძ. ფ. кукун.
 кукушI გუგული.
 кукурун (-из,-на,-а) 1) შეკავშირება
 (რამესი); 2) სილის გაწნა.
 кукуш მწვერვალი.
 кул (-уни,-уна,-ар) 1) ბუჩქი; 2)
 ფიხი; 3) ფეხის თითი.
 кул [ккул] (-уни,-уна,-ар) ცოცხი.
 кулак ქარი.
 кул-кус ბუჩქი.
 куллух ბუჩქნარი.
 кумукьун (-из,-на, кумукь/-а)
 დარჩენა (რამის ქვეშ); зи ланш дехъне
 чна ял ягъай тарцик кумукьна ჩემი
 ჯობი დარჩი ხის ქვეშ, სადაც ჩვენ
 ვისვენებდით.
 кун [ккун] (-уз,-ана, кут) 1) წვა; 2)
 ხრუკვა.
 купIуни აქტ. ბრ. капI.
 кур [ккур] (-уни,-уна,-ар) ჯამი, ღრმა
 თებში.
 курпашман მწუხარე, ნაღვლიანი.
 куручI ანატ. ღრძილი.
 курцIул იხ. гурцIул.
 кускафтар 1) აფთარი; 2) ჯადოქარი.
 кусун იხ. ксун.
 куткук ბრძ. ფ. кутკун II.
 кутугай 1) წესიერი; 2) ლამაზი,
 სიმპატიური.
 кутугайвал წესიერება, ტაქტი.
 кутугайвилелди ზმნზ. წესიერად.
 кутугайсуз უწესო, უტაქტო.

кутугайсузвал უწესობა, უტაქტობა.
кутугайсузвилелди ზმნზ. უწესოდ,
უტაქტოდ.

кутугун (-из,-на,-а) მოხდენა
(ტანსაცმლის).

кушкуш ჩურჩული; кушкуш авун
ჩურჩულით თქმა.

кушкушун (-из,-на,-а) იხ. кушкуш
(кушкуш авун).

куял იხ. аял.

куь პირ. ნაცვ. თქვენი; ибур куь
затIар я ეს თქვენი ნივთებია.

куь [ккуь] აქტ. ბრ. вуч II.

куьгъне ძველი, დაძველებული.

куьгъневал სიძველე.

куьгънедай ზმნზ. ძველად.

куьк მსუქანი; куьк авун გასუქება
(ვინმესი).

куькарун (-из,-на,-а) იხ. куьк (куьк
авун).

куьквал სიმსუქნე.

куькдиз ზმნზ. მსუქნად.

куькIуьнарун იხ. куькIуьрун.

куькIуьнун (-из,-на,-а) აალება.

куькIуьрун (-из,-на,-а) წაკიდება
(ცეცხლის).

куьл იხ. цуьл I.

куьлге 1) ჩრდილი; 2) დიალ. ქოლგა;
იხ. таж. 2).

куьлег 1) გასაღები; 2) კლიტე.

куьлуь მცირე, პატარა, პაწაწუნა.

куьлуьт იხ. гуьлуьт.

куьмек დახმარება, შველა.

куьмексузвал უუნარობა.

куьмексузвилелди ზმნზ.

დაუხმარებლად.

куьмекун (-из,-на,-а) იხ. куьмек
(куьмек авун).

куьмекчи დამხმარე; куьмекчи верб
გრამ. მეშველი ზმნა.

куьн (куьне) პირ. ნაცვ. თქვენ; куьн
ინиз ша თქვენ, მოდით აქ.

куьн [ккуьн] I იხ. цун II.

куьн [ккуьн] II რა ღირს?

куьнуь სკა.

куьнуьчи მეფუტკრე.

куьнуьчивал მეპუტკრეობა.

куьп (-ди,-да,-ер) სამღებრო.

куьпчи მღებავი.

куьр (-ди,-да, მრ. არა აქვს)
ხიზილალა.

куьრелди ზმნზ. მოკლედ.

куьрен წითური.

куьруь 1) მოკლე, შემოკლებული; 2)
დაბალი.

куьруьвал სიმოკლე.

куьруьдаказ ზმნზ. მოკლედ.

куьруьз იხ. куьруьдаказ.

куьтен გუთანნი.

куьтягъун (-из,-на, куьтягъ/-а)
დასრულება, ბოლომდე მიყვანა
(რამესი).

куьцIуьн I (-ез,-ена, куьцIуьцI) 1)
დასველება; 2) დასვრა.

куьцIуьн II (-из,-ена, куьцIуьцI)
შებენობა.

куьцIуьрун I (-из,-на,-а) გასვრა
(ვინმესი, რამესი).

куьцIуьрун II (-из,-на,-а) შებენობა.

куьцIуьцI ბრძ. ფ. куьцIуьн I, II.

куьчарун (-из,-на,-а) იხ. куьч (куьч
авун).

куъче ქუჩა; куъчедин ქუჩური.
куъчебан უსაქმური.
куъчერი მომთაბარე.
куъч-кума **ობ.** куъч.
куъчун (-из,-на,-а) **ობ.** куъч (куъч
авун).
куъчуърмишун (-из,-на,-а)
დროსტარება.
кфада **ადგ. ბრ.** от каф.
кфар **მრ.** каф.
кфет 1) სიამოვნება; **кфет къачун** или
кфет жкудун სიამოვნების მიღება; 2)
სარგებელი.
кфетлу სიამოვნების მომნიჭებელი.
кфетлувал სიამოვნება.
кфетлудаказ **ზმნზ.** სიამოვნებით.
кфил (-ди,-да,-ар) სალამური.
кхьин (-из,-ена, кхьихь/-а) 1) წერა; 2)
ხატვა (**რამესი**); 3) ხელმოწერა; 4)
ქვერცხებზე დასმა (ფრინველის).
кхьин-ჩIურун წერა-კითხვა (**ზედმიწ.**
წერა-გადახაზვა).
кхьихь **ბრძ. ფ.** кхьин.
кцаз **მიზნ. ფ.** куцун.
кцуз **ბრძ. ფ.** куцун.
кча **აქტ. ადგ. ბრ.** кач.
кя **ბრძ. ფ.** кягъун.
кягъун (-из, кяна, кя/-а) შეხება.
кяна **ნამყ.** кягъун.

къ

къабагъ **იმვ.** წინ.
къабан ტახი.
къабах **დიალ.** 1) გოგრა; **къабахдин**
тыквенный; 2) **გადატ.** თავის ზედა

ნაწილი; череп; 3) **გადატ. იმვ.** ჭკვიანი
ადამიანი.
къабачивал მასხრობა.
къабачивилелди **ზმნზ.**
მასახარასავით.
къабила **ობ.** къебила.
къаб-къажах ჭურჭელი და
სამზარეულოს ნივთები.
къаблама: къаблама сур **ობ.** сур I.
къав I (-у,-а,-ар) 1) სახურავი; 2)
ჭერი.
къавламишун (-из,-на,-а)
ყურადღების მიქცევა, მნიშვნელობის
მონიჭება.
къаврах: къаврах авун
განაყოფიერება (მიწის).
къавум II **დიალ.** ნესვი; **ობ.** აგრეთვე
хали 2).
къавум-къардаш ნათესავი
(მეუღლის).
къагъбе მეძავი.
къагъбевал 1) მეძავობა; 2)
აშვებულობა.
къагъве ყავა; **къагъვეдин** ყავიანი.
къагъриман 1. მამაცი, გმირული; 2.
1) გმირი; 2) **Кахриман** (კაცის
საკუთარი სახელი).
къагъриманвал მამაცობა, გმირობა.
къагъриманвилелди **ზმნზ.**
მამაცურად, გმირაულად.
къад (-а,-а,-ар) ოცი; **къад лагъай**
მეოცე; **къад лагъайди** მეოცე; **къанни**
сад ოცდაერთი; **къанни** цIуд
ოცდაათი.
къада-бала **ობ.** бала II.

кѡадагѡა 1. აკრძალვა; 2. აკრძალული.

кѡадам ნაბიჯი; **кѡадам вегьин** სიარული; **кѡадам кѡачун** გადაბიჯება; **ობ.** აგრეთვე **кам I**.

кѡадан კხილ არჩევანი.

кѡაдаш: я **кѡაдаш** მოფერ. ძამიკო.

кѡადим 1. 1) ძველი, უძველესი; 2) მყარი, დიდ დროზე გათვლილი; 2. **Кадим** (კაცის საკუთარი სახელი).

кѡადимарун (-из,-на,-а) **ობ.** **кѡადим I 2)** (**кѡადим** ავუნ).

кѡადимвилелди **ობ.** **кѡადимдаказ.**

кѡადимдаказ ზმნზ. მყარად.

кѡადимлу **ობ.** **кѡადим.**

кѡადирлу შემფასებელი.

кѡად-кѡად ოც-ოცი.

кѡадра ოცჯერ.

кѡажгъун (-из,-на) **განმ. სახ.** **жугъун**

II.

кѡаза უდებურება; უბედური შემთხვევა.

кѡазалмишун **ობ.** **кѡазанмишун.**

кѡазанжи სარგებელი, მოგება.

кѡазанмишун (-из,-на,-а) სარებლის მიღება.

кѡайгъу 1) ზრუნვა; 2) საქმე; 3) შეწუხება.

кѡайгъудар მზრუნველი ადამიანი.

кѡайгъударвал მზრუნველობა.

кѡайда 1) წესი; 2) მეთოდი, ხერხი.

кѡайдасуз 1. უწესრიგო; 2.

უწესრიგოდ.

кѡайдасузвилелди **ობ.**

кѡайдасузდაказ.

кѡайдасузდაказ ზმნზ. უწესრიგოდ.

кѡაი ცივი, გრილი.

кѡაивал 1) სიცივე; 2) სიგრილე.

кѡაймах ნალები; **кѡაймахдин** ნალებიანი.

кѡაისი **ობ.** **кѡენси.**

кѡაитан თასმა.

кѡაიჩი დიალ. მაკრატელი; **ობ.**

აგრეთვე **мукIратI**.

кѡაკ ადგ. ბრ. **югъ.**

кѡაკъунун (-из,-на,-а) **ობ.** **кѡაკъунун.**

кѡალ ჩხუბი, სკანდალი.

кѡალა ბრძ. ფ. **кѡალუნ.**

кѡალაი-кѡაуз დღე-დღეზე.

кѡალмакъл ჩხუბი, აყალმაყალი.

кѡალмакълун (-из,-на, кѡალмакъл ая) **ობ.** **кѡალмакъл (кѡალмакъл ავუნ).**

кѡალп ყალბი, ფიქტიური.

кѡალпагъ თავსახური.

кѡალпвал სიყალბე.

кѡალпвилелди ზმნზ. ყალბად.

кѡალუნ **ობ.** **кѡალურუნ.**

кѡალუნ **ობ.** **кѡალ (кѡალ ავუნ).**

кѡალхан ფარი.

кѡამ **ობ.** **гѡам.**

кѡამат გარეგნობა.

кѡანал არხი.

кѡандирмишун (-из,-на,-а) ახსნა (რამესი).

кѡანни **ობ.** **кѡად.**

кѡანუნ კანონი, წესი.

кѡანუნარუნ (-из,-на,-а) დაკანონება.

кѡანუნсуз 1. უკანონო; 2. უკანონოდ.

кѡანუნсузвал უკანონობა.

кѡანუნсузвилелди ზმნზ. უკანონოდ.

кѡანუნсуздаказ ზმნზ. უკანონოდ, თვითნებურად.

къапа-къап უცებ.
къапар-тIურар ჭურჭელი.
къапу 1) კარები; 2) შესასვლელი.
къара შავი, მუქი.
къარавили 1) ხუმრობა, ანეკდოტი;
 2) ხუმარა.
къარავუш მსახური (ქალი).
къараგъун (-из,-на,-а) ადგომა.
къаракъурху დაშინება, შეშინება.
къарамал მსხვილრქოსანი
 საქონელი.
къარარ გადაწყვეტილება,
 დადგენილება.
къარасу ნაკადული.
къарачивал ორგულობა,
 ფარისეველობა.
къарачивилелди ზმნზ. ორგულად,
 ფარისეველურად, მოჩვენებითად.
къარгъа ყვავი.
къардаш 1) ძმა; 2) მეგობარი; 3)
Кардаш (კაცის საკუთარი სახელი).
къари 1) მოხუცი ქალი; 2)
 დედამთილი; 3) **გადატ.** ცოლი.
къариб 1. უცნაური, გასაკვირი; 2.
Кариб (კაცის საკუთარი სახელი).
къариба **იხ.** **къариб.**
къарибвал უცნაურობა.
къарибвилелди **იხ.** **къарибдаказ.**
къарибдаказ ზმნზ. უცნაურად.
къариблу უცნაური.
къариблух უცხოეთი; **იხ.** **აგრეთვე**
гъариблух.
къари-дидე მოხუცი ქალი.
къармах კაუჭი.
къарникъуз სოკო.

къარსун (-аз,-ана, къარсус) კანკალი,
 ზანზარი.
къარსус **ბრძ. ფ.** **къარსун.**
къარшиламишун (-из,-на,-а)
 დახვედრა (**ვინმესი, რამესი**).
къасават **იხ.** **гъазават.**
къаст (-уни,-уна,-ар) 1) განზრახვა; 2)
 ნება.
къат I (-уни,-уна,-ар) ფენა
къат II 1) დრო; 2) ასაკი.
къатадун (-из,-на, къатад/-а) გდება.
къати 1) ძლიერი; **къати гар** ძლიერი
 ქარი; 2) **გადატ.** მრისხანე.
къаткук **ბრძ. ფ.** **къатკუნ.**
къатკუნ (-из,-на, къаткук) წოლა,
 დაწოლა.
къат-къат ფენა-ფენა.
къахкъудун **განმ. სახ.** **къაკъудун.**
къахрагъун **განმ. სახ.** **къараგъუნ.**
къахчун (-уз,-на,-у) 1) წართმევა; 2)
გადატ. ცოლად მოყვანა; **იხ.** **აგრეთვე**
къачун 1).
къацу მწვანე; **къацу авун** გამწვანება
 (**რამესი**).
къацувал: къацувал алай მომწვანო.
къачагъ ყაჩაღი.
къачагъвал ყაჩაღობა.
къачაგъвилелди ზმნზ. ყაჩაღურად.
къачун (-уз,-уна,-у) 1) ალება
 (**ვინმესი, რამესი**); 2) ყიდვა (**ვინმესი,**
რამესი); 3) სესხება (**რამესი**).
къваз **მიზნ. ფ.** **къუნ I.**
къвазун **იხ.** **აკъвазун.**
къвал I (-а,-а,-ар) გვერდი; **къვалан**
 გვერდითი.

къвал II (-и,-а,-ар) წვიმა; къвалрин
წვიმიანი.
къвалав ზმნზ. ახლოს.
къვალახъай ზმნზ. გვერდით.
къван (-ци,-це,-ер) ქვა; къванцин
ქვიანი.
къვანა ნამყ. къუნ I.
къვედა მყოფ. ატუნ.
къვეз მიზნ. ფ. ატუნ.
къветер მრ. къвед.
къветре აქტ. და ადგ. ბრ. къвед.
къе ზმნზ. დღეს.
къебекъ იხ. къебекъ.
къебила ტომი; იხ. აგრეთვე სიხილ.
къедалди ზმნზ. ამ დღემდე, ამ
დრომდე.
къედим დიალ. მზა; къედим ავუნ
მომზადება, გამზადება (რამესი); იხ.
აგრეთვე გъазур.
къედимарун (-из,-на,-а) დიალ. იხ.
къედим (къედим ავუნ).
къедлай იხ. къენлай-къულухъ.
къექъვეз მიზნ. ფ. къექъუьн.
къექъვეраг მათხოვარი; იხ. აგრეთვე
саил.
къექъვერაгвал მათხოვრობა.
къექъვერაгвилелди ზმნზ.
მათხოვრულად.
къექъერ მრ. къегъ.
къექъინи აქტ. ბრ. къегъ.
къექъифун (-из,-на,-а) გაწითლება
(წნევის გამო).
къექъუьгъ ბრძ. ფ. къექъუьн I.
къექъუьн I (къექъვეз, къექъვენა,
къექъუьгъ) 1) სიარული, სეირნობა; 2)
ფრენა.

къექъუьн II მოსახვევი.
къелбикъара უგულო..
къеле I 1. 1) ციხე; 2) გადატ. სიმაგრე.
къеле II კალა.
къелем I კალამი.
къелем II 1) ნერგი; 2) ნამყენი.
къелемдаш დიალ. ფანქარი.
къемаз იხ. къе.
къеме ხანჯალი, დანა (გაულებსავი).
къენ (-и,-е,-ер) შიგნეულობა
(რამესი), შიდა ორგანოები.
къენе 1) თანდ. -ში, შიგ;
къენепатаз ზმნზ. შიგნით.
къენепатай ზმნზ. შიგნიდან.
къენепатан შიდა.
къენи 1) კეთილი, უბრალო; 2)
გამართული (მექანიზმი).
къенин იხ. къეцин.
къерех ნაპირი, კიდე.
къетне ზმნზ. 1) ახლახანს; 2) დღეს.
къетI: къетI ავუნ გადაწყვეტა,
დადგენა.
къехуьн საყვედური, დაყვედრება.
къехуьნарун (-из,-на,-а) ყვედრება.
къехуьнун იხ. къехუьნარун.
къехъне იხ. къетне.
къец (-и,-е,-ер) 1. გარეთ; 2. დიალ.
აივანი, ღია ვერანდა.
къецепатаз გადატ. გარეთ.
къецепатай ზმნზ. გარედან.
къецепатан საგარეო, უცხოური.
къецепатанар უცხოეთი.
къецин დღევანდელი, ახლანდელი.
къечич ბრძ. ფ. къечин.
къечIягъун იხ. къечIягъუნ.

къешенг ლამაზი, დახვეწილი.
 ელეგანტური.
къешенгвал დახვეწილობა,
 ელეგანტურობა.
къешенгвилелდი **ობ.** къешенгдаказ.
къешенгдаказ ზმნზ. ლამაზად,
 დახვეწილად, ელეგანტურად.
къешенгдиз **ობ.** къешенгдаказ.
къиб I (хъипре, хъипре, хъипер)
 ბაყაყი; **ობ.** хъалхъას.
къиб II (хъипеди, хъипеда, хъипер)
 კვერცხის გული.
къибле **ობ.** къибле.
къизгъин ცხელი, გავარვარებული.
къизгъир ბარი.
къиздирма მალარია, ცხელება.
къизмиш 1) ცხელი,
 გავარვარებული.
къизмишарун (-из,-на,-а) **ობ.**
къизмиш (къизмиш ავუნ).
къизмишун (-из,-на, къизмиш ая) **ობ.**
къизмиш (къизмиш ავუნ).
къийим: къийим татун შეცოდება
 (ვინმესი, რამესი).
къийине დიალ. სიდედრი.
къилав ლესვა, გალესვა.
къилинж ხმალი.
къилих ხასიათი.
къინелмишун (-из,-на,-а) ყვედრება.
къирмаж **ობ.** къამჩი.
къирмишун (-из,-на,-а)
 განადგურება, გაჩეხვა.
къирхаягъ ზოოლ. კიბორჩხალა.
къишлах ზამთრის საძოვარი.
къубу არხი.
къув (-ди,-да,-ар) ყმუილი.

къуват 1) ძალა, სიძლიერე.
къуватлу ძლიერი.
къуватлувал სიძლიერე.
къуватсуз უძალი.
къуватсузვალ უძალობა.
къуватсузвилелდი ზმნზ. უძალოდ.
къуврах **ობ.** къеврагъ.
къувунай გასიებული.
къугъვავ მიზნ. ფ. къугъუნ.
къугъვან **ობ.** გუგъვან.
къугъугъ ბრძ. ფ. къугъუნ.
къугъუნ (къугъვავ, къугъვანა,
 къугъугъ) თამაში.
къугъ (-ди,-да,-ар) გედი.
къудрат ძალა, სიძლიერე.
къудратлу ძლიერი.
къудратлувал სიძლიერე.
къудратсуз უძალი, სუსტი.
къудратсузვალ უძალობა.
къудратсузвилелდი ზმნზ. უძალოდ,
 სუსტად.
къудуз პოეტ. გაცოფებული.
къудузлу გაცოფებული.
къужа 1) მოხუცი კაცი, ბერი; 2)
 გადატ. ქმარი.
къузგъუნ ლეშიქამია.
къуй I (-ди,-да, къуяр) ჭა.
къуй II დაე; **къуй, ада яд хъурай** დაე
 დალიოს წყალი.
къукъვა **ობ.** къвакъვა.
къул I (-а,-а,-ар) კერა.
къул II (-уни,-уна,-ар) ხელმოწერა.
къул III მონა, მსახური.
къулай 1) მყუდრო; 2) მისაღები.
къулайვალ 1) მყუდროება; 2)
 სიწყნარე.

къулайвилелди **ობ.** **къулайდაказ.**
къулайდაказ **ზმნზ.** 1) მყუდროდ; 2) წყნარად.
къулайდиз **ობ.** **къулайდაказ.**
къулайсуз უხერხული.
къулайсузვალ უხერხულობა.
къулайсузвилелდი **ობ.**
къулайсуздаказ.
къулайсуздаказ **ზმნზ.** უხერხულად.
къуллугъ 1) სამსახური, თანამდებობა; 2) დავალება.
къуллугъбан 1) მოსამსახურე; 2) მსახური.
къуллугъэгъли მოსამსახურე, თანამდებობის პირი.
къум (-ади,-ада,-ар) ქვიშა.
къумлух 1. ქვიშნარი; 2. ქვიშიანი.
къумсал ქვიშიანი; **къумсал чка** ქვიშიანი ადგილი.
къунагъламишун (-из,-на,-а) 1) სტუმრად დაპატიჟება; 2) გამასპინძლება.
къунагъламиш хьун სტუმრად წასვლა.
къуни-къунши მეზობლები.
къუნши 1. მეზობელი.
къუნшивал მეზობლობა.
къუნшивилелდი **ზმნზ.**
 მეზობლურად.
къураMAT 1. ხმელეთი; 2. გვალვიანი.
къурбан 1) **ობ.** **къурбанд;** 2) **Курбан** (კაცის საკუთარი სახელი).
къурбанд მსხვერპლი.
къурбат **ობ.** **гъурбат.**

къурмишун (-из,-на,-а) 1) დაქოქვა (მექანიზმის); **сят къурмишун** საათის დაქოქვა.
къурумсах **საგინ.** ნაძირალა.
къурун (-из,-на,-а) გაცემა (**რამესი**).
къурхут **ობ.** **къурху.**
къурхутარун **ობ.** **къурху** (**къурху авун**) 2.
къурхутмишун (-из,-на,-на) დაშინება, შეშინება (**ვინმესი**).
къутан **დაილ.** სიძისა ან პატარძლის ნათესავი.
къутармишун (-из,-на,-а) შველა, განთავისუფლება (**ვინმესი**).
къучи ყაჩალი.
къучивал ყაჩალობა.
къучивилелდი **ზმნზ.** ყაჩაღურად.
къуша წყვილი, მრჩობლი **къуша тфенг** ორლულიანი თოფი (**ზედმიწ.** წყვილი თოფი).
къушаба პარალელური.
къуша-къуша **ზმნზ.** წყვილ-წყვილად.
къуяр **მრ.** **къуй I.**
къуъл (-уь,-е,-ер) ხორბალი;
къуълуьн ხორბლიანი; **ობ.** **нет.**
къуьн (-уь,-е,-ер) მხარი.
къуьн-къуьне მხარდამხარ.
къуьр (-е,-е,-ер) კურდღელი.
къуьруь ბლაგვი.
къягъве **ობ.** **къагъве.**
къ
къабулун (-из,-на,-а) 1) მიღება (**ვინმესი, რამესი**); **мутъман къабулун** სტუმრის მიღება; 2) დათანხმება.

кѡაგѡარ **იბ.** კѡაგѡარ.
кѡაგѡურ **იბ.** კѡაგѡარ.
кѡადარ 1) რაოდენობა; 2) სიდიდე.
кѡადარ-გѡისაბ რაოდენობა.
кѡადარ-кѡისმეტ ბედი.
кѡადარსუზ 1. უთვალავი, უსაზღვრო, შეუზღუდავი; 2. უთვალავად, უსაღვროდ, შეუზღუდავად.
кѡაზ **მიზნ.** ფ. кѡუნ I.
кѡაკѡან მალალი.
кѡაკѡანარუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იბ.** кѡაკѡან (кѡაკѡან ავუნ).
кѡაკѡანვალ სიმაღლე.
кѡაკѡუნუნ (-იზ,-ნა,-ა) მთქნარება.
кѡალ I (-უნი,-უნა,-არ) 1) ღერო; 2) **ღიალ.** ჩანგალი.
кѡალ II **ღიალ.** **იბ.** чѡухвер.
кѡალუ ჭუჭყიანი, მღვრიე.
кѡამ (-უ,-ა,-არ) კეფა.
кѡარай მოთმინება.
кѡარар **იბ.** кѡარай.
кѡარкѡულუვ ღამურა.
кѡარუხუნ აღტაცება, აღფრთოვანება.
кѡას **იბ.** кѡუს.
кѡასაბчи ყასაბი.
кѡასუხდაй **ზმნზ.** განზრახ.
кѡათI (-უნი,-უნა,-არ) 1) მონაჭერი, მონაკვეთი, ნაწილი, ნახევარი.
кѡათIუნ (-იზ,-ანა, кѡათI აა) **იბ.** кѡათI (кѡათI ავუნ).
кѡათIუთI **ბრძ.** ფ. кѡათIუნ.
кѡაцIай ჭუჭყიანი, დასვრილი.
кѡაцIუნ (-უზ,-ანა, кѡაцIუцI) 1) დასვრა; 2) **გადატ.** შერცხვენა.

кѡაцIურუნ (-იზ,-ნა,-ა) გასვრა (ვინმესი, რამესი).
кѡაцIуцI **ბრძ.** ფ. кѡაцIუნ.
кѡაчIараг **ღიალ.** **იბ.** скорпион.
кѡაშкѡა **იბ.** кѡაშкѡა.
кѡვან 1. ამდენი; 2. თურმე; **ამ ნაკъ** **კIვალე ავაი კѡვან** оказывається, он вчера был дома; 3. **ნაწ.** -მდე; 4. ნეტა; 5. მსგავსად.
кѡვე **იბ.** кѡвед.
кѡвед ორი, ორივე, ორიანი; **кѡвед** **ლაგѡაიდი** ა) მეორე; ბ) მეორედ; **кѡвед** **ლაგѡაი** მეორე.
кѡведნი ორივე.
кѡведра ორჯერ.
кѡვე-кѡвед ორ-ორი.
кѡветхверар **მრ.** (**მბ.** кѡветхвер) ტყუპი.
кѡветI (-ი,-ე,-ერ) გამოქვაბული.
кѡებ (кѡепIინი, кѡепIინა, кѡепIერ) აკვანი.
кѡეგѡალ თამამი, მამაცი.
кѡეგѡალვალ სითამამე, სიმამაცე.
кѡეგѡალვილელი **იბ.** кѡეგѡალდაказ.
кѡეგѡალდაказ **ზმნზ.** 1) თამამად, მამაცურად; 2) გულწრფელად.
кѡეжей სველი.
кѡежейвал სისველე, ტენიანობა.
кѡежиж **ბრძ.** ფ. кѡежин.
кѡежин (-იზ,-ენა, кѡежиж) დასველება.
кѡезил 1) მსუბუქი; 2) **გადატ.** ადვილი.
кѡезилარუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იბ.** кѡезил (кѡезил ავუნ).

кьезилвал 1) სიმსუბუქე; 2) დაბალი სიმალლე.

кьезилдаказ ზმნზ. მსუბუქად, ადვილად.

кьезилдиз **იხ.** **кьезилдаказ.**

кьей **იხ.** **кьейи.**

кьейи მკვდარი, მომკვდარი.

кьейидი მიცვალებული.

кьекьем **იხ.** **кIакIამ.**

кьел (-e,-e,-er) მარილი.

кьеп-кьეძილა ზმნზ. შიშვლად.

кьეძინი აქტ. ბრ. **кьებ.**

кьერ (-e,-e,-er) კალაპოტი.

кьерех 1) ნაყოფი, ემბრიონი; 2) იშვ. ხბო.

кьერი იშვიათი.

кьеривალ იშვიათობა.

кьериз ზმნზ. იშვიათად.

кьერиз-ძIარუზ ზმნზ. იშვიათად, დროდადრო.

кьეტIენ განსაკუთრებული, განუმეორებელი.

кьეტIენვილელი **იხ.** **кьეტIენდაказ.**

кьეტIენდაказ ზმნზ.

განსაკუთრებულად, განუმეორებლად.

кьეტIენდиз **იხ.** **кьეტIენდაказ.**

кьეტIჭ გადაწყვეტილება; **кьეტIჭ ავუნ** გადაწყვეტა (რამესი).

кьეფес 1) გალია (ფრინველთა ან ცხოველთათვის); 2) გადატ. ციხე.

кьეძI კოჭლობა.

кьეძIეკ კოჭლი ადამიანი.

кьეძIი კოჭლი.

кьეძIივალ კოჭლობა; **кьეძIივალ ავუნ** კოჭლობა.

кьეძIიდაказ ზმნზ. კოჭლობით.

кьეძIილ შიშველი, ჩაუცმელი.

кьეძIილდაказ ზმნზ. შიშვლად.

кьეძIილდиз **იხ.** **кьეძIილდაказ.**

кьეჩIიჩI ბრძ. ფ. **кьეჩIინ.**

кьილ (-ი,-e,-er) 1) ანატ. თავი; **кьილინ**

ა) თავიანი; ბ) მთავარი; 2) გადატ. ჭკუა, გონება.

кьილდი ზმნზ. ცალ-ცალკე.

кьილდი-кьილიхъ ზმნზ. ცალკე, ეულად.

кьილდინ ცალკე, ეული,

განსაკუთრებული.

кьილ-кьილел: кьილ-кьილел алай გონიერი, ჭკვიანი.

кьილ-кьილелай: кьილ-кьილелай алатун ან **кьილ-кьილелай фин** თავის დაკარგვა.

кьილ-кьილიк: кьილ-кьილიк квай ჭკვიანი, გონიერი.

кьილივ თანდ. ახლოს.

кьილ-кIвач: кьილ кIвач гьазурун მომზადება, გამზადება.

кьინ I (-e,-e,-er) ფიცი.

кьინ II (рекьиз, кьена, йикъ) 1) მოკვდომა; 2) მოკვლა; 3) გადატ. ხმობა (მცენარეების); **იხ.** **აგრეთვე кьინикъ I.**

кьინикъ (-и,-а,-ар) სიკვდილი, გარდაცვალება; მოკვლა; **იხ.** **აგრეთვე кьინ II.**

кьისა მოთხრობა, ლეგენდა.

кьისас შურისძიება, რევანში.

кьისмет ბედი.

кьიტ დეფიციტური, არასაკმარისი.

кѣиф (-ре,-ре,-ер) თაგვი; **кѣифрин** თაგვიანი; **гѣамбардин кѣиф** ვირთხა; **იხ. აგრეთვე** **кѣулар**.

кѣич **იხ.** **кѣеч**.

кѣуд ოთხი; ოთხნი; ოთხიანი; **кѣуд** **лагъай** მეოთხე; **кѣуд** **лагъайდი** ა) მეოთხე; ბ) მეოთხედ.

кѣудал **ზმნზ.** 1) ოთხით; 2) ჭენებით.

кѣудалდი **იხ.** **кѣудал**.

кѣуд-вад ცოტა (ზედმიწ. ოთხი-ხუთი).

кѣудкѣად ოთხმოცი; **кѣуд-кѣად** **лагъай** ან **кѣудкѣად** **лагъайდი** მეოთხმოცი; **кѣуд-кѣანნი** ციუდ ოთხმოცდაათი.

кѣуд-кѣуд ოთხ-ოთხი.

кѣудра ოთხჯერ.

кѣულ (-უნი,-უნა,-არ) ფიცარი; **იხ.** **აგრეთვე** **тахта**.

кѣула ადგ. ბრ. **юкъ**.

кѣулан შუა, შუათანა; **кѣулан** **стха** შუათანა ძმა.

кѣулантар ანატ. ხერხემალი.

кѣуланфер შუაღამე.

кѣулар მხოლოდ მრ. სათაგური.

кѣулу ბრტყელი.

кѣулухъ **ზმნზ.**, **თანდ.** უკან; იქით; **дагъдин** **кѣулухъ** მთის იქით, მთის უკან.

кѣун I (**кѣаз,-ა, яхъ**) 1) ჭერა (**ვინმესი**, **რამესი**); **гъиле** **кѣун** ხელში ჭერა.

кѣун II დიალ. საქსოვი წიბრი.

кѣунукъ **იხ.** **кѣун I** 1).

кѣур I მიმღ. **кѣун I**.

кѣур II სიმშრალე.

кѣурай მშრალი.

кѣурайвал სიმშრალე.

кѣуру 1) მშრალი; 2) გადატ.

ცარიელი, უაზრო.

кѣურудаказ **ზმნზ.** მშრალად.

кѣуруз **იხ.** **кѣურудаказ**.

кѣурукъ ბრძ. ფ. **кѣურუნ**.

кѣურუნ (-აზ,-ანა, **кѣурукъ**) ხმოზა.

кѣურურუნ (-იზ,-ნა,-ა) გამროზა (**ვინმესი**, **რამესი**).

кѣуруш ჭუჭყი.

кѣურшахар ჭიდაობა.

кѣущ სარგებელი, მონაგები.

кѣушум **იხ.** **кѣушун**.

кѣушун ჯარი, არმია.

кѣуыгъвер ხნული.

кѣуыгъуър ზღარბი; **кѣуыгъуърдин** ზღარბიანი.

кѣუъд (**хѣуътIуъ**, **хѣуътIе**, **хѣуътIер**) ზამთარი; **хѣуътIуън** ზამთრიანი.

кѣуъзек მოხუცი, ბებერი (კაცი)

სამეტყ.

кѣуъзуъ მოხუცი, ბებერი.

кѣуъзуъвал სიბერე.

кѣуъзуъвилелди **ზმნზ.** ბებრულად.

кѣуък (-უъნი,-უъნა,-ერ) ფიწალი.

кѣуънт (-უъ,-ე,-ერ) 1) იდაყვი; 2) გზაჯვარედინი.

кѣуъхве ადგ. ბრ. **кѣвех**.

кѣуъхвер მრ. **кѣвех**.

кѣуъчI (**хѣуъчIуъ**, **хѣуъчIе**, **хѣუъчIер**) იღლია.

кѣякъял **იხ.** **кѣექъел**.

кI

кIაზ (-უ/-რა/-დი,-ანრანდა,-არ) აბრეშუმის ჭია.

кIакIам წამწამი.
кIалам მუხლი.
кIалубсуз უფორმო.
кIалхан ხორხი.
кIამ (-у,-а,-ар) ხეობა.
кIамаз хьун წყენა, უკმაყოფილება.
кIамай I მიმღ. **кIამукьун.**
кIамай II ჭკუასუსტი.
кIамайвал ჭკუასუსტობა.
кIამс იშვ. ჯადიქარი; **кIამсдин**
 ჯადოქრის.
кIამ-шам **იბ.** **тIимил-шимил.**
кIан I (-и,-е,-ер) ფსკერი.
кIан II **იბ.** **кIан хьун.**
кIანი 1) სასურველი; საჭირო; 2)
გადატ. საყვარელი, ძვირფასი,
 სასურველი.
кIанивал სიყვარული.
кIаниди საყვარელი; შეყვარებული.
кIаник თანდ. ქვეშ.
кIаникай 1. თანდ. ქვეშიდან.
кIანი-такIан სასურველი.
кIан хьун 1) სურვილი, ნდობა
 (რამესი); 2) **გადატ.** ყვარება (რამესი);
 შეყვარება.
кIанчI (-уни,-уна,-ар) კუნძი.
кIапIажул დიალ. **იბ.** **кьепIербан.**
кIараб ძვალი; **карабдин** ძვლიანი;
кIарас შეშა.
кIасун (-из,-на,-а) კბენა (ვინმესი,
 რამესი); **кIасна хирер авун** დაკბენა
 (ვინმესი, რამესი).
кIачIичI ჯუჯა (მცენარე).
кIачIичIлух ბუჩქი (ბუჩქნარი).
кIаш (-уни,-уна,-ар) ჩაქუჩი, ურო.
кIашкIум დიალ. **იბ.** **кендирагь.**

кIашниш **იბ.** **кIешниш.**
кIвагь (-ра,-ра,-ар) ყვავი.
кIвал (-и,-е,-ер) სახლი, ბინა, ოთახი.
кIвалах სამუშაო.
кIвалахун (-из,-на,-а) **იბ.** **кIвалах**
 (кIвалах авун).
кIвалер-кьар **იბ.** **кIвал-югь.**
кIваливай-кьавай **იბ.** **кIвал-югь.**
кIвал-югь ოჯახი.
кIваркIвалаг კოდალა; **იბ.** **აგრეთვე**
куькве I.
кIватIун (-из,-на,-а) შეკრება, კრეფა.
кIвахьун (-из,-на,-а) დენა; **гьиликай**
ივი **кIвахьна физвай** ხელიდან
 სდიოდა სისხლი.
кIвач (-и,-е,-ер) 1) ფეხი.
кIвачер-кьилер **იბ.** **кьилер-кIвачер.**
кIвачи-кIвачи ზმნზ. ფეხით; **кIвачи-**
кIвачи **фин** ფეხით წასვლა.
кIвач-кьил: **кIвач-кьил** გზაზურუნ
 მამზადება (რაიმესთვის).
кIвегь **იბ.** **цIвегь.**
кIвенкIв (-уь,-е,-ер) წვერი.
кIвенкIве ზმნზ. თავში.
кIвенкIвечи მოწინავე.
кIвелай ზმნზ. 1) კატეგორიულად,
 მკაცრად.
кIеви 1) მყარი.
кIевивал სიმყარე.
кIевидаказ ზმნზ. მყარად.
кIевиз I **იბ.** **кIевидаказ.**
кIевиз II **ბრძ.** **ფ.** **кIевун.**
кIевун (-из,-на,-а) 1) დაკეტვა,
 დაფარვა; 2) დამალვა (ვინმესი,
 რამესი).
кIек (-ре,-ре,-ер) მამალი.

клекер 1) მრ. **клек**; 2) იგკიგЫудფ.
клекле **ობ.** **кIваркIвалаг**.
кIел I (-е,-е,-ер) ბატკანი.
кIел II 1) სწავლა; 2) კითხვა.
кIелай 1) ნასწავლი, განათლებული.
кIелербан მეცხვარე.
кIел-кхьин წერა-კითხვა.
кIелун (-из,-на,-а) 1. 1) კითხვა; 2. სწავლა.
кIентI **ობ.** **кIетI**.
кIеп (-ини,-ина,-ер) შარდის ბუმტი.
кIепIербан **ობ.** **кхепIербан**.
кIеретI ჯგუფი, ხროვა.
кIеретI-кIеретI ჯგუფ-ჯგუფად.
кIерец კაკალი.
кIешниш ბოტ. ქინძი.
кIи **ობ.** **икIи**.
кIир (-ини,-ина,-ер) კაუჭი.
кIудун I (-из,-на,-а) გამარჯვება (შეჯიბრებაში).
кIуки (кукIва, кукIва, кукIвар) წვერი, მწვერვალი.
кIукIуш **ობ.** **кукIуш**.
кIул (-а,-а,-ар) 1) ანატ. ბეჭი; 2) კუზი; 3) ზურგი.
кIулац (-а,-а,-ар) კუზიანი.
кIумп (-уни,-уна,-ар) საცობი; **ობ.** აგრეთვე **кIап II**.
кIунтI (-у,-а,-ар) გორაკი.
кIунчI (-уни,-уна,-ар) თაიგული, კონა.
кIур 1) ფეხი; 2) ჩლიქი.
кIурт (-уни,-уна,-ар) ქურქი.
кIус (-уни,-уна,-ар) 1) ნაჭერი, ნატეხი.
кIус-кIус ნაჭერ-ნაჭერ.

кIускIусун **ობ.** **кIус-кIус** (кIус-кIус авун).
кIута ჩაქური.
кIуф (-у,-а,-ар) 1) პირი, ნისკარტი.
кIуь **ობ.** **уьцIуь**.
кIуьгьуь **ობ.** **верцIи**.
кIуьгьуьвал ტკბილეული.
кIуьд ცხრა, ცხრიანი; **кIуьд лагьай** მეცხრე; **кIуьд лагьайди** ა) მეცხრე; ბ) მეცხრედ; **кIуьд виш** ცხრაასი.
кIуьд-кIуьд ცხრა-ცხრა.
кIуьдра ცხრაჯერ.
кIуьцуь **ობ.** **кIуькуь**.

л

лаал ლალი.
лабар ლუზა.
лавар აქლემი; **лавардин** აქლემიანი.
лавгьа 1. ამაყი; 2) **Лавха** (კაცის საკუთარი სახელი).
лавгьавал სიამაყე.
лавгьавилелди ზმნზ. ამაყად.
лавгьასузвилелди **ობ.** **лавгьასуздаказ**.
лавгьასуздаказ ზმნზ. თავმდაბლად.
лавгьачи ამაყი.
лагьлагь ლაქლაქი.
лагьлагьун (-из,-на, лагьлагь ая) **ობ.** **лагьлагь** (лагьлагь авун).
лагьлагьчи მოლაქლაქე.
лагь ბრძ. ფ. ლუგუნ.
лагьай ან **лагьайди** აწარმოებს რიგობით რიცხვით სახელებს: **сад лагьайди** პირველი; **вад лагьайди** მეხუთე და ა. შ.
лагьана ნამყ. ლუგუნ.

ლაგ-ლუგუნ ჭორი.
ლაзим საჭირო, აუცილებელი.
ლაзимвал საჭიროება,
აუცილებლობა.
ლაзимлу საჭირო, აუცილებელი.
ლაзимლუვალ საჭიროება,
აუცილებლობა.
лайих ღირსეული.
лайихдаказ იხ. лайихлудаказ.
лайихвал იხ. лайихлუვალ.
лайихлу 1) ღირსეული; 2)
დამსახურებული.
лайихლუვალ ღირსება.
лайихლувилелდი იხ. лайихлудаказ.
лайихлудаказ ზმნზ. ღირსეულად.
лайихлуз იხ. лайихлудаказ.
лайихсуз უღირსი.
лайихсузვალ უღირსება.
лайихсузвилелდი იხ. лайихсуздаказ.
лайихсуздаказ ზმნზ. უღირსად.
лайихсуздиз იხ. лайихсуздаказ.
лайла იავნანა.
лакIаб ზედმეტსახელი.
лал ყრუ, ყრუ-მუნჯი.
лалакI ენაბლუ.
лалакIვალ ენაბლუობა.
лалვალ სიმუნჯე.
лали იხ. лаал.
лам I (-ра,-ра,-ар) ვირი.
лам II სინესტე.
ламу სველი, ნესტიანი.
ламуვალ სინესტე, სისველე.
ламус იხ. намус.
ланш იხ. лаш.

лап 1. ზმნზ. ძალიან; 2. აწარმოებს
ზედსართავი სახელის აღმატებულ
ხარისხს.
лархьун იხ. ланхьун.
лас ცუმი, წყნარი.
ласарун (-из,-на,-а) იხ. лас (лас авун).
ласвал სიჩუმე, სიწყნარე.
ласвилелდი იხ. ласдаказ.
ласдаказ ზმნზ. ჩუმად, წყნარად.
ласдиз იხ. ласдаказ.
лацу თეთრი.
лацуვალ სითეთრე.
лацувун იხ. лацу (лацу авун).
лацудаказ ზმნზ. თეთრად.
лацуз იხ. лацудаказ.
лаш (-уни,-уна,-ар) ჯოხი.
лашан იხ. лишай.
леген იხ. лиген.
леглег წერო.
легъзе წამი, მომენტი.
легъзеда იხ. легъзе.
лежбер 1) გლეხი; 2) მშრომელი.
лежбервал გლეხობა.
лезგი 1. ლეზგი; 2. ლეზგიური; лезგი
ჩIალ ლეზგიური ენა.
лезет სიამოვნება.
лезетлу სასიამოვნო.
лезეტლუვალ სიამოვნება.
лезეტლувилелდი ზმნზ. სიამოვნებით.
лезეტсуз უსიამოვნო.
лезეტсузвилелდი იხ. лезეტсуздаказ.
лезეტсуздаказ ზმნზ. უსიამოვნოდ.
лезეტсуздиз იხ. лезეტсуздаказ.
лейсан იხ. абулейсан.
лекве აქტ., ადგ. ბრ. легв.
леквер მრ. легв.

леке 1) ლაქა; 2) გადატ. სირცხვილი.
лекъве ადგ. ბრ. ლეგъв.
лекъвер მრ. ლეგъв.
лекъуь აქტ. ბრ. ლეგъв.
лекъ I (-ре,-ре,-ер) არწივი.
лекъ II (-ини,-ина,-ер) ღვიძლი
სამეტყ.; **лекъедин** ღვიძლიანი.
лепе ტალღა.
лепеш ინერტული, არააქტიური.
леш (-ини,-ина,-ер) ლეში.
леэн ნალი.
ли ტყავი (კამეჩის, ხარის).
либас ტანსაცმელი, ტანისამოსი.
лиген ტაშტი.
лип|ЛипI ქორი.
лиф (-ре,-ре,-ер) მტრედი.
лишан 1) ნიშანი; **лишан авун** ნიშნის დადება.
лишанлу დაწინდული (ქალიშვილი).
лув (-а,-ар) ფრთა.
лугъун (-уз, лагъана, лагъ/лагъа) 1. თქმა, თხრობა; 2. მღერა.
лукI (-ра,-ра,-ар) მონა.
лукIвал მონობა.
лукIвилелди ზმნზ. მონურად.
лупI ციმციმი.
лупIუნ (-из,-на, лупI ая) იხ. лупI (лупI авун).
луту ლოთი, მოქეიფე.
лух ზმნზ. ძლიერად.
луъткве ნავი.
луътквебан მენავე.
ля დიალ. იხ. **чинерут.**
лягъзе იხ. **легъзе.**

лянет წყევლა; **лянет авун ან лянет гун** დაწყევლა (ვინმესი, რამესი).
лянетун (-из,-на,-а) დაწყევლა (ვინმესი, რამესი).
лянетлу წყეული; **лянетлу авун** დაწყევლა (ვინმესი, რამესი).

მ

ма ნაწ. აჰა; **ма, къачу и улуб** აჰა, აიღე ეს წიგნი.
маариф განათლება.
мавгъумат ცრურწმენა.
мавгъуматсуз წრუმორწმუნე, ურწმუნო, ათეისტი.
мавгъуматсузвал ურწმუნოება, ათეიზმი.
мавгъуматчияр მრ. (მხ. мавгъуматчи) ღვთისმსახურნი.
магъал უბანი (ქალაქის); **იხ. აგრეთვე мягъле.**
магъар იხ. **магъара.**
магълуб იმვ. დამარცხებული, დაპყრობილი.
магълубвал 1) დამარცხება; 2) დამარცხებულობა.
магъл: **магъл чIал** საერთო სახელწოდება ზოგიერთი თურქული ენისა (თურქული, აზერბაიჯანული).
магъл 1) ოლქი; 2) უბანი (ქალაქის).
магъле იხ. **мягъле.**
магърумун (-из,-на,-а) იხ. магърум (магърум авун).
магъсулар მრ. (მხ. магъсул) ნათესი, მარცვლეულის მოსავალი.
мад 1. კიდევ, მეტად; 2. შემდეგი.

мадни კიდევ, კიდევ მეტი; **ობ. мад 1.**
мажал თავისუფალი დრო.
мажбур 1) ვალდებული; 2)
იძულებული;
мажбурвал ვალდებულება.
мажбурнама ვალდებულება.
мажиб ხელფასი.
мажуси წარმართი.
мажусивал წარმართობა;
мажусивилин წარმართული.
майва **ობ. мейва.**
майдан 1) მოედანი; 2) **გადატ.**
ბრძოლის ადგილი.
майил 1) მოწოდება; 2) სიმპატია; 3)
თანაგრძნობა; 4) ნათესავი.
майишат 1) მეურნეობა; 2) საქმე,
საქმიანობა.
маймун 1) მაიმუნი; 2) **გადატ.**
ჯღანია.
маймунвал მაიმუნობა.
макан 1) საცხოვრებელი; 2)
სამშობლო; 3) ცენტრი.
макъала 1) საგაზეთო სტატია; 2)
განცხადება.
макъам დრო.
макъар **მრ. магъ.**
макъаят **ობ. мукъаят.**
макъуни **აქტ. ბრ. магъ.**
макъ (-ადი,-ადა,-არ) 1) ქონი;
макъадин ქონიანი; 2) **დიალ.** კიბო
(ავადმყოფობა).
макъам 1) მელოდია, მოტივი,
ნამღერი; 2) **გადატ.** მანერა.
макъсад 1) მიზანი, განზრახვა; 2)
არსი.

мал I (-დი,-და,-არ) საქონელი
(პირუტყვი).
мал II 1) ქონება; 2) საქონელი
(სავაჭრო).
малаик ანგელოზი.
маларбан მენახირე; **ობ. აგრეთვე**
нехирбан.
маларбанвал მესაქონლეობა; **ობ.**
აგრეთვე **малдарвал.**
малдар მესაქონლე.
малдарвал მესაქონლეობა; **ობ.**
აგრეთვე **маларбанвал.**
мал-девлет სიმდიდრე.
мал-жамал ქონება, სიმდიდრე.
мал-къара საქონლის ყველა სახეობა.
малла 1) მოლა; 2) **Малла** (კაცის
საკუთარი სახელი).
мал-мулк მთელი სიმდიდრე,
უძრავი და მოძრავი ქონება.
малум ცნობილი, ნათელი.
малумарун (-из,-на,-а) **ობ. малум**
(**малум** **авун**).
малумат განცხადება, ცნობა.
малумвал ცნობილობა.
малумсуз 1. უცნობი; 2. **ზმნზ.**
უცნობად.
малумун (-из,-на, **малум ая**) **ობ.**
малум (**малум** **авун**).
мам (-уни,-уна, **мумар**) მკერდი
(ქალის).
ман **ნაწ.** ანუ; ესე იგი.
маналу მნიშვნელოვანი, აზრიანი.
манасуз უაზრო.
мани 1) სიმღერა; 2) **გადატ.** ჩიტის
გალობა.
манийвал წინაღობა.

მარალ 1) ფურირემი; 2) **გადატ.** ლამაზმანი; 3) **მარალ** (ქალის საკუთარი სახელი).

მარვარდ: **მარვარდ ცუყკ** ვარდი;
მარვარდ ცუყკედი тар ვარდის ბუჩქი.
მარგზუზარ ცული ამინდი.
მარიფატ იშვ. 1) განათლება; 2) მორალი.
მარიფატლუ 1) განათლებული; 2) მორალური.
მარკვ (**მარკუნი, მარკუნა,-არ**) ზვინი.
მარკუნი აქტ. ბრ. **მარკვ.**
მარმარ მარმარილო.
მარფ (-ადი,-ადა,-არ) წვიმა.
მას 1) ფასი, ღირებულება; 2) **გადატ.** შეფასება.
მასვალ 1) ძვირფასეულობა; 2) **გადატ.** მნიშვნელობა.
მასა სხვა.
მასა: **მასა გუნ** ა) გაყიდვა; ბ) ღალატი.
მასად (-ა,-ა,-ბურ) იხ. **მასა.**
მასაკIა ზმნზ. სხვანაირად.
მასან 1) ძვირფასი; 2) **გადატ.** საყვარელი; **მასან სტხა** საყვარელი ძმა;
 3) **მასან** (კაცის საკუთარი სახელი).
მასანა ზმნზ. გხვან.
მასანარუნ იხ. **მასან (მასან ავუნ).**
მასანვალ 1) სიძვირე; 2) **გადატ.** სიყვარული.
მასანვილელი ზმნზ. სიყვარულით, პატივისცემით.
მატი (-უნი,-უნა,-არ) ხალი, მეჭეჭი.
მაფე იხ. **მაგფე.**

მახ (-უნი,-უნა,-არ) 1) ზღაპარი, მითი; 2) **გადატ.** გამონაგონი, ტყუილი.
მახბან მთხრობელი.
მახლუკჯატ ხალხი, მასა;
მახლუკჯატდინ სახალხო, მასობრივი; იხ. **აგრეთვე ხალკ.**
მახმურ იხ. **მახპურ.**
მახსუს 1. სპეციალური, განსაკუთრებული; 2. სპეციალურად, განსაკუთრებულად.
მახჯვან მუქი ყავისფერი, წაბლისფერი.
მაცვარ მრ. **მავხ.**
მაცხულატ იხ. **მავგულატ.**
მავგურ ცნობილი, განთქმული, პოპულარული.
მავგურვალ ცნობილობა, პოპულარულობა.
მავმავ გარგარი.
მეგერ ნაწ. ნუთუ; **მეგერ, ზუნ ანიზ ფიდა?** ნუთუ, იქ წავალ?
მეგჯვ (**მეგჯუხ,-ე,-ერ**) რკო; **მეგჯუხ** **тар** მუხა.
მეგჯვერ მრ. **მეგჯვ.**
მეგჯუხ აქტ. ბრ. **მეგჯვ.**
მეგჯუხლუხ მუხნარი.
მეგჯეჯარ მოაჯირი.
მეჯე წვენი.
მეჯ (**მეჯი, მეჯე, მეჯერ**) ანატ. ენა.
მეჯგებ რელ. 1) რწმენა, სარწმუნოება; 2) სექტა (რელიგიური).
მეჯემმეტ საყვედური.
მეჯემმეტუნ (-იჯ,-ნა, **მეჯემმეტ აჯ**) იხ. **მეჯემმეტ (მეჯემმეტ ავუნ).**
მეჯვა ხილი, ნაყოფი.

მეილ **იხ.** **მაილ.**
მეიტ მიცვალებული.
მეკვ (-**ე**,**-ე**,**-ერ**) მუჭა.
მეкежа იმჟ. ღორი; **იხ.** **აგრეთვე** **ვაკ.**
მекер **მრ.** **მეგ.**
მекера ბაზრობა.
меки **აქტ.** **ბრ.** **მეგ.**
мекир ცილისწამება; **мекир** **ავუნ**
ცილისწამება.
мекъ (-**ი**,**-ე**,**-ერ**) სიცივე.
мекъи ცივი.
мекъивал 1) სიცივე; 2) გაციება.
мекъила **ზმნზ.** სიცივისგან.
мелгъем ბალზამი, სამკურნალო
საშუალება.
мелгъям **იხ.** **მელგъем.**
мелгъун წყეული (ადამიანი).
мемлекат იმჟ. ხალხი, მოსახლეობა.
менефис ამნისტია.
мензера პეიზაჟი.
мензил 1) მანძილი, ინტერვალი; 2)
საცხოვრებელი ადგილი.
менсеб წარმოშობა, მოდგმა, ჯიში.
менсебсуз უჯიშო.
менфят სარგებელი.
менфятлу სასარგებლო.
менфятлувал სარგებლიანობა.
менфятлувилелდი **ზმნზ.**
სარგებლიანად.
менфятсуз უსარგებლო.
менфятсузвал უსარგებლობა.
менфятсуздаказ **ზმნზ.**
უსარგებლოდ.
менфятсуздиз **იხ.** **менфятсуздаказ.**
мергъемет წყალობა, მოწყალება.
мергъеметлу მოწყალება.

мергъеметлувал მოწყალება.
мергъеметлувилелდი **იხ.**
мергъеметлудаказ.
мергъеметсуз უწყალო.
мерд 1) გულუხვი; 2)
დიდსულოვანი.
мердвал 1) გულუხვობა; 2)
დიდსულოვნება.
мердвилелდი **იხ.** **мерддаказ.**
мерддаказ **ზმნზ.** 1) გულუხვად; 2)
დიდსულოვნად.
мердимазар 1. მავნე; 2. მავნე
ადამიანი, მტანჯველი.
мердимазарвилелდი **ზმნზ.** მავნედ.
мере მაცვალი.
мерез I თოკი.
мерез II მძიმე სენი.
мерес **იხ.** **мирес.**
мерж ნიძლავი.
меркез დედაქალაქი.
мерт (-**ინი**,**-ინა**,**-ერ**) კოწახური.
мес (-**ი**,**-ე**,**-ერ**) 1) ლეიბი; 2) საწოლი.
месела **ზმნზ.** მაგალითად.
месер-хъуьчер **მრ.** **мес-къуьж.**
мес-къуьж საწოლი.
меслят რჩევა.
меслятвал თანხმობა, სიმშვიდე,
სიწყნარე.
меслятвилелდი **იხ.** **меслятდაказ.**
меслятდაказ **ზმნზ.** მშვიდად,
წყნარად.
меслятдалდი **ზმნზ.** მშვიდად,
წყნარად.
меслятсузвал უთანხმოება.
меслятсузвилелდი **იხ.**
меслятсуздаказ.

меслятун (-из,-на, меслят ая) **იხ.**
меслят (меслят авун).
меслятчи 1) მრჩეველი; 2)
შემრიგებელი.
меслятчивал შემრიგებლობა.
меслятчивилелди **ზმნზ.** 1)
შემრიგებლურად.
месэла საკითხი, პრობლემა.
мет (метИ, метЕ, метЕр) მუხლი;
метер **მრ.** მედ.
мети **აქტ.** **ბრ.** მედ.
метлеб 1) სურვილი; 2) მიზანი.
метлеблу 1) მნიშვნელოვანი; 2)
შინაარსიანი.
метлеблувилелди **იხ.** **метлеблудаказ.**
метлеблудаказ **ზმნზ.** 1)
მნიშვნელოვნად; 2) სასარგებლოდ.
метлебсуз 1. უსარგებლო,
უმნიშვნელო; 2. უსარგებლოდ.
метлебсузвилелди **იხ.**
метлебсуздаказ.
метлебсуздаказ **ზმნზ.** 1)
უმინაარსოდ; 2) უმიზნოდ.
метягь 1) საქონელი (სავაჭრო); 2)
გადატ. გამოსადეგი.
метЕр **მრ.** მეტ.
метИ **აქტ.** **ბრ.** მეტ.
мефт (-еди,-еда,-ер) ტვინი.
мехъер (-и,-а,-ар) ქორწილი.
мецер **მრ.** მез.
меци **აქტ.** **ბრ.** მез.
мешвера თათბირი, საბჭო.
мешебеги მეტყვე.
мешреб კარგი გარეგნობა.
мигъраб **რელ.** საკურთხეველი.
мидад მწუხარება, სევდა.

мидаим 1. მუდმივი; 2. მუდამ.
мидя 1) მოსისხლე მტერი; 2)
არაკეთილისმსურველი.
мидявал მტრობა.
мидявилелди **ზმნზ.** მტრულად.
мизам წყობა, რიგი.
мизан **იხ.** **мизам.**
микир **იხ.** **мекир.**
милиз: **милиз хъвер авун** გალიმება.
миллет ერი, ეროვნება; **миллетдин**
ეროვნული.
миллетчи ნაციონალისტი,
შოვინისტი.
миллетчивал ნაციონალიზმი,
შოვინიზმი.
мили ეროვნული.
минет თხოვნა, მუდარა.
минетун (-из,-на,-а) **იხ.** **минет** (**минет**
авун).
минкин **იხ.** **мумкин.**
мир **აკრძ.** **ფ.** **авун.**
мирг (-и,-е,-ер) ირემი.
мирес ნათესავი (მამის მხრიდან).
миресвал ნათესაობა; **миресвилин**
ნათესაური.
мирес-варис ნათესაობა (მამის
მხრიდან); **იხ.** **აგრეთვე** **мирес.**
миресвилелди **ზმნზ.** ნათესაურად.
мисал 1) მაგალითი; 2) ანდაზა,
გამონათქვამი.
мискъи ძუნწი, ხარბი.
мискъивал სიძუნწე.
мискъивилелди **ზმნზ.** ძუნწად.
мискІал გამოცანა; **იხ.** **აგრეთვე**
имуча-муча.
мискІин მეჩეთი.

მისმარ ლურსმანი; **იხ. აგრეთვე მიხ. მიხ** (-ინი,-ინა,-ერ) ლურსმანი; **იხ. აგრეთვე მისმარ.**
მიხეკ 1. მიხაკი; 2. ყავისფერი.
მიხყი 1) სუფთა, დაუბინძურებელი; 2) ნათელი.
მიხყივლელდი იხ. მიხყიდაკაზ.
მიხყივუნ იხ. მიხყი (მიხყი ავუნ).
მიხყიდაკაზ ზმნზ. სუფთად
მიხყი I იხ. მიხყიდაკაზ.
მიხყი II ნაცვ. განს. ყველა, ყოველი.
მიხყუნ (-იზ,-ნა,-ა) იხ. მიხყი (მიხყი ავუნ).
მიჩეკ კოლო.
მიჩი სრული სიბნელე.
მიჩიერ მხოლოდ მრ. უმთვარო ღამეები.
მიჩიი 1) ბნელი; 2) **გადატ.** გაუნათლებელი, უკულტურო.
მიჩი-აბი მუქი ცისფერი.
მიჩივალ 1) სიბნელე; 2) **გადატ.** გაუნათლებლობა, უკულტურობა.
მიჩი-ვილი მუქი ლურჯი.
მიჩი-კყაцу მუქი მწვანე.
მიჩი-шутьруь მუქი ყავისფერი.
მიჩი-яру მუქი წითელი.
მიჩიუნ (-იზ,-ნა,-ა) თვალების დახუჭვა.
მიშებეგი იხ. мешебеги.
მიშეკყათ 1) ძუნწი; 2) **გადატ.** ღარიბი.
მიშეკყათვალ 1) სიძუნწე, სიხარბე; 2) **გადატ.** სიღარიბე.
მიშეკყათვილელდი იხ.
მიშეკყათდაკაზ.

მიშეკყათდაკაზ ზმნზ. 1) ხარბად, ძუნწად; 2) **გადატ.** ღარიბულად.
მიშეკყათდი იხ. მიშეკყათდაკაზ.
მიშერ ხერხი.
მიშერჩი მხერხავი.
მიშრებ იხ. мешрებ.
მიყნ სასუქი.
მიყნარუნ (-იზ,-ნა,-ა) იხ. მიყნ (მიყნ ავუნ).
მიყნჯი იხ. мевенжи.
მიყლიმ მასწავლებელი.
მიყლიმვალ მასწავლებლობა;
მიყბარაკ მილოცვა
მიყბარაკრად იხ. მიყბარაკ (მიყბარაკ ხყურად).
მიყბარაკუნ (-იზ,-ნა,-ა) იხ. მიყბარაკ (მიყბარაკ ავუნ).
მიყბლაგყ 1) ნაყოფიერი; 2) ბარაქიანი.
მიყბლაგყვალ 1) ნაყოფიერება; 2) ბარაქა.
მიყბლაგყვილელდი იხ. მიყბლაგყდაკაზ.
მიყბ იხ. мугь.
მიყბ (მიყბა, მიყბა, მიყბარ) 1) ბუდე; 2) **გადატ.** სახლი, ოჯახი.
მიყბყულ იხ. магьул.
მიყბყმან სტუმარი; ჩამოსული.
მიყბყმანარუნ (-იზ,-ნა,-ა) იხ. მიყბყმან (მიყბყმან ავუნ).
მიყბყმანვალ: მიყბყმანვილერ ავუნ სტუმრად სიარული.
მიყბყმანყანა სასტუმრო.
მიყბყმან იმვ. დრო, პერიოდი.
მიყბყმან რელ. სასწაული.
მიყბა აქტ., ადგ. ბრ. მუტ.
მიყბალ ნამგალი.
მიყბაყ 1) დო; 2) ხაჭო.

მუკჯაჲ ფრთხილი.
მუკჯაჲტვალ სიფრთხილე.
მუკჯაჲტვილელი **იხ.** **მუკჯაჲტდაკაზ.**
მუკჯაჲტდაკაზ **ზმნზ.** ფრთხილად.
მუკჯაჲტდის **იხ.** **მუკჯაჲტდაკაზ.**
მუკჯაჲტლუ **იხ.** **მუკჯაჲტ.**
მუკჯაჲტლუვალ **იხ.** **მუკჯაჲტვალ.**
მუკჯაჲტსუზ 1. გაუფრთხილებელი;
 2. გაუფრთხილებლად.
მუკჯაჲტსუზვალ გაუფრთხილებლობა.
მუკჯაჲტსუზვილელი **ზმნზ.**
 გაუფრთხილებლად.
მუკჯა 1. 1) ახლობელი; 2)
 ნათესაური; 2. ნათესავი; 3. ძალე,
 ცოტახანში.
მუკჯაჲვალ 1) ახლობლობა; 2)
 ნათესაობა.
მუკჯაჲვალელი **ზმნზ.** ნათესაურად.
მუკჯაჲვადი ნათესავი.
მუკჯაჲ-კხილი ნათესავები,
 ახლობლები.
მუკჯაჲვალ 1. ახლო (მანძილით,
 ვადით, ურთიერთობით); 2. ახლოს.
მუკჯაჲვალ-მუკჯაჲვალ **ზმნზ.** 1) ახლოს
 (ერთმანეთისგან), ყოველ ნაბიჯზე; 2)
 ხშირად, დროდადრო.
მუკჯაჲვარა **ზმნზ.** ჩქარა, ახლო
 მომავალში.
მუკჯაჲვარალ **ზმნზ.** ახლოს.
მუკჯაჲვ **თანდ.** -თან; **კივალერინ**
მუკჯაჲვ სახლთან; **ზი მუკჯაჲვ** **შა** მოდი
 ჩემთან.
მუკჯაჲრადი მკრატელი.
მუკჯაჲრუნცი ყინულის ლოლო.
მულდ-ცუკ ია; **იხ.** **აგრეთვე** **ბენეშა.**
მუმ (-ადი,-ადა,-არ) ცვილი.

მუმა **დიალ.** მამიდა; **მუმად** **ხვა**
 მამიდაშვილი; **იხ.** **აგრეთვე** **ჲმე.**
მუმაჲ რბილი, ელასტიური.
მუმკინ შესაძლო;
 განხორციელებადი.
მუმკინვალ შესაძლებლობა;
 განხორციელებადობა.
მუმკინსუზ შეუძლებელი,
 განუხორციელებელი.
მუმკინსუზვალ შეუძლებლობა,
 განუხორციელებლობა.
მურაბა მურაბა.
მურად 1) სურვილი, ნება,
 განზრახულობა, მიზანი, მისწრაფება;
 2) **მურად** (კაცის საკუთარი სახელი); **Ø**
მურადინ **ადერბ** **გრამ.** მიზნის
 ზმნიზედა.
მურაკაბ **იმვ.** რთული.
მურაკაბვალ **იმვ.** სირთულე.
მურდალ **იხ.** **მურდარ.**
მურკ (**მურკიადი**, **მურკიადა**, **მურკიარ**)
 ყინული; **მურკიადინ** ყინულიანი.
მურკიადი **აკტ.** **ბრ.** **მურკ.**
მურკიარ **მრ.** **მურკ.**
მურკიარან მაცივარი.
მურკიარცი **იხ.** **მურკიარცი.**
მურს (-უ,-ა,-არ) ობი.
მურტად 1) განდგომილი; 2) **პოლიტ.**
 რენეგატი.
მურტადვალ 1) დალატი,
 განდგომილობა; 2) **პოლიტ.**
 რენეგატობა.
მურტადვილელი **ზმნზ.**
 მოდალატურად.
მუს როდის?; **ვუნ მუს** **ხტანა?** შენ
 როდის დაბრუნდი?

мушибат უბედურება, ტრაგედია.
მუსურმან 1. მაჰმადიანი; 2. მაჰმადიანური; **მუსურმან დინ** მაჰმადიანური რწმენა.
მუსურმანვალ მაჰმადიანობა.
მუსურმანვილინ მაჰმადიანური.
მუსურმანვილელი ზმნზ.
მაჰმადიანურად.
მუტლაკ 1. 1) ძუნწი; 2) დიალ.
ბოლო (ფასი, პასუხი); 2. ძუნწი კაცი.
მუტლაკვალ სიძუნწე.
მუტლაკვილელი ზმნზ. 1) ძუნწად; 2) დიალ. საბოლოოდ.
მუხ (-ა,-ა,-არ) ქერი.
მუштуლუხ კარგი, სასიხარულო ამბავი.
მუმინ 1. ღვთის მოშიში; 2. **Мумин** (კაცის საკუთარი სახელი).
მუზგ (**მუზგუზ, მუზგვე, მუზგვერ**) ხიდი.
მუზგლეთ გადავადება; შვებულება, დრო (საჭირო რაღაც საქმისთვის).
მუზგთეჯ საჭიროება.
მუზგთეჯვალ საჭიროება.
მუზგუზ ბეჭედი.
მუზგუზდ რვა; **მუზგუზდ ლაგაი** მერვე; **მუზგუზდ ლაგაიდი** ა) მერვე; ბ) მერვედ.
მუზგუზდ-მუზგუზდ რვა-რვა.
მუზგუზდრა რვაჯერ.
მუზგუზ სხვა.
მუზგვერ მრ. **მუზგ**.
მუზგუზ აქტ. ბრ. **მუზგ**.
მუზრხ (-უზ,-ე,-ერ) ჟანგი.
მუზსკლუზნ საცოდავი.
მუზსკლუზნვალ საცოდავი მდგომარეობა.

მუზტლუზგ მორჩილი.
მუზტლუზგარუნ (-იზ,-ნა,-ა) იზ.
მუზტლუზგ (**მუზტლუზგ ავუნ**).
მუზტლუზგვალ მორჩილება.
მუზტლუზგვილელი იზ.
მუზტლუზგდაკაზ.
მუზტლუზგდაკაზ ზმნზ. მორჩილად.
მუზფთე ზმნზ. მუქთად, უფასოდ.
მუზშთერი მყიდველი.
მუზგკემ 1. მყარი; 2) **გადატ**. სანდო; 2. 1) მყარად.
მუზგკემარუნ (-იზ,-ნა,-ა) იზ. **მუზგკემ** (**მუზგკემ ავუნ**).
მუზგკემვალ სიმყარე, სანდოობა.
მუზგკემვილელი იზ. **მუზგკემდაკაზ**.
მუზგკემდაკაზ ზმნზ. 1) მყარად, სანდოდ.
მუზგკემდიზ იზ. **მუზგკემდაკაზ**.
მუზგკემსუზ 1) არამყარი; 2) **გადატ**. არასანდო.
მუზგკემსუზვილელი იზ.
მუზგკემსუზდაკაზ.
მუზგკემსუზდაკაზ ზმნზ. 1) არამყარად; 2) **გადატ**. არასანდოდ.
მუზგლთე ქუჩა; იზ. **აგრეთვე მაგალ**.
მუზგლთელ გასაკვირი.
მუზგლთელარუნ (-იზ,-ნა,-ა) იზ. **მუზგლთელ** (**მუზგლთელ ავუნ**).
მუზგლთელვალ გაკვირვება.
მუზგლთელვილელი ზმნზ.
გაკვირვებულად.
მუზგლფთე იზ. **მაგლფთე**.
ნ
ნა აქტ. ბრ. **ვუნ**.

набат 1) შაქარი; **набатдин** შაქრიანი;
 2) **Набат** (ქალის საკუთარი სახელი).
набатат მცენარე, მცენარეულობა;
набататдин მცენარეული.
набатдан საშაქრე.
набут 1. მახინჯი; 2. მახინჯი ადამიანი.
нагагь კავშ. თუ; **нагагь ам фейитIа**, **зунни фида** ის თუ წავა, მეც წავალ.
нагъв (**накъвади**, **накъвада**, **накъвар**) ცრემლი.
нагъд ნაღდი.
нагъма მელიოღია, მოტივი, ნამღერი.
нагъакъа ზმნზ. ტყუილად; **нагъакъа ам аниз фена** ის ტყუილად იქ წავიდა.
нагъар 1) საუზმე; **нагъар авун** საუზმობა; 2) იშვ. სინი.
нагъахъ: нагъахъ авун დადანაშაულება.
надир 1) იშვიათი, უნიკალური; **Надир** (კაცის საკუთარი სახელი).
нажах ნაჯახი; **იხ. აგრეთვე якIв**.
назани პოეტ. ლამაზმანი.
назар: назар авун გათვალვა.
назарун **იხ. назар (назар авун)**.
накъвади აქტ. ბრ. **нагъв**.
накъ ზმნზ. გუშინ.
накъалай ზმნზ. გუშინდელი დღიდან.
накъалди ზმნზ. გუშინდელ დღემდე.
накъан გუშინდელი; **накъан югъ** გუშინდელი დღე.
накъв (-ადი,-ადა,-არ) მიწა, ნიადაგი, გრუნტი; **накъвадин** მიწიანი.
накIаб **იხ. лакIаб**.

намус ნამუსი, ღირსება.
намуссуз უნამუსო, უღირსი.
нар I **იხ. анар**.
нар II: нар лавар იშვ. მსხვილი, ჯიშისანი აქლემი.
нарази უკმაყოფილო.
наразивал უკმაყოფილება.
наразивилелди **იხ. наразидаказ**.
наразидаказ ზმნზ. უკმაყოფილოდ.
наринж ნარინჯისფერი.
насиб **იხ. несиб**.
насигъат **იხ. несигъат**.
насу **იხ. ниси**.
натIуфа **იხ. нутIуфа**.
нафт (**нафтIადი**, **нафтIადა**, **нафтIარ**) ნავთი.
нафтIადი აქტ. ბრ. **нафт**.
начагъ სნეული, ავადმყოფი.
начагъвал ავადმყოფობა, სნეულება.
начагъдаказ ზმნზ. ავადმყოფობაში.
начагъдиз **იხ. начагъдаказ**.
начагъхана საავადმყოფო.
небгет უბედურება.
неда მყოფ. **тIуьн**.
недайди სურსათი, საჭმელი.
нез მიზნ. ფ. **тIуьн**.
нез-хъваз **იხ. тIуьн**.
неинки არამხოლოდ.
нек (**некIედი**, **некIედა**, **некIერ**) რძე; **некIეдин** რძიანი.
некягъ რელ. ქორწილი.
некягъун **იხ. некягъ (некягъ авун)**.
некIედი აქტ. ბრ. **нек**.
немир **იხ. тIуьн**.
нер (-ი,-ა,-არ) ცხვირი; **нерин** ცხვირიანი.

несиб იმჳ. წილი, წილხვედრი.
несигъат დარიგება.
негижа შედეგი.
негижада ზმნზ. შედეგად (რამის).
негичалу შედეგიანი.
негичалувал შედეგიანობა.
негичалувилелდი ზმნზ.
შედეგიანად.
негичасуз უშედეგო.
негичасузвал. უშედეგობა.
негичасузвилелდი იხ.
негичасуздаказ.
негичасуздаказ ზმნზ. უშედეგოდ.
негIер მრ. არა.
негIеч 1. ტილიანი; 2. ტილიანი
ადამიანი.
негIре აქტ., ადგ. ბრ. არა.
нефес 1) სული, სუნთქვა.
нефинж ავადმყოფი, სნეული.
нефинжвал ავადმყოფობა,
სნეულება.
нефинжвилелდი ზმნზ.
ავადმყოფურად, სნეულად.
нефс (-ини, -ина, -ер) წყურვილი.
нехир ნახირი.
нехирбан მენახირე; იხ. აგრეთვე
маларбан.
нехуь აქტ. ბრ. нехв.
неч უარყ. ფ. тIуьн.
нече-шумуд რამდენიმე, მთელი
რიგი.
неъ ბრძ. ფ. тIуьн.
ни I (-ди, -да, -эр) სუნი.
ни II ნაცვ. აქტ. ბრ. вуж.
ни III კავშ. და.
нигбет იხ. небгет.

нигъар იხ. нагъар.
низам განრიგი.
ник (никIи, никIе, никIер) მინდორი,
სახნავი.
никягъ იხ. некаягъ.
никIегъан იხ. некIегъан.
никIер მრ. ник.
никIи აქტ. ბრ. ник.
нини I ანატ. გუგა.
нини II თოჯინა.
ნისин შუადლე.
ნისиналди ზმნზ. შუადლემდე.
ნისინиз ზმნზ. შუადრეს.
ნისинлай ზმნზ. შუადლიდან.
нифрет 1) ზიზღი; 2) სიძულვილი;
3) აღშოთება.
нифретлу 1) საზიზღარი; 2)
საძულველი.
ничхирбанвал მეფრინველეობა.
ничягъ იხ. начагъ.
нишрав დიალ. ნაკადული; იხ.
აგრეთვე къарасу.
ният განზრახვა.
нубат რიგი.
нубатдалди ზმნზ. რიგ-რიგობით.
нубатсуз ურიგო.
нугбагъар იხ. навбагъар.
нугъат დიალექტი, თქმა.
нукъсан დეფექტი, ნაკლი.
нукъсанвал დეფექტურობა (რამესი).
нукътIа იმჳ. წერტილი.
нур (-ди, -да, -ар) 1) სხივი; 2)
სინათლე; 3) სიკაშკაშე; 4) Нур (კაცის
საკუთარი სახელი).
нурлу 1) ნათელი; 2) კაშკაშა.
нуфуз გავლენა.

нуфузлу გავლენიანი.
нуькI (-ре,-ре,-ер) ბელურა, პატარა
ჩიტი.

нуьсрет იმვ. დახმარება.

нямет ძღვენი, წყალობა.

няне წყევლა.

няни სარამო.

няниз ზმნზ. სარამოს.

нянихъ ზმნზ. სარამოსკენ.

o

объект გრამ. დამატება.

объектив მათ. ამოცანა.

оксиген ჟანგბადი.

п

паб (папа, папа, папар) 1) ქალი; 2)
ცოლი; იხ. აგრეთვე кайвани.

паб-аял ოჯახი (ზედმიწ. ცოლ-
შვილი); паб-аял авай ოჯახური.

пабвал ქალობა.

паб-гъуъл: паб-гъуъл хьун
დაქორწინება.

пабахъан მექალთანე.

пабахъанвал მექალთანეობა.

пагв (пакуни, пакуна, паквар) ანატ.

გვერდი; пакун тIвал ნეკნი.

пагун იხ. чин I.

пагъ შორ. აი!; пагъ, устIар я гъа! აი
ოსტატი!

пагъливан მოჭიდავე.

пагъ-пагъ შორ. (შექებასა და
გაკვირვებას გამოხატავს).

пад (пата, пата, патар) 1) მხარე,
მიმართულება; 2) უცხო მხარე; 3)
მხარდაჭერა; 4) ნახევარი, ნაწილი.

падишагъ იხ. пачагъ.

падун (-из,-на, пад ая) იხ. пад 4) (пад
авун).

паж იხ. биж.

пайгар 1. მყარი; 2. მყარად.

пайгарвал სიმყარე.

пайгъамбар 1) მოციქული; 2)
მსხლის სახეობა.

пайдах დროშა.

пайдахчи მედროშე.

пайиз მიზნ. ფ. паюн.

пайна ნამყ. паюн.

пак 1) სუფთა; 2) გადატ. წმინდა; 3)
გადატ. უბიწო.

пака ზმნზ. ხვალ.

пакавуз იხ. пакгауз.

пакагъан ხვალინდელი.

пакама დილა, გათენება; пакама
хийирар! დილა მშვიდობისა!

пакамаз ზმნზ. დილით.

пакамалай ზმნზ. დილიდან.

пакамахъ ზმნზ. დილით.

паквал 1) სიწმინდე; 2) უბიწოება.

паквар მრ. пагв.

пакуни აქტ. ბრ. пагв.

памазин იხ. бумазей.

памбаг იხ. панбаг.

панбаг 1. ბამბა; 2. 1) ბამბის,
ბამბიანი; 2) ქალაღდის, ქალაღდიანი.

панкъ დიალ. იხ. кьумпара.

папа აქტ. და ადგ. ბრ. паб.

папар მრ. паб.

пар (-ди,-да,-ар); იხ. აგრეთვე бугъ.

пар [ппар] (-ци,-це,-ар) ტვირთი.
парах ფარები (საქონლის).
паргъа სისხლძარღვი.
парпар იხ. рапрап.
парпилаг იხ. перпилаг.
партал ტანსაცმელი.
партисив გრამ. მიმღეობა.
пару ღობე.
пархун იხ. бархун.
пас (-ади,-ада) 1) ჟანგი; 2) ობი.
пата აქტ., ადგ. ბრ. пад.
патав თანდ. -თან; **зи патав** ჩემთან;
ამ **зи патав атана** ის ჩემთან მოვიდა.
патал თანდ. -თვის; **аллагъ патал**
каци кьифни кьадач გამოთქმ. ალაჰის
გულისთვის კატა თავგსაც არ
დაიჭერს.
паталай თანდ. ნაცვლად; **зи паталай**
ამ фена ჩემს ნაცვლად წავიდა ის.
патанди 1) ჩამოსული; 2) უცხო.
патар-патар იხ. пад-пад.
патахъ მრუდე, მოხრილი,
მოღუნული.
патахъай თანდ. -თვის; **къе зун аниз**
ви патахъай фейиди тир მე იქ დღეს
წავედი მხოლოდ შენთვის.
патахъарун (-из,-на,-а) იხ. патахъ
(патахъ авун).
патахъвал სიმრუდე.
патахъвилелди იხ. патахъдаказ.
патахъдаказ ზმნზ. მრუდად.
патахъдиз იხ. патахъдаказ.
пахла ღობიო.
пахлахан ზოოლ. კიბო.
пац (-у,-а,-ар) თათი.

пачагъ მეფე, ხელმწიფე, მეუფე;
пачагъдин паб დედოფალი; **пачагъдин**
хва უფლისწული; **пачагъдин руш**
მეფის ასული.
пачагъвал მეფობა.
пачагълугъ 1) სამეფო; 2)
სახელმწიფო.
пашман მოწყენილი, სევდიანი.
пашманарун (-из,-на,-а) იხ. пашман
(пашман авун).
пашманвал 1) სევდა, მოწყენილობა;
2) სინანული.
пашманвилелди იხ. пашмандаказ.
пашмандаказ ზმნზ. 1) სევდიანად; 2)
სინანულით.
пашмандиз იხ. пашмандаказ.
паюн (пайиз, пайна, пая) გაყოფა,
განაწილება.
паюни აქტ. ბრ. пай.
пая ბრძ. ფ. паюн.
паяр მრ. пай.
пегъриз მარხვა, დიეტა.
пейгъамбар იხ. пайгъамбар.
пек (-ди,-да,-ар) აბრეშუმი; **пекдин**
აბრეშუმის.
пек [ппек] (-ини,-ина,-ер) 1) ტილო;
2) დიალ. ტანსაცმელი.
пел (-е,-е,-ер) შუბლი.
пеленг ვეფხვი; **пеленгдин** ვეფხვის.
пелеш მოწყენილი.
пелешвал მოწყენილობა.
пелешвилелди იხ. пелешдаказ.
пелешдаказ ზმნზ. მოწყენილად.
пелешдиз იხ. пелешдаказ.
пенжер ნასესხ. ფანჯარა.
пепе ხოჭო; **шурван пепе** ჭიამაია.

пер განწყობა.
пер [ппер] (-ци,-це,-ер) ბარი, ნიჩაბი.
первердигარ ღმერთი.
перде ფარდა.
перем პერანგი.
пери 1) ფერია; 2) **Пери** (ქალის საკუთარი სახელი).
перишан სევდიანი.
перишанвал სევდა.
перишанвилелდი იხ. **перишандаказ**.
перишандаказ ზმნზ. სევდიანად.
перишандиз იხ. **перишандаказ**.
перленг იხ. **пеленг**.
перпилаг საქანელა.
перт: **перт авун** გაბრაზება (ვინმესი);
перт хьун გაბრაზება, განრისხება.
пертвал რისხვა.
пехил შურიანი.
пехилвал შური.
пехь (-ре,-ре,-ер) ყვავი.
пехьи ცოფიანი.
пехьивал სიცოფე.
пеш (-ими,-ина,-ер) ბოტ. ფოთოლი.
пеше 1) ხელობა, სპეციალობა; 2) **გადატ.** ჩვევა; **чӀуру пеше** ცუდი ჩვევა.
пешекар 1) სპეციალისტი; 2) ხელოსანი.
пешекарвал სპეციალობა.
пи (-ди,-да,-яр) ცხიმი (ცხოველური), ქონი.
пилте ფანტელები.
пилте-пилте ფანტელებით.
пин დაუკოდავი.
пинечи მეწაღე.
пинечивал მეწაღეობა.
пипӀер მრ. **пӀипӀ**.

пипӀи აქტ. ბრ. **пӀипӀ**.
пис 1. 1) ცუდი; 2) ბოროტი; 3) საშინელი; 4) უხეში; 2. 1) ცუდად; 2) ბოროტად; 3) საშინლად; 4) უხეშად.
писвилелდი იხ. **писдаказ**.
писдаказ ზმნზ. 1) ცუდად; 2) ბოროტად; 3) საშინლად; 4) უხეშად.
писдиз იხ. **писдаказ**.
пислемишун (-из,-на,-а) განკითხვა (ვინმესი, რამესი); გალანძღვა (ვინმესი, რამესი).
писпи სასტვენნი.
писрун (-из, писарна,-а) გაუარესება (რამესი).
пити იხ. **пти**.
питик იხ. **птик**.
пицӀ (-ини,-ина,-ер) ჭიპი; **пицӀинин** რად ჭიპლარი.
пич (-ини,-ина,-ер) ღუმელი;
пичинин ღუმელიანი.
пичӀи ცარიელი.
пишкеш ძღვენი.
пишкешун იხ. **пишкеш** (**пишкеш** **авун**).
пияла პოეტ. ფიალა.
пиян მთვრალი.
пиянарუნ (-из,-на,-а) იხ. **пиян** (**пиян** **авун**).
пиянвал სიმთვრალე.
пияниска ლოთი.
пиянискавал ლოთობა.
пле იხ. **пиле**.
постпозитив გრამ. თანდებული;
постпозитивунин თანდებულიანი.
пранонив გრამ. ნაცვალსახელი.

препозитив **გრამ.** წინდებული;
препозитив წინდებულთან.
прунз **იხ.** **пурунз.**
пси (-დი,-და,-არ) **მოფერ.** ფისო.
птул (-დი,-და,-არ) შვილთაშვილი.
пугъу **დიალ.** მოუფიქრებელი.
пуд სამი, სამიანი; **пуд лагъай** მესამე;
пуд лагъайди ა) მესამე; ბ) მესამედ.
пудкъад სამოცი; **пудкъад лагъай**
მესამოცე.
пудкъадра სამოცჯერ.
пудпиленди სამკუთხედი.
пуд-пуд სამ-სამი.
пудра სამჯერ.
пул (-უნი,-უნა,-არ) ფული.
пулар I **მრ.** **пул.**
пулар II **იხ.** **палар.**
пун (-ა,-ა,-არ) 1) ფესვი; 2) კუნძი.
пурни პიტნა; **пурнидин** პიტნის.
пурцух ძლიერი, ჯანმრთელი.

პი

пиа **საბავშვ.** 1) ფაფა; 2) სუპი.
пиагъ (-ადი,-ადა,-არ) კოცნა.
пиатI (-რა,-რა,-არ) 1) იხვი; **пиатIран**
იხვიანი; 2) გარეული მტრედი.
пиини ბალი.
пиипI (**пипи**, **пиipe**, **пиiper**) კუთხე.
пиипинар **მხოლოდ მრ.** ნაცარი.
пиир (-ე,-ე,-ერ) **რელ.** 1) წმინდანის
საფლავი; 2) წმინდანი.
писпи **იხ.** **писпи.**
питIиш **იხ.** **питIиш.**
пициI **იხ.** **пициI.**
пиуз (-ა,-ა, **пиузар**) ტუჩი.

пиузар **იხ.** **пиуз.**

რ

раб (**рапуни**, **рапуна**, **рапар**) 1) ნემსი;
2) კაუჭი.
раг (-ა,-ა,-არ) კლდე.
рагъ (**ракъინი**, **ракъина**, **ракъარ**) მზე;
ракъინინ მზიანი.
рагъу **იხ.** **рагъул.**
рагъул 1) მღვრიე; 2) რუხი.
рагъуларун (-იზ,-ნა,-ა) **იხ.** **рагъул**
(**рагъულ** **ავუნ**).
рад (**ратуни**, **ратуна**, **ратар**) **ანატ.**
ნაწლავი; **ратунин** ნაწლავიანი.
раж (**рачუნი**, **рачуна**, **рачар**) 1)
ზამთრისთვის გადანახული ფქვილი,
მარცვალი; 2) რიგი; 3) **გადატ.**
ეპიდემია.
рази კმაყოფილი.
разивал 1) კმაყოფილება; 2)
თანხმობა; 3) მაღლიერება.
разисуз უკმაყოფილო.
райт **იხ.** **рят.**
рак (**რიკIინი**, **რიკIინა**, **რაქIარარ**)
კარი.
ракъარ **მრ.** **рагъ.**
ракъინი **აქტ.** **ბრ.** **рагъ.**
ракъурган გზავნილი.
ракъურун (-იზ,-ნა,-ა) გაგზავნა.
ракъ (-უ/-უნი,-ა/-უნა,-არ) რკინა;
ракъუნ რკინის.
ракъარ 1) **მრ.** **ракъ**; 2) ხაფანგი.
რაქIარარ **მრ.** **რაქ.**
რაქIინი **აქტ.** **ბრ.** **რაქ.**

ранг (-уни/-ади,-уна/-ада,-ар) 1) საღებავი; 2) ფერი.
 рангунарун (-из,-на,-а) შეღებვა (რამესი).
 рангсуз უფერო.
 рангсузвал უფერობა.
 рапар მრ. раб.
 рапрап ლაპლაპი; იხ. აგრეთვე цапIрапI.
 рапуни აქტ. ბრ. раб.
 расалмиш ხუნ შეხვედრა.
 расу ქერა, ჟღალი.
 расун (-из,-на,-а) 1) შეკეთება (რამესი); 2) გაკეთება (რამესი).
 рас хъувун განმ. სახ. расун.
 рас хъхъун გამოსწორება.
 ратар მრ. рад.
 ратуни აქტ. ბრ. рад.
 ратIар მრ. рат.
 ратIра აქტ., ადგ. ბრ. рат.
 рафтарвал 1) დამოკიდებულება (ვიმეს ან რამეს მიმართ); 2) კავშირი.
 рахун (-аз,-на, рахух) თქმა, მეტყველება, საუბარი, მოყოლა.
 рахух ბრძ. ფ. рахун.
 рахшанд დაცინვა.
 рацIам იხ. рцIам.
 рачар მრ. раж.
 рачуна ადგ. ბრ. раж.
 рачуни აქტ. ბრ. раж.
 раши იმჟ. 1. მუქი ყვითელი.
 раят იხ. раят.
 ргаз მიზნ. ფ. ругун II.
 ргана ნამყ. ругун II.
 регъв (регъуь,-е,-ер) წისქვილი.
 регъвез მიზნ. ფ. регъуьн.

регъвей დაფქვილი.
 регъуь I აქტ. ბრ. регъв.
 регъуь II მორცხვი.
 регъуьвал მორცხვობა.
 регъуьвилелდი იხ. регъუьდაказ.
 регъуьгь ბრძ. ფ. регъуьн.
 регъუьდაказ ზმნზ. მორცხვად, თავმდაბლად.
 регъუьз-регъуьз ზმნზ. მორცხვად.
 регъუьн (регъвез, регъвена, регъუьгь) დაფქვა.
 регъუьхбан მეწისქვილე.
 регъუьхбанвал მეწისქვილეობა.
 регъбер ბელადი, ხელმძვანელი.
 регъбервал ხელმძვანელობა.
 регъим მოწყალება.
 регъимлу კეთილი, მოწყალე.
 регъимлувал მოწყალება.
 регъимлувилелდი ზმნზ. მოწყალედ, სამართლიანად.
 регъимлудаказ იხ. регъимлувилелდი.
 регъимсуз 1. უწყალო, უგულო; 2. უწყალოდ, უგულოდ.
 регъимсузвал უწყალობა, უგულობა.
 регъимсузвилелდი იხ.
 регъимсуздаказ.
 регъимсуздаказ ზმნზ. უწყალოდ, უგულოდ.
 регъимсуздиз იხ. регъимсуздаказ.
 регъметлу მიცვალებული, გარდაცვლილი.
 регъят 1) მსუბუქი, მარტივი; 2) მოხერხებული; 3) კეთილმოწყობილი.
 регъятвал 1) სიმსუბუქე; 2) დასვენება; 3) შემსუბუქება.
 регъятвилелდი იხ. регъятდაказ.

регъятдаказ ზმნზ. 1) მსუბუქად, მარტივად; 2) კეთილმოწყობილად, წყნარად.

регъятдиз იხ. **регъятдаказ.**

рей: **рей гун** იარაღის დაყრა, ტყვედ ჩაბარება.

рейсადвал ერთსულოვნება, ერთხმიანობა.

рейсadvилелди ზმნზ.

ერთსულოვნად, ერთხმად.

рекъер მრ. **регъ.**

рекъиз მიზნ. ფ. **къун II.**

рекъини აქტ. ბრ. **регъ.**

рекъв (рекъуь,-е,-ер) ყბა.

рекъе ადგ. ბრ. **рехъ.**

рекъед: **рекъед тар ბოტ.** თუთა.

рекъера 1) ჯერ; **и рекъера**

ამჯერადაც; **са рекъера** ერთხელ, ერთჯერ, ოდესღაც; 2) **ადგ. ბრ. მრ.**

рехъ.

рекъи აქტ. ბრ. **рехъ. рекъиз მიზნ.** ფ.

къин II. рекъин იხ. **къин II.**

рекъуь აქტ. ბრ. **рекъв.**

рехи რუხი, ჭადარა.

рехне ნაკლი, დეფექტი.

рехъ (рекъи, рекъе, рекъер) 1) გზა; 2) გასასვლელი.

риб (рипини, рипина, рипер) მახათი.

ризкъи 1) საზრდელი; 2) მარცვალი.

рикI (-и,-е,-ер) 1) ანატ. გული; 2)

გადატ. სული; **рикIин** გულიანი.

рикI-дуркIун: **рикI-дуркIун** ავუნ მოფერება (ვინმესი, რამესი).

рикIини აქტ. ბრ. **рак.**

рипер მრ. **риб.**

ритIиз მიზნ. ფ. **рутIун.**

рихшанд დაცინვა.

ришвет ქრთამი.

ришветчи მექრთამე.

ришветчивал მექრთამეობა.

ртIана ნამყ. **рутIუნ.**

руг (руквади, руквада, руквар)

მტვერი; მიწა; ნაგავი.

ругуг ბრძ. ფ. **ругун I.**

ругуд ექვსი, ექვსიანი; **ругуд лагъай** მეექვსე; **ругуд лагъайди** ა) მეექვსე; ბ) მეექვსედ.

ругудра ექვსჯერ.

ругуд-ругуд ექვს-ექვსი.

ругул ბავშვი (ბიჭი); ყმაწვილი;

ругул аял ბიჭი.

ругун I (ргаз, ргана, ругуг) 1)

დულეზა; 2) მოხარშვა (რამესი).

ругун II (-из,-на, руг ая) იხ. **руг (руг авун).**

ругъал წურბელა; **იხ.** **აგრეთვე** **зили.**

ружа თოფი; **буъркъуь** **ружа** ძველი, ცუდი თოფი.

рук ტყე.

руквади აქტ. ბრ. **руг.**

руквар მრ. **руг.**

рукъурун იხ. **ракъурун.**

рум ბიძგი.

рупади აქტ. ბრ. **руб.**

русвагъвал სირცხვილი.

русвагъвилелди იხ. **русвагъдаказ.**

русвагъдаказ ზმნზ. სამარცხვინოდ.

русвагъдиз იხ. **русваგъდაказ.**

русвагъუნ (-из,-на,-а) იხ. **русвагъ (русвагъ авун).**

рутIутI ბრძ. ფ. **рутIუნ.**

руфун (-и,-а,-ар) მუცელი.

рухваяр მრ. ხვა.
рухсат 1) შვებულება, არდადეგები;
 2) გადავადება; 3) იშვ. თავისუფლება.
рухун იხ. ხუნ II.
рухух ბრძ. ფ. ხუნ II.
ручун იხ. რუшун.
ручуч ბრძ. ფ. რუшун.
руш (-а, -а, -ар) 1) გოგო; 2)
 ქალიშვილი.
рушвал ქალიშვილობა, უბიწოება.
рушват იხ. რიшвет.
руьгь (-ди, -да, -ер) სული.
руьгьანი 1. სასულიერო; **руьгьანი**
кас ასულიერო პირი.
руьгьанияр სასულიერო დასი.
руьхь (**руьхьведи**, **руьхьведа**,
руьхьвер) ნაცარი.
руьхьведи აქტ. ბრ. რუьхь.
руьхьвер მრ. რუьхь.
руьц (-ре, -ре, -ер) ზოოლ. ანკარა
 (გველი).
рцIам (-ди, -да, -ар) წარბი.
рчаз მიზნ. ფ. რუшუნ.
ршаз მიზნ. ფ. რუшუნ. **рычаг** рычаг.
рягьмет იხ. რეგьмет. **р**
ягьметлу იხ. რეგьметлу.
рсят 1) ქვეშევრდომი; 2) უბრალო
 ხალხი.
рсятвал ქვეშევრდომობა.

с

са I 1. რიცხვ. ერთი; 2. ნაცვ. ვილაც;
инлай са инсан фена აქ გაიარა ვილაც
 ადამიანმა.

са II აქტ., ადგ. ბრ. йис II.
сабагь: сабагь хийир! დილა
 მშვიდობისა!
сабур თავშეკავებულობა.
сабурдалди ზმნზ. თავშეკავებულად,
 აუჩქარებლად.
сабурлу 1) თავშეკავებული; 2)
 მომთმენი.
сабурлувал თავშეკავებულობა,
 მოთმინება.
сабурлувилелди იხ. сабурлудаказ.
сабурлудаказ ზმნზ.
 თავშეკავებულობა.
сабурлуз იხ. сабурлудаказ.
сабурсуз 1. თავშეკავებელი; 2.
 თავშეკავებლად.
сабурсузвал თავშეკავებლობა.
сабурсузвилелди იხ. сабурсуздаказ.
сабурсуздаказ ზმნზ.
 თავშეკავებლად.
сабурсуздиз იხ. сабурсуздаказ.
сабурун (-из, -на, сабур ая) იხ. сабур
 (сабур авун).
саваб იხ. суваб.
савад წერა-კითხვა.
савадлу წერა-კითხვის მწოდნე,
 განათლებული.
савадсуз წერა-კითხვის არმცოდნე.
саваш სკანდალი; **савашдин**
 სკანდალური.
савда ყიდვა-გაყიდვა.
савдагар ვაჭარი, გამყიდველი.
савдагарвал ვაჭრობა.
сагь 1) სალი, ჯანმრთელი; 2)
 მთელი, დაუზიანებელი.

сагъарун (-из,-на,-а) **იხ. сагъ 2)** (сагъ
авун).

сагъвал 1) ჯანმრთელობა; 2)
გამართულობა; 3) სიმრთელე.

сагъдаказ **ზმნზ.** 1) ჯანმრთელად; 2)
გამართულად; 3) მთლიანად.

сагъдиз **იხ. сагъдаказ.**

сагълам ჯანმრთელი, ძლიერი.

сагъламвал ჯანმრთელობა.

сагълугъ 1) სიცოცხლე; 2)
ჯანმრთელობა; 3) კეთილდღეობა.

сагълугъвал 1) ჯანმრთელობა; 2)
კეთილდღეობა.

сагълугъдай ჯანმრთელობისთვის,
კეთილდღეობისთვის.

сагърай 1) ნახვამდის!; 2) მადლობა;
3) გისურვებთ ჯანმრთელობას,
კეთილდღეობას.

сагъ-саламат კეთილდღეობა.

сагъ-саламатвал კეთილდღეობა.

сагъсуз ავადმყოფი.

сагъсузвал ავადმყოფობა.

сагъиб პატრონი, მფლობელი.

сад (-а,-а,-ар) 1. **რიცხვ.** ერთი;
ერთიანი; **сад лагъай** პირველი; **сад**
лагъайდი ა) პირველი; ბ) პირველად;
იხ. აგრეთვე са.

садазни არავის.

садвал ერთიანობა, გაერთიანება,
ერთსულოვნება.

садвилелди **იხ. саддаказ.**

саддаказ **ზმნზ.** ერთსულოვნად.

саддиз **იხ. саддаказ.**

садни **ნაცვ., უარყ.** არავინ.

садра 1. ერთჯერ; 2) ჯერ,
დასაწყისში.

сажагъ **იხ. сажаягъ.**

сажда მეტანია.

саз (-ди,-да,-ар) 1. საზი (ხალხური
სიმებიანი ინსტრუმენტი); **იხ. აგრეთვე**
чуьнгуьр; 2. **გადატ.** კარგი (განწყობა,
ურთიერთობა).

сазвал კარგი განწყობა.

саил მათხოვარი; **იხ. აგრეთვე**

къекъвераг.

саилвал მათხოვრობა; **саилвили**
მათხოვრული.

саилвилелди **ზმნზ.** მათხოვრულად.

саймаз გულმავიწყი, უყურადღებო.

саймазвал გულმავიწყობა,
უყურადღებობა.

саймазвилелди **ზმნზ.** გულმავიწყად,
უყურადღებოდ.

саймаздаказ **იხ. саймазвилелди.**

сайяд **პოეტ.** მონადირე.

саки **ზმნზ.** თითქმის.

сакъав **вет. сап.**

са-къатда **ზმნზ.** გაუჩერებლად.

са-къве რამდენიმე (**ზედმიწ.** ერთი-
ორი).

сал (-а,-а,-ар) ბოსტანი; **იხ. აგრეთვე**
бустан.

саларбан მებოსტნე; **იხ. აგრეთვე**
бустанчи.

саларбанвал მებოსტნეობა; **იხ.**

აგრეთვე бустанчивал.

саласа სამშაბათი.

самбар **დიალ. იხ. гзаф 1).**

сан I რაოდენობა.

сан II **ნათ. ბრ. от йис I.**

сана **ზმნზ.** სადღაც.

санайни **ზმნზ.** არსაიდან.

санал ზმნზ. ერთად.
санანი ზმნზ. არსად.
санбар დიალ. იხ. гзаф.
сан-гъисаб რაოდენობა.
сани აქტ. ბრ. санаг.
саниз ზმნზ. სადღაც.
санизни ზმნზ. არსად.
сапаб იხ. запаб.
сапун იხ. запун.
сар I მრ. йис I.
сар II მრ. йис II.
сара აქტ., ადგ. ბრ. сас.
саралух ჰეპატიტი.
сарар მრ. сас.
сарсах 1. 1) თავქარიანი; 2) სულელი; 3) ბილწი.
сарсахвал 1) თავქარიანობა; 2) სისულელე; 3) სიბილწე.
сарсахвилелди ზმნზ. 1) თავქარიანად; 2) სულელად; 3) ბილწად.
сару მუქი ყვითელი.
сархуш პოეტ. აღრფთოვანებული.
сас (сара, сара, сарар) 1) წინა კბილი; 2) კბილი (რადაცის).
са-сад ერთ-ერთი, რიგ-რიგობით.
саф I (-уни,-уна,-ар) საცერი.
саф II პოეტ. სუფთა.
сафа სიამოვნება.
сафагелди კეთილი იყოს მობრძანება!
сафалу სასიამოვნო.
сафвал პოეტ. სისუფთავე.
саягъ ხერხი, მეთოდი.
свар (-ци,-це,-ар) ბზარი.
свас (суса, суса, сусар) რძალი.

себებ მიზეზი, მოტივი.
себებსуз 1. უმიზეზო; 2. უმიზეზოდ.
сев (-ре,-ре,-ер) 1) დათვი; 2) გადატ. უცოდინარი, უსწავლელი.
севт (-ини,-ина,-ер) იმვ. ხმა.
сегьер გარიჟრაჟი.
сед პოეტ. უბედურება.
сейр გასეირნება;
сейрангагъ 1) სეირნობის ადგილი; 2) ღია სივრცე.
сейрек იშვიათი.
сейрчи მოსეირნე.
сел (-ди,-да,-лер) თავსხმა;
сенгер 1) სანგარი; 2) გაბატონებული სიმაღლე.
сентя 1) ხელობა, პროფესია, საქმიანობა; 2) იმვ. იარაღი; იხ. **აგრეთვე алат.**
сентякар ხელოსანი, ოსტატი.
сентякарвал ხელობა, პროფესია, საქმიანობა.
сеперар მრ. себ I.
серг (серки, серке, серкер) ნიორი.
сергъят საზღვარი, ზღვარი.
сергъятламишун (-из,-на,-а) საზღვრის გავლება.
сергъятламишхъун მოსაზღვრეობა.
сергъятсуз უსაზღვრო.
сердер 1) ნაცვალი; 2) მათაური.
серкер მრ. серг.
серки აქტ. ბრ. серг.
сернич იხ. сирнич.
серреф იხ. сарраф.
серт იმვ. იხ. няс.
серф ხარჯი;

серфун (-из,-на, **серф ая**) **იხ.** **серф** (серф авун).
сес (-ини,-ина,-ер) 1) ხმა, ხმაური.
сефер მოგზაურობა.
сеферда **ზმნზ.** ჯერ, ჯერზე; **алатай сеферда** წინა ჯერზე; **къве сеферда** ორჯერ.
сив (-и,-е,-ер) პირი.
сивин ბავშვი, შვილი.
сивинсуз უშვილო.
сивинсузвал უშვილობა.
сигъа **იხ.** **сиргъа**.
сикI (-ре,-ре,-ер) 1) მელია; 2) **გადატ.** ცბიერი.
сил (-и,-е,-ер) ჭვავი.
силагъ **პოეტ.** იარაღი.
силис 1) გამოძიება; 2) **გადატ.** ლაქლაქი; 3) **გადატ.** პრეტენზია.
силисчи 1) გამომძიებელი; 2) **გადატ.** მოლაქლაქე.
сим (-ини,-ина,-ер) მავთული.
символ 1) სიმბოლო, ნიშანი; 2) **გრამ.** ნიშანი; **эверунин символ** ძახილის ნიშანი.
синагъ **იმვ.** გამოცდა; **синагъ авун** გამოცდა (**რამესი**); **синагъ авунвай** გამოცდილი.
синебенд **იხ.** **сенебенд**.
синемिशун (-из,-на,-а) შემოწმება, გამოცდა (**ვინმესი**).
синих ნაკლი, დეფექტი.
синихлу დეფექტური.
сир (-ини,-ина,-ер) საიდუმლო.
сиристав 1) სასტვენი; 2) საყვირი.
сиришта წესრიგი.
сирке ძმარი.

сирлу იდუმალი, საიდუმლო.
сирнав ცურვა.
сирнавун (-из,-на, **сирнав ая**) **იხ.** **сирнав** (сирнав авун).
ситкъи **იხ.** **сидкъи**.
сифет თვისება (**რამესი**).
сифте **ზმნზ.** 1) პირველად, საწყისად; 2) ადრე.
сифтегъан პირველი, საწყისი.
сифтени-сифте უპირველეს ყოვლისა.
сих უშუალო.
сихвал უშუალოება (**რამესი**).
сихдаказ **ზმნზ.** უშუალოდ.
сихил მოდგმა, ტომი; **იხ.** **აგრეთვე** **къебила**.
сиягъ I სია, აღწერა.
сиягъ II უიღბლო.
сиягъат მოგზაურობა.
сиягъатчи **იმვ.** მოგზაური.
спел (-ди,-да,-ар) უღვაში; **спелар** უღვაშები.
сталжем ფილთვების ანთება.
стха (-ди,-да,-яр) ძმა; **члехи стха** უფროსი ძმა.
стхавал ძმობა.
стхавилелди **ზმნზ.** ძმურად.
стIал (-ди,-да,-ар) 1) წვეთი; 2) **გრამ.** წერტილი.
стIун სულაც.
стIур 1) ულამაზო; 2) არასიმპატიური.
субай მარტოხელა.
субайвал მორტოობა.
субут მტკიცებულება.

субутарун (-из,-на,-а) **იხ.** субут

(субут авун).

сув (-а,-а) **პოეტ.** მთა; **суван** მთიანი.

сувар ზეიმი.

сугъул მოსაწყენი.

суй ხასიათი.

сума **იხ.** сумра.

сумра **იშვ.** სახე, ფიზიონომია.

сун **ნათ. ბრ. от** йис I.

суна 1) **პოეტ.** ლამაზმანი; 2) **Суна** (ქალის საკუთარი სახელი).

сур I (-у,-а,-ар) საფლავი.

сур II ძველი (საგნის შესახებ).

сур III ოქროსფერი.

сурар სასაფლაო.

сурвал სიძველე.

сурлумпI ყელი; **იხ. აგრეთვე** туъд.

суса **აქტ., ადგ. ბრ. свас.**

сустарун (-из,-на,-а) **იხ.** суст (суст авун).

сутун **იხ.** стун.

суфра სუფრა.

сухва **აქტ., ადგ. ბრ. свих.**

сухвар **მრ. свих.**

сухта მოსწავლე.

сухтавал მოსწავლეობა.

сухулмиш хьун შექრა (**სადღაც**).

суъгъуър 1) ჯადოქრობა, მაგია; 2) ჰიპნოზი; 3) ფოკუსი.

суъгъуърчивал ჯადოქრობა, მაგია.

суъпекI **იხ.** спекI.

суъргуън განდევნა, გადასახლება.

суърет სურათი, პორტრეტი, ნახატი;

суърсет სურსათის მარაგი.

суъруъ ცხვრის ფარა.

сят საათი.

т

та [таа] 1) იქამდე, იქამდე, სანამ; **იხ. აგრეთვე** та-ки.

таб I სიძლიერე.

таб II კრუნჩხვა.

таб [ттаб] (**тапуни, тапуна, тапарар**) სიცრუე, ტყუილი.

табдил: **табдил авун** შეცვლა (**რამესი**).

табиарун **იხ.** табий (**табий авун**).

табий ქვეშევრდომი, მორჩილი.

табийвал ქვეშევრდომობა, მორჩილება.

табийвилелди **იხ.** табийдаказ.

табийдаказ ზმნზ. მორჩილად.

табун **იხ.** таб [ттаб] (**таб авун**).

тав I (-уни,-уна,-ар) ბუხარი.

тав II: **тав кIвал** სასტუმრო ოთახი.

тава თაფა.

тавакул რისკიანი.

тавакуллагъ რისკი.

тавакъу თხოვნა.

тават 1) ლამაზმანი; 2) **Тават** (ქალის საკუთარი სახელი).

таврат ბიბლია.

тавкIвал სასტუმრო.

тавхана სასტუმრო ოთახი.

тагъ (-ди,-да,-ар) თაღი, გუმბათი.

тагъ [ттагъ]: **тагъ авун** შეწვა (**რამესი**).

тада **მყოფ. тун.**

тадарак 1) მარაგი; 2) ქონება.

тади სასწრაფო, გადაუდებელი.

тадивилелди **იხ.** тадидаказ.

тадидаказ ზმნზ. სასწრაფოდ.

тадиз **იხ.** тадидаказ.
тадиз-тадиз **ზმნზ.** სწრაფად.
таж (-уни/-ди,-уна/-да,-ар) 1) გვირგვინი; 2) ქოლგა.
тажиб **იხ.** тажуб.
тажир მოვაჭრე.
тажуб 1) გასაოცარი, საკვირველი; 2) უცნაური.
тажубвал გაკვირვება.
тажубвилелди **იხ.** тажубдаказ.
тажубдаказ **ზმნზ.** გასაკვირად.
тажублу **იხ.** тажуб.
таз **მიზნ.** ფ. тун.
таза ახალი, საღი.
тазавал საიახლე.
тазия მწუხარება.
тазият 1) დასაფლავება; 2) პანაშვიდზე მისვლა.
тай (таюни, таюна, таяр) თანატოლი.
тай [ттай] (-ци,-не,-таяр) კვიცი.
тайин 1. განსაზღვრული, კონკრეტული; 2. განსაზღვრულად, კონკრეტულად.
тайинлух задание; **гьукуматдин тайинлух** государственное задание;
тайинлух ацIурун или **тайинлух кьилиз акьудун** выполнять задание.
тайинарун **იხ.** тайин (тайин авун).
тайинвал განსაზღვრულობა, კონკრეტულობა.
тайинвилелди **იხ.** тайиндаказ.
тайиндаказ **ზმნზ.** განსაზღვრულად; კონკრეტულად.
тайиндиз **იხ.** тайиндаказ.

тайинсуз განუსაზღვრელი; **тайинсуз вахт** განუსაზღვრელი დრო; **тайинсуз форма** **გრამ.** განუსაზღვრელი ფორმა.
тайинсузвал განუსაზღვრელობა.
тайинсузвилелди **იხ.** тайинсуздаказ.
тайинсуздаказ **ზმნზ.** განუსაზღვრელად.
тайифа მოდგმა, ტომი.
такабур 1. ღირსება; 2. ღირსეული; 3. ღირსეულად.
такабурвал ღირსება.
такабурвилелди **იხ.** такабурдаказ.
такабурдаказ **ზმნზ.** ღურსეულად.
такабурдиз **იხ.** такабурдаказ.
такабурлу ღირსეული.
таквади **აქტ.** ბრ. тагв.
таквар **მრ.** тагв.
такьат 1) ძლიერება; 2) მდგომარეობა; 3) საშუალება.
такьатлу 1) ამტანი, ძლიერი; 2) **გადატ.** შეძლებული.
такьатлувал 1) ამტანობა, ძლიერება; 2) შეძლებულობა.
такьатсуз 1. 1) უძალო, სუსტი; 2) უქონელი.
такьатсузвал უძალობა, სისუსტე.
такьатсузвилелди **იხ.** такьатсуздаказ.
такьатсуздаказ **ზმნზ.** უძალოდ.
такIан საძულველი.
такIанарун (-из,-на,-а) **იხ.** такIан (такIан авун).
такIанвал სიძულვილი.
тала მინდორი.
талан **იხ.** тараш-талан.
таланчивал ყაჩაღობა.
таланчивилелди **ზმნზ.** ყაჩაღურად.

талба დიალ. იხ. ბუьгьтен.
талукьвал დაკავშირებით.
там (-у,-а,-ар) ტყე.
тамарзу სასურველი.
тамашა 1) სანახაობა; 2) გართობა.
тамашაჩი მაყურებელი.
тан (-ди,-да,-ар) 1) ბოტ. ვარჯი; 2)
ტანი.
тангъах იშვ. 1) ასაკი; 2) ხარისხი; 3)
საზოგადოებაში მდგომარეობა.
таниш 1. ნაცნობი; 2) ნაცნობი
ადამიანი.
танишарун (-из,-на,-а) იხ. таниш
(таниш авун).
танишвал ნაცნობობა.
танишвилелди ზმნზ. ნაცნობობით.
тапан ცრუ, გამოგონილი.
тапарар მრ. таб [тҭаб].
тапаррун იხ. таб [тҭаб] (таб авун).
тапархъан მატყუარა.
тапас თათი.
тапац იხ. тапас.
тапрукъ იხ. тапархъан.
тапрукъвал იხ. тапархъанвал.
тапуни აქტ. ბრ. таб [тҭаб].
тар [тҭар] (-ци/-а,-це/-а,-ар) 1) ხე.
тарагъаж სახრჩობელა.
таразум ექზემა.
тарап-туруп ხმაური, სკანდალი.
таратул იხ. куькве I.
тарахъ-турухъ იხ. тарап-туруп.
тараш ყაღალობა.
тараш-талан ყაჩალობა.
тарашун (-из,-на,-а) იხ. тараш (тараш
авун);
тарашчи ყაჩალი.

тарашчивал ყაჩალობა.
тарашчивилелди ზმნზ. ყაღაღურად.
таржума 1) თარგმანი; 2) კამათი.
тариф I ქება.
тариф II განსაზღვრება, ზუსტი
დახასიათება.
тарифлу ნაქები, საქები.
тарифун (-из,-на,-а) იხ. тариф I
(тариф авун).
таркуни აქტ. ბრ. таркв.
тармар დაშლა, განადგურება.
тармарун (-из,-на,-а) იხ. тармар
(тармар авун).
тарс (-уни,-уна,-ар) გაკვეთილი.
тарт იხ. гьерт.
тартиб წესრიგი, განრიგი.
тас იხ. таз III.
тасмал იხ. дасмал.
тафават განსხვავება.
тафаватвал განსხვავება.
тафаватвилелди ზმნზ. იხ.
тафаватдаказ.
тафаватдаказ ზმნზ. განსხვავების
გარეშე.
тафаватлу განსხვავებული.
тафаватлувал განსხვავებულობა.
тафаватлувилелди იხ. тафаватдаказ.
тафаватлудаказ იხ. тафаватдаказ.
тафавут იხ. тафават.
тафтар იხ. дафтар.
тах I ძარღვი.
тах II ბრძ. ფ. тухун.
тахлукъ იხ. талукъ.
тахминан ზმნზ. დაახლოებით,
სავარაუდოდ.
тахсир ბრალი, დანაშაული.

тахсирсуз უდანაშაულო.
тахта ფიცარი; **იხ. აგრეთვე** **кьул**.
ташвиш **იხ. тешвиш**.
таъмин უზრუნველყოფილი.
таъминарун (-из,-на,-а) **იხ. таъмин**
(таъмин авун).
таъминун **იხ. таъмин (таъмин авун)**.
таъсир გავლენა, გავლენის მოხდენა.
таъхир იშვ. დაგვიანება, შენელება.
таюни აქტ. **ბრ. тай I, II**.
таяр **მრ. тай I, II**.
таяр [ттаяр] **მრ. тай [ттай]**.
таяр-туъшер **იხ. тай II**.
твaz **მიზნ. ფ. тун I, II [ттун]**.
твайи I გაპარსული; **твайи кьил**
 გაპარსული თავი.
твайи II **მიმღ. тун I [ттун]**.
твар (-ци,-це,-ар) მარცვალი;
твах **ბრძ. ფ. тухун**.
тебрик მისალმება, მოლოცვა.
тебягъ მადა.
тевекаллагъ **იხ. тавакуллагъ**.
тевле თავლა.
тегъер 1) სახეობა; 2) ხერხი.
тегъенг ვაზი.
тегъемезхан **იხ. темезхан**.
тегъне საყვედური.
тежриба 1) გამოცდილება; 2)
 პრაქტიკა.
тежрибалу გამოცდილი.
тежрибалувал გამოცდილება.
тежрибалувилелди **ზმნზ**.
 გამოცდილებით.
тежрибасуз გამოუცდელი.
тежрибасузвал გამოუცდელობა.

тек (-ди,-да,-ар) 1. 1) ერთეული;
 მხოლოდ ერთი; 2. მარტოხელა; **тек**
инсан მარტოხელა ადამიანი.
теквал მარტოობა; **Ø теквилин нумер**
грам. მხოლოდობითი რიცხვი.
теклиф 1) მოსაწვევი; 2)
 შემოთავაზება.
теклифун **იხ. теклиф (теклиф авун)**.
тек-са **იხ. тек**.
тек-туък 1. 1) ერთეული; 2)
 იშვიათი; 2. იშვ., იშვიათად.
текIени **იხ. декIени**.
тел (-ди,-да,-ер) ტელეგრამა.
телеф: телеф авун განადგურება,
 მოსპობა (**რამესი**).
телефун (-из,-на, телеф ая) **იხ. телеф**
(телеф авун).
тембек **იხ. тенбек**.
тембел **იხ. темпел**.
темен კოცნა (**ვინმესი, რამესი**).
темесхан **იხ. темезхан**.
темпел ზარმაცი.
темпелвал სიზარმაცე.
темпелвилелди **იხ. темпелдаказ**.
темпелдаказ **ზმნზ**. ზარმაცულად.
тенбек თამბაქო.
тенбел **იხ. темпел**.
тендерак 1) დერეფანი; 2)
 შემოსასვლელი.
тенпел **იხ. темпел**.
тепе გორა, გორაკი.
тербия აღზრდა.
тербияламишун (-из,-на,-а) აღზრდა
(ვინმესი).
тербияламиш хъун აღზრდა.
тербиялу აღზრდილი.

тербиялувал ზრდილობა.
 тербиялувилелდი გადატ.
 ზრდილობიანად.
 тербиялудаказ იხ. тербиялувилелდი.
 тербиясуз უზრდელი.
 тербиясузვალ უზრდელობა.
 тербиясузвилелდი იხ.
 тербиясуздаказ.
 тербиясуздаказ ზმნზ. უზრდელად.
 тербият იხ. тербия.
 тербиятлу იხ. тербиялу.
 тербиятлувал ზრდილობა.
 тербиятлувилелდი ზმნზ.
 ზრდილობიანად.
 тербиячи აღრზმდელი.
 терг: терг авун განადგურება,
 მოსპობა (ვინმესი, რამესი).
 терез სასწორი.
 тереф მხარე, მიმართულება.
 терефдар მომხრე.
 терс ჯიუტი.
 терсвал სიჯიუტე.
 терсвилелდი იხ. терсдаказ.
 терсдаказ ზმნზ. ჯიუტად.
 терсдиз იხ. терсдаказ.
 терсеба იხ. терсина.
 терсина ზმნზ. პირიქით, უკუღმა.
 терхеба იხ. терсина.
 теселли ნუგეში.
 тесниф: тесниф авун შედგენა,
 შეთხზვა.
 теснифун (-из,-на,-а) იხ. тесниф
 (тесниф авун).
 теспача ამაოება.
 тестикъ: тестикъ авун დადასტურება
 (რამესი); მტკიცება (რამესი).

тестикъарун (-из,-на,-а) იხ. тестикъ
 (тестикъ авун).
 тестикъун იხ. тестикъ (тестикъ авун).
 техуъ აქტ. ბრ. техв.
 тешвиш 1) მღელვარება; 2)
 არეულობა.
 тешпигъ 1) მიმსგავსება; 2)
 შედარება.
 тешпигъвал 1) მიმსგავსება; 2)
 შედარება.
 тийижирвал უცოდინარობა.
 тике ნაჭერი, ნატეხი.
 тике-тике: тике-тике авун ნაჭრებად
 დაჭრა, ნატეხებად დატეხვა.
 тикрар გამეორება.
 тикрарун იხ. тикрар (तिकрар авун).
 тим იხ. итим.
 тини ცომი.
 типIер მრ. тIиб.
 типIре აქტ., ადგ. ბრ. тIиб.
 тирш (-ини,-ина,-ер) დაცემინება.
 туба 1) აღთქმა; 2) სინანული.
 тукIვaz მიზნ. ფ. тукIუნ.
 тукIუკI ბრძ. ფ. тукIუნ.
 тукIუნ (тукIვaz, тукIუნa, тукIუკI)
 ჭრა, დაჭრა (ვინმესი).
 тулкI აუქციონი.
 тум (-уни,-уна,-ар) 1) მარცვალი,
 ტესლი; 2) დედა (მაწვნის).
 тум [ттум] (-уни,-уна,-ар) 1) კუდი;
 балкIანдин тум ცხენის კუდი.
 тумав სურდო.
 тумавар იხ. тумав.
 тумубан იხ. тумухъан.
 тумубанвал იხ. тумухъанвал.

тун (**таз, туна, тур**) 1) დატოვება (ვინმესი, რამესი); 2) მიშვება (ვინმესი, რამესი).

тун I [**ттун**] (**тваз, туна, тур**) 1) დადება (ვინმესი, რამესი რამეში); 2) გავრცობა (რამესი).

тун II [**ттун**] (**тваз, туна, тур**) გაპარსვა.

тун III [**ттун**] გორაკი.

туна ნამყ. **тун**.

туп (-**уни, -уна, -ар**) 1) ბურთი; 2) ქვემეხი.

тупIа ადგ. ბრ. **тIуб**.

тупIал ბეჭედი.

тупIар მრ. **тIуб**.

тупIар-тупIар იხ. **тIуб-тIуб**.

тупIу აქტ. ბრ. **тIуб**.

тур I ბრძ. ფ. **тун I, II**.

тур II (-**уни, -уна, -ар**) ხმალი.

тур [**ттур**] ბრძ. ფ. **тун** [**ттун**] I, II.

туракь ნარინჯისფერი.

турпуц მსუქანი, მრგვალი (ადამიანის შესახებ).

турт დიალ. იხ. **тут**.

турус რელ. 1) იხ. **гьалал**; 2)

სიმართლე.

турут დიალ. იხ. **хшлав**.

тут (-**уни, -уна, -ар**) ბოტ. თუთა;

тутун тар თუთის ხე.

тух მადარი.

тухарун (-**из, -на, -а**) იხ. **тух** (**тух** ავუნ).

тухвал სიმამღრე.

тухвана ნამყ. **тухун**.

тухул ანატ. ფილთვი.

тухум მოდგმა.

туш უარყოფითი ფორმა „ყოფნა“ ზმნის; **адахь ичер авайди туш** მას არა აქვს ვაშლი.

туьгьмет საყვედური (ვინმესი).

туьгьметдалди ზმნზ.

საყვედურებით.

туьгьметун (-**из, -на, туьгьмет ая**) იხ.

туьгьмет (**туьгьмет** ავუნ).

туьд (**туьтуьни, туьтуьна, туьтер**)

ყელი.

туьквен მადანია, ჯიხური.

туьквенчи გამყიდველი.

туьквенчивал გამყიდველის პროფესია.

туькме მსუქანი, სავსე (ადამიანის შესახებ).

туькьуьл მწარე.

туькьуьларун (-**из, -на, -а**) იხ. **туькьуьл** (**туькьуьლ** ავუნ).

туькьуьлвал 1) სიმწარე; 2) გადატ. უსიამოვნება, უღებურება.

туькьუьнун (-**из, -на, -а**) ყლაპვა (რამესი).

туькIвен ნახვრეტი, ხვრელი.

туькIвена ნამყ. **туькIუьн**.

туькIუькI ბრძ. ფ. **туькIუьн**.

туькIუьрун (-**из, -на, -а**) 1) შექმნა (რამესი); შენება (რამესი); 2) შეკეთება, გამოსწორება (რამესი); 3) შედგენა (რამესი).

туьнтарун (-**из, -на, -а**) იხ. **туьнт** (**туьнт** ავუნ).

туьрез თობი.

туьретмишун (-**из, -на, -а**) 1) შობა (ვინმესი); 2) შექმნა (ვინმესი, რამესი); გავრცელება (რამესი).

туътер **მრ.** туъд.
туътуъкьуш თუთიყუში.
туътуън თანბაქო; **იხ.** აგრეთვე
тенбек.
туътуъნი **აქტ.** ბრ. туъд.
туътуъх **იხ.** туъд.
туъфенг **იხ.** тфенг.
туъхуън **დიალ.** ქრობა; **იხ.** აგრეთვე
хкахьун.
туъхуърун **დიალ.** ჩაქრობა (რამესი);
იხ. აგრეთვე хкадарун II.
туъш **ზმნზ.** წინ; **ამ ви туъшда**
яшамиш жезва ის ცხოვრობს შენს წინ.
тфенг თოფი.
тфу ფურთხი.
тха ძამიკო.

тI

тIа **დიალ.** რატომ, რისთვის.
тIавус: тIавус кьуш ფარშევანგი.
тIада **მყოფ.** тIахьун.
тIаз **მიზნ.** ფ. тIахьун.
тIакьукь **ბრძ.** ფ. тIакьун.
тIакьун (-аз,-ана, тIакьукь) გაყინვა.
тIал (-ди,-да,-ар) 1) ავადმყოფობა,
სნეულება; 2) ტკივილი.
тIалаб მოთხოვნა, თხოვნა.
тIалабун (-из,-на,-а) **იხ.** тIалаб (тIалаб
авун).
тIалакь **რელ.** განქორწინება.
тIал-квал **იხ.** тIал 1).
тIама-тIама კუბოკრული.
тIампIна **ზმნზ.** უეცრად,
მოულოდნელად, სწრაფად.
тIапIар I **იხ.** дапIар.

тIапIар II **მრ.** тIаб.
тIапIахьан მზარეული (ოჯახში).
тIапIуни **აქტ.** ბრ. тIаб.
тIарвал ტკივილი.
тIарпIна **იხ.** тIампIна.
тIарун (-из,-на,-а) ტკივილის
მიყენება.
тIарун **იხ.** тIанур.
тIарунар ნაცარი.
тIархьун ტკივილის გრძნობა.
тIа хьун (тIаз, тIахьана, тIахьухь)
ავადობა.
тIа хьухь **ბრძ.** ფ. тIа хьун.
тIвал I (-уни,-уна,-ар) ჯობი,
მათრახი.
тIвал II (-и,-а,-ар) კვანძი.
тIвар (-цIи/-уни,-цIе/-уна,-ар) 1)
სახელი, სახელწოდება; 2)
ზედმეტსახელი; 3) წოდება; 4) იშვ.,
გადატ. სქესი; 5) გადატ. ცნობილობა.
тIвар-ван: тIвар-ван авай ცნობილი.
тIварун: тIварун стха სეხნია.
тIвек **იხ.** тIекв.
тIветI (-ре,-ре,-ер) ბუზი.
тIветIвел ჭორფლი.
тIвех (-е,-е,-ер) ლაქა.
тIебиат 1) ბუნება, არსება; 2) გადატ.
ხასიათი.
тIебии ბუნებრივი, ნატურალური.
тIебиивал ბუნებრიობა,
ნატურალურობა.
тIебиивилелди ბუნებრივად,
ნატურალურად.
тIебиидაკаз **იხ.** тIебиивилелди.
тIегьерхьан ლემიჭამია.

ტეკვ (-ე,-ე,-ერ) 1) ნახვრეტი; 2) სორო.
ტეკვენ **ობ.** ტეკვ.
ტენკь **ობ.** ტეკь.
ტეტელ **ობ.** ტეტელ.
ტეხვ **ობ.** ტეხვ.
ტიბ (типре, типре, типер) ბუ.
ტიგьერხьან **ობ.** ტეგьერხьან.
ტიმил ცოტა.
ტიმилარუნ (-из,-на,-а) **ობ.** ტიმил (ტიმил ავუნ).
ტიმилвилелდი **ობ.** ტიმил-ტიმил.
ტიმил-ტიმил ზმნზ. ცოტ-ცოტა.
ტიმил-шимил **ობ.** ტიმил-ტიმил.
ტიуб (тупу, тупа, тупар) თითი.
ტიუვა საცოდავი.
ტიუგვალ ეპიდემია.
ტიულ I 1) ხასიათი; 2) ჩვეულება.
ტიულ II (-а,-а,-ар) 1) სწორი ადგილი; 2) დაბლობი.
ტიუნ (-а,-а,-ар); **ობ.** აგრეთვე **кыак 3).**
ტიურ I (-уни,-уна,-ар) ბოტ. კვირტი.
ტიურ II (-уни,-уна,-ар) კოვზი.
ტიურфан 1) ქარიშხალი; 2) გადატ. მღელვარება.
ტიუьгьуьн **ობ.** ტეგьუьн.
ტიუьн (нез, тјуьна, неъ) 1. ჭამა (რამესი); 2. საჭმელი.
ტიუьн-хьун საჭმელი.
ტიუьруькьუьм მომწარო.
ტიამ გემო; **ტიამ** **квайди** გემრიელი.
ტიამლუ გემრიელი.
ტიამლувилелდი ზმნზ. გემრიელად.
ტიამსუზ უგემური.
ტიამსუზვილელდი **ობ.** ტიამსუздаკაზ.
ტიამსუздаკაზ ზმნზ. უგემურად.

ტიამსუздиз **ობ.** ტიამსუздаკაზ.

უ

უბ საბავშვ. **ობ.** უბაგь.
უბა 1) დიალ. სოფელი; 2) კარავი.
უბაგь საბავშვ. ეზო, ქუჩა.
უგьраш მუხთალი, ქვემ-ქვემა.
უგьрашвал სიმუხთლე.
უგьрашвилелდი ზმნზ. მუხთლად.
უგьრი ქურდი.
უგьრивალ ქურდობა.
უგьრивилелდი ზმნზ. ქურდულად.
უგьურ: угьур хьуй! კეთილი მგზავრობა!
უგь (-ди,-да) შორ. (ტკვილს და ტანჯვას გამოხატავს).
ужагь 1) სახლი, შენობა; 2) ოთახი.
ужуз 1. იაფი; 2. იაფად.
ужузарун (-из,-на,-а) **ობ.** ужуз 1 (ужуз ავუნ).
ужузвал იაფობა.
узун **ობ.** юзун.
уйдурма გამოგონილი ამბავი.
уйхь **ობ.** айхь-уйхь.
улакь ტრანსპორტი.
улуб (-ди,-да,-ар) წიგნი; **улубдин** ან **улубрин** წიგნიანი.
улу-буба დიდი პაპა; **улу-бубаяр** წინაპრები.
умуд იმედი.
умудлу 1) სანდო, იმედიანი; 2) მოიმედე.
умудлувал იმედი.
умудсуз 1. უიმედო; 2. უიმედოდ.
умудсузвал უიმედობა.

უმუდსუზვილელი **იხ.** უმუდსუზდაკაზ.
უმუდსუზდაკაზ **ზმნზ.** უიმედლოდ.
ურა **იხ.** გურრა.
ურთაჲ 1. საერთო; 2. მეწილე.
ურთავილელი **იხ.** ურთაჲდაკაზ.
ურთაჲდაკაზ **ზმნზ.** საერთოდ, ერთად.
ურთაჲდი **იხ.** ურთაჲდაკაზ.
უსალ 1) გამხდარი; 2) გადატ.
შეუხედავი.
უსალარუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იხ.** უსალ 1) (უსალ
ავუნ).
უსალვალ 1) სიგამხდრე; 2) გადატ.
შეუხედაობა.
უსალვილელი **იხ.** უსალდაკაზ.
უსალდაკაზ **ზმნზ.** ცუდად,
შეუხედავად.
უსალდი **იხ.** უსალდაკაზ.
უსაგჲი ძალიან კარგი, ლამაზი.
უსაგჲივალ სილამაზე.
უსაგჲივილელი **ზმნზ.** ლამაზად.
უსპატ მტკიცებულება.
უსპატუნ (-იზ,-ნა, უსპატ აჲ) **იხ.** უსპატ
(უსპატ ავუნ).
უსტა ოსტატი.
უსტავალ ოსტატობა.
უსტად 1) ოსტატი; 2) მანქანა.
უსტადვალ ოსტატი.
უსტადვილელი **ზმნზ.** ოსტატურად.
უსტარ ოსტატი.
უსტარვალ ოსტატობა.
უსტარვილელი **ზმნზ.** ოსტატურად.
უხ დიალ. **იხ.** გიგ.
უხვაიშ **შორ.** ოჰ, კარგია!
უხშამიშვალ მსგავსება.
უხშამიშუნ (-იზ,-ნა,-ა) მიმსგავსება
(რამესი).

უხშამიშ ხუნ დამსგავსება.
უხშარ მსგავსება.
უხშარვალ მსგავსება, ანალოგია.
უხშატმიშუნ **იხ.** უხშამიშუნ.
უხ **შორ.** უჰ!, ოჰ!, აჰ!
უჩირ რიგი.
უიუნ ფოკუსი.
უიუნსუზ 1) უფორმო; 2)
მოუხერხებელი.
უიუნსუზვალ 1) უფორმოზა; 2)
მოუხერხებლობა.
უიუნსუზვილელი **ზმნზ.** 1) უფორმოდ;
2) მოუხერხებლად.
უიუნ-ბუიუნ ისა-ესა.
უიუნ 1) მღვიძარე; 2) გადატ.
განათლებული.
უიუნარუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იხ.** უიუნ 2) (უიუნ
ავუნ).
უიუნვალ 1) მღვიძარეზა; 2) გადატ.
განათლებულობა.
უიუნვილელი **ზმნზ.** მღვიძარედ.
უიუნუნ **იხ.** უიუნ 2) (უიუნ ავუნ).
უი
უიგუი ხველა; კიურუ უიგუი მშრალი
ხველა.
უიზენ 1. **ისტ.** ტავისუფალი გლეხი;
2. **უიზენ** (კაცის საკუთარი სახელი).
უიზუიკჲარა შერცხვენილი.
უიზუიკჲარავალ სირცხვილი.
უიზუიკჲარავილელი **ზმნზ.**
სირცხვილით.
უიზუი **იხ.** აზარ.
უიზიგჲ უდანაშაულო, უბიწო,
უცოდველი.

უზყაგვალ უდანამაულობა, უბიწოება, უცოდველობა.
უზყაგვილელი **იხ.** უზყაგდაკაზ.
უზყაგდაკაზ **ზმნზ.** უდანამაულოდ, უბიწოდ, უცოდველად.
უზყაგდის **იხ.** უზყაგდაკაზ.
უზღუეჩ საპარსი.
უზენ ჭაობი; **უზენდინ** ჭაობიანი.
უზლკვე ქვეყანა, მხარე.
უზლჩი **იხ.** ილჩი.
უზმუერ ცხოვრება.
უზმუერლუხ 1. მუდმივი; 2. მუდმივად.
უზმუერლუხვალ მარადიულობა.
უზმუერლუხვილელი **ზმნზ.**
 მარადიულად.
უზრკუეტმიშუნ (-იზ,-ნა,-ა) დაშინება (**ვინმესი**).
უზრკუეტმიშ ხუნ შეშინება.
უზრუეშ I საძოვარი.
უზრუეშ II **იხ.** **ერიშ.**
უზტკვემ მამაცი, უშიში.
უზტკვემვალ სიმამაცი, უშიშრობა.
უზტკვემვილელი **იხ.** უზტკვემდაკაზ.
უზტკვემდაკაზ **ზმნზ.** მამაცურად, უშიშრად.
უზტკვემდის **იხ.** უზტკვემდაკაზ.
უზტუე უთო.
უზფტ (-უზნი,-უზნა,-ერ) სტვენა.
უზცივეს **მიზნ.** **ფ.** **უზციუზნ.**
უზცივენა **ნამყ.** **უზციუზნ.**
უზციუზ მარილიანი.
უზციუზვალ მარილიანობა.
უზციუზდაკაზ **ზმნზ.** მარილიანად.
უზციუზნ (**უზცივეს, უზცივენა, უზციუზცი**)
 ნგრევა, დაშლა.

უზციუზცი **ბრძ.** **ფ.** **უზციუზნ.**

ფ

ფა **აქტ., ადგ.** **ბრ.** **ფუ.**
ფაგუერ 1. 1) საცოდავი, უბედური; 2) ჩუმი, წყნარი; 2. **მოძვ.** დერვიში, ფაკირი.
ფაგუმ 1) გონება; 2) აზრიანობა.
ფაგუმლუ 1) მოფიქრალი; 2) აზრიანი.
ფაგუმლუვალ 1) მოფიქრალობა; 2) აზრიანობა.
ფაგუმუნ (-იზ,-ნა,-ა) **იხ.** **ფაგუმ 2)** (**ფაგუმ ავუნ**).
ფაგუმ-ფიკერ **იხ.** **ფაგუმ.**
ფად **ზმნზ.** 1) ადრე; **გელე ფად** **ი** ჯერ ადრეა; 2) მალე.
ფადამავ **ზმნზ.** 1) ადრე; 2) უფრო მალე.
ფად-გეჯ ადრე თუ გვიან.
ფადლაი **ზმნზ.** ადრე, ძველად.
ფად-ფად **ზმნზ.** 1) ხშირად; 2) უფრო მალე.
ფაიდა ხეირი, სარგებელი.
ფაიდასუზ 1. უსარგებლო; 2. უსარგებლოდ.
ფაიდასუზვალ უსარგებლობა.
ფაიდასუზვილელი **იხ.** **ფაიდასუზდაკაზ.**
ფაიდასუზდაკაზ **ზმნზ.** უსარგებლოდ.
ფაიტუნ ფაეტონი.
ფაკუერ **იხ.** **ფაგუერ.**
ფალ (-დი,-და,-არ)
 წინასწარმეტყველება, მკითხაობა.
ფალეკ **იხ.** **ფელეკ I.**

ფალჩი წინასწარმეტყველი, მკითხავი.
ფარ მრ. ფუ.
ფარაკъат სიწყნარე.
ფარაკъатвал სიწყნარე.
ფარაკъатвилелდი იხ. **ფარაკъატდაказ**.
ფარაკъატდაказ ზმნზ. წყნარად.
ფარკъ განსხვავება.
ფარკълუ განსხვავებული.
ფარკълувალ განსხვავება.
ფაფ (-ა,-ა,-არ) დიალ. ბიცოლა (მამის მხრიდან).
фейшан ფაიფური; იხ. **აგრეთვე** **ჩინი**.
фекъи 1) მოლა; **тупІал фекъи** იხ. **тупІал**; 2) გადატ. ასკეტი.
фелек I იმზ. 1) ცის კიდობანი; 2) ღმერთი.
фелек II: фелек хъун დაღლა, გაწვალება.
фена ნამყ. ფინ.
фер I (-ци,-це,-ер) ბზარი.
фер II მრ. йиф.
ферикъат იხ. **ფარაკъატ**.
ферсуз უსარგებლო.
ферсузвал უსარგებლობა.
физ I მიზნ. ფ. **фин II**.
физ II იხ. **йифиз**.
фикир აზრი.
фил (-ди,-да,-ер) სპილო.
филте იხ. **фитиль**.
фин I თესლი.
фин II (физ, фена, алад) 1) წასვლა; 2) წაგება.
фирагъ იხ. **გყარკყუზ**.
фирагъвал იხ. **გყარკყუზვალ**.

фирагъдиз იხ. **გყარკყუზ**.
фирагъун იხ. **გყარკყუზ** (**გყარკყუზ** ავუნ).
фиръаван 1) ფარაონი; 2) გადატ. ენერგიული ადამიანი.
фирягъ იხ. **გყარკყუზ**.
фирягъвал იხ. **გყარკყუზვალ**.
фирягъдиз იხ. **გყარკყუზ**.
фирягъун იხ. **გყარკყუზ** (**გყარკყუზ** ავუნ).
фитеди აქტ. ბრ. **фид**.
фитер მრ. **фид**.
фичІи დიალ. იასამნისფერი.
флан ნაცვ., განუს. ვიღაც, რაღაც, რომელიღაც.
фу (фа, фа, фуар/фар) პური;
къуълуън фу ხორბლის პური; **мухан** **фу** ქერის პური; **силин фу** ჭვავის პური.
фукъара იხ. **ფაგყირ**.
фулан იხ. **ფლან**.
фундух იხ. **შუყმყგъ**.
фур (-у. -а,-ар) ორმო.
фу-яд საჭმელი, საზრდელი (**ზედმიწ**. პური-წყალი).
фяле მუშა, ოსტატი.
х
хабар ამბავი.
хабардар 1. მოამბე; 2. მცოდნე.
хабарун (-из,-на,-а) იხ. **хабар 1)** (**хабар** ავუნ).
хаз I მიზნ. ფ. **хун I, II**.
хаз II (-ди,-да,-ар) ბეწვი; **хаздин** ბეწვიანი.

хаин 1. მოღალატე; 2. მოღალატური.
хаинвал ღალატი, მოღალატეობა.
хаинвилелди იხ. **хаиндаказ**.
хаиндаказ ზმნზ. მაღალატურად.
хаинкар იხ. **хаин**.
хаинкарвал იხ. **хаинвал**.
хаинкарвилелди იხ. **хаиндаказ**.
хайи I მშობლიური.
хайи II გატეხილი, დამსხრეული.
хала დეიდა, **халад руш** დეიდაშვილი (მდედრ.); **халад хва** დეიდაშვილი (მამრ.).
халамугъли იხ. **хала 1)** (**халад хва**).
халват იხ. **хелвет**.
хали 1) საზამთრო; 2) ნესვი.
халикъ რელ. შემოქმედი, ღმერთი.
халис ნამდვილი.
халисан იხ. **халис**.
халисвал ნამდვილობა.
халисвилелди იხ. **халисдаказ**.
халича ხალიჩა; იხ. **აგრეთვე** **гибе**.
халкъ (-ди,-да,-ар) ხალხი; **халкъдин** სახალხო; იხ. **აგრეთვე** **махлукъат**.
халкъун იხ. **халкъ** (**халкъ** ავუნ).
халу 1) ბიძა (მამის ძმა); **халудин руш** ბიძაშვილი (მდედრ.); **халудин хва** ბიძაშვილი (მამრ.).
халум 1) ქალბატონი; 2) **Халум** (ქალის საკუთარი სახელი).
халуяр ნათესავეები (დედის მხრიდან).
хана ნამყ. **хун I, II**.
хандакI რუ, თხრილი.
ханум იხ. **халум**.
хар სეტყვა.

харапI გაფუჭებული; **харапI** ავუნ გაფუჭება (ვინმესი, რამესი).
харапIа ნანგრევი.
харапIун იხ. **харапI** (**харапI** ავუნ).
харж (-уни,-уна,-ар) 1) ხარჯი; 2) გადასახადი.
хархар დიალ. იხ. **гъажибугъда**.
хас დამახასიათებელი.
хасарат: **хасарат** ავუნ დაზიანება.
хасият იხ. **хесет**.
хатрут იხ. **тут**.
хатI (-уни,-уна,-ар) 1) ხელწერა; 2) იშვ. დამწერლობა.
хатIа იხ. **хата**.
хаш (-уни,-уна,-ар) ჯვარი.
хашпара ქრისტიანი.
хашперес წარმართი.
хашпересвал წარმართობა.
хва (хци, хце, рухваяр) შვილი.
хвал (-а,-а,-ар/хулер) რუ, არხი.
хва-стха ნათესავი.
хват (хутуни, хутуна, хутар) ქლიავი.
хвена ნამყ. **хуьн**.
хвех (**хвехуьни, хвехуьна, хвехвер**) 1) გული, შიგთავსი; **кIерецдин хвех** კაკლის გული; 2) დიალ. კაკალი.
хвехвер მრ. **хвех**.
хвехуьни აქტ. ბრ. **хвех**.
хвеш სახარული.
хвеш გახარებული.
хвешивал სიხარული.
хвешивилелди იხ. **хвешидაკаз**.
хвешидაკаз ზმნზ. სიხარულით.
хвешиз იხ. **хвешидაკаз**.
хвешила სიხარულისგან.
хвешхвеш ყაყაჩო.

ხგანა ნამყ. ხგუნ.
 ხგუნ (-უზ,-ანა, ხცე) იხ. აგრეთვე გუნ.
 ხეб (хпе, хпе, хпер) ცხვარი.
 ხევ (хиве, хиве, хивер) კისერი, კეფა.
 хекендаз აქანდაზი.
 ხელ (хиле, хиле, хилер) ტოტი.
 хемир იხ. хемир.
 хемирган იხ. хемирган.
 хемис ხუთშაბათი.
 хен იშვ. კარი.
 хендеда ქვრივი.
 хендедавал ქვრივიბა.
 хенжел იხ. გაურ.
 хенцI ტკიპა; იხ. აგრეთვე шукIვა.
 хер (хире, хире, хирер) ჭრილობა.
 хесет ხასიათი.
 хзан (-დი,-და,-არ) ოჯახი.
 хибри ჭკუასუსტი.
 хиве აქტ., ადგ. ბრ. хев.
 хивелаг იხ. хивелаг.
 хивер მრ. хев.
 хивецI მწვანე ხახვი.
 хизан იხ.. хзан.
 хийир ხეირი.
 хийир-дуъа დალოცვა.
 хилас იშვ. თავისუფალი,
 განთავისუფლებული.
 хиласун იხ. хилас (хилас авун).
 хиле აქტ., ადგ. ბრ. хел.
 хилер მრ. хел.
 хинкIალ იხ. хинкIარ.
 хинкIარ ხინკალი.
 хирде წვრილი.
 хире აქტ., ადგ. ბრ. хер.
 хирер მრ. хер.

хиритI: хиритI авун გაყიდვა
 (ვინმესი, რამესი).
 хишлав იხ. хшлав.
 хиял 1) აზრი; 2) ოცნება.
 хияллу ჩაფიქრებული.
 хияллувал ჩაფიქრებულობა.
 хияллувилелди იხ. хияллудаказ.
 хияллудаказ ზმნზ. ჩაფიქრებულად.
 хиянат 1. ღალატი; 2. მოღალატური.
 хиянаткар მოღალატე.
 хиянатчи იხ. хиянаткар.
 хкадарун I (-из,-на,-а) ხტომა.
 хкадарун II (-из,-на,-а) ქრობა
 (ცეცხლის).
 хкажун (-из,-на,-а) აწევა (ვინმესი,
 რამესი).
 хкар მრ. хак.
 хкатун (-из,-на,-а) 1) გამოჩენა; 2)
 გადატ. დახსნა.
 хкваш ბრძ. ფ. хкун.
 хквез მიზნ. ფ. хгун.
 хкет იხ. мах.
 хкудунар მრ. (მხ. არა აქვს)
 არჩევნები.
 хкудунди ამომრჩეველი.
 хкун (-из,-на, хкваш) განმ. სახ. гъун.
 хкуни აქტ. ბრ. хак.
 хкучIუნ დიალ. იხ. хкечIუნ.
 хкуърун (-из,-ана,-а) 1) შეხება
 (ვინმესი, რამესი); 2) გადატ. შეწუხება.
 хкягъай რჩეული, ამორჩეული.
 хкягъун (-из, хкяна,-а) 1) რჩევა; 2)
 გადატ. ამორჩევა.
 хкIუკI ბრძ. ფ. хкIუნ.
 хкIუნ (-из,-уна, хкIუკI) 1) შეხება; 2)
 გადატ. წყენა.

хкIурун (-из,-на,-а) 1) შეხება (ვინმესი, რამესი); 2) გადატ. წყენინება.
хпе აქტ., ადგ. ბრ. **хеб.**
хпер მრ. **хеб.**
хпехъан მეცხვარე.
хпехъанвал მეცხვარეობა.
храз მიზნ. ფ. **хурун II.**
храй ნაქსოვი.
храна ნამყ. **хурун II.**
хсусан იხ. **хсуси.**
хсуси საკუთარი.
хтар მრ. **хат.**
хтул (-ди,-да,-ар) 1) შვილიშვილი; 2) ძმისშვილი, დისშვილი; იხ. **აგრეთვე** **неве.**
хтун განმ. სახ. **тун.**
хтIунун იხ. **хутIунун.**
хуб იხ. **хупI II.**
хуз (-ра,-ра,-ар) კელა.
хузаин იხ. **хозяин.**
хук (хуквади, хуквада, хуквар) 1) კუჭი; 2) გადატ. ღორმუცელა.
хуквади აქტ. ბრ. **хук.**
хукун იხ. **хкун.**
хукучIун იხ. **хкечIун.**
хукIун იხ. **хкIун.**
хулер მრ. **хвал.**
хума გრიპი.
хумрав იხ. **хурма.**
хун I (хаз, хана, хух) 1) გატეხვა (რამესი); 2) ჩეხვა (რამესი).
хун II (хаз, хана, хух/рухух) შობა, დაბადება.
хупI I ყლუპი.
хупI II ნაწ. 1. როგორ; 2. როგორი.

хупIун (-из,-на, хупI ая) იხ. **хупI I** (**хупI** **авун**).
хур (-у. -а. -ар) მკერდი; **хурун** მკერდიანი.
хурма ფინიკი.
хутар მრ. **хват.**
хутуни აქტ. ბრ. **хват.**
хутIунун (-из,-на, хтIун/-а) გახდა (ტანსაცმლის).
хух II ბრძ. ფ. **хун.**
хуш I სასიამოვნო, სიმპატიური.
хуш II (-ди,-да,-ар) დაღმართი.
хушбахт ბედნიერი, ნეტარი.
хушбахтвал ბედნიერება, ნეტარება.
хушбахтвилелди იხ. **хушбахтдаказ.**
хушбахтдаказ ზმნზ. ბედნიერად, ნეტარად.
хушбахтдиз იხ. **хушбахтдаказ.**
хуш-беш იხ. **хваш-беш.**
хушракан იხ. **хушпрекан.**
хуъз მიზნ. ფ. **хуън.**
хуъкуъкъун იხ. **хкуъкъун.**
хуъкуърун იხ. **хкуърун.**
хуън (хуъз, хвена, хуъх) დაცვა, შენახვა.
хуър (-уъ,-е,-ер) სოფელი.
хуърек ცხელი საჭმელი.
хуъруънбур თანასოფლელები.
хуъруънви 1) თანასოფლელები; 2) სოფლის მაცხოვრებელი.
хуъх ბრძ. ფ. **хуън.**
хуъшпрекан ობობა.
хце I ბრძ. ფ. **хгун.**
хце II ადგ. ბრ. **хва.**
хци I აქტ. ბრ. **хва.**
хци II ბასრი.

хццу მტრევადი, მსხვრევადი.

хъ

хъалхъас: хъалхъас къиб კუ; **იხ.**

აგრეთვე къиб.

хъархъ (-уни,-уна,-ар) მწვანე
კაკალი; хъархъу тар კაკლისხე.

хъач (хъчади, хъчада, хъчар) ბალახი.

хъвадай სასმელი; хъвадай яд
სასმელი წყალი; **იხ.** хъун.

хъваз მიზნ. ფ. хъун.

хъвана ნამყ. хъун.

хъвач ბრძ. ფ. хъфин.

хъвер სიცილი, ღიმილი.

хъверун (-из,-на,-а) **იხ.** хъвер (хъвер
авун).

хъвехъ (хъუъкъве, хъуъкъве,
хъуъкъвер) ლოყა.

хъел (хъиле, хъиле, хъилер) რისხვა,
ბრაზი.

хъелун (-из,-на,-а) **იხ.** хъел (хъел
авун).

хъენ (-ди,-да,-ар) ჩრდილი,
სილუეტო.

хъенчĭ (-и,-е,-ер) კერამიკა.

хъивегъун (-из,-на,-а) 1) განმ. სახ.
вегъин 1); 2) გადატ. ლოთობა.

хъийиз მიზნ. ფ. хъувун.

хъиле აქტ., ადგ. ბრ. хъел.

хъилер მრ. хъел.

хъилерай **იხ.** хъиляй.

хъиляй ზმნზ. ჯინაზე.

хъипеди აქტ. ბრ. къиб II.

хъипер მრ. къиб I, II.

хъიპи 1) ყვითელი; 2) ფერმქთალი.

хъипре აქტ., ადგ. ბრ. къиб I.

хъире ნაჭუჭი.

хъирტიш დიალ. ძარღვი.

хъიტკьер ბზარი.

хъიტკъინз მიზნ. ფ. хъიტკъინун.

хъитрес **იხ.** хитрес.

хъия ბრძ. ფ. хъувун и хъиягъун.

хъиягъун (-из,-на, хъия/-а) განმ. სახ.
ягъун 1).

хълагъун (-из,-на,-а) განმ. სახ. лугъун.

хъсан 1. 1) კარგი; 2) კეთილი; 2.
კარგად; **იხ.** აგრეთვე серес.

хъсанарун (-из,-на,-а) **იხ.** хъсан 2
(хъсан авун).

хъсанвал 1) სიკეთე, მოწყალება.

хъувун 1) განმ. სახ. авун; 2) შეკეთება
(რამესი).

хъукъარ მრ. кьукъ.

хъукъра აქტ., ადგ. ბრ. кьукъ.

хъун (хъვავ, хъვანა, хъухъ) 1)
დალევა, სმა (რამესი); яд хъун წყლის
დალევა.

хъუნარ ლოთობა.

хъупĭ **იხ.** хупĭ I.

хъურкъარ მრ. хъურхъ.

хъურкъუნი აქტ. ბრ. хъურхъ.

хъухъ ბრძ. ფ. хъун.

хъუъкъве აქტ., ადგ. ბრ. хъвехъ.

хъუъкъвер მრ. хъვехъ.

хъუър კერთლი.

хъუърт **იხ.** хъурт.

хъუърუьн (-ез,-ена, хъუърუьхъ)
სიცილი, ღიმილი.

хъუърუьхъ ბრძ. ფ. хъუърუьн.

хъუъртуьл რბილი.

ხუბუბუბარუნ (-იზ,-ნა,-ა) იხ.
ხუბუბუბ 2) (ხუბუბუბ ავუნ).
ხუბუბუბან ბალიმი; იხ. აგრეთვე
т1апт1ап1.
ხუბუბერ მრ. კუბუბი.
ხუბუბუბ აქტ. ბრ. კუბუბი.
ხუბენა ნამყ. ხუბინ.
ხუბიზ მიზნ. ფ. ხუბინ.
ხუბინ (-იზ,-ენა, ხუბა/ხუბაჩ) წასვლა;
იხ. აგრეთვე ფინ II.
ხუბუნ 1) მორჩენა (დაავადების,
ჭრილობის); 2) განმ. სახ. ხუნ.
ხუბურ იხ. ხუბურ.
ხუბარ მრ. ხუბაჩ.
ხუბენარ იხ. ხუბენარ.
ხუბინ იხ. ხუბინ.
ხუბა ბრძ. ფ. ხუბინ, ხუნ I.

ხ

ხანა ნამყ. ხუნ.
ხახუ (-ადი,-ადა,-არ) ობი.
ხუბელ იხ. ბუბელ.
ხუბ (ხუბილე, ხუბილე, ხუბილერ) ისარი.
ხუბი 1. კავში. რომ, ვითომ
ხუბიზ ნაწ. როგორც, მსგავსად.
ხუბილე აქტ., ადგ. ბრ. ხუბელ.
ხუბილერ მრ. ხუბელ.
ხუბრა აქტ., ადგ. ბრ. ხუბარ.
ხუბრარ მრ. ხუბარ.
ხუბინ ნაწ.; ისეთი, როგორც.
ხუბუი დაე იყოს!
ხუბმურ თიხა; იხ. აგრეთვე ჩებ
[ჩებ].
ხუნ (ხეზ, ხანა, ხუბუბ) ყოფნა,
გახდობა.

ხუბუბ ბრძ. ფ. ხუნ.
ხუბუბუბ აქტ. ბრ. კუბუბი.

ც

ცავ (-უ,-ა,-არ) ცა.
ცავალუნ იხ. ცავ.
ცაგუამ 1) მაყვლის ბუბი; 2)
ეკლიანი მცენარე (ზოგადად).
ცაზ I მიზნ. ფ. ცუნ I, II.
ცაზ II (ცაჟუნი, ცაჟუნა, ცაჟარ) ეკალი.
ცაღ (ცაღა, ცაღა, ცაღარ) კედელი, ლობე.
ცამ (-უნი,-უნა,-არ) სამაჯური.
ცან (-ი,-ა,-არ) ხუნა.
ცანა ნამყ. ცუნ I.
ცაჟარ მრ. ცაზ II.
ცაჟარ-კუბლერ 1) ბუბი; 2) ფიხი.
ცაჟუნა ადგ. ბრ. ცაზ II.
ცაჟუნი აქტ. ბრ. ცაზ II.
ცავაზ მიზნ. ფ. ცუნ II.
ცავანა ნამყ. ცუნ II.
ცვარ (-ადი,-ადა,-არ) შარდი; იხ.
აგრეთვე კუბერი (კუბერი ად).
ცე I ბრძ. ფ. გუნ.
ცე II ადგ. ბრ. ად.
ცეგვ (ცეკვრე, ცეკვრე, ცეკვრე)
ჭიანჭველა.
ცეკვრე მრ. ცეგვ.
ცეკვრე აქტ., ადგ. ბრ. ცეგვ.
ცელ ადგ. ბრ. ად.
ცი აქტ. ბრ. ად.
ციკლე ადგ. ბრ. ციგ.
ციკლერ მრ. ციგ.
ციკლი I აქტ. ბრ. ციგ.
ციკლი II უმი (საჭმელი).

цил (-ини,-ина,-ер) თესლი, კურკა
(ხილისა და ბოსტნეულის).

ципицI ყურძენი: ципицIдин
ყურძნიანი.

ципицIбагь ვენახი.

ципицIбан მევენახე.

ципицIбанвал მევენახეობა.

ципIер მრ. цIиб II.

ципIини აქტ. ბრ. цIиб II.

ципIре აქტ., ადგ. ბრ. цIиб I.

ципIрепI შავი თუთა.

циф (-еди,-еда,-ер) ღრუბელი.

цицIер მრ. цIицI.

цицIи ცოცხალი, ენერგიული.

цицIиб წიწილა.

цицIре აქტ., ადგ. ბრ. цIицI.

цкIлам დიალ. ნაპერწკალი; იხ.

აგრეთვე цIелхем.

цла აქტ., ადგ. ბრ. цал.

цлар მრ. цал.

цуз ბრძ. ფ. цун I, II.

цун I (цаз, цана, цуз) 1) ხვნა; იხ.

აგრეთვე гьалун II; 2) თესვა.

цун II (цваз, цвана, цуз) კერვა.

цур I (-и,-а,-ар) საძროხე.

цур II (-уни,-уна,-ар) სპილენძი.

цуру მჟავე.

цурувал სიმჟავე.

цуцIа აქტ., ადგ. ბრ. цIуцI.

цуцIარ მრ. цIуцI.

цуък (цуъкведи, цуъкведа, цуъквер)

ყვავილი; цуъкверин ყვავილი.

цуъкведа ადგ. ბრ. цуък.

цуъкведи აქტ. ბრ. цуък.

цуъквер მრ. цуък.

цуъкIве ადგ. ბრ. цуъкI.

цуъкIвер მრ. цуъкI.

цуъкIуьн I ნათ. ბრ. от цуъкI.

цуъкIуьн II ნერწყვი.

цуълез ელენთა.

цуър იხ. цур I.

цуъруьгъуьლ ფორჩხი.

цуърц (-уь,-е,-ер) ყლორტი.

цI

цIа ადგ. ბრ. цIай.

цIай (цIу, цIа, цIаяр) 1) ცეცხლი; 2)
კოცონი; 3) გადატ. მალარია; 4) გადატ.
დიდი ტემპერატურა; 5) გადატ.
უბედურება.

цIайлапан ელვა.

цIამ (-уни,-уна,-ар) ფიჩხი.

цIამ-кIარас შეშა.

цIაп (-ади,-ада,-ар) ნაკელი.

цIაпIრაпI პრიალი, ლაპლაპი; იხ.

აგრეთვე рапрап.

цIარ (-цIи,-цIе,-ар) 1) ხაზი; 2)
სტრიქონი.

цIარан: цIარан яд ა) ნერწყვი; ბ)
კუჭის წვენი.

цIараф (-ди,-да,-ар) გრამ.
წინადადება.

цIარнах მუხლუხო.

цIару 1) რუხი; цIару вилер რუხი
თვალეზი.

цIарх (-уни,-уна,-ар) ნაკაწრი.

цIарх-цIарх: цIарх-цIарх авун კაწვრა
(ვინმესი, რამესი).

цIаяр მრ. цIай.

цIвегь (-еди,-еда,-ер) წაკა.

цIвекI იხ. цIекIв.

цВел საფეთქელი.
 цВерекI 1) თოვლის ფანთელი; 2)
 ოხ. цIарапI.
 цВех: цВех авун ა) დაკარგვა
 (ვინმესი, რამესი); ბ) გადატ. მითვისება
 (ვინმესი, რამესი).
 цIегь (-ре,-ре,-ер) თხა.
 цIелхем ნაპერწკალი; ოხ. აგრეთვე
 цкIлам.
 цIемеруф ოხ. цIумаруф.
 цIерцI ფიხი.
 цIерцIел ოხ. чIарчIал.
 цIехуър ოხ. цIахур.
 цIи ზმნზ. წელს.
 цIивин ნახშირი.
 цIийი ახალი; цIийი йис ახალი
 წელი; цIийი кIвалер ახალი სახლი.
 цIийивал სიახლე.
 цIийидаказ ზმნზ. ახალივით.
 цIийиз ოხ. цIийидаказ.
 цIийизамаз ჯერ ახალი.
 цIийиკIа ზმნზ. ახლებურად.
 цIийი-цикIелай ზმნზ. ახლიდან.
 цIийი-цIийი ოხ. цIийი.
 цIикен ოხ. цIикIен.
 цIилхем ნაპერწკალი.
 цIинин ამა წლისა, წლევანდელი;
 цIинин бегьер წლევანდელი
 მოსავალი.
 цIир (-ини,-ина,-ер) ამონაყარი.
 цIиргь (-ини,-ина,-ер) 1) შეკვრა; 2)
 ჯაჭვი, რიგი.
 цIицI (цицIре, цიцIре, цიцIер) 1)
 კუტკალია; 2) კალია.
 цIраз მიზნ. ფ. цIურун.
 цIрана ნამყ. цIურун.

цIу აქტ. ბრ. цIай.
 цIугь (-ади,-ада,-ар) ყმუილი;
 жанавурдин цIугь მგლების ყმუილი.
 цIугьун (-из,-на, цIугь ая) ოხ. цIугь
 (цIугь авун).
 цIуд ათი; цIуд лагьай მეათე; цIуд
 лагьайди ა) მეათე; ბ) მეათედ.
 цIудра ათჯერ.
 цIуд-цIуд ათ-ათი.
 цIун-кIвал სამზარეულო (ოთახი).
 цIур (-ди,-да,-ар) კვნესა.
 цIурун (-из,-на, цIур ая) ოხ. цIур
 (цIур авун).
 цIурун (-аз/цIраз,-ана/цIрана, цIурур)
 დნობა.
 цIурур ბრძ. ფ. цIурун.
 цIурурун (-из,-на,-а) დნობა.
 цIуруцIум საცდური.
 цIуцI (цуцIа, цуцIа, цуцIар) ონკანი.
 цIуьн ოხ. уьцIуьн.
 цIуьрнуьгь გოჭი; ოხ. აგრეთვე
 жекьи.
 ч
 ча ადგ. ბრ. чун.
 чагьа ახალშობილი.
 чад (чату, чата, чатар) სამჭედლო.
 чакьал ტურა.
 чал ადგ. ბრ. чун.
 чам სიმრუდე.
 чам [ччам] (-ра,-ра,-ар) ნეფე.
 чамар მრ. чам [ччам].
 чамчах კასრი.
 чан [ччан] (-ди,-да,-ар) 1) სული; 2)
 ცხოვრება.

ჩანდარ *იხ.* **ჩინარ.**
ჩან-რიკი: **ჩან-რიკი** **ავუნ** მოფერება
(ვინმესი); **ნ)** ფერება.
ჩანსუზ 1) უსულო; 2) სუსტი.
ჩანსუზვალ სისუსტე.
ჩანტა ჩანთა.
ჩაпла მარცხენა; **ჩაпла пад** მარცხენა
მხარე; **ჩაпла патахь** მარცხნივ.
ჩაплахъан ცაცია.
ჩაпхун ყაჩაღობა.
ჩაпхунун (-из,-на,-а) *იხ.* **ჩაпхун**
(ჩაпхун ავუნ).
ჩაпхунчи ყაჩაღი.
ჩაпхунчивал ყაჩაღობა.
ჩაпхунчивилелди *ზმნზ.* ყაჩაღურად.
чап-чап *ზმნზ.* *იხ.* **чап I.**
чар (-чи,-че,-ар) 1) ქალაქი; 2)
წერილი; 3) დოკუმენტი; 4) შრე; *იხ.*
აგრეთვე **кагъаз (сикIрен кагъаз).**
чара 1) გამოსავალი; საშუალება; 2)
დახმარება.
чара [ччара] 1) ცალკე, გამოყოფილი;
2) **გადატ.** უცხო.
чаравал უცხოობა.
чараз *ზმნზ.* ცალ-ცალკე.
чарар *მრ.* **чар;** 2) სათამაშო კარტი.
чарасуз 1. 1) აუცილებელი; 2)
გადაუდებელი; 2. 1) აუცილებლად; 2)
გადაუდებლად.
чардах სხვენი.
чардума *იხ.* **таржума.**
чарпай საწოლი.
чарх I (-у,-а,-ар) 1) კლდე; 2)
უფსკრული.
чарх II (-уни,-уна,-ар) 1) ბორბალი;
2) სალესი ქვა.

чархачи მოამბე.
чарчар ჩანჩქერი.
часть შუადღე.
чат *იხ.* **чад.**
чатар *მრ.* **чад.**
чату *აქტ.* **ბრ.** **чад.**
чеб [ччеб] **(чепеди, чепеда, чепер)**
თიხა; *იხ.* **აგრეთვე** **хьумур.**
чекме ჩექმა; **чекмеяр** ჩექმები.
чекмечи მეწაღე.
челек-фелек ამაოება.
чембер *იხ.* **ченбер.**
чене ყბა, ჩანა.
чепеда *ადგ.* **ბრ.** **чеб [ччеб].**
чепеди *აქტ.* **ბრ.** **чеб [ччеб].**
чепелукъ პეპელა.
чепер *მრ.* **чеб [ччеб].**
чепрекъан ფიქალი.
четин მძიმე, ძნელი.
четинарун (-из,-на,-а) *იხ.* **четин**
(четин ავუნ).
четинвал სიმძიმე, სირთულე.
четинвилелди *იხ.* **четиндаказ.**
четиндаказ *ზმნზ.* მძიმედ,
რთულად.
четиндиз *იხ.* **четиндаказ.**
четинз *იხ.* **четиндаказ.**
чехир ღვინო; **чехирдин** ღვინიანი.
чехирчи მეღვინე.
чехирчивал მეღვინეობა.
чешмегар სათვალე.
чи *ნაცვ.* **კუთვნ.** ჩვენი; **чи хуър** ჩვენი
სოფელი.
чиг I (-еди,-еда,-ер) ნამი.
чиг II უმი.
чигдаказ *ზმნზ.* უმად.

ჩიგდиз **იბ.** ჩიგდაказ.
ჩიდა აქტ., ადგ. ბრ. **ჩი.**
ჩიკьер **მრ.** **ჩიკь.**
ჩიკьина ადგ. ბრ. **ჩიკь.**
ჩიკьინი აქტ. ბრ. **ჩიკь.**
ჩил [ჩчил] (-ი,-ე,-ერ) დედამიწა,
 ნიადაგი.
ჩილაдаგьარ სამკურნალო ბალახები.
ჩими თბილი, ცხელი.
ჩимивал 1) სითბო; 2) სიცხე.
ჩимида ტბილა, ცხელა.
ჩимиз მიზნ. ფ. **ჩимун** [ჩчимун].
ჩимун (-из,-на,-а) **იბ.** **ჩими** (ჩими
 авун).
чин [ჩчин] (-и,-а,-ар) 1) სახე; 2)
 გვერდი; 3) ზედაპირი, ზედა მხარე.
чинар-гъилер კრებ. ხელ-პირი
 (ზედმიწ. პირ-ხელი).
ჩинеба ზმნზ. საიდუმლოდ.
ჩинеба-буъркъвеба **იბ.** **ჩинеба.**
ჩинебадаказ **იბ.** **ჩинеба.**
ჩинебан საიდუმლო.
ჩинерут მიმინო.
ჩини ფაიფური.
чип (-ини,-ина,-ер) წილი.
чипи აქტ. ბრ. **чѐб.**
чиплер **მრ.** **чиб.**
чиплина ადგ. ბრ. **чиб.**
чиплини აქტ. ბრ. **чиб.**
чирагъ 1) სანათი; 2) გადატ.
 მნათობი.
чирвал ცოდნა.
чирк (-ини,-ина,-ер) ტალახი.
чиркин ჭუჭყიანი.
чиркинарუნ (-из,-на,-а) **იბ.** **чиркин**
 (чиркин авун).

чирх **იბ.** **чиргъ.**
чирхчир ნაცნობი.
чирхчирвал ნაცნობობა.
чихел ტოტი.
чичлек ხახვი; **къацу чичлек** მწვანე
 ხახვი.
чичлер **მრ.** **чичл.**
чичлина ადგ. ბრ. **чичл.**
чичлини აქტ. ბრ. **чичл.**
чиш **იბ.** **тиш.**
чка (-ди,-да,-яр) ადგილი.
чкурун **იბ.** **чукурун.**
чкІана ნამყ. **чукІун.**
чкІиз მიზნ. ფ. **чукІун.**
чкІул (-ди,-да,-ар) **იბ.** **чукІул.**
чкІун **იბ.** **чукІун.**
чкІурун **იბ.** **чукІурун.**
чла **იბ.** **чила.**
члахъ 1) უხელო; 2) ცაცია.
чна აქტ. ბრ. **чун.**
чпе ადგ. ბრ. **чѐб.**
чрагъ **იბ.** **чирагъ.**
чраз მიზნ. ფ. **чурун.**
чрана ნამყ. **чурун.**
чубарук მერცხალი.
чувал ტომარა.
чугъундур ჭარხალი.
чук **იბ.** **чуък.**
чукурунар სირბილი.
чукІукІ ბრძ. ფ. **чукІун.**
чукІул დანა; **чукІулдин** დანიანი.
чул (-уни,-уна,-ар) **იბ.** **хешил.**
чума **იბ.** **кума I.**
чумал შინდი.
чун (чна, ча) პირ. ნაცვ. ჩვენ; **чун**
 фида ჩვენ წავალთ.

ჩუნბურ *იხ.* **ჩუმურ**.
ჩუплах ტიტველი.
ჩუплахвал სიტიტველი.
ჩუплахарун (-*იზ,-ნა,-ა*) *იხ.* **ჩუплах**
 (ჩუплах ავუნ).
чуру [ჩчуру] წვერი.
чуруж *ბრძ.* *ფ.* **чурун**.
чурун (ჩრავ, ჩრანა, **чуруж**) ცხოზა,
 შეცვა.
чурчул ხვლიკი.
чухва ჩოხა.
чухваз *მიზნ.* *ფ.* **чухун**.
чухвана *ნამყ.* **чухун**.
чухсагъул 1. მადლიერება; 2.
 მადლობა.
чухъ (-*ადი,-ადა,-არ*) შარდი; *იხ.*
აგრეთვე **къери** (къери яд).
чуъл (-*დი,-და,-ერ*) ველი; **къуру чуъл**
 უდაზნო.
чуьнгуьр ჩონგური; *იხ.* **აგრეთვე** **саз**.
чуьнуьруг *იხ.* **чинеруг**.
чуьнуьхгумбат I 1) ქურდი; *იხ.*
აგრეთვე **угъри**; 2) დამალობანა.
чуьнуьхун I (-*იზ,-ნა,-ა*) მოპარვა.
чуьнуьхун II (-*იზ,-ნა,-ა*) დამალვა,
 მალვა (*ვინმესი, რამესი*).
чуьнуьх хьун დამალვა.
чуьруьк უთანხმოება, სკანდალი.
чуьхвена *ნამყ.* **чуьхуьн**.
чуьхвер მსხალი.
чуьхуьн (-*უьз, чуьхвена, чуьхуьх*)
 რეცხვა.
чуьхуьх *ბრძ.* *ფ.* **чуьхуьн**.
ჩ

ჩIავ (-*უ,-ა,-არ*) დრო, ჟამი.
ჩIагай 1) გაყინული; 2) ლამაზი,
 მორთული.
ჩIагуг *ბრძ.* *ფ.* **ჩIагун**.
ჩIагънакъя *იხ.* **нагъакъя**.
ჩIал (-*ა,-ა,-არ*) 1) ენა, მეტყველება,
 სიტყვა; **лезги** **ჩIал** ლეზგიური ენა;
ჩIалан **илим** ენათმეცნიერება.
ჩIалахъарун (-*იზ,-ნა,-ა*) *იხ.* **ჩIал**
 (**ჩIалахъ** ავუნ).
ჩIана *ნაწ.* ისე, უბრალოდ.
ჩIар (-*ი,-ჩIე,-არ*) თმა; **ჩIар****ჩIин**
 თმიანი.
ჩIарахв *ბოტ.* ფესვი.
ჩIемерук მშვილდი.
ჩIере ვაზი.
ჩIехи დიდი, მსხვილი, უდიდესი.
ჩIехивал სიდიდე.
ჩIехиди უფროსი.
ჩIиж (-*რე,-რე,-ერ*) ფუტკარი.
ჩIижерхъан მეფუტკრე.
ჩIижерхъанвал მეფუტკრეობა.
ჩIимел წვიმიანი; **ჩIимел** **გვა**
 წვიმიანი ამინდი.
ჩIимерук *იხ.* **ჩIемерук**.
ჩIугваз *მიზნ.* *ფ.* **ჩIугун II**.
ჩIугу *ბრძ.* *ფ.* **ჩIугун II**.
ჩIугун *იხ.* **ჩIагун**.
ჩIугухъан მხატვარი.
ჩIук (-*უნი,-უна,-არ*) ნაჭერი, ნატეხი.
ჩIул (-*უნი,-უна,-არ*) ქამარი.
ჩIулав 1) შავი; 2) უსიხარულო,
 მძიმე.
ჩIулаварун (-*იზ,-ნა,-ა*) *იხ.* **ჩIулав I 2**
 (**ჩIулав** ავუნ).

ჩუлавვალ 1) სიშავე; 2) გადატ. სევდა, უსიხარულობა.

ჩურ (-ა,-ა,-არ) სამოვარი.

ჩურან ველური (ცხოველზე ითქმის); იხ. აგრეთვე ჩურუ.

ჩურუ ველური (მცენარეზე ითქმის).

ჩურუნ (-იზ,-ნა,-ა) იხ. ჩურ (ჩურ ავუნ).

ჩურუნ იხ. ჩურან.

ჩურტ (-რა,-რა,-არ) რწყილი.

შ

ша ბრძ. ფ. ატუნ.

шабалт წაბლი.

шавгъар იხ. шагъвар.

шагъадатнама მოწმობა.

шагъвар ნიავი.

шагъдамар ანატ. მთავარი არტერია, აორტა.

шагъид მოწმე.

шад მხიარული.

шадвал მხიარულება.

шадвилелди იხ. шаддаказ.

шаддаказ ზმნზ. მხიარულად.

шадун (-იზ,-ნა, шад ая) იხ. шад (шад ავუნ).

шаз ზმნზ. შარშან.

шазан შარშანდელი.

шаир პოეტი.

шаирвал პოეტობა.

шайтІан იხ. шейтІан.

шак (-უნი,-უნა, მრ. ч. нет) ეჭვი.

шаквал ეჭვიანობა.

шаклу ეჭვიანი.

шаклувилелди იხ. шаклудаказ.

шаклудаказ ზმნზ. ეჭვიანად.

шаксуз უეჭველად.

шаксузвилелди იხ. шаксуз.

шаксуздаказ იხ. шаксуз.

шаксуздиз იხ. шаксуз.

шакун (-იზ,-ნა, шак ая) იხ. шак (шак ავუნ).

шакІукІа იხ. алуга.

шала იხ. шеле.

шалвар შარვალი.

шалман მორი.

шам იხ. шем.

шамагъаж ფიჭვი; шамагъаждин ფიჭვიანი.

шандакъ იხ. шиндакъ.

шанил მებრძოლი.

шар (-ჩი,-ჩე,-არ) ჭიკაყელა.

шардан იხ. ширдан.

шаркъ: шаркъ пад აღმოსავლეთი, აღმოსავლეთის მხარე.

шартІ (-უნი,-უნა,-არ) პირობა;

дуланажагъдин шартІар

საცხოვრებელი პირობები.

шартІлу პირობითი.

шартІлувал პირობითობა.

шартІлувилелди იხ. шартІлудаказ.

шартІлудаказ ზმნზ. პირობითად.

шегъер ქალაქი.

шей (-ინი,-ინა,-ერ) 1) საგანი; 2) რაღაც.

шел (-დი,-და,-არ) იხ. ишел.

шел-хвал იხ. ишел.

шем (-ინი,-ინა,-ერ) სანთელი.

шенпІи კნუტი.

шерик 1) თანამონაწილე; 2) კომპანიონი.

шериквал თანამონაწილეობა.
шефте **ობ.** **чефте**.
шефтели ატამი; **шефтелидин** тар
 ატმისხე.
шехьун (-из,-на,-а) ტირილი.
шешел ტომარა.
шив (-ди,-да,-ер) ცხენი; **шивдин**
 ცხენიანი.
шивит კამა.
шигъ **ობ.** **ишигъ**.
шиир ლექსი.
шийир უბედურება, უსიამოვნება.
шикаят 1) ჩივილი; 2) ცილისწამება.
шикаятчи მომჩივანი.
шикеста **ობ.** **шкеста**.
шикет **ობ.** **шикаят**.
шикетчи **ობ.** **шикаятчи**.
шикил 1) გამოსახულება, სურათი;
 2) ფორმა, სახე, გარშემოწერილობა.
шимкъ **ობ.** **шемкъ**.
шиндакъ 1) კაპრიზი; 2) თამაშის
 წესების დარღვევა; **ობ.** **აგრეთვე** **ჩИх 2**.
шиндакъун (-из,-на, шиндакъ ая) **ობ.**
шиндакъ (**шиндакъ** ავუნ).
шир (-еди,-еда,-ер) საღებავი.
шире წვენი.
ширин 1) ტკბილი; 2) გემრიელი; 3)
Ширин (კაცის საკუთარი სახელი).
ширинар ტკბილეულობა.
ширинарун (-из,-на,-а) **ობ.** **ширин**
 (**ширин** ავუნ).
ширинвал სიტკბო.
ширинвилелди **ობ.** **шириндаказ 4**).
шириндаказ **ზმნზ.** 1) ტკბილად; 2)
 გემრიელად.
шириндиз **ობ.** **шириндаказ**.

шириш წებო.
ширун **ობ.** **иширун**.
ширчи მღებავი.
шит უმარილო.
шитун (-из,-на, шит ая) **ობ.** **шит** (**шит**
авун).
шкет **ობ.** **шикаят**.
шткана **ნამყ.** **шуткун**.
шткиз **მიზნ.** **ფ.** **шуткун**.
шткук **ბრძ.** **ფ.** **шуткун**.
штул შვილთაშვილი.
штIუმ хьун ხმოზა; **чил** **штIუმ хьана**
 მიწა გახმა.
шудургъа უწესრიგობა.
шукур **რელ.** დიდება, მადლიერება.
шукIვა ტკიპა (წვრილი); **ობ.** **აგრეთვე**
хенцI.
шукIурт **ობ.** **шакIурт**.
шулугъ სკანდალი.
шулугъун (-из,-на, шулугъ ая) **ობ.**
шулугъ (**шулугъ** ავუნ).
шумуд რამდენი.
шумудни-садра რამდენიმეჯერ.
шумудра რამდენჯერ?
шур (-ади,-ада,-ар) ხაჭო.
шурва **ობ.** **шурпа**.
шурван: **шурван пепе** ჭიამაია;
шурван пIინи ალუბალი.
шурпа სუპი, ბულიონი.
шуткун (**шткиз, шткана, шткук**)
 დაგვა.
шуткъунун (-из,-на,-а) გაწურვა.
шуйкъуънт ლოკოკინა.
шуйкъIуъ წვრილი.
шуймягъ თხილი; **ობ.** **фундух**.
шуйруькъуьм მოტკბო.

шутькьвер ნაოჭი.
шутьтруь ყავისფერი.
шутьше 1) შუმა; 2) ბოთლი.
шутьшебенд შუმაბანდი.

Э

Э შორ. (უკმაყოფილებას, პროტესტს გამოხატავს).

Эбеди 1. გრძელვადიანი, მუდმივი;
2. მუდმივად.

Эбедивал მუდმივობა.

Эвез ზმნზ. ნაცვლად.

Эвездай ზმნზ. ნაცვლად.

Эвезун (-из,-на, Эвез ая) იხ. Эвез (Эвез авун).

Эвел 1. დასაწყისი; 2. ძველი, წინა; 3.
1) ძველად, წინად; 2) ჯერ,
დასაწყისში.

Эвелимжи პირველი, საწყისი.

Эвелимживал პირველობა.

Эвелиნი-Эвел ზმნზ. პირველ რიგში,
უპირველეს ყოვლისა.

Эвел-эхир ბოლო-ბოლო, ოდესღაც.

Эвер (-ди,-да,-ар) 1) ხმობა; 2)
მიმართვა.

Эвер-гьарай იხ. гьарай-Эвер.

Эверун (-из,-на,-а) 1. იხ. Эвер (Эвер авун).

Эвисун იხ. куьрсун.

Эвледар მრ. (მხ. Эвлед)

შთამომავლები.

Эвледба-Эвлед თაობიდან თაობაში.

Эвленмиш хьун დაქორწინება
(კაცისა).

Эвя ბრძ. ფ. Эвягьун.

Эвягьун (-из, Эвяна, Эвя/-а) 1)

დავარცხნა; 2) ვარცხნა.

Эвяна ნამყ. Эвягьун.

Эгер კავშ. თუ.

Эглешун (-из,-на,-а) დაგვიანება.

Эгьвез მიზნ. ფ. Эгьуьн.

Эгьвей გამოთხრილი.

Эгьвена ნამყ. Эгьуьн.

Эгьуьгь ბრძ. ფ. Эгьუьн.

Эгьუьн (Эгьვез, Эгьвена, Эгьუьгь) იხ.

Эгьუьнун.

Эгьუьнун (-из,-на,-а) თხრა.

Эгь შორ. (გაკვირვებას ან
უკმაყოფილებას გამოხატავს).

Эгьей შორ. (ხმობა).

Эгьли მოქალაქე, მცხოვრები.

Эгьтият იხ. Игьтият.

Эдеб მორალი, ეთიკა, ზნეობა.

Эдеблу ზნეობრივი.

Эдеблувал ზნეობრიობა.

Эдеблувилелდი იხ. Эдеблудаказ.

Эдеблудаказ ზმნზ. ზნეობრივად.

Эдебсуз 1. უზნეოდ, ამორალურად;
2. უზნეო.

Эдебсузвилелდი იხ. Эдебсуздаказ.

Эдебсуздаказ უზნეოდ,
ამორალურად.

Эдебсуздиз იხ. Эдебсуздаказ.

Эберун (-из,-на,-а) 1) გაზუთხვა
(რამესი); 2) გამეორება (რამესი).

Эзият იხ. азият.

Эй შორ. ეი!; Эй, вун иниз ша! ეი,
მოდი აქ!

Эйбежер მახინჯი.

Эйбежервал სიმახინჯე.

эйбежерун (-из,-на, эйбежер ая) **იხ.**
эйбежер (эйбежер авун).
эйни ზუსტად ის, იდენტური.
экви (экуьни, экуьна,-ер) 1) შუქი, განათება; 2) **იხ.** дуьнья; 3) განთიადი
экме წიწაკა.
эксик ნაკლული.
эксикарун (-из,-на,-а) **იხ.** эксик
(эксик авун).
эксиквал ნაკლულობა.
эксиквилелди **იხ.** эксикдаказ.
эксикдаказ ზმნზ. ნაკლულად.
эксикдиз **იხ.** эксикдаказ.
экуь 1) ნათელი; 2) გადატ.
მხიარული.
экуьвал 1) სინათლე; 2) გადატ.
მხიარულება.
экуьнахь ზმნზ. დილით.
экуьნი აქტ. ბრ. экв.
экъечIун (-из,-на,-а) 1) გამოსვლა; 2)
ასვლა.
экъичун (-из,-на,-а/акъич) დაღვრა
(რამესი).
экъуьгь ბრძ. ფ. экъуьгьун.
экъуьгьун (-из,-на,-а/экъуьгь)
ლანძვლა.
экъуьрун (-из,-на,-а) **იხ.** къекъуьрун
1).
экъя ბრძ. ფ. экъягьун.
экъягьун (-из/экъяз, экъяна,-а/экъя)
დასხმა.
экъяз მიზნ. ფ. экъягьун.
эл (-ди,-да,-лер) ხალხი, ბრბო.
элекъарун (-из,-на,-а) დაწყნარება.
элжек იმჟ. 1) ბალიმი; 2)
ბალიმისპირი.

эливун **იხ.** иливун.
элигун **იხ.** илигун.
элиф II ბრძ. ფ. элифун.
элифар ანბანი; **იხ.** აგრეთვე алфавит.
элиф(а)рун (-из,-на,-а) **იხ.** илифарун.
элифун (-из,-на,-а/элиф) **იხ.** илифун.
эличун I, II **იხ.** иличун I, II.
элкъвез მიზნ. ფ. элкъуьн.
элкъвей მრგვალი.
элкъвена ნამყ. элкъуьн.
элкъуьгь ბრძ. ფ. элкъуьн.
элкъуьн (элкъვез, элкъвена,
элкъუьгь) ტრიალი, ბრუნვა.
элкъуьрун (-из,-на,-а) ტრიალი,
ბრუნვა.
элик სახალხო.
элуькъუნ (-из,-на,-а) ყეფა.
элуьхъарун (-из,-на,-а) ქრობა,
ჩაქრობა (რამესი).
элуьхъუნ (-из,-на,-а) ქრობა, ჩაქრობა.
элядун **იხ.** алудун.
эляз მიზნ. ფ. элягьун.
эляна ნამყ. элягьун.
элясун **იხ.** илясун.
эме მამიდა; эмедин руш
მამიდაშილი (მდედრ.); эмедин хва
მამიდაშილი (მამრ.).
эменни ქონება.
эмин 1) სანდო; 2) Эмин (კაცის
საკუთარი სახელი).
эминвал იმჟ. სანდოობა.
эмир 1) ბრძანება; 2) Эмир (კაცის
საკუთარი სახელი).
эмле ბიძა (მამის მხრიდან); **იხ.**
აგრეთვე амле.
энгеларун (-из,-на,-а) **იხ.** энгелун.

энгелвал შეყოვნება.
энгелун (-из,-на,-а) შენელება,
შეყოვნება (რამესი).
энгел хьун დაგვიანება, შეყოვნება.
эниш პოეტ. იმვ. დაღმართი.
эрекъ არაყი.
эремек უნაყოფო.
эрзиман 1) სურვილი, ოცნება,
მიზანი; 2) Эрзиман (კაცის საკუთარი
სახელი).
эркек 1) მამრი, მამალი; 2) კაცი.
эрсин ობ. გьარгьалаг.
эрчIи მარჯვენა.
эсер 1) გავლენა, კვალი; 2)
ნამუშევარი, ქმნილება.
эсерун (-из,-на, эсер ая) ობ. эсер (эсер
авун).
эсил წარმოშობა.
эски ძველი (საგანზე ოთქმის).
эфзел პოეტ. იმვ. ობ. артух.
эфин I, II ობ. ифин I, II.
эфирун ობ. ифирун.
эхвичIун (-из,-на,-а) განმ. სახ.
эвичIун.
эхи ობ. эхун.
эхтибар ობ. ихтибар.
эхтибарвал ობ. ихтибарвал.
эхтибарлу ობ. ихтибарлу.
эхтибарлувал ობ. ихтибарлувал.
эхтибарсуз ობ. ихтибарсуз.
эхтибарсузвал ობ. ихтибарсузвал.
эхтилат ობ. ихтилат.
эхтилатчи ობ. ихтилатчи.
эхтияр ობ. ихтияр.
эхтиярлу ობ. ихтиярлу.
эхтиярлувал ობ. ихтиярлувал.

эхтиярсуз ობ. ихтиярсуз.
эхтиярсузвал ობ. ихтиярсузвал.
эхтиярсуздаказ ობ. ихтиярсуздаказ.
эхун (-из,-на,-а) მოთმენა.
эхцигун (-из,-на,-а) განმ. სახ. эцигун.
эхъвез მიზნ. ფ. эхъуьн.
эхъвена ნამყ. эхъуьн.
эхъуьн (эхъვез, эхъвена, эхъуьхь)
ბანაობა.
эхъуьрун (-из,-на,-а) დაბანა.
эхъуьхь ბრძ. ფ. эхъуьн.
эхь ნაწ. კი.
эцигунар მშენებლობა.
эчIел სარეველა.
эчIелун ობ. эчIел (эчIел авун).
эчIინ (-ез,-ена, эчIичI) ობ. эчIел
(эчIел авун).
эчIирун ობ. ичIирун.
эчIичI ბრძ. ფ. эчIინ.
эчIя ბრძ. ფ. эчIягьун.
эчIягьун (-из, эчIяна,-а/эчIя) რწევა
(აკვნის).
эчIяз მიზნ. ფ. эчIягьун.
эчIяна ნამყ. эчIягьун.
ю
югун ობ. ругун II.
югь (йикъа, йикъа, йикъар) დღე;
алахъай югь ნათელი, უღრუბლო დღე.
югъди მთელი დღე.
югь-йиф 1) დღე-ღამე; 2) გადატ.
უბედურება.
югь-къандивай ზმნზ. დღიდან
დღემდე.

югъур: **югъур хъуй!** კარგად
ბრძანდებოდეთ! კეთილი მგზავრობა!

юд **იხ.** йод.

юкъуз **ზმნზ.** დღისით.

юкь (**юкьва, юкьвар**) 1) შუა, ცენტრი;
2) წელი.

юкьва **აქტ., ადგ. ბრ.** от юкь.

юкьвар **მრ.** юкь.

юкI (-უნი,-უნა, **юкIვარ**) არშინი.

юкIვარ **მრ.** юкI.

юкIვარ-ჩიქერ: **юкIვარ-ჩიქერ** **ягъун**
გაზომვა (**რამესი**).

юлдаш 1) მეგობარი, ამხანაგი; 2)
მეუღლე; 3) თანამგზავრი; 4)
თანამონაწილე.

юргъ თავსხმა წვიმა.

юргъун დაღლილი.

юргъუნвал დაღლილობა.

юхсул 1) გამხდარი; 2) **გადატ.**

ღარიბი.

юхсулвал 1) სიგამხდრე; 2) **გადატ.**

სიღარიბე.

юхуш **პოეტ.** იშვ. აღმართი.

юхшар **იხ.** ухшар.

я

я I **ბრძ. ფ.** **ягъун.**

я II **ნაწ.** (მიმართვის დროს
გამოიყენება): **я гада!** ჰეი, ყმაწვილო!

я III **კავშ.** ან; **я чIехи пул кIанда, я**
ширин мез საჭიროა ან ბევრი ფული,
ან ტკბილი საუბარი.

я IV ყოფნა (მემველი ზმნა); **ам зун я**
ეს მე ვარ; **Али учитель я** ალი
მასწავლებელია.

яб (**япу, япа, япар**) ყური; **япун**
ყურიანი.

ябу ფაშათი.

яваш 1. 1) ჩუმი; 2) ნელი; 2. 1)
ჩუმად; 2) ნელა.

явашарун (-из,-на,-а) **იხ.** **яваш** (**яваш**
авун).

явашдаказ **ზმნზ.** ნელა.

явашун **იხ.** **яваш** (**яваш** **авун**).

яваш-яваш **ზმნზ.** ნელ-ნელა.

явшан; **იხ.** **кьал I** (**туькьуьл кьалар**).

ягълав ტაფა.

ягълу 1. ქონიანი; 2. ქონი, კარაქი.

ягълух ცხვირსახოცი.

ягъун (-из, **яна, ягъа/я**) ცემა,
დარტყმა.

ягъунар ბრძოლა, ჩხუბი.

ягъ (-ди,-да, **მრ.** **нет**) ნამუსი.

ягъсуз უნამუსო.

яд (**ци, це/цел, ятар**) წყალი: **цин**
წყლიანი.

ядигар საჩუქარი, სუვენირი.

язава **აწმყ.** **ягъун.**

язух **იხ.** тIува.

яйлах იალალი.

яйлух **იხ.** **ягълух.**

як (**якIу, якIа, як(ар)**) ხორცი; **якIუნ**
ხორციანი.

якъадаш მეგობარო, ძმაო
(მიმართვა).

якIа **ადგ. ბრ.** **як.**

якIარ **მრ.** **як.**

якIв (**якIу,-а,-ар**) ნაჯახი; **იხ.**
აგრეთვე **нажах.**

якIу I **აქტ. ბრ.** **як.**

якIу II **აქტ. ბრ.** **якIв.**

ял I (-დი/-ცი, -და/-ცე, -არ) სუნთქვა.
 ял II (-დი/-ცი, -და/-ცე) სუნი.
 ялав ალი.
 ялвар თხოვნა, მუდარა.
 ялгъуз მარტოხელა.
 яман I იბ. пис.
 яман II იმგ. მოწამვლა.
 яманвал იბ. писвал.
 ямандаказ იბ. писдаказ.
 ямандиз იბ. ямандаказ.
 яна ნამყ. ягъун.
 япа ადგ. ბრ. яб.
 япагъан საყურე.
 яраб 1. ნაწ. ნუთუ; 2. საინტერესოა,
 საკვირველია.
 яракъ იარაღი.
 яранвах იბ. иранвах.
 ярандиде იბ. ирандиде.
 яранстха იბ. иранстха.
 ярар I მრ. яр I.
 яргъ სიგრძე; яргъ алай გრძელი.
 яргъа I შორი, შორეული; 2. შორს.
 яргъа II იბ. юргъа.
 яргъаз ზმნზ. შორს.
 яргъазун იბ. яргъаз (яргъаз авун).
 яргъай ზმნზ. შორიდან.
 яргъალ შორეული.
 яргъалай ზმნზ. შორიდან.
 яргъალвал სიშორე.
 яргъი 1) გრძელი; 2) გადატ.
 ხანგრძლივი; 3) მაღალი.
 яргъивალ სიგრძე.
 яргъируш წისარტყელა.
 яр-дуст მეგობარი, ამხანაგი.
 яр-дуствал მეგობრობა.

яр-дуствилелди ზმნზ.
 მეგობრულად.
 яру წითელი.
 ярувал სიწითლე.
 ярумчух აუსრულებელი.
 яру-цIару ჭრელი.
 яру-цIарувал სიჭრელე.
 ярхарун (-из, -на, -а) იბ. йикъалдарун.
 яс (-ди, -да) გლოვა; ясдин
 სამგლოვიარო.
 ятар მრ. яд.
 ятур იბ. ютур.
 яхун გამხდარი.
 яхунарун (-из, -на, -а) იბ. яхун (яхун
 авун).
 яхунвал სიგამხდრე.
 яхундиз იბ. яхундаказ.
 яхунз იბ. яхундаказ.
 яхцIур ორმოცი.
 яхцIურра ორმოცჯერ.
 яхъ ბრძ. ფ. къун I.
 яц (-ра, -ра, -ар) კამეზი, ხარი.
 яцIу მსუქანი, სავსე.
 яцIувал სიმსუქნე.
 яцIუდი მსუქანი (კაცი).
 яцIуз იბ. яцIუდაказ.
 яш (-ди, -да, -ар) ასაკი.
 яшайиш ცხოვრება, ყოფა.
 яшлу ხნიერი.
 яъ შორ. (გაკვირვებას გამოხატავს)
 ოჰო!

საძიებელი

აალება	куькIуьнун		сагъсузвал
აბა	де		tIაღ
	кван [ккван]	ავადმყოფობაში	начагъдаказ
აბანო	гъамам	ავადმყოფურად	нефинжвилелди
აბრეშუმი	пек	ავადობა	tIა ხუნ
აბრეშუმის ჭია	кIაზ	ავეჯი	аваданлух
ადამიანთა მოდგმა	инсаният	ავი თვალი	бедназар
ადამიანი	инсан	ავსება	აцIუნ
	кас	ავსებული	აцIაი
ადამიანობა	инсанвал	აზომვა	алцумвал
	инсафлувал	აზრი	зенд
	итимвал		фикир
ადამიანურად	инсанвилелди		хиял
	инсафвилелди	აზრიანი	маналу
	инсафлудаказ		фагъумлу
	итимвилелди	აზრიანობა	фагъум
ადამიანური	инсаф		фагъумлувал
	инсафлу	ათ-ათი	цIუდ-цIუდ
ადგილი	чка	ათასი	агъзур
ადგილობრივი	бинеди	ათეიზმი	динсузвал
ადგომა	къарагъун		мавгъуматсузвал
ადვილად	асантდაказ		динсуз
	къезилдаказ		мавгъуматсуз
ადვილი	асант	ათი	цIუდ
	къезил	ათჯერ	цIუდრა
ადრე	виликдаи	აი	атIამ
	виликди		атIანგე
	сифте	აი (ახლოს მდებარე	ингье
	фад	საგანზე)	
	фадамаз	აი ასე	агъан
	фадлай	აი!	пагъ
ადრე თუ გვიან	фад-геж	აკვანი	къеб
ადრინდელი	виливал	აკრძალვა	къадагъа
ავადმყოფი	кефсуз	აღბათ	белки
	начагъ	აღი	ялав
	нефинж	ამ დრომდე	гилани
	сагъсуз		къедалди
ავადმყოფობა	азар		къедалди
	кефсузвал	ამ თვალსაზრისით	ибарадай
	начагъвал	ამ წუთს	исятда
	нефинжвал	ამანათი	аманат

ამაოება	теспача	ანბერძი	веси
	челек-фелек		весият
ამაყად	лавгъавилелди	აორტა	шагъдамар
ამაყი	лавгъა	არა	ваъ
	лавгъачი		нетIер
ამბავი	хабар		нетIре
ამდენი	гъакъван	არაადამიანობა	инсансузвал
	къван		инсафсузвал
ამის გამო	ихънняяй	არაადამიანურად	вагъшидаказ
ამიტომ	ихънняяй		инсансузвилелди
ამნისტია	менефис		инсафсуздаказ
ამომრჩეველი	хкудунди	არაადამიანური	инсансуз
ამონაყარი	цIир		инсафсуз
ამორალურად	камалсузвилелди	არააქტიური	леш
	эдебсуз	არაგონიერად	акъулсуздаказ
	эдебсуздаказ	არაგონიერება	акъулсузвал
	камалсуз	არაგონიერი	акъулсуз
	хкъягъун		бейкамал
ამორჩევა	хкъягъай		камалсуз
ამორჩეული	илифун	არაგონიერული	бейкамал
ამოსვლა (მზის, მთვარის)		არაერთხელ	вишра
ამოცანა	везифа	არავინ	садни
	обжектив	არავის	садазни
	гъял авун	არათავაზიანად	абурсуздаказ
ამპარტავნება	дамах	არათანაბარი	барабарсуз
ამჟამად	гила	არათანასწორი	барабарсуз
ამტანად	дурумლудаказ	არათანასწორობა	барабарсузвал
ამტანი	дурумлу	არაკეთილისმსურველ ი	мидя
	такъатлу		
ამტანობა	дурумლувал	არამზადა	гъарамзада
	такъатლувал	არამოსავლიანი	бегъерсуз
ამხანაგი	юлдаш	არამყარად	мягъкеმсуздаказ
	яр-дуст	არამყარი	мягъкеმсуз
ამჯერადაც	рекъера	არამხოლოდ	неинки
ან	вай	არანაყოფიერი	бегъერсуз
	я	არასაინტერესო	дадсуз
ანალოგიური	ихътин	არასაკმარისი	къит
ანბანი	элифар	არასამათლიანად	гъახъსუздаказ
ანგელოზი	малаик		инсафсуздаказ
ანდა	ваяхут	არასამართლიანი	батIул
ანდაზა	мисал		гъახъსუз
ანეკდოტი	къარავили		инсафсуз
ანკარა (გველი)	руъц	არასამართლიანობა	гъახъსუзвал
ანუ	ман		инсафсузвал

არასანდო	мягкѣмсуз		გახყტინ
არასანდოდ	мягкѣмсуздаказ	ასვლა	экъечІун
არასერიოზულად	бегъѣмсуздаказ	ასი	виш
არასერიოზულობა	бегъѣмсузвал	ასკეტი	фѣкьи
არასოლიდურად	бегъѣмсуздаказ	ასმა	акалун
არასოლიდურიბა	бегъѣмсузвал	ასო-ბგერა	гъарф
არასწორი	батІул	ასჯერ	вишра
არადიარება	инкар	ატამი	шефтели
	инкарвал	აუზი	вир
არაყი	эрекъ		გავიზ
არაჰუმანურად	инсафсуздаказ	აურზაური	велвела
არაჰუმანური	инсафсуз	აუსრულებელი	ярумчух
არაჰუმანურობა	инсафсузвал	აუქციონი	тулкІ
არგუმენტი	делил	აუჩქარებლად	сабурдалди
არდადეგები	рухсат	აუცილებელი	важиблу
არეულობა	тешвиш		герек
არის	ава		лазим
არომატი	атир		лазимлу
არსად	санани	აუცილებლობა	чарасуз
	санизни		важиблувал
არსაიდან	санайни		гереквал
არსება	жасад		лазимвал
	тІебиат		лазимлувал
არსებობს	ава	აფთარი	кафтар
არსი	ერი-ბინე		кускафтар
	макъсад	აფთიაქი	дарманхана
არტერია	дамар	აფრა	елкен
არყის ხე	верх	აქ	ибалди
არშინი	юкІ	აქ (ახლოს)	ина
არჩევანი	къадан къил	აქ (რადაცის ზედაპირზე)	инал
არჩევნები	хкудунар	აქამდე	гилалди
არწივი	лекъ	აქანდაზი	хекендаз
არხი	къанал	აქაური	инин
	къубу	აქედან	инай
	хвал	აქეთკენ	иниз
ასაკვი	къат	აქლემი	лавар
	тангъах	აღება	къачун
	яш	აღებ-მიცემობა	алишвериш
ასე	акІ	აღზრდა	тербия
	гъაკъван		тербияламишун
	гъაკІ	აღთქმა	веси
	икІ		весиат
ასევე	гъაკІни		туба
	гъაკъван		

აღმართი	юхуш		კხილივ
აღმოსავლეთი	шаркъ		მუკვალ-მუკვალ
აღნაგობა	буй-бухах		მუკვარალ
აღრევა	акадарун	ახსნა	ბაიან
აღრზდა	тербияламиш хьун		კჲანდირმიშუნ
აღრზდილი	тербиялу	აჰა!	აგჲან
აღრზმდელი	тербиячи		მა
აღრფთოვანებული	сархуш	ზადაგი	გენენა
აღტაცება	კჲარухუნ	ზადრაგი	გუზჩი
აღფრთოვანება	კჲარухუნ	ზადრიჯანი	ბაдамჯან
აღშფოთება	гьурс	ზავშვი	აილ
	гьурс хьун		ველედ
აღშფოთებული	гьурслу		სივინ
აღწერა	сиягь	ზავშვი (ბიჰი)	რუგულ
აყალ-მაყალი	კჲალმაკჲალ	ზავშვი (კნიბ.)	აილ-კუილ
აყვავება	абадвал	ზავშვივით მოქცევა	აილვალ
აყვავებული	абад	ზავშვობა	აილვალ
აშვებულობა	კჲაგბეხვალ	ზაზრობა	მეკერა
აშკარა	ашкара	ზალახები	ვეკერ-კჲალარ
აშული	ашукь	ზალახი	ვეკ
აშულობა	ашукვალ		ხჲაჩ
აწევა	хкажун	ზალზამი	მელგემ
ახალგაზრდა	жегьил	ზალი	პინი
	жегьилვალ	ზალიში	ხჲუეცუეგან
	живан		ელჲეკ
ახალი	таза	ზალიშისპირი	ელჲეკ
	цIийи	ზამზა	პანბაგ
ახალივით	цIийидаказ	ზანაობა	эхъуьн
ახალშობილი	чагъа	ზარაქიანი	მუბლაგ
ახლა	гила	ზარზაროსობა	ვაგშიხვალ
	гиламаз	ზარზაროსულად	ვაგშიდაказ
	исятда	ზარი	კჲიზგჲირ
ახლანდელი	гилан		პერ [პერ]
	კჲეცინ	ზარტყი	დენბელ
ახლაც	гилани	ზასრი	ხცი
ახლახანს	კჲეტნე	ზატკანი	კIელ
ახლებურად	цIийიკIა	ზატონი	აგჲა
ახლიდან	цIийი-ციკIელაი		ჯანაბი
ახლო	მუკვალ	ზატონობა	აგჲავალ
ახლო მომავალში	მუკვარა	ზალი	ბაგ
ახლობელი	მუკვა		ბახჩა
ახლობლები	მუკვა-კხილი	ზაყაყი	კჲიბ
ახლობლობა	მუკვახვალ	ზგერა	ვან
ახლოს	კჲვალავ		ვან-სეც

ბეზია	баде		ругул
ბებრულად	кьуьзуьвилелди	ბლაგვი	кьуьруь
ბედი	кьадар-кьისмет	ბნელი	ишигьсуз
	кьისмет		мичIи
ბედნიერად	бахтавардаказ	ბოთლი	шуьше
	бахтлувилелди	ბოლო (ფასი, პასუხი)	мутIлакь
ბედნიერად	хушбахтдаказ	ბოლო-ბოლო	эвел-эхир
ბედნიერება	бахт	ბოლომდე მიყვანა	куьтягьун
	бахтаварвал	ბორბალი	дапур
	бахтлувал		чарх
	хушбахтвал	ბოროტად	писдаказ
ბედნიერი	бахтавар	ბოროტი	бед
	бахтлу		пис
	хушбахт	ბოსტანი	бустан
ბევრი	гзаф		сал
ბევრნი	гзафбур	ბოძი	гул
ბევრჯერ	вишра	ბრაზი	хьел
ბელადი	регьбер	ბრაზიანი	гьуьрслу
ბელურა	нуькI	ბრალი	тахсир
ბეწვი	хаз	ბრბო	эл
ბეჭედი	муьгьуьр	ბრინჯაო	кишпир
	тупIალ	ბრმა	буьркьуь
ბეჭვდა	алисвал	ბრმა (ადამიანი)	буьркьвец
ბეჭი	кIул	ბრმად	буьркьუьდაказ
ბეჯითად	дикьетлудаказ	ბრტყელი	дуьз
ბეჯითი	дикьетлу		кьულუ
ბეჯითობა	дикьет	ბრუნვა	аватул
	дикьეტлувал		звер
ბზარი	свар	ბრძანება	буйругь
	фер		гьუькуьм
	хьиткьერ		эмир
ბიბლია	таврат	ბრძენი	камаллу
ბილიკი	жигьир	ბრძოლა	дяве
ბილწად	сарсахвилелди		женг
ბილწი	сарсах		ягьუნარ
ბინა	кIვალ	ბუ	байкьуш
ბიცოლა (მამის	фаф		тIиб
მხრიდან)		ბუდე	муг
ბიძა (მამის მხრიდან)	ამლე	ბუზი	тIветI
	ими	ბუზღუნი	гьургьур
	эмле	ბულბული	билбил
	халу	ბულიონი	шурпа
ბიძგი	рум	ბუნება	тIебиат
ბიჭი	гада	ბუნებრივად	тIебиивилелди

ბუნებრივი	tԷბიი	გავრცელება	туьретмишун
ბუნებრიობა	tԷბიивал	გავრცობა	тун [ттун]
ბურთი	туп	გავსება	ацԼун
ბულა	бугъа	გაზაფხული	гатфар
ბუჩქი	вал	გაზომვა	юкIвар-чипIер ягъун
	кул	გაზრდა	битмишарун
	кул-кус		ишлемишун
	кIачIичIлух	გაზუთხვა	эзберун
	цацар-куьлер	გათავისუფლება	азад
ბუჩქნარი	куллух	გათამამებული	кетახ
ბუხარი	тав	გათენება	пакама
ბძრნულად	камаллувилелди	გათვალვა	назар авун
გაბრაზება	гъуьрс хъун	გაკვეთილი	тарс
	перт авун	გაკვირვება	аламат
გაბუტვა	дакԼун		гъейранвал
გაგზავნა	ракъурун		мягътелвал
გაგორება	авадарун		тажубвал
	авахъун	გაკვირვებულად	гъейрандаказ
	авахъай		мягътелвилелди
გაგორებული	давам авун	გაკვირვებული	гъейран
გაგრძელება	къадам	გალანძღვა	пислемишун
გადაბიჯება	муьгълет	გალესვა	къилав
გადავადება	рухсат	გალია	къефес
	харж	გამართულად	сагъдаказ
გადასახადი	суьргуьн	გამართული	къени
გადასახლება	тади	(მექანიზმი)	
გადაუდებელი	чарасуз	გამართულობა	сагъвал
	ахъа	გამარჯვება	гъалибвал
გადაშლილი	дегишарун	გამარჯვება	кIудун
გადაცვლა	гъял авун	(შეჯიბრებაში)	
გადაწყვეტა	къетI авун	გამარჯვებულად	гъалибвилелди
	къетIъ	გამასპინძლება	къунаგъламишун
გადაწყვეტილება	къარარ	გამბედაობა	гъადди
	къетIъ	გამეორება	зикир
	авагъарун		тикрар
გადნობა	садвал		эзберун
გაერთიანება	кудай	გამზადება	къил кIвач гъазурун
გავარვარებული	къизгъин	გამზადებული	гъазур
	къизмиш	გამოგონილი	тапан
გავლენა	кесер	გამოგონილი ამბავი	уйдурма
	нуфуз	გამოთვლა	гъисаб
	таъсир	გამოთხრილი	эгъвей
	эсер	გამომძიებელი	силисчи
გავლენიანი	нуфузлу	გამონაგონი	мах

გამონათქვამი	მისალ		терг авун
გამოსადეგი	метягъ	განათება	экв
გამოსავალი	чара	განათებული	ишигълаван
გამოსახულება	шикил	განათლება	маариф
გამოსვლა	экъечIун		марифат
გამოსვლა	илаж	განათლებული	илимлу
(მდგომარეობიდან)			кIелай
გამოსწორება	рас хъхьун		марифатлу
	туькIуьрун		уях
გამოუვალი	илажсуз	განათლებულობა	уяхвал
გამოუვალობა	илажсузвал	განაყოფიერება (მიწის)	къаврах авун
გამოუცდელი	жегъил	განაწილება	паюн
	тежрибасуз	განდგომილი	муртад
გამოუცდელობა	тежрибасузвал	განდგომილება	муртадвал
გამოქვაბული	дагъар	განდევნა	суьргуьн
	къветI	განვლილი	алатай
გამოყენება	ишлемишун	განზრახ	къасухдай
გამოყოფილი	чара [ччара]	განზრახვა	гъараз
გამოჩენა	хкатун		къаст
გამოცანა	мискIალ		макъсад
გამოცდა	синагъ		ният
	синемишун	განზრახულობა	мурад
გამოცდილება	тежриба	განთავისუფლება	азад
	тежрибалувал		къутармишун
გამოცდილებით	тежрибалувилелди	განთავისუფლებული	хилас
გამოცდილი	тежрибалу	განთქმული	машгьур
გამოცოცხლება	авагъун	განი	гъяркъუьвал
გამოძალვა	აцун	განიერად	гъяркъუьდაказ
გამოძიება	силис	განიერი	генг
გამრავლება	аладун-веледун	განკითხვა	пислемишун
გამრუდებული	какур	განმარტება	баян
გამყიდველი	савдагар	განრიგი	низам
	туьквенчи		тартиб
გამყიდველის	туьквенчивал	განსაზღვრება	тариф
პროფესია		განსაზღვრულად	тайиндаказ
გამცილებელი	даллал	განსაზღვრული	тайин
გამხდარი	усал	განსაზღვრულობა	тайинвал
	юхсул	განსაკუთრებით	иллаки
	яхун	განსაკუთრებულად	къетIендаказ
განადგურება	барбатIუნ	განსაკუთრებული	башкъа
	барбатI ხუნ		къетIен
	къირмишун		къилдин
	тармар		махсус
	телеф авун	განსხვავება	башкъავал

განსხვავების გარეშე განსხვავებული	тафават тафаватвал фаркъ фаркълувал тафаватдаказ жуъреба-жуъре тафаватлу фаркълу тафаватлувал гекъигат къетIен къетIендаказ тайинсуздаказ тайинсуз тайинсузвал мумкинсуз мумкинсузвал тIалакъ айрутмиш хьун арза макъала малумат пер гъял авун мумкин мумкинвал тун [ттун] твайи вандай машмаш вафат къиникъ регъметлу акунар къамат мешреб загъирда къецепатай къец къецепатаз აგვალატ тамашა сегьер шикил	გასაკვირად გასაკვირი გასაოცარი გასასვლელი გასაუბრება გასაღები გასეირნება გასვრა გასიება გასიებული გატაცება გატეხვა გატეხილი გაუარესება გაუბედავად გაუბედავი გაუბედაობა გაუდაბნობელი გაუმამღარი გაუნათლებელი გაუნათლებლობა გაუფრთხილებელი გაუფრთხილებლად გაუფრთხილებლობა გაუჩერებლად გაფუჭებული გაქრობა გაქცევა გაღიმება გაყიდვა გაყინვა	ажайиб ажеб тажубдаказ ажайиб ажеб къариб мягътел тажуб рехъ ихтилат куълег сейр куъцIуърун къацIурун дакIун дакIур къувунай гъевес гъевеслувал хун хайи писрун гъейратсуздаказ гъейратсуз гъейратсузвал баябан анж авამ миჩIи авამвал миჩIивალ мукъаятсуз мукъаятсуз мукъаятсузвилелди სა-къატდა харапI квахъун катун милиз хъвер авун гун маса гун хиритI авун тIაკъუნ
განსხვავებულობა განტოლება განუმეორებელი განუმეორებლად განუსაზღვრელად განუსაზღვრელი განუსაზღვრელობა განუხორციელებელი განუხორციელებლობა განქორწინება განშორება განცხადება			
განწყობა განხილვა განხორციელებადი განხორციელებადობა გაპარსვა გაპარსული გაჟღერებული გარგარი გარდაცვალება			
გარდაცვლილი გარეგნობა			
გარეგნულად გარედან გარეთ			
გარემოება გართობა გარიჟრაჟი გარშემოწერილობა			

გაყინული	чIагай		рехъ
გაყოფა	паюн	გზავნილი	ракъурган
გაშლილი	ачух	გზაჯვარედინი	къуънт
გაშრობა	къурурун	გილოცავ!	гуъзайдин
გაჩერება	акъвазарун	გიჟი	дили
გაჩეხვა	къирмишун	გირაო	гирав
გაცვლა	дегишарун	გლები	лежбер
გაციება	къурун	გლებობა	лежбервал
გაცოფებული	къудуз	გლოვა	яс
	къудузлу	გმირაულად	къагъриманвилелди
გაწვალემა	фелек хъун	გმირი	игит
გაწითლება (წნევის გამო)	къекъифун	გმირობა	игитвал
გაწურვა	шуткъунун	გმირულად	къагъриманвал
გაჭირვებული	игътияжлу	გმირული	игитвилелди
გახარებული	хвеша	გოგირდი	къагъриман
გახდა (ტანსაცმლის)	хутIუნუნ	გოგო	гугурт
გახდა (წონის დაკლება)	агатун	გოგრა	руш
გახდომა	хъун		буран
გახსნა	агалдарун	გონება	къабах
გახსნილი	ашкара		აკъул
გდება	къатадун		камал
გედი	къугъ	გონიერად	фагъум
გეთაყვა	бюр		აკъულдуказ
გემი	гими	გონიერება	камаллувилелди
გემო	дад		აკъულлувал
	тIям	გონიერი	камаллувал
გემოს გასინჯვა	дадун		აკъულлу
გემრიელად	тIямлувилелди		камаллу
	шириндаказ		къил-къилел алай
გემრიელი	верцIи	გონს მოსვლა	къил-къилик квай
	дадлу	გონს მოყვანა	авагъун
	тIямлу	გორა	авагъарун
	ширин	გორაკი	тепе
გველი	гъуълягъ		кIунтI
	илан		тепе
გვერდი	къвал	გორება	тун [ттун]
	пагв	გოჭი	авадарун
გვერდით	къвалахъай		жекъи
გვიან	геж	გრილი	цIуърнуьгъ
	гуьгъуьнлай	გრიპი	къайи
გვიანობამდე	геждалди	გრუნტი	хума
გვირგვინი	таж	გრძელვადიანი	накъв
გზა	гел	გრძელი	эбеди
			яргъи

გრძნობა	гъисс		иглеш
გუგა	ნინი		иглешун
გუგული	кукупI		таъхир
გუთანნი	куътен		эглешун
გული	рикI		энгел хьун
გულმავიწყად	саймазвилелდი	დაგორება	ავახუნ
გულმავიწყი	саймаз	დაგორებული	ავახъай
გულმავიწყობა	саймазვალ	დადანაშაულება	нагъахъ авун
გულუხვად	жумартдаказ	დადასტურება	тестикъ авун
	мерддаказ	დადგენა	къетI авун
გულუხვი	жумарт	დადგენილება	къарар
	мерд	დადება	тун [ттун]
გულუხვობა	жумартვალ	დაე იყოს!	хъуй
	мердვალ	დაე!	къуй
გულუქვა	имансуз	დავალება	къуллугъ
გულწრფელად	къегъалдаказ		тайинлух
გუმბათი	тагъ	დავალეული	буржлу
გუშინ	накъ	დავარცხნა	эвягъун
გუშინდელ დღემდე	накъალდი	დავიწროება	гуьтIуь хьун
გუშინდელი	накъან	დაზიანება	хасарат авун
გუშინდელი დღიდან	накъалай	დათვი	сев
და	ва	დათვლა	гъисаб
	вах	დაკავშირება	агажун
	ни		гилигун
დაახლოება	агатун	დაკავშირებით	гъакъиндай
დაახლოებით	тахминан		талукъვალ
დაბადება	аладун	დაკავშირებული	алакъალუ
	алаდუნ-велеდუნ	დაკანონება	къанунарун
	хун	დაკარგვა	квადарун
დაბალი	аскIан		квахъун
	куъруь		цIвех авун
დაბალი ადგილი	აგъузვალ	დაკბენა	кIасун
დაბანა	эхъуьрун	დაკეცვა	кIევუნ
დაბერებული კამეჩი	бахъუ	დაკლება	აგъузუნ
დაბეჭვდა	алисვალ	დალაქი	дерлек
	алисუნ		дерлекчи
დაბლა	აგъуз	დალაქის პროფესია	дерлекчи
დაბლობი	აგъузვალ	დალევა	хьუნ
	тIულ	დალოცვა	хийир-дуъа
დაბლობი (ცხელი	არან	დამალვა	далдаламишун
ჰავით)			квахъун
დაბნევა	აკადარუნ		кIევუნ
დაგვა	шутკუნ		чуьнуьх хьუნ
დაგვიანება	гилеш авუნ	დამარცხება	магълუბვალ

დამარცხებული დამატება დამატებითი	магълуб обжект алава артухан	დასვრა	регъятвал ктад хьун куьцIуьн къацIун
დამახასიათებელი დამნაშავე დამოკიდებულება	хас гунагъкар алагъ-салагъ рафтарвал	დასვრილი დასმა დასრულება დასხმა დასჯა დატევა	къацIай ацукъарун куьтягъун экъягъун жазаламишун гъაკъარун гъაკъუნ
დამოკიდებული დამპალი დამსახურებული დამსგავსება დამსხრეული დამუქრება	аслу кIтай лайихлу ухшамиш хьун хайи гъелягъ кичIерар гун	დატენვა დატენილი დატირება დატოვება დატყვევება დაუბინძურებელი დაუზიანებელი დაუკითხავად დაუკოდავი დაუმორჩილებელი დაუმორჩილებლად დაუმორჩილებლობა დაუმწიფებელი დაუნდობელი	гъაკъარун гъაკъუნ ацIун ацIай йიკь тун есир михьи сагъ бейхабардаказ пин итIаатсуз итIаатсузвилелди итIаатсузвал кал беймирвет имансуз
დამქირავებელი დამშვიდობება დამცირება დამწერლობა დამწვარი დამწიფება დამხმარე დანა დანა (გაულებსავი) დანაშაული დანგრევა დაოჯახებული დაპირება დაპყრობილი დარიგება დარიჩინი დარტყმა დარჩენა	киричи гъафигъалалвал гардан-кIирвал хатI кайи дигмиш хьун куьмекчи чукIул къеме тахсир барбатIун килфетлу дუьдუьг магълуб несигъат дарчин ягъун ამუკъუნ გаламუკъუნ გუმუკъუნ кумუკъუნ	დაუცველი დაუცველობა დაუხმარებლად დაფარვა დაფქვა დაფქვილი დაქორწინება დაქორწინება (კაცისა) დაქოქვა (მექანიზმის) დაღვრა დაღლა დაღლილი დაღლილობა დაღმართი	ажуз ажузвал куьмексузвилелди кIевун регъуьн регъвей паб-гъуьл хьун эвленмиш хьун къурмишун экъичун фелек хьун юргъун юргъუნвал хуш эниш барбатI хьун აკъвазарун къехуьн
დარჩენა (რამის ქვეშ) დასაფლავება დასაწყისი დასაწყისიდან დასაწყისში დასველება	тазият эвел асулдай садра куьцIуьн къежин ицIи динжвал	დაღუპვა დაყენება დაყვედრება	

დაშვება	авудун гиман	დახსნა დაჯდომა დება	хкатун ацукьун ала дидე тум бажи
დაშვებული დაშვებულობა დაშინება	гьалал гьалалвал гьелягь кичIерар гун къаракъурху къурхутмишун уъркуътмишун	დედა (მაწვნის) დედა (მიმართვა უფროსი ქალისადმი) დედალი დედამიწა	диши дуьнья чил [ччил] меркез дидевал хала кIвахьун барут тендерак фагъир нукьсан рехне синих синихлу нукьсанвал
დაშლა	тармар уьцIуьн	დედაქალაქი დედობა დეიდა დენა დენთი დერეფანი დერვიში დეფექტი	меркез дидевал хала кIвахьун барут тендерак фагъир нукьсан рехне синих синихлу нукьсанвал
დაშორება დაჩირქება დაცემინება დაცვა დაცინვა	айрутмишун иринламиш хьун тирш хуьн рахшанд рихшанд	დეფექტური დეფექტურობა დეფიციტური დიალექტი დიდად პატივცემული დიდება დიდი	ნუკსან რეხნე სინიხ სინიხლუ ნუკსანვალ კъит ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ
დაძველებული დაწინდული დაწინდული (ქალიშვილი) დაწოლა დაწყება	куьгьне адахли лишанлу къатკუნ башламиш хьун кекягъун	დიდი პაპა დიდი პატივისცემა დიდი ფული დიდიან-პატარიანად დიდსულოვნად დიდსულოვნება დიეტა დილა დილა მშვიდობისა! დილიდან დილით	ნუკსან რეხნე სინიხ სინიხლუ ნუკსანვალ კъит ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ ჯიბინ გъвечIი-ჩIехი მერდაკაზ მერდვალ პეგъრიზ პაკამა საბაგь хийир! პაკამалай პაკამაზ პაკამაхь экуьнахь
დაწყევლა	агъ агъ-къаргъиш лянетун	დიდი პაპა დიდი პატივისცემა დიდი ფული დიდიან-პატარიანად დიდსულოვნად დიდსულოვნება დიეტა დილა დილა მშვიდობისა! დილიდან დილით	ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ ჯიბინ გъвечIი-ჩIехი მერდაკაზ მერდვალ პეგъრიზ პაკამა საბაგь хийир! პაკამалай პაკამაზ პაკამაхь экуьнахь
დაწყნარება დაჭრა დახვედრა დახვეწილად	элекъарун тукIუნ къარшиламишун гуърчегдаказ иердаказ къешенгდაказ	დიდი პაპა დიდი პატივისცემა დიდი ფული დიდიან-პატარიანად დიდსულოვნად დიდსულოვნება დიეტა დილა დილა მშვიდობისა! დილიდან დილით	ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ ჯიბინ გъвечIი-ჩIехი მერდაკაზ მერდვალ პეგъრიზ პაკამა საბაგь хийир! პაკამалай პაკამაზ პაკამაхь экуьнахь
დახვეწილი	гуърчег иер къешенг	დიდი პაპა დიდი პატივისცემა დიდი ფული დიდიან-პატარიანად დიდსულოვნად დიდსულოვნება დიეტა დილა დილა მშვიდობისა! დილიდან დილით	ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ ჯიბინ გъвечIი-ჩIехი მერდაკაზ მერდვალ პეგъრიზ პაკამა საბაგь хийир! პაკამалай პაკამაზ პაკამაхь экуьнахь
დახვეწილობა	гуърчегვალ иерვალ къешенგვალ	დიდი პაპა დიდი პატივისცემა დიდი ფული დიდიან-პატარიანად დიდსულოვნად დიდსულოვნება დიეტა დილა დილა მშვიდობისა! დილიდან დილით	ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ ჯიბინ გъвечIი-ჩIехი მერდაკაზ მერდვალ პეგъრიზ პაკამა საბაგь хийир! პაკამалай პაკამაზ პაკამაхь экуьнахь
დახვრეტა დახმარება	гуьллеламишун куьмек нуьсрет чара	დიდი პაპა დიდი პატივისცემა დიდი ფული დიდიან-პატარიანად დიდსულოვნად დიდსულოვნება დიეტა დილა დილა მშვიდობისა! დილიდან დილით	ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ ჯიბინ გъвечIი-ჩIехი მერდაკაზ მერდვალ პეგъრიზ პაკამა საბაგь хийир! პაკამалай პაკამაზ პაკამაхь экуьнахь
დახმარების თხოვნა	дад-федяд	დიდი პაპა დიდი პატივისცემა დიდი ფული დიდიან-პატარიანად დიდსულოვნად დიდსულოვნება დიეტა დილა დილა მშვიდობისა! დილიდან დილით	ნუგъატ ისტეკლუ შუკურ ეკე ჩIехი ულუ-ბუბა იგრამივალ ისტეკლუვალ იგრამივილედდი ისტეკლუდაკაზ ჯიბინ გъвечIი-ჩIехი მერდაკაზ მერდვალ პეგъრიზ პაკამა საბაგь хийир! პაკამалай პაკამაზ პაკამაхь экуьнахь

დნობა	ავაგუნ	ეთიკა	эдеб
	цIурун	ეი!	эй
	цIурурун	ეკალი	цаз
დო	мукаш	ეკლესია	килиса
დოვლათიანად	ავადანვილელი	ეკლიანი მცენარე	цагъам
დოვლათიანობა	ავადანვალ	ელამი	какур
დოკუმენტი	чар	ელასტიური	мумаж
დოქი	гичин	ელეგანტურად	къешенгдаказ
დრო	аям	ელეგანტური	къешенг
	вахт	ელეგანტურობა	къешенгвал
	вяде	ელენტა	цуълез
	девир	ელვა	цIайлапан
	деვრან	ემბრიონი	къерех
	заман	ენა	мез
	къат		чIал
	макъამ	ენაბლუ	галкIац
	муддат		лалакI
	чIავ	ენერგიული	ციци
დროდადრო	вахт-вахтუნდა	ენერგიული ადამიანი	фиръаван
	гагъ-гагъ	ეპიდემია	тIугъвал
	къერიზ-цIარუზ	ეპიდერმა	кан
დროსტარება	куъчуърмишун	ეპოქა	аям
დროშა	пайдах		девир
დუდუკი	балабан		деვრან
დურბინტი	дурбу	ერბოკვერცხი	заман
დურგალი	дерлик	ერთად	куку
დულეზა	ругун		санал
დულილი	звал	ერთგულად	уртахдаказ
დღე	югъ	ერთგულება	ихласвилელი
დღედაღამ	йифди-югъди	ერთგული	ихласვალ
დღე-დღეზე	къалай-къуз	ერთ-ერთი	ихлас
დღევანდელი	къецин	ერთეული	са-сад
დღეს	къе		тек
	къетне	ერთი	тек-туък
დღე-ღამე	йиф-югъ		са
	югъ-йиф	ერთიანობა	сад
დღიდან დღემდე	югъ-къანдивай		иттифакъ
დღისით	юкъуз	ერთი-მეორეზე	садвал
დღიური	йიკъან	ერთობა	далба-дал
ეგრევე	гъасятда	ერთსულოვნად	иттифакъ
	денбеден		рейсавილელი
ეზო	гъен	ერთსულოვნება	саддаказ
	гъаят		рейсавალ
	убагъ		садвал

ერთხელ	рекъера	ვარაუდი	зенდ
ერთხმად	рейсადвилелდი	ვარდი	მარვარდ ცუък
ერთხმიანობა	рейсადვალ	ვარდის ბუჩქი	მარვარდ ცუък
ერთჯერ	рекъера	ვარსკლავი	гъед
	садра	ვარცხნა	эвягъун
ერი	миллет	ვარჯი	тан
ეროვნება	миллет	ვაშა!	гъурра
ეროვნული	милли	ვაშლი	ич
ეს	и	ვაჭარი	савдагар
ეს (ახლოს მყოფი	ин	ვაჭრობა	алвер
საგანი)			алишвериш
ეს (სუბსტანტივის	им		савдагарвал
ფუნქციით)		ვაჰ!	აგь
ეს ადგილი	инаг	ველი	дере
ესე იგი	ман		дугун
ეულად	къилди-къилихъ		дуьзен
ეული	къилдин		кал [ккал]
ექვს-ექვსი	ругуд-ругуд	ველურად	чуъл
ექვსი	ругуд	ველური	вагъшидаказ
ექვსჯერ	ругудра		вагъши
ექზემა	таразум		йиртижи
ექიმი	гъаким		чІуран
ექვი	гиман	ველური (მცენარე)	чІуру
	шак	ველურობა	вагъшивал
ექვიანად	шаклудаказ	ვენა	дамар
ექვიანი	шаклу	ვენახი	ципицІбагъ
ექვიანობა	шаквал	ვერცხლი	гимиш
ექე!	алла	ვერძი	гъер
ექეი!	эгъей	ვეფხვი	пеленг
ვა!	айгъа	ვითომ	гуя
	гъагъ		хьи
ვაზი	тегъенг	ვინ?	вуж
	чІере	ვირი	лам
ვაი!	агъ	ვილაც	флан
ვალდებულება	бурж	ვიწრო	гуьтІуь
	буржи		дар
	везифа	ვიწროდ	дарискъал
	мажбурвал	ვნება	дардаказ
	мажбурнама		азаб
ვალდებული	мажбур		гъевес
ვალი	бурж		гъевესლუვალ
	везифა	ვნებიანად	гъевესლудаказ
ვაჟკაცობა	итимвал	ვნების აღძვრა	гъевесарун
ვაჟკაცურად	итимвилелდი	ზამთარი	къуьд

ზამთრის საძოვარი	к̄шишлах	ზრდილობა	тербиялувал
ზამთრის საძოვრები	кал [ккал]	ზრდილობიანად	тербиятлувал
ზანზარი	к̄зარсун	ზრუნვა	тербиялувилелდი
ზარალი	зарар	ზურგი	тербиятлувилелდი
ზარალიანი	зиян	ზუსტად	к̄зайг̄უ
ზარი	зарарлу	ზუსტად ის	далу
ზარმაცი	зенг	ზღაპარი	к̄Iул
ზარმაცულად	каг̄ულ	ზღარბი	айна
ზაფრანა	темпел	ზღვა	дӯм-дӯз
ზაფხული	темпелდაказ	ზღვარი	э̄йნი
ზაქი	заферан	ზღვარი	мах
ზაქი (დედალი)	гад	ზღვარი	к̄зუ̄г̄უ̄р
ზედა	барцIак	თაგვი	გუ̄ლ
ზედაპირულად	авари	თავადი	г̄заят
ზედაპირული	ვინი	თავაზიანად	серг̄зят
ზედაპირულობა	бег̄ემсуздаказ	თავაზიანი	к̄იფ
ზედმეტი	бег̄ემсуз	თავაზიანობა	бег
ზედმეტსახელი	бег̄ემсузвал	თავდაბალი	абурлудаказ
ზევით	артух	თავდასხმა	абурлу
ზეიმი	артухан	თავი	абур
ზენიტი	лакIаб	თავის დაკარგვა	абурлувал
ზვინი	тIвар	თავის შერცხვენა	г̄заялу
ზიანი	ვინე	თავისი	გ̄зужум
ზიზღი	виних̄	თავისუფალი	келле
ზნეობა	сувар	თავისუფალი გლეხი	к̄ილ
ზნეობრივად	арш	თავისუფალი დრო	к̄ილ-к̄ილелай
ზნეობრივი	маркв	თავისუფლად	алатун
ზნეობრიობა	зиян	თავისუფლება	айиб
ზოგადად	нифрет	თავლა	вич
ზოგიერთი	камал	თავმდაბლად	жув
ზოგჯერ	камаллувал	თავმდაბლობა	азад
ზომა	эдеб	თავსატეხი	хилас
ზორბა	камаллувилелდი		ӯзден
ზრდა	эдеблудаказ		мажал
	камаллу		азადდაказ
	эдеблу		азადვალ
	эдебლუვალ		გუ̄ურიят
	ვირивაიდиз		тевле
	бязи		გ̄заялувилелდი
	вахт-вахтუნდა		лавг̄ასუздаказ
	гаг̄-гаგ̄		рег̄უ̄დაказ
	алцумаг		გ̄зая
	зурба		გ̄заялуვალ
	битмиш ხუნ		იმучა-мучა

თავსახური	кЪалпагЪ	თანატოლი	тай
თავსხმა	сел	თანბაქო	туЪтуЪн
	юргЪ	თანდათანობით	аста-аста
თავქარიანად	сарсахвилелდი	თანდებული	постпозитив
თავქარიანი	сарсах	თანხმობა	меслятвал
თავქარიანობა	сарсахвал		разивал
თავშეკავებულად	сабурдалდი	თაობიდან თაობაში	эвледба-эвлед
თავშეკავებული	сабурлу	თარგმანი	гафлад
თავშეკავებულობა	сабур		таржума
	сабурлувал	თარგმნა	гафладун
	сабурлудаказ	თარჯიმანი	дилмаж
თავშესაფარი	далდა	თასმა	кЪайтан
	далдалух	თაფა	тава
თავშეუკავებელი	сабурсуз	თაფლი	вирт
თავშეუკავებლად	сабурсуздаказ	თალი	тагЪ
თავშეუკავებლობა	сабурсузвал	თაღლითი	езид
თავში	кIვენкIვე		келекбаз
თავხედი	гЪаясуз	თაღლითობა	езидвал
თავხედობა	гЪаясузвал		келекбазвал
თავხედურად	гЪаясузвилелდი	თაღლითურად	келекбазвилелდი
თათბირი	мешвера	თბილი	чими
თათი	пац	თევზი (დიდი)	гЪед
	тапас	თეთრად	лацудаказ
თაიგული	кIუნჩI	თეთრი	лацу
თამამად	викIегъдаказ	თესლი	тум
	кЪегъалдаказ		фин
თამამი	викIегъ	თვალეების დახუჭვა	цил
	кЪегъალ	თვალთვალი	мичIუნ
	кЪугЪუნ	თვალი	гуъзчивал
თამბაქო	тенбек	თვალით	вил
თან	мукЪув	თვალისაზრისი	гуъзердаЙ
	патав	თვალშისაცემად	жигЪет
თანაბრად	барабардиз	თვე	акваз-акваз
თანამდებობა	кар-кIვალახ	თვითნებურად	варз
	кЪულлугЪ	თვითონ	кханунсуздаказ
თანამდებობის პირი	кЪуллугЪэгъгли		вич
თანამონაწილე	шерик	თვის	жув
თანამონაწილეობა	шериквал		патал
თანამოქალაქე	ватандаш	თვისება	патахЪай
თანასოფლელები	хуЪруЪнбур	თვლა	сифет
თანასოფლელი	хуЪруЪнვი	თითი	гЪисаб
თანასწორად	барабардиз	თითქმის	тIуб
თანასწორი	барабар	თირკმელი	саки
თანასწორობა	барабарвал		дуркIუნ

თიხა	ხუმურ		მუღ-ცუყკ
	ჩებ [ყჩებ]	იაგნანა	ლაილა
თმა	ჩარ	იალალი	ჯაილახ
თოვლი	ჯივ		სილაგჷ
თოვლიანი	ჯივ		ჯრაკჷ
თოვლის ფანთელი	ც ვერეკ	იარალის დაყრა	რეი გუნ
თოკი	ებ	იასამნისფერი	ბენევიშ
თოკი	მერეზ		ფიჩ ი
თორმეტგოჯა ნაწლავი	ირიჩარარ	იაფი	უჯუზ
თოფი	კაზნა	იგი	ა
	რუჯა		გჷატ ა
	ტფენგ	იდაყვი	კუზუნტ
	ალაგჷ	იდენტური	ეიანი
	კერკი	იდუმალი	სირლუ
	ტუზრეზ	იერი	აკუნარ
თოჯინა	ნინი	იმედი	უმუღ
თუ	აიგჷანა		უმუღლუვალ
	ნაგაგჷ	იმედიანი	უმუღლუ
	ეგერ	იმიტომ	გჷავილჯაი
თუთა	რეკუედ	იმყოფეზა	ავა
	ტუტ	ინდაური	აშტერხან
თუთისხე	რეკუედ ტარ	ინერტული	ლექეშ
თუთიყუში	ტუზტუკჷუშ	ინტერესი	დად
თურმე	კუვან	ინტერვალი	მენჯილ
თქვენ	კუზნ	ინტრიგანი	კელეკბაზ
თქვენი	კუზ	ირემი	მირგ
თქმა	ლუგუნ	ის	ა
	ნუგჷატ		ამ
	რახუნ		ანაგ
თხა	ც გეგ		გჷატ ა
თხევადი	ჯიმი	ის (ქვემოთ მყოფი)	აგჷამ
თხევადი	ჯიმივალ	ის (შორს მდგომი)	გჷატ ამ
მდგომარეობა		ის (შორს)	ატ ა
თხილი	შუჷმჯაგ	ისა-ესა	უჯნ-ბუჯნ
თხოვნა	ტ ალაბ	ისარი	ხუელ
	დად	ისე	ჩ ანა
	მინეტ	ისედაც	გჷაკ ანი
	ტავაკჷუ	ისევე	გენა
	ჯალვარ	ისევე	გჷაკ ნი
თხრა	ეგჷუზნუნ	ისეთივე	იხუტინ
თხრილი	ხანდაკ	ისინი	აბურ
თხრობა	ბჯაგს	იქ	აბალდი
	ლუგუნ		ანა
ია	ბენევიშა		ანიჯ

	ატიანიზ	კაპრიზი	шиндакь
	განა	კარავი	უბა
	განიზ	კარაქი	გერი
იქ (მალა)	ვინინა		დუდგვერ
იქ (ქვემოთ)	აგანა	კარგად	ვიჟევაზ
იქამდე	თა [თაა]	კარგად	იერდაკაზ
იქიდან	ანაი	კარგად	იუგურ ხუი!
	განაი	ზრძანდებოდეთ!	
ილლია	კუზჩი	კარგი	ვიჟევაი
იშვიათად	კერიზ		დამაგ-ჩაგ
	კერიზ-ცარუზ		იერ
იშვიათი	კერი		მეშრებ
	ნადირ		ხსან
	სეირეკ	კარგი ამბავი	მუშტულუხ
	თეკ-თუკ	კარგი ამინდი	აზარვალ
იშვიათობა	კერივალ	კარგი განწყობა	სავალ
იძულება	ჟებირ	კარები	კაპუ
იძულებული	მაჟბურ	კარი	რაკ
იხვი	პატი		ხენ
იჯარა	იჯარა	კასრი	ჩამჩახ
	კირი	კატა	კაჟ
იჯარით	კირიდა	კატეგორიულად	კიველი
კაზა	ბლუშკა	კაუჭი	კარმახ
კავშირი	ავსიან		კირ
	ალაგ-სალაგ		რაბ
	ალაკა	კამკამა	ნურლუ
	გალკი	კაცი	იტიმ
	რაფარვალ		ერეკ
კაკალი	კირეც	კაწვრა	ცარხ-ცარხ ავუნ
კალა	კელე	კბენა	კასუნ
კალათა	ზინბილ	კედელი	ცალ
კალამი	კელემ	კეთება	ავუნ
კალაპოტი	კერ	კეთების დაწყება	აგახუნ
კალია	ციცი	კეთილგონიერება	აკულლუვალ
კამა	შვიტ	კეთილდღეობა	საგლუგ
კამათი	ბიგს		საგლუგვალ
	გუჟეტ		საგ-სალამატ
	დალაი		საგ-სალამატვალ
კამეჩი	გამიშ	კეთილდღეობისთვის	საგლუგდაი
	კელ	კეთილი	კენი
	იჯ		რეგიმლუ
კანაფი	კანაბ		ხსან
კანკალი	კარსუნ	კეთილი იყოს	საფაგელდი
კანონი	კანუნ	მობრძანება!	

კეთილი მგზავრობა!	угъур хьуй! югъур хьуй!	კითხვა	жузнá жuzун
კეთილმოწყობა	абадвал		кIел
კეთილმოწყობილად	абаддаказ		кIелун
კეთილმოწყობილი	регъятдаказ	კითხვა-პასუხი	жузнá-жаваб
კეთილსინდისიერად	абад	კირი	киреж
	регъят	კისერი	гардан
	бегъемдаказ		хев
	гъакъисагъвилелდი	კიტრი	афни
	инкарвал	კლდე	раг
	инсафлудаказ		чарх
კეთილსინდისიერი	гъакъисაგъ	კლიტე	дапIар
კელა	хуз		куълег
კენჭი	ккIал	კმაყოფილება	разивал
კერა	ერი-ბინე	კმაყოფილი	рази
	къул	კნუტი	шенпIи
კერამიკა	хъенчI	კოდალა	кIваркIვალაг
კერვა	цун	კოვზი	тIур
კეფა	къам	კომბოსტო	келем
	хев	კომერსანტი	алишверишчи
კვალად	гуьгъуьна	კომერცია	алишвериш
	гуьгъуьниз	კომეტა	гъед
	гуьгъуьнлай	კომში	жум
კვალი	гел	კონა	кIунчI
	эсер	კონკრეტულად	тайиндаказ
კვამლი	гум	კონკრეტული	тайин
კვანძი	тIвал	კონკრეტულობა	тайинвал
კვერცხი	кака	კოლო	ветI
კვერცხის გული	къиб		мичек
კვირა	гъафте	კოცნა	пIагъ
კვირადღე	гъяд		темен
კვირტი	тIур	კოცონი	цIай
კვიცი	айгъур	კოწახური	мерт
	тай [ттай]	კოჭლი	къецIи
კვნესა	агъ	კოჭლი ადამიანი	къецIек
	цIур	კოჭლობა	къецI
კი	эхъ		къецIивал
კიბე	гурар	კოჭლობით	къецIидаказ
კიბო	пахлахан	კრება	алтIуш
კიბორჩხალა	къирхаягъ	კრეფა	кIватIუნ
კიდე	къерех	კრუნჩხვა	таб
კიდევ	гена	კუ	хъалхъас
	мад	კუბოკრული	тIама-тIама
	мадни	კუდი	тум [ттум]

კუზი	кIул	ლეღვი	инжил
კუზიანი	кIулац	ლეში	леш
კუთხე	пIипI	ლეშიჭამია	кЪузгЪун
კუნძი	кIанчI		тIегЪерхЪан
	пун	ლობიო	пахла
კურდღელი	кЪуър	ლოთი	луту
კურთხეული	баркаван		пияниска
კურკა	ცილ	ლოთობა	пиянискавал
კუტკალია	цIицI		хъивегЪун
კუჭი	хук		хЪუნარ
კუჭის წვენი	цIარან	ლოკოკინა	шубъкЪунт
ლალი	ლაალ	ლომი	аслан
ლამაზად	гуърчегдаказ	ლოყა	хъвехъ
	иерდაказ	ლოცვა	дуЪа
	къешенгდაказ		зикир
	უსპაგъивилелდი		ибадат
ლამაზი	абурлу	ლურსმანი	капI
	гуърчег		мисмар
	იერ		мих
	кутугай	ლურჯი	ვილი
	къешенг	ლურჯი ფერი	виливал
	უსპაგъი	მაგალითად	месела
ლამაზი გარეგნობა	буй-бухах	მაგალითი	მისალ
ლამაზმანი	марალ	მაგარი	жанлу
	назани	მაგია	суъгЪуър
	суна		суъгЪуърჩивალ
	тават	მადა	иштагъ
ლანძღვა	აგъ		тебягъ
	экЪуъгЪун	მადიანად	иштагълуз
ლაპლაპი	რაპრაп	მადლიერება	разивალ
	цIапIრაпI		чухсагъл
ლაქა	леке		шукур
	тIвех	მადლობა	чухсагъл
ლაქლაქი	даллай	მავთული	сим
	лагълагъ	მავნე	зиянкар
ლეგენდა	къისა		мердимазარ
ლეზგი	лезგი	მავნებელი	зиянкар
ლეიბი	мес		зиянчи
ლეკვი	гурцIул	მავნებლობა	зиянкарვალ
ლესვა	къილავ		зиянჩивალ
ლექსი	бейт	მავნებლურად	зиянкарвилелდი
	შიირ		зиянჩივლელდი
ლექსიკონი	гафалаг	მავნედ	мердимазარвилелდი
	гафарган	მათი	абур

მათრახი	tIვალ	მანერა	макъам
მათხოვარი	къекъвераг	მანძილი	мензил
	саил	მარაგი	тадарак
	саилვალ	მარადიულად	уьмуьрлухвилелди
მათხოვრულად	къекъверагвилелди	მარადიულობა	уьмуьрлухвал
	саилвилелди	მარგალიტი	гевгьერ
მაიმუნი	маймун	მართალი	гъахълу
მაიმუნობა	маймунвал		дуьз
მაინც	генани	მარილი	къел
მაკრატელი	къайчи	მარილიანად	уьцIуьდაказ
	мукIრатI	მარილიანი	уьцIуь
მალარია	къиздирма	მარილიანობა	уьцIуьვალ
	цIაი	მარმარილო	мармар
მამა	буба	მარტივად	регъятдаказ
მამა (მიმართვა	дах	მარტივი	гъაკIან
უფროსებისადმი)			регъят
მამალი	кIек	მარტობა	теквал
	эркек	მარტოხელა	
მამამთილი	апай		субай
მამაცი	викIегъ		ялгъуз
	гъейратлу	მარტოხელა	байкъуш
	дирибаш	ხანდაზმული	
	жуьрэтлу	ადამიანი	
	игит	მარცვალი	ризыкьи
	къაгъриман		твар
	къегъალ		тум
	уьтквем	მარცვლეულის	магъсулар
მამაცობა	гъейрат	მოსავალი	
	гъейратლუვალ	მარცხენა	чапла
	жуьრэт	მარხვა	пегъриз
	жуьრэтლუვალ	მარჯვენა	эрчIи
	игитვალ	მასა	махлукъат
	къაგъримანვალ	მასწავლებელი	муаллим
მამაცურად	гъейратლუდაказ	მასწავლებლობა	муаллимვალ
	дирибашвилелди	მასხრობა	къабачивალ
	жуьრэтლუდაказ	მატყუარა	езид
	къაგъримანвилелди		тапархъан
	къегъალდაказ	მალაზია	туьквен
	уьтквемდაказ	მალალატურად	хаинდაказ
მამიდა	мума	მალალი	гъუьндуьр
	эме		къакъан
მამობა	бубавალ		яргъи
მამრი	эркек	მალალი მოსავლიანობა	аваданვალ
მამული	ватан	მალლა	вине

მადლიდან	ვინихъ вининай ვინихъай	მეგობარო! მეგობრობა	яр-дуст якъадаш дуствал яр-дуствал
მალლობი	гъьндუърვალ		яр-дуствал
მაყვალი	мерე	მეგობრულად	дуstdაკაზ
მაყვლის ბუჩქი	цагъამ		яр-дуствилелდი
მაყურებელი	тамашაჩი	მეგობრული	дуствилелდი
მაცივარი	муркIугან	მედროშე	пайдахчи
მაძლარი	тух	მედუდუკე	балабанчи
მაძლრად	динჟდაკაზ	მევენახე	ципицIбан
მაწანწალა	ავარა	მევენახეობა	ципицIбанვალ
მახათი	риб	მეზობელი	къунши
მახინჯი	набут	მეზობლები	къуни-къунши
	эйбежер	მეზობლობა	къуншивალ
მაჯა	кап	მეზობლურად	къуншивилелდი
	капаш	მეთაური	ахун
მაჰმადიანი	მუსურმან		башчи
მაჰმადიანობა	მუსურმანვალ	მეთაურობა	башчивალ
მაჰმადიანურად	მუსურმანვილელი	მეთევზე	гъетребан
მაჰმადიანური	მუსურმანვილი	მეთევზეობა	гъетребанვალ
მგელი	жанагур	მეთვალყურე	гуъзчи
მდგომარეობა	гъал	მეთოდი	къайда
მდგომარეობა	тангъах		саягъ
საზოგადოებაში		მეთოქეობა	бягъс
მდგრადად	дурумлудаказ	მელია	сикI
მდგრადი	дурумлу	მელოდია	ავაზ
მდგრადობა	дурумლუვალ		гъავა
მდიდარი	абад		макъам
	девлетлу		нагъма
მდიდრულად	девлетлудаказ	მემკვიდრე	варис
	абадდაказ	მემკვიდრეობა	ирс
	ავადანვილელი	მენავე	луътквебан
მდინარე	вацI	მენახირე	маларбан
მე	зун		нехирбан
მეზალე	багъбан	მეპუტკრეობა	къунუъчивალ
მეზალეობა	багъманчивალ	მერე	ахпа
მეზოსტნე	бустанчи		гуъгъуъна
	саларбан		гуъгъуънай
მეზოსტნეობა	бустанчивალ		гуъгъуъნлай
	саларбанვალ	მერცხალი	чубарук
მებრძოლი	шанил	მესაკუთრე	иеси
მეგობარი	дуст	მესაკუთრეობა	иесивალ
	къარდაш	მესაქონლე	малдар
	юлдаш	მესაქონლეობა	маларбанვალ

მეტად	малдарвал	მზადება	къедим
მეტანია	мад	მზაობა	гъазурвал
მეტეორიტი	сажда	მზარეული	гъазурвал
მეტი	алпан	მზარეული (ოჯახში)	აშпаз
მეტყვევ	артух	მზარეულის პროფესია	тIапIахъан
მეტყველება	мешебеги	მზე	აშпазвал
	рахун	მზიანი	рагъ
	ჩIალ	მზრუნველი ადამიანი	гуьлуьшан
მეტწილად	гзафни-гзаф	მზრუნველობა	къайгъудар
მეურნეობა	майишат		аявал
მეუფე	пачагъ	მთა	дерди
მეფე	пачагъ		дерди-гъალ
მეფობა	пачагъвал		къайгъударвал
მეფრინველეობა	ничхирбанвал		дагъ
მეფუტკრე	куьнуьчи		сув
	ჩIიჯერхъან	მთავარი	асул
მეფუტკრეობა	ჩIიჯერхъანвал	მთავარი არტერია	шагъдамар
მექალთანე	пабахъан	მთავრობა	гъукумат
მექალთანეობა	пабахъанвал	მთარგმნელი	дилмаж
მექრთამე	ришветчи	მთელი	ვირი
მექრთამეობა	ришветчивал		сагъ
მელვინე	чехирчи	მთელი დღე	югъди
მელვინეობა	чехирчивал	მთელი რიგი	нече-шумуд
მელორე	вакIარбан	მთვარე	варз
მელორეობა	вакIარбанвал	მთვრალი	кефли
მეჩეთი	мискIин		пиян
მეცნიერება	алимвал	მთვრალობა	кефливал
	илим	მთიანი	дагълух
მეცნიერი	алим	მთიელი	дагъვი
	илимлу	მთლიანად	сагъдаказ
მეცხვარე	кIелербан	მთქმელი	ихтилатчи
	хпехъан	მთქნარება	къакъунун
მეცხვარეობა	хпехъанвал	მთხრობელი	ихтилатчи
მეძავეობა	къагъбевал		махбан
მეძავი	къагъბე	მიბმა	акалун
მეძვირე	багъачи		гилигун
მეწაღე	пинечи	მიდენა	дугун
	чекмечи	მიერთება	гилигун
მეწაღეობა	пинечивал	მიზანი	гъараз
მეწილე	уртах		макъсад
მეწისქვილე	регъუьхбан		метлеб
მეწისქვილეობა	регъუьхбанвал		мурад
მეჭეჭი	матI		эрзиман
მზა	гъазур	მიზეზი	багъна

მითვისება	себеб	მიჯაჭვულობა	авсият
მითი	цIвех авун	მიჯრით	игренмишвал
მილოცვა	мах	მკაცრად	галаз-галаз
მიმაგრება	мубарак	მკერავი	кIевелай
მიმართვა	гилигун	მკერავის პროფესია	дерзи
მიმართულება	эвер	მკერდი	дерзичивал
	пад	მკერდი (ქალის)	хур
მიმზიდველი	тереф	მკვდარი	мам
მიმზიდველობა	абурлу	მკითხავი	кьейи
მიმინო	абурлувал	მკითხაობა	фалчи
	кард	მნათობი	фал
	чинеруг	მნიშვნელობა	чирагъ
მიმსგავსება	тешпигъ	მნიშვნელობის	масвал
	тешпигъвал	მონიჭება	къавламишун
	ухшамишун	მნიშვნელოვანი	
მიმღეობა	партисив		важиблу
მიმწვარი	кайи		маналу
მინდორი	ник		метлеблу
	тала	მნიშვნელოვნად	метлеблудаказ
მინიშნება	айгъам	მოამბე	хабардар
	ишара		чархачи
მისალმება	тебрик	მოახლოება	агатун
მისაღები	къулай		гатIუნუნ
მისვლა	агатун	მოაჯირი	мегъежар
	гатIუნუნ	მობეზრება	денг авун
მისწრაფება	мурад	მობუზვა	агажун
მიტანა	гъун	მოგზაური	сиягъатчи
მიუკერძოებელი	инсаф	მოგზაურობა	сефер
	инсафлу		сиягъат
მიუღერძოებლად	инсафлудаказ	მოდა	деб
მიღება	къабулун	მოდგმა	менсеб
მიღწევა	агалкъუნ		сихил
მიღწევები	агалкъუნარ		тайифа
მიყვანა	гъун		тухум
მიშვება	тун	მოედანი	майдан
მიცემა	вугун	მოვაჭრე	алверчи
	гун		алишверишчи
მიცვალებული	кьейиди		тажир
	мейит	მოვლენა	вакъиа
	регъметлу		гъадиса
მიწა	накъв	მოზელვა	ишинун
	руг	მოთმენა	эхун
მიწისძვრა	залзала	მოთმინება	къарай
მიხაკი	михек		сабурлувал

მოთქმით ტირილი	ав	მონაწილე	иштиракчи
მოთხოვნა	т҃алаб	მონაჭერი	к҃атI
მოთხოვნა	к҃ыса	მონობა	лукIвал
მოიმედე	умудлу	მონურად	лукIвилелди
მოიჯარე	киричи	მოპარვა	чуьнуьхун
მოკავშირე	галкIчи	მოპოვება	г҃асил авун
მოკამათე	г҃уьжеткар	მორალი	марифат
მოკვდომა	вафат		эдеб
	к҃ын	მორალური	марифатлу
მოკვლა	к҃ын	მორევა	акадарун
	к҃ыникь		ктадун
მოკლე	куьруь	მორი	г҃вар
მოკლედ	куьрелди		шалман
	куьруьдаказ	მორტობა	субайвал
მოლა	ахун	მორჩენა (დაავადების, ჭრილობის)	х҃хьхун
	малла	მორჩილად	итIаатлувилелди
	фекьы		муьтIуьг҃даказ
მოლაქლაქე	лаг҃лаг҃чи		табийдаказ
მოლოცვა	тебрик		итIаат
მომავალი	гележег	მორჩილება	итIаатлувал
მომენტალურად	г҃сятда		муьтIуьг҃вал
	денбеден		табийвал
მომენტი	легьзе		итIаатлу
მომზადება	к҃ыл кIвач г҃язурун	მორჩილი	муьтIуьг҃
	кIвач-к҃ыл г҃язурун		табий
მომთაბარე	куьчери		г҃аялувилелди
მომთმენი	сабурлу	მორცხვად	рег҃უьდაказ
მომკვდარი	к҃ейи		рег҃უьз-рег҃უьз
მომღერალი	ашукь		г҃аялу
მომჩივანი	арзачи	მორცხვი	рег҃უь
	шикаятчи		рег҃უьвал
მომწარო	тIуьруьк҃уьм	მორცხვობა	диндар
მომწვანო	к҃ацувал алай	მორწმუნე	дугун
მომწიფება	битмиш хьун	მორწყვა	бегьер
მომხიბვლელად	ажайибдаказ	მოსავალი	г҃ალა
მომხიბვლელობა	ажайибвал		авадан
მომხრე	терефдар	მოსავლიანი	бегьерлу
მონა	бенде		бегьерлувал
	к҃ул	მოსავლიანობა	ару
	лукI	მოსავლის აღება	
მონაგები	к҃уш	(ბოსტანში, ბახჩაში)	
მონადირე	г҃уьрчехьан	მოსაზრება	гиман
	сайяд	მოსაზღვრეობა	серг҃ятламишхьун
მონაკვეთი	к҃атI	მოსამსახურე	к҃ულлуг҃бан

მოსაუბრე	к̄ულлуг̄э̄г̄ლი	მოყოლა	рахун
მოსაწვევი	ихтилатчи	მოშვება	აგალდარუნ
მოსაწონი	теклиф	მოშვებულად	გუ̄ყრგუ̄ყდაკაზ
მოსაწყენი	бегенмиш	მოშვებული	გუ̄ყრგუ̄ყ
მოსახვევი	суг̄ულ	მოშვებულობა	გუ̄ყრგუ̄ყვალ
მოსახლე	к̄ექკუ̄ყნ	მოჩვენებითად	к̄ყარачивилелди
მოსახლეობა	аг̄ყალი	მოციქული	пайг̄ყამбар
მოსეირნე	мемлекат	მოდრაობა	г̄ყერекат
მოსისხლე მტერი	сейрчи	მოწამვლა	ყამან
მოსპობა	мидя	მოწამლული	аг̄ყ
	телеф авун	მოწინავე	к̄IвенкIвечи
	терг авун	მოწმე	шаг̄ყიდ
მოსწავლე	сухта	მოწმობა	шаг̄ყადатнама
მოსწავლეობა	сухтავალ	მოწოდება	майил
მოტივი	аваз	მოწონება	г̄ყყз атун
	г̄ყავა	მოწყალე	мерг̄ყემетлу
	мак̄ყამ		рег̄ყიმлу
	наг̄ყმა	მოწყალება	мерг̄ყემет
	себеб		мерг̄ყემетлуვალ
მოტკბო	шӯყრუ̄ყკუ̄ყმ		рег̄ყიმ
მოტყუება	дӯყდუ̄ყ		рег̄ყიმლუვალ
მოულოდნელად	бейхабардаказ		х̄ყსанвал
	тIампIна	მოწყალებ	рег̄ყიმლувилелди
მოულოდნელობა	бейхабарвал	მოწყენილად	пелешдаказ
მოუმზადებელი	г̄ყაზურсуз	მოწყენილი	пашман
მოუმზადებლობა	г̄ყაზურсузვალ		пелеш
მოუფიქრებელი	пуг̄ყ	მოწყენილობა	пашманвал
მოუხერხებელი	уюнсуз		пелешვალ
მოუხერხებლად	уюнсузвилелди	მოჭიდავე	паг̄ყლიван
მოუხერხებლობა	уюнсузვალ	მოხალისე	гӯყგუ̄ყლбан
მოფერება	кинар	მოხალისეობა	гӯყგუ̄ყლვალ
	рикI-дуркIუნ авун	მოხარშვა	ругун
	чан-рикI	მოხდენა (ტანსაცმლის)	кутугун
მოფიქრალი	фаг̄ყუმлу	მოხერხებული	рег̄ყყт
მოფიქრლობა	фаг̄ყუმლუვალ	მოხვნა	г̄ყალун
მოქალაქე	ватандаш	მოხრილი	кангур
	эг̄ყლი		патах̄ყ
მოქეიფე	луту	მოხუცი	аг̄ყил
მოღალატე	хаин		к̄უ̄ყყუ̄ყ
	хиянаткар	მოხუცი (კაცი)	к̄უ̄ყყეკ
მოღალატეობა	хаинвал		к̄უ̄ყჯა
მოღალატურად	муртадвилелди	მოხუცი (ქალი)	к̄ყარი
მოღუნული	патах̄ყ		к̄ყარი-дидე
მოყვარული	г̄ყევескар	მჟავა	асид

მჟავე	цуру		ჩIexი
მჟღერი	вандай	მსხვილრქოსანი	კъарамал
მრავალნი	гзафбур	საქონელი	
მრგვალი	элкъвей	მსხვერვალი	хцIу
მრისხანე	гъзаблუ	მტერი	душман
	გъайбатლუ	მტვერი	руг
	гъურслу	მტკიცება	тестикъ авун
მრისხანება	гъзаб	მტკიცებულება	делил
	гъურс		субут
	гъურс ხუნ		успат
მრუდად	патахъдаказ	მტრედი	лиф
მრუდე	какур	მტრევადი	кеврек
	патахъ		хцIу
მრჩეველი	меслятчи	მტრობა	адават
მრჩობლი	къуша		душманвал
მსახური	бенде		мидявал
	къул	მტრულად	душманвилелди
	къуллугъбан		мидявилелди
მსახური (ქალი)	къаравуш	მტყუანი	гъахъсуз
მსგავსად	хъиз	მუდამ	гъамиша
მსგავსება	ухшамишвал		даим
	ухшар	მუდარა	дад
	ухшарвал		минет
მსგავსი	ихътин		ялвар
მსოფლიო	алам	მუდმივად	гъамишалугъ
	дуюнъя		датIანა
მსუბუქად	асантდაказ	მუდმივი	гъамишан
	къезилდაказ		мидаим
	регъятდაказ		уъмуърлух
მსუბუქი	асант		эбеди
	къезил	მუდმივი	ერი-ბინე
	регъят	საცხოვრებელი	
მსუნაგი	анж	მუდმივობა	эбедивал
მსუქანი	куък	მურაბა	мураба
	турпуц		гъелягъ
	туъкме	მუქთად	муъфте
	яцIу	მუქი	къара
მსუქანი (კაცი)	бугъуц	მუქი ლურჯი	мичIи-вили
	яцIუდი	მუქი მწვანე	мичIи-къацу
მსუქნად	куъкдиз	მუქი ყავისფერი	мичIи-шуйтруъ
მსხალი	чуъхвер	მუქი ყვითელი	раши
მსხვერპლი	къурбанд		сару
მსხვილი	еке	მუქი ცისფერი	мичIи-аби
	нар лавар	მუქი წითელი	мичIи-яру

მუშა	фяле	მყუდროდ	кѳулайдаказ
მუშაობა	ишлемишун	მყუდროება	кѳулайвал
მუშმულა	кицик	მშენებლობა	эцигунар
მუშტი	гѳуд	მშვიდად	асайишвилелди
მუცელი	руфун		ислягѳдаказ
მუჭა	гѳაბ		меслятдаказ
	мекв		меслятдалди
მუხა	мегѳв	მშვიდი	архайин
მუხთალი	киѳIвал		ислягѳ
	угѳраш	მშვიდობა	баргѳუნ
მუხთლად	угѳрашвилелди		ислягѳвал
მუხლი	кIалам	მშვილდი	чIемерук
	мет	მშიერი	гишин
მუხლუხო	ѳIарнах	მშიშარა	гѳейратсуз
მუხნარი	мегѳуьнлух		жуйрѳтсуз
მფლობელი	сагѳიბ		кичIе
მღებავი	куьпчи	მშიშრად	гѳейратсуздаказ
	ширчи	მშობლები	буба-диде
მღელვარება	тешвиш		дидე-буба
	тIурфан	მშობლიური	багѳრი
მღელვარება (სულიერი)	гѳალაბ		хайи
მღვდელი	кешиш	მშრალად	кѳуруდაказ
მღვიძარე	уях	მშრალი	кѳურაი
მღვიძარება	уяхвал		кѳურუ
მღვიძარედ	уяхвилелди		уьгѳუь
მღვრიე	кѳალუ	მშრომელი	лежбер
	рагѳულ	მცენარე	набатат
მყარად	кѳადимდაказ	მცენარეულობა	набатат
	кIевиდაказ	მცირე	гѳвечIи
	мягѳкемდაказ		куьлуь
მყარი	кѳადим	მცირე ზომა	гѳвечIивал
	кIеви	მცხოვრები	эгѳლი
	мягѳкем	მძიმე	дар
	пайгар		залан
მყიდველი	муьштери		каш [ккаш]
მყინვარი	бузхана		комма
მყიფე	кеврек		четин
მყნობა	жалагѳუნ		чIულავ
მყოფადი	гележег	მძიმე სენი	мерез
მყოფობა	гала	მძიმედ	жафадалди
	гვა		заланდაказ
მყოფობა (ვერტიკალურ	ква		четинდაказ
ზედაპირზე ან მის ქვეშ)		მწარე	зегьерлу
მყუდრო	кѳулай		кудай

მწერი	туькьуьл	აშკარა
მწვადი	гъашарат	гуьлуьшан
მწვადის შეწვა	кабаб	ишигълаван
მწვანე	кабабун	малум
	къацу	михьи
	хивецI	нурлу
მწვანე კაკალი	хъархъ	экуь
მწვერვალი	кукIуш	азгар
	кIუკI	
მწუხარე	гъамлу	ნათელი (ამინდზე იოქმის)
	курпашман	ნათესავეები
მწუხარება	гъам	ნათესავეები (დედის მხრიდან)
	гъурса	ნათესავი
	гъижран	ნათესავი (მამის მხრიდან)
	дерди-гъал	ნათესავი (მეუღლის)
	дердисер	ნათესაობა
	дерт	ნათესაობა (მამის მხრიდან)
	мидад	ნათესაურად
	тазия	ნათესი
მჭერმეტყველი	დიлавар	ნათლად
მხარდამხარ	къуьн-къуьне	ნაკადული
მხარე	пад	ნაკაწრი
	тереф	ნაკელი
	уьлкве	ნაკლებობა
	къуьн	ნაკლი
მხატვარი	чIугухъан	ნაკლულად
მხერხავი	мишерчи	ნაკლული
მხიარულად	шаддаказ	ნაკლულობა
მხიარულება	шадвал	ნალი
	экуьвал	ნამაზი
მხიარული	шад	ნამგალი
	экуь	ნამდვილად
მხნე	викIегъ	ნამდვილი
	гумрагъ	
მხნედ	викIегъдаказ	
	гумрагъдаказ	
ნაბიჯი	кам [ккам]	
	къадам	
ნაგავი	руг	
ნაგებობა	дарамат	
ნადირობა	гъуьрч	
ნავთი	нафт	
ნავი	луьткве	
ნათელი	ачух	
		მუკვა-კъილი
		халуяр
		მუკვადი
		хва-стха
		арха
		мирес
		къавум-къардаш
		миресвал
		мукъавал
		варис-мирес
		мирес-варис
		миресвилелди
		мукъавилелди
		магъсулар
		акваз-акваз
		къарасу
		нишрав
		цIарх
		цIап
		кем
		айиб
		нукъсан
		рехне
		синих
		эксикдаказ
		эксик
		эксиквал
		леэн
		капI
		мукал
		гъაკъикъატდა
		гъაკъიკъი

	ихлас	ნაცარი	пипинар
	халис		руьхь
ნამდვილობა	халисвал		тIарунар
ნამეტანი	гирт	ნაცვალი	сердер
ნამი	чиг	ნაცვალსახელი	пранонив
ნამუსი	намус	ნაცვლად	паталай
	ягь		эвез
ნამუმევარი	эсер		эвездай
ნამღერი	аваз	ნაციონალიზმი	миллетчивал
	баяд	ნაციონალისტი	миллетчи
	макъам	ნაცნობი	таниш
	нагъма		чирхчир
ნამყენი	къелем	ნაცნობობა	танишвал
ნამცეცი	гъвел		чирхчирвал
ნანგრევი	харапIа	ნაცნობობით	танишвилелди
ნაოჭი	бириш	ნაძირალა	къурумсах
	шутькъвер	ნაწილი	къатI
ნაპერწკალი	цкIлам	ნაწლავი	рад
	цIелхем	ნაწნავი	киф
	цIилхем	ნაჭერი	кIус
ნაპირი	къерех		тике
ნარინჯისფერი	наринж		чIук
	туракъ	ნაჭერ-ნაჭერ	кIус-кIус
ნარჩენები	амукъаяр	ნაჭრებად დაჭრა	тике-тике авун
ნასწავლი	кIелай	ნაჭუჭი	хъире
ნატეხებად დატეხვა	тике-тике авун	ნახატი	суьрет
ნატეხი	кIус	ნახევარი	зур
	тике		къатI
	чIук	ნახვა	აკун
ნატურალურად	тIебиивилелди		гуьруьшмиш хьун
ნატურალური	тIебии	ნახვამდის!	сагърай
ნატურალურობა	тIебиивал	ნახვრეტი	туькIвен
ნაქები	тарифлу		тIекв
ნაქსოვი	храй	ნახირი	нехир
ნაღდი	нагъд	ნახშირი	цIивин
ნაღები	къаймах	ნაჯახი	нажах
ნაყოფი	къерех		якIв
	мейва	ნგრევა	барбатI хьун
ნაყოფიერება	аваданвал		уьцIуьн
	бегъерлувал	ნდობა	агъун
	мублагъвал		ихтибар
ნაყოფიერი	авадан		ихтибарвал
	бегъерлу		иштагъ
	мублагъ		кIან хьун

ნება	აზადვალ კჳასტ მურად		მეგერ ყრბ ჟალ
ნებადართული	გჳალალ		გჳაგჳ
ნებადართულობა	გჳალალვალ	ობი	მურს
ნებართვა	იზინ		პას
ნებისმიერი	გჳარ იცი-კჳურუ	ობლობა	ხჳახჳ ეთიმვალ
ნეკერჩხალი	გჳვერში ტარ	ობობა	ხუჳშრეკან
ნეკნი	პაგვ	ობოლი	ეთიმ
ნელა	ასტა-ასტა ასტავილელი ყვაშდაკაზ	ოდესღაც	რეკჳერა ჲვალ-ჲხირ
	ასტა	ოტახი	კივალ
	ყვაშ	ოტახი	უჟაგჳ
ნელ-ნელა	ყვაშ-ყვაშ	ოტახით	კჳუდ
ნემსი	რბ	ოტახმოცი	კჳუდალ
ნერგი	ჟალგჳა კჳელემ	ოტახ-ოტახი ოტახშაბათი	კჳუდ-კჳუდ არბე
ნერწყვი	გჳერ ციუკიუნი	ოტახჟერ	კჳუდრა
	ციარან	ოლქი	მაგჳალ
ნესვი	კჳავუმ ხალი	ომი	დყვე
	ლამუ	ონავარი	ბედზატ
ნესტიანი	ხუშბახტდაკაზ	ონკანი	ციუცი
ნეტარად	კეფ	ორგულად	კჳარაჩივლელი
ნეტარება	კეფ-კეფიყ	ორგულობა	კჳარაჩივალ
	კეფლუვალ	ორთქლი	ბუგჳ
	ხუშბახტვალ	ორი	კჳვედ
ნეტარი	ხუშბახტ	ორივე	კჳვედნი
ნეფე	ჩამ [ჩჩამ]	ორმო	ფურ
ნიადაგი	ერი-ბინე ნაკჳ	ორმოცდაათი	ვა-ციუდ
	ჩილ [ჩჩილ]	ორმოცი	ყხციურ
ნიავი	შაგჳვარ	ორმოცჯერ	ყხციურრა
ნიორი	სერგ	ორ-ორი	კჳვე-კჳვედ
ნისკარტი	კიუფ	ორსული	ბუგჳაზ
ნიშანი	იშარა ლიშან	ორსულობა	ბუგჳაზვალ
	პერ [პპერ]	ორშაბათი	ისლენ
ნიჩაბი	მერჟ	ორჯერ	კჳვედრა
ნიძლავი	ტესელი	ოსტატი	სენყტკარ
ნუგეში	ბაჟიტ		უსტა
ნუთუ			უსტად უსტადვალ უსტარ ფყლე

ოსტატობა	уставал	პატრიოტიზმი	ватанпересвал
ოსტატურად	устIარვალ	პატრონი	აგა
ოფლი	устадвилелდი		იესი
ოქრო	устIარвилелდი		საგაიბ
ოქროსფერი	გეკე	პატრონობა	იესივალ
ოცი	алтун	პაწაწუნა	ბიცი
ოცნება	сур	პეიზაჟი	კუილუ
	къад	პეპელა	მენზერა
ოც-ოცი	хиял	პერანგი	ჩეპელუკ
ოცჯერ	эрзиман	პერიოდი	პერემ
ოხვრა	къад-къад		დევირ
ოჯახი	къадра		მუდატ
	აგ	პერიოდულად	ვახტ-ვახტუნდა
	килфет	პირველ რიგში	აველი-აველი
	кIвал-юг	პირველად	სიფტე
	паб-аял	პირველი	სიფტეგან
	хзан		აველიმჯი
ოჰ, კარგია!	ухвайш	პირველობა	აველიმჯივალ
ოჰო!	я	პირი	კიუფ
პარალელური	къушаба		სივ
პარასკევი	жуьмя	პირიქით	ტერსინა
პასუხი	жаваб	პირობა	შარტი
პასუხისმგებელი	жавабдар	პირობითად	შარტილუდაკაზ
	жавабдарвал	პირობითი	შარტილუ
პატარა	бици	პირობითობა	შარტილუვალ
	гъвечи	პიროვნება	კას
	куьлу	პირსახოცი	დასმალ
პატარა ჩიტი	нуькI	პირუტყვი	გაივან
პატიება	багъишламишун	პიტნა	პური
	гьалалвал	პოეტი	შაირ
პატივი	гьурмет	პოეტობა	შაირვალ
პატივისცემა	гьалал-гьурмет	პოვნა	ჯუგუნ
	гьурмет		ჯუგურუნ
პატივისცემით	гьурметლუდაკაზ	პოპულარული	მაშგურ
	масанвилелდი	პოპულარულობა	მაშგურვალ
პატივმოყვარეობა	дамах	პორტრეტი	სურეტ
პატივსაცემი	азиз	პრაქტიკა	თეჯრიბა
	гьурметლუ	პრიალი	ციპირაი
პატივცემული	гьурметლუ	პრობლემა	მესლა
	жанаби	პროფესია	კარ-კესპი
პატიმარი	дустаг		კესპი
პატიოსნად	гьалалвилелდი		სენატ
	ихласвилелდი		სენატკარვალ
პატრიოტი	ватанперес	პური	ბუფ

ჟამი	фу вахт деვრან ჩIავ	რთულად რთული რიგი	четиндаказ муракаб мизам нубат
ჟანგბადი ჟანგი	оксигენ муърхъ пас	რიგ-რიგობით	учир цIირგъ გალი-გალივალ
ჟურნალი ჟღალი რა თქმა უნდა	дафтар расу იკიბაშтан	რისთვის? რისკი	ნუბატდალდი са-сад тIа
რა? რამდენი?	гъелбетда вуч шумуд	რისკიანი რისხვა	бахтабахт тавакуллагъ тавакул
რამდენიმე	гъикъван нече-шумуд		пертвал хъел
რამდენიმეჯერ რამდენჯერ? რაოდენობა	са-къве шумудни-садра шумудра къадარ къადარ-гъисаб сан	რიტმი რკინა რკო როგორ?	везин ракъ мегъв хупI вуч гъикI
რატომ?	сан-гъисаб вучиз тIა	როგორი?	гъихътин хупI вуч
რაღაც	затI-матI флан		гъикъван хъиз
რბილი	мумаж хъუътуъл	როგორც როდემდე? როდის?	гъикъван მუს
რეალური რეალურობა რევანში	гъакъикъи гъакъикъивალ интикъам	რომ რომელი?	хъი гъი гъიმ
რევატიზმი რეკვა რელიგია რელიგიური რელიგიური ადამიანი რელიგიური კულტი რელიგიურობა რენეგატი რეცხვა რვა რვა-რვა რვაჯერ	къисас кпул ван дин диндар динэгъли იბადატ динდარვალ мурტად чуъхуън муъжуъд муъжуъд-муъжуъд муъжуъдра	რომელიღაც რტყმევა რუ რუხი რქა რჩევა რჩეული	флан გატუნ ხანდაкI ხვალ буз гуъг რაგъულ რეხი цIარუ карч меслят хкъягъუნ хкъяგъай

რცხილა	гийин тар	საიახლე	тазавал
რძალი	свас	საიდან?	гъинай
რძე	нек	საიდუმლო	сир
რწევა	эчІягъун		чинебан
რწმენა	дин	საიდუმლოდ	чинеба
	иман	საიქიო	ахират
	мезгъеб	საკავშირო	галкІдин
რწყილი	чІут	საკვირველად	ажайиб
საავადმყოფო	дарманхана		ажайибдаказ
	начагъхана		აჯებ
საათი	сят	საკვირველება	ажайибвал
საათის ისარი	акъраб	საკვირველი	ажайиб
საბაბი	багъна		აჯებ
საბოლოოდ	мутІлакъвилелди		тажуб
საბჭო	мешвера	საკითხი	месэла
საგაზეთო სტატია	макъала	საკმაოდ დიდი	бегъем
საგანი	затІ	საკმარისად	вижеваз
	шей	საკმარისი	бегъем
საგარეო	къецепатан	საკუთარი	хсуси
საგიჟეთი	дилихана	საკურთხეველი	мигъраб
სად?	гъина	სალამური	кфил
	гъиниз	სალესი ქვა	чарх
სადალაქო	дерлек	სალოცავი	ибадатхана
სადურგლო	дерлик	სამართლიანად	гъахъдаказ
სადღაც	сана		инсафвилелди
	саниз		инсафлудаказ
საერთო	виривай		регъимлувилелди
	уртах	სამართლიანი	гъахълу
საერთოდ	уртахдаказ		инсаф
სავარაუდოდ	тахминан		инсафлу
სავსე	ацІай	სამართლიანობა	инсафвал
	яцІу		инсафлувал
საზამთრო	хали	სამარცხვინოდ	русвагъдаказ
საზიზღარი	бетер	სამაჯური	цам
	нифретлу	სამელნე	девит
საზოგადოება	жемят	სამეფო	пачагълугъ
საზრდელი	ризкъи	სამეცნიერო	илимлу
	фу-яд	სამზარეულო (ოთახი)	цІун-кІвал
საზღვარი	гъаят	სამზარეულოს	къаб-къажах
	сергъят	ნივთები	
საზღვრის გავლება	сергъятламишун	სამი	пуд
სათაგური	къулар	სამკუთხედი	пудпипІенди
სათამაშო კარტი	чарар	სამკურნალო	чиладагъარ
სათვალე	чешмегар	ბალახები	

სამოთხე	женнет	სარკე	гуъзгуъ
სამოყვარულო	гъевескар	სარჩული	астIარ
სამოცი	пудкъад	სარწმუნოება	мезгъеб
სამოცჯერ	пудкъадра	სასამართლო	дуван
სამ-სამი	пуд-пуд	სასარგებლო	менфятлу
სამსახური	къуллугъ	სასარგებლოდ	метлеблудаказ
სამუშაო	кIвалах	სასაფლაო	сурар
სამღებრო	куъп	სასეირნო ადგილი	сейрангагъ
სამყარო	алам	სასიამოვნო	лезетлу
	дуънья		сафалу
სამშაბათი	саласа		хуш
სამშობლო	ватан	სასიამოვნო გემო	дадлувал
	макан	სასიამოვნო სურნელი	атир
სამწვადე	кабابلух	სასმელი	хъвадай
სამჭედლო	чад	სასტვენი	писпи
სამჯერ	пудра		сиристав
სანათი	чирагъ	სასტუმრო	мутъманхана
სანახაობა	тамаша		тавкIвал
სანახევრო	бегъемсуз	სასტუმრო ოთახი	тав
სანახევროდ	бегъемсуздаказ		тавхана
სანგარი	сенгер	სასულიერო	руъгъანი
სანდო	ихтибарлу	სასულიერო დასი	руъгъанияр
	мягъкем	სასურველი	кIანი
	умудлу		кIანი-такIან
	эмин	სასუქი	тамарзу
სანდოდ	мягъкемდაказ	სასქესო ორგანოები	миян
სანდოობა	мягъкемвал		айибар
	эминвал	სასწაული	гъаяяр
სანთელი	шем	სასწორი	мужидат
საპარსი	уългуъч	სასწრაფო	терез
საპირისპირო	зид	სასწრაფოდ	тади
საპიტფარეშო	гъажетхана	სასჯელი	тадидаказ
საპონი	запун	სატყუარა	жаза
სარგებელი	дад	საუბარი	давლა
	къазанжи		бгъгс
	къуш	საუზმე	ихтилат
	менфят	საუკეთესო	рахун
	файда	საფეთქელი	нагъარ
სარგებლიანად	менфятлувилелди	საფლავი	квайни-квай
სარგებლიანობა	менфятлувал		цIвел
სარგებლის მიღება	къазанмишун		гур
სარეველა	дили	საფლავის ქვა	сур
	эчIел	საფუძვლიანად	гуъмбет
სართული	гъава		бегъемდაказ

საქათმე	демек	საყურე	япагъан
საქანელა	перпилаг	საშაქრე	набатдан
საქები	тарифлу	საშინელი	пис
საქმე	кар	საშინლად	писдаказ
	кар-კესპი	საშიში	гъайбатлу
	кар-кIვალახ	საშუალება	чара
საქმიანობა	майишат	საჩივარი	арза
	кар-კესპი		арза-ферзе
	кар-кIვალახ	საჩუქარი	ядигар
	майишат	საცდური	цIуруцIум
	сентя	საცერი	саф
	сентякварвал	საცობი	кIумп
საქმოსანი	карчи	საცოდავი	муъскIуън
საქონელი (პირუტყვი)	мал		тIува
საქონელი (სავაჭრო)	мал		фагъир
	метрия	საცოდავი	муъскIуънвал
საქორწილო ბეჭედი	закIალ	მდგომარეობა	
საქორწილო საჩუქარი	бахшанд	საცხოვრებელი	макан
პატარძლისთვის		საძირკველი	бине
საქსოვი ჩხირი	къун	საძოვარი	уъруъш
სალამო	няни		чIур
სალამოს	няниз	საძროხე	цур
სალამოსკენ	нянихъ	საძულველი	нифретлу
საღებავი	ранг		такIან
	шир	საწამლავი	агъу
საღი	сагъ	საწინააღმდეგო	акси
	таза	საწოლი	мес
საყვარელი	азиз		мес-къуъж
	ала		чарпай
	играми	საწყისად	сифте
	истеклу	საწყისი	сифтегъан
	кIანი		эвелимжи
	кIანიდი	საჭირო	бакара
	масан		важиблу
საყვედურებით	тугъметдалди		герек
საყვედური	айиб		кIანი
	къехуън		лазим
	меземмет		лазимлу
	тегъне	საჭირო წივთები	агъуз-виниз
	тугъмет	საჭიროება	важиблუვალ
საყვირი	сиристав		гала
საყოველთაო	ვიривай		гереквал
საყოფაცხოვრებო	аваданлух		гъажет
წივთები			игътияж

	игътияжвал	სიამაყე	ლავგავალ
	лазимвал	სიამოვნება	кеფ
	лазимлувал		кеф-кефият
	муьгътеж		кефлувал
	муьгътежвал		кфет
საჭმელი	игътияжвал		кфетлувал
	недайди		лезет
	тIуьн-хъун		лезეტლუვალ
	фу-яд		сафа
სახალხო	эллик	სიამოვნებით	башуьсте
სახარება	инжил		кфетлудаказ
სახე	сумра		лезეტლუვილელი
	чин [ччин]	სიამოვნების მიღება	гъяз атун
	шикил	სიამოვნების	кфетлу
სახელი	тIвар	მომნიჭებელი	
სახელმწიფო	гьукумат	სიარული	къадам
	пачагьлугъ		къекъуьн
სახელწოდება	тIвар	სიახლე	бидят
სახეობა	жинс		цIийивალ
	жуьре	სიბერე	къуьзуьვალ
	тегьер	სიბილწე	сарсахвал
სახლი	кIვალ	სიბზნელე	зулумат
	ужагъ		мичIивალ
სახნავი	ник	სიბრმავე	буьркъуьვალ
სახრჩობელა	тарагъаж	სიბრძნე	камаллуვალ
სახურავი	къав	სიგამბდრე	უსალვალ
საჯიშე	дамазлух		юхсулვალ
სევდა	гъижран		яхუნვალ
	мидад	სიგანე	гъяркъუьვალ
	пашманვალ	სიგიჟე	დილივალ
	перишанვალ	სიგრილე	къайивალ
	чIулавვალ	სიგრძე	яргъ
სევდიანად	пашмандаказ		яргъивალ
	перишандаказ	სიდამპლე	ктIაяр
სევდიანი	пашман	სიდედრი	ირანდიდე
	перишан		къийине
სეირნობა	къекъуьн	სიდიდე	къადარ
სეტყვა	хар		чIехивალ
სეფა	ალачух	სივიწროვე	дарვალ
სექტა	მეზგებ		дарискъალვალ
სეხნია	тIварун	სიზარმაცე	кагьულვალ
სველი	къежей		темპელვალ
	ламу	სიზმარი	ახვარ
სია	сиягъ	სითამამე	ვიკIეგვალ

სითბო	кѣгьгалвал	სიმოკლე	кукруз
სითეთრე	чимивალ	სიმორცხვე	куъруъвал
სითხე	лацувал	სიმპატიური	гъялувал
სიიაფე	жими		кутугай
სიკამკამე	ужузвал	სიმეავე	хуш
	ишигълувალ	სიმრავლე	цуруვალ
სიკეთე	нур	სიმრთელე	гзафвал
სიკვდილი	хъсанвал	სიმრუდე	сагъвал
	ажал		какурвал
	вафат		патахъвал
სილამაზე	кѣиникъ	სიმსუბუქე	чам
	дамах		асантвал
	იერვალ		кѣзилвал
	უსპაგზივალ		регъятვალ
სილუეტი	хъен	სიმსუქნე	куъквал
სილურჯე	ვილივალ		яцѣლვალ
სიმაგრე	къеле	სიმუნჯე	ლალვალ
სიმამაცე	ვიკღეგვალ	სიმუხთლე	угърашვალ
	გადდი	სიმღერა	баяд
	დირიბაშვალ		мани
	кѣგьгалвал	სიმყარე	кѣвивალ
	уътквемვალ		мягъкемვალ
სიმამრი	иранбуба		пайгарვალ
სიმართლე	ავაივალ	სიმშვიდე	асайиш
	გახъ		меслятვალ
	გახъვალ	სიმშრალე	къур
	керамат		къурайვალ
	керчек	სიმძიმე	азият
	керчекვალ		гуж
	турус		заланვალ
სიმაღლე	буй	სიმწარე	четинვალ
	ვინივალ		зегърлуვალ
	къაკъანვალ		туъкъულვალ
სიმაძღრე	динჯვალ	სიმწიფე	дигмишვალ
	туხვალ	სიმზდალე	ажузვალ
სიმახინჯე	эйбежерვალ	სიმზნევე	ვიკღეგვალ
სიმდიდრე	აბადვალ		гумраგვალ
	деვлет	სინათლე	ишигълувალ
	деვлетლუვალ		нур
	жибин		экуъვალ
	მალ-დევлет	სინამდვილე	гъაკъიკъივალ
	მალ-ჯამალ	სინამდვილეში	айна
სიმთვრალე	пияნვალ		гъაკъიკъათდა
სიმინდი	გაჯიბუტა	სინანული	пашманვალ

	туба		мишекъатвал
სინანულით	пашмандаказ		юхсулвал
სინდისი	зат	სიღარიბეში	кесибвилелდი
სინესტე	лам	სიღრმე	დегъне
	ламувал		деринвал
სირბილი	звер	სიყალბე	къалпвал
	катун	სიყვარული	გვაва
	чукурунар		играмивал
სირთულე	муракабвал		истекლუვალ
	четинвал		кIანивალ
სირცხვილი	ар		масанвал
	ар-айиб	სიყვარულით	истекლудаказ
	бедлемвал		масанвилелდი
	гъая	სიყრუე	бишивალ
	леке	სიშავე	чIулаввал
	русваგვალ	სიშორე	яргъალვალ
	уъзუъкъарავალ	სიჩუმე	ласვალ
სირცხვილით	уъзუъкъარавилелდი	სიცარიელე	бушлух
სისველე	къежейвал		ичIивალ
	ламувал	სიცივე	къайивალ
სისულელე	сарсахვალ		мекъ
სისუსტე	ажузვალ		მექივალ
	зайифვალ	სიცივისგან	მექილა
	такъатсузვალ	სიცილი	хъвер
	чансузვალ		хъუърუън
სისუფთავე	сафვალ	სიციოფე	пехъивალ
სისწრაფე	зарб	სიციოცხლე	сагълугъ
	зарбვალ	სიცრუე	таб [тIаб]
	звер	სიციხე	зегъем
	йигинვალ		чимивალ
სისხლი	ივი	სიციხე (სხეულის)	იфин
სისხლძარღვი	паргъა	სიძე	езне
სიტიტვლე	чуплахვალ	სიძველე	куьгъневალ
სიტკბო	верцIивალ		сурვალ
	ширинვალ	სიძვირე	баგъავალ
სიტყვა	гаф		масанвал
	келима	სიძისა ან პატარძლის	къутан
	чIალ	ნათესავი	
სიტყვათკრებული	гафарган	სიძლიერე	гужლუვალ
სიტყვის ძირი	дувул		къуват
სიფრთხილე	игътият		къуватლუვალ
	игътиятვალ		къудრატ
	мукъаяტვალ		къудრატლუვალ
სიღარიბე	кесибვალ		таб

სიძნელე	зегьмет жафа	სოფლის მაცხოვრებელი	хуьруьнви
სიძულვილი	нифрет такІанвал	სპეციალისტი სპეციალობა	пешекар пеше
სიძუნწე	азгьунвал мискьивал мишекъатвал мутІлакьвал	სპეციალური სპილენძი სპილო	пешекарвал махсус цур фил
სიწითლე	ярувал	სროლა	вегьин
სიწმინდე	паквал		гадарун
სიწყნარე	асайиш динжвал ислягьвал кьулайвал ласвал меслятвал фаракъат фаракъатвал	სრული სიძნელე სრულყოფილება	мичІ камал камаллувал
სიჭრელე	кьулайвал ласвал меслятвал фаракъат фаракъатвал	სრულყოფილი სტაფილო სტვენა სტრიქონი სტუმარი	камаллу газар уьфт цІар мугьман
სიხარბე	яру-цІарувал азгьунвал мишекъатвал	სტუმრად მისვლა სტუმრად სიარული სტუმრის მიღება	кьунагьламиш хьун мугьманвилер авун илифарун
სიხარული	хвешивал	სტუმრობა	илифун
სიხარულით	хвешадаказ	სუვენირი	ядигар
სიხარულისგან	хвешила	სულ	даим
სიჯანსაღე	гумрагьвал	სულაც	ади
სიჯიუტე	терсвал		гьич
სკა	куьнуь		стІун
სკანდალი	кьალ саваш чуьруьк шулугь	სულელად სულელი	сарсахвилелди акьулсуз сарсах акьулсуздаказ
სმა	хьун	სულელურად სული	жин
სნეულად	нефинжвилелди		зегьле
სნეულება	азар начагьвал нефинжвал тІал		нефес руьгь чан [ччан]
სნეული	начагь нефинж кьარნიკьуз	სულის მდგომარეობა სუნამო სუნთქვა	кеф-гьალ атир каш [ккаш]
სოკო	кьარნიკьуз		нефес
სორო	тІекв		ял
სოფელი	уба	სუნი	ни
	хуьр		ял
სოფლის თავი	кент-худа		пІа

სურათი	шурпа сутьрет шикил	სხვაგან სხვადასხვა	муькуь масана жуьреба-жуьре
სურდო	тумав	სხვანაირად	масакIа
სურვილი	гуьгьуьнлай иштагь кIан хьун метлеб мурад эрзиман	სხვენი სხივი	чардах ишигь нур алачух чирк
სურსათი	недайди	ტალავარი	лепе
სურსათის მარაგი	сутьрсет	ტალახი	аскIан
სუსტად	зайифдаказ кьудратсузвилелди	ტალღა ტანდაბალი ტანი	беден жендек тан
სუსტი	ажуз бейгьал зайиф кьудратсуз такьатсуз чансуз	ტანსაცმელი	гинибашар либас партал азаб азият дердисер
სუფთა	михьи пак саф	ტანჯვა	язглав везин кутугайвал
სუფთად	михьидаказ	ტაფა	язглав
სუფრა	суфра	ტაქტი	ვезინ
სქესი	жинс	ტაშტი	кутугайвал
სწავლა	тIвар кIел кIелун	ტახი	лиген вак кьабан
სწორად	дуьм-дуьз	ტბა	вир
სწორი	дуьз	ტბილა	чимида
სწორი ადგილი	дуьзен	ტელეგრამა	тел
სწრაფად	тIул აკვaz-таквaz აკუნა-такუნა зарбдаказ йигиндаказ тадиз-гадиз	ტენიანობა ტვინი ტვირთი ტილიანი ტილო ტირილი	кьежейвал мефт пар [ппар] нетIеч пек [ппек] ишел ишехьун кая-кьея шехьун
სწრაფი	тIампIна	ტიტველი	чуплах
სხეული	йигин	ტკბილად	шириндаказ
სხვა	жасад бязи гьейри маса	ტკბილეული ტკბილეულობა ტკბილი	кIуьгьуьвал ширинар верцIи ширин

ტკივილი	tIal	უბანი (ქალაქის)	მაგზალ
ტკივილის გრძნობა	tIarval	უბედურად	მაგზალ
ტკივილის მიყენება	tIarxьun	უბედურება	ბახტსუზვილელი
ტკიპა	tIarun		ბედბახტვალ
ტკიპა (წვრილი)	kkIlam		დერდისერ
ტოლმა	хенцI		დერტ
ტომარა	шукIва		მუსიბატ
	дулма		небгет
	чувал		сед
	шешел		шийир
ტომი	къбила	უბედური	ბახტიკъара
	сихил		ბახტსუზ
	тайифа		ბედბახტ
ტოტი	хел		კესიბ
	чихел		ფაგზირ
ტრაგედია	მუსიბატ	უბედური შემთხვევა	კъза
ტრანსპორტი	улакь	უბიწო	пак
ტრიალი	элкъуьн		уъзягъ
	элкъуьрун	უბიწოდ	уъзягъდაказ
ტურა	чакъал	უბიწოება	паквал
ტური	пIуз		рушвал
ტყავი (კამეჩის, ხარის)	ли		уъзягъვალ
ტყე	рук	უბრალო	къени
	там	უბრალოდ	чIана
ტყვეობა	есир	უგემოვნობა	кубутвал
	есирвал	უგემურად	tIямсуздаказ
ტყვია	гуьлле	უგემური	дадсуз
ტყიულად	бада		tIямсуз
ტყორცნა	гадарун	უგემურობა	дадсузვალ
ტყუილად	бадгъава	უგულო	къелბიკъара
	гъахъни-нагъахъ		регъიმსუზ
	нагъაკъა	უგულობა	регъიმსუზვალ
ტყუილი	дуьдуьг	უგულოდ	регъიმსუздаказ
	мах	უდაბნო	чуьл
	таб [тIаб]	უდანაშაულო	гунагъსუზ
ტყუპი	къветхверар		тахსირსუზ
უაზრო	аннамаз		уъзягъ
	къуру	უდანაშაულობა	уъзяგъვალ
	манасუზ	უდანაშაულოდ	уъзяგъდაказ
უაზრობა	аннамазვალ	უდარდელად	асайишვილელი
უაზროდ	аннамазვილელი		ბახტავარდაказ
უანგარო	гъаваян	უდარდელი	архайин
უარყოფა	инкар		ბახტავარ
	инкарвал	უდებურება	бала

	бахтсузвал	უკმაყოფილო	нарази
	къаза		разисуз
უდროოდ	вядесуз	უკმაყოფილოდ	наразидаказ
უეცრად	денбеден	უკულტურო	მичი
	тIампIна	უკულტურობა	მичიIивал
უეჭველად	шаксуз	უკულმა	аксина
უვარგისად	вижесуздаказ		терсина
უვარგისი	вижесуз	ულამაზო	абурсуз
უვარგისობა	вижесузвал		стIур
უვიცი	авам	ულამაზოდ	абурсуздаказ
უვიცობა	авамвал	ულვაშები	спел
უზნეო	камалсуз	ულვაში	спел
უზნეოდ	камалсузвилелди	უმად	чигдаказ
	эдебсуз	უმარილო	шит
	эдебсуздаказ	უმთვარო ღამეები	მичIер
უზრდელად	буьндуюгуьрвилелди	უმი	чиг
	тербиясуздаказ	უმი (საჭმელი)	цикIи
უზრდელი	буьндуюгуьр	უმიზეზო	себесуз
	тербиясуз	უმიზნოდ	метлебсуздаказ
უზრდელობა	буьндуюгуьრвал	უმნიშვნელო	жизви
	тербиясузвал		метлебсуз
უზრუნველყოფილად	генгвилелди	უმუმეგარი	бейкар
უზრუნველყოფილი	таъмин	უმუმეგრობა	бейкарвал
უთანხმოება	меслятсузвал	უნაბლუობა	лалакIвал
	чуьруьк	უნამუსო	намуссуз
უთვალავი	къадарсуз		ягъсуз
უთო	уьтуь	უნარჩევესი	квайни-квай
უიმედო	умудсуз	უნაყოფო	эремек
უიმედობა	умудсузвал	უნებართვო	изинсуз
უიმედოდ	умудсуздаказ	უნებართვოდ	изинсуз
უიღბლო	сиягъ	უნიკალური	надир
უკან	гуьгъуьна	უნიჭო	зигъинсуз
	гуьгъуьнай	უნიჭობა	зигъинсузвал
	къулухъ	უნიჭოდ	зигъинсузвилелди
უკანონო	къанунсуз	უპასიხისმგებლობა	жавабдарсузвал
უკანონო შვილი	биж	უპასუხიმგებლოდ	жавабдарсуз
უკანონობა	къанунсузвал		жавабдарсуздаказ
უკანონოდ	къанунсузвилелди	უპასუხისმგებლო	жавабдарсуз
	кханунсуздаказ	უპასუხო	жавабсуз
უკაცრიელი	баябан	უპასუხოდ	жавабсуз
უკვდავი	ажалсуз	უპირველეს ყოვლისა	сифтени-сифте
უკვი	гиламаз		эвелни-эвел
უკმაყოფილება	кIамаз хьун	ურთიერთობა	авсият
	наразивал		агатун

	алагъ-салагъ	უფერობა	рангсузვალ
	алакъა	უფლება	ихтияр
ურიგო	нубатсуз	უფლებამოსილი	ихтиярлу
ურო	кIаш	უფორმო	кIалубсуз
ურჩობა (მორწმუნის)	асивალ		уюнсуз
ურცხვი	гъаясуз	უფორმოზა	уюнсузვალ
ურცხვობა	гъаясузვალ	უფორმოდ	уюнсузвилелди
ურწმუნო	динсуз	უფრო დიდი	екез
	имансуз	უფროსი	чIехиди
	мавгъуматсуз	უფსკრული	чарх
ურწმუნოება	динсузვალ	უქონელი	такъатсуз
	мавгъуматсузვალ	ულელი	вик
უსაზღვრო	къадарсуз	ულირსად	лайихсуздаказ
	сергъятсуз	ულირება	лайихсузვალ
უსარგებლო	гъаваян	ულირსი	абурсუз
	менфятсуз		бейнамуз
	метлебсуз		лайихсуз
	файдасუз		намуссуз
	ферсуз	უყურადღებო	саймаз
უსარგებლობა	менфятсузვალ	უყურადღებობა	саймазვალ
	файдасუზვალ	უყურადღებოდ	саймазвилелди
	ферсузვალ	უშედეგო	нетижасуз
უსარგებლოდ	гъавайდა	უშედეგობა	нетижасузვალ
	менфятсуздаказ	უშედეგოდ	бадгъава
	файдасუздаказ		нетижасуздаказ
უსაქმური	бейкар	უშეცდომო	гъалатIсуз
	куъчебан	უშვილო	веледсуз
უსაქმურობა	бейкарვალ		сивинсуз
უსიამოვნება	шийир	უშვილობა	сивинсузვალ
უსიამოვნო	лезეტсуз	უშინაარსოდ	метлебсуздаказ
უსიამოვნოდ	лезეტсуздаказ	უშიში	уътквем
უსიხარულო	чIулав	უშიშრად	уътквемდაказ
უსიხარულობა	чIулавვალ	უშიშრობა	уътквемვალ
უსულო	чансуз	უშნო	абурсуз
უტაქტო	кутугайсуз	უშნოდ	абурсуздаказ
უტაქტობა	кутугайсузვალ	უშნობა	абурсუзვალ
უტაქტოდ	кутугайсузвилелди	უშუალო	сих
უუნარობა	куъмексузვალ	უშუალოდ	сихдаказ
უფასო	гъаваян	უშუალოება	сихვალ
	гъაკъისუз	უცებ	къапа-къап
უფასოდ	бадгъава	უცნაურად	къарибდაказ
	гъавайდა	უცნაური	къариб
	муъфте		къариблу
უფერო	рангсуз		тажуб

უცნაურობა	къарибвал	უწყვეტად	датIანა
უცნობი	малумсуз	უჭკუო	აკьულсуз
უცოდველად	уъзягъдаказ		ბათი
უცოდველი	гунагъсуз	უჭკუობა	აკьულсузვალ
	уъзягъ	უჭკუოდ	აკьულсуздаказ
უცოდველობა	уъзягъვალ	უხამსად	абурсуздаказ
უცოდინარობა	тийижирвал	უხამსი	абурсუზ
უცხო	гъейри	უხამსობა	абурсუზვალ
	патанди	უხელო	члахъ
	чара [ччара]	უხერხულად	къулайсуздаказ
უცხოეთი	гъурбат	უხერხული	къулайсуз
	къариблух	უხერხულობა	къулайсузვალ
	къецепатанар	უხეშად	векъидаказ
უცხოობა	чаравალ		кубутдаказ
უცხოური	къецепатан		писдаказ
უძალო	гужсуз	უხეში	векъи
	зайиф		зиндикъ
	къуватсуз		кубут
	къудратсуз		пис
	такъатсуз	უხეში ხალიჩა	бацIу
უძალობა	зайифვალ	უხეშობა	векъивალ
	къуватсузვალ		кубутვალ
	къудратсузვალ	უჯიშო	менсебсуз
	такъатсузვალ	უჰ!	ухъ
უძალოდ	жансузвилелდი	უჰაერობა	зегъем
	зайифდაказ	ფაეტონი	файтун
	къуватсузвилелდი	ფაიფური	фейшан
	къудратсузвилелდი		чини
	такъатсуздаказ	ფაკირი	фагъир
უძველესი	къადим	ფანტელები	пилте
უძღური	бейгъალ	ფანქარი	къелемдаш
უწესო	кутугайсуз	ფანჯარა	дакIар
უწესობა	кутугайсузვალ		пенжер
უწესოდ	кутугайсузвилелდი	ფარაონი	фиръаван
უწესრიგო	къайдасუზ	ფარდა	перде
უწესრიგობა	шудургъа	ფარეხი (საქონლის)	парах
უწესრიგოდ	къайдасუздаказ	ფართო	ачух
უწინ	виликдай		гегъенш
	вилиკდი		генг
უწინდელი	виликан		гъуърგъუь
უწყალო	мергъემეტсуз		гъяркъუь
	регъიმсуз	ფარი	къალхан
უწყალობა	регъიმсузვალ	ფარისევლობა	къარачивალ
უწყალოდ	регъიმсуздаказ	ფარისევლურად	къარачивилелდი

ფართოდ	гегъеншдаказ	ფორმა	შიკილ
ფარშევანგი	tIavuc	ფორჩხი	цуъруьгъуъл
ფასი	мас	ფრაზა	келима
ფაფა	пIа	ფრთა	лув
ფაშათი	ябу	ფრთხილად	игътиятлудаказ
ფენა	къат		мукъаятдаказ
ფენა-ფენა	къат-къат	ფრთხილი	игътиятлу
ფერება	чан-рикI		мукъаят
ფერი	ранг		бракет
ფერია	пери		кек
ფერმქთალი	хъипи	ფსკერი	кIан
ფესვი	дувул	ფული	пул
	пун	ფურთხი	тфу
	чIарахв	ფურირემი	марал
ფეშვი	кап	ფუტკარი	чIиж
	капаш	ფუძე	бине
ფეხი	кIвач	ფუჭი საუზარი	ავаз
	кIур	ფქვილი	гъуър
ფეხი (ავეჯის)	кек	ქადაგება	вяз
ფეხით	кIвачи-кIвачи	ქათამი	верч
ფეხის თითი	кул	ქალაქი	шегъер
ფიალა	пияла	ქალბატონი	бике
ფილთვების ანთება	сталжем		халум
ფილტვები	жигер	ქალი	дишегъли
ფილტვი	жигер		паб
	тухул	ქალიშვილი	руш
ფინიკი	хурма	ქალიშვილობა	рушвал
ფისო	пси	ქალობა	пабвал
ფიქალი	чепрекъан	ქამარი	камари
ფიქტიური	къалп		чIул
ფიჩხი	кул	ქარი	гар
	цацар-куьлер		кулак
	цIам	ქარიშხალი	тIурфан
	цIерцI	ქაფი	каф
ფიცარი	къул	ქალღმად	кагъаз
	тахта		чар
ფიცი	къин	ქება	тариф
ფიწალი	къуьк	ქერა	расу
ფიჭვი	шамагъаж	ქერი	гергер
ფლაფი	аш		мух
ფოთოლი	пеш	ქერტლი	гецI
ფოკუსი	суьгъуър		кан
	уюн		хъуър
ფოლადი	гъулдан	ქვა	къван

ქვებით ჩაქოლვა	дашкъалагъ авун	ქორწილი	мехъер
ქვედა	агъа		некагъ
ქვემეხი	туп	ქრთამი	ришвет
ქვემოდან	агъадалди	ქრისტიანი	хашпара
ქვემოთ	агъада	ქრობა	туъхуън
	агъадалди		элуъхъарун
ქვემოთ მყოფი	агъа		элуъхъუნ
ქვემოთ ყოფნა	агъада		хкадарун
ქვეყანა	уълкве	ქურდი	угъри
ქვეშ	кІаник		чуънуъхгумбат
ქვეშ მოყოლა	акатун	ქურდობა	угъривал
ქვეშევრდომი	агъузди	ქურდულად	угъривилелди
	рсят	ქურქი	кІурт
	табий	ქუსლი	дабан
ქვეშევრდომობა	рсятвал	ქუჩა	куъче
	табийвал		мягъле
ქვეშ-ქვეშა	угъраш		убагъ
ქვიშა	къум	ღალატი	маса гун
ქვიშიანი	къумсал		муртадвал
ქვიშნარი	къумлух		хаинвал
ქვრივი	хендеда		хиянат
ქვრივობა	хендедавал	ღამე	йиф
ქინძი	кІешниш	ღამიანი	геже
ქირა	кири	ღამით	йифиз
ქირით	кирида	ღამურა	къаркъულув
ქლიავი	хват	ღარიბი	кесиб
ქმარი	гъуъл		мишекъат
	итим		юхсул
ქმედება	кар	ღარიბულად	дардаказ
ქმნილება	эсер		мишекъатдаказ
ქოლგა	куълге	ღერო	къალ
	таж	ღეჭვა	жакъун
ქოლერა	ваба	ღვთის გმობა	асивал
ქონება	агъвал	ღვთის თაყვანისცემა	ибадат
	девлет	ღვთის მოშიში	муъмин
	жибин	ღვთისმგმობელი	аси
	мал	ღვთისმსახურნი	мавгъуматчияр
	мал-жамал	ღვინო	чехир
	тадарак	ღვიძლი	лекъ
	эменни	ღია	ахъа
ქონი	макъ		ачух
	пи	ღილი	дуъгме
ქონიანი	ягълу	ღიმილი	хъвер
ქორი	липІлипІ		хъუърუън

ღირებულება ღირსება	мас абур гъейрат гъейратлувал лайихлувал намус такабур такабурвал	ყაჩალი	къачагъ къучи тарашчи чапхунчи
ღირსეულად	гъейратлудаказ лайихлудаказ	ყაჩალობა	къачагъвал къучивал таланчивал тараш-талан тарашчивал чапхун
ღირსეული	гъейратлу лайих лайихлу такабурлу	ყაჩალურად	чапхунчивал къачагъвилелди къучивилелди таланчивилелди чапхунчивилелди
ღმერთი	агъа аллагъ гъуцар первердигар фелек халикъ	ყბა	рекъв чене сурлუმпI туьд
ღობე	пару	ყელი	амп
ღორი	цал вак мекежа	ყვავი	элуькъун къаргъа кIвагъ пехъ
ღორმუცელა ღორობა ღრმა	хук ваквал дегъне дерин кур [ккур]	ყვავილი	гуьл цуьк кIан хьун къехуьнарун къинелмишун
ღრმა თებში ღრმად ღრუბელი ღრჩენა ღრძილი ღუზა ღუმელი ყავა ყავისფერი ყალბად ყალბი ყასაბი ყალალობა ყალაჩურად ყაყაჩო	кур [ккур] деринდაказ циф жакъракъ куручI лабар пич къაგъვე шуьтруь къалпвилелди къалп къасабчи тараш тарашчивилелди бубу хвешхвеш	ყვარება ყვედრება ყველა ყველაზე კარგი ყველანაირი ყველგან ყვითელი ყვირილი ყიდვა-გაყიდვა ყინვა ყინული ყინულის ლოლო ყლაპვა ყლორტი ყლუპი	элуькъუნ къარგъა кIвагъ пехъ гуьл цуьк кIан хьун къехуьнарун къинелмишун ვირი михьиз квайни-квай жуьреба-жуьре ვირინა ხьიპი არ савда аяз мурк мукIრунцI туькъუьнун берт цуьрц хупI

ყმაწვილი	жегьил жегьил-живан живан	შაქარი შებეზრება	набат куьцIуьн куьцIуьрун
ყმუილი	ругул къув цIугъ	შეგორება შეგრძნება შედარება	авахьун гьисс гекъигун
ყმუილი (მხეცის) ყოველ ღამით ყოველ წელს ყოველდღე ყოველდღიურად ყოველთვის	ав йифен-йифен йисан-йисан йикъавай-къуз йикъавай-къуз гъамиша даим	შედგენა	тешпигъ тешпигъвал тесниф авун туькIуьрун
ყოველი	гъар гъарმა михъиз	შედგენილი შედგად შედეგი შედეგინად შედეგინი შედეგინობა	ибарат нетижада нетижа нетижалувилелди
ყოფა ყოფნა	яшайиш хьун я	შეერთება შეთანხმება შეთხზვა შეკავშირება	нетижалу агажун იკърар тесниф авун агажун
ყროყინი ყრუ	ар биши лал	შეკეთება	кукIურун расун туькIуьрун
ყრუ-მუნჯი ყურადღება ყურადღებიანად ყურადღებიანი ყურადღებიანობა ყურადღების მიქცევა	лал дикъет дикъетлудаказ дикъетлу дикъетлувал აгъмишун къавламишун	შეკვრა შეკრება შემდეგ შემდეგი შემთხვევა	хъувун цIირгъ кIватIუნ ахпа гуьгъуьнин აгъвалат
ყური ყურბენი შაბათი შავი	яб ципицI киш къара чIულავ	შემთხვევითობა შემოდგომა შემოდგომით	вакъиа дуьшуьш дуьшуьш зул зулуз
შავი თუთა შალი შარდი	ципIრეპI йис цвар чухъ	შემოთავაზება შემოკლებული შემოსასვლელი შემოქმედი	теклиф куьруь тендерак халикъ
შარდის ბუმბტი შარვალი შარიათით აკრძალული შარშან შარშანდელი	кIеп шалвар гъарам шаз шазан	შემოწმება შემრიგებელი შემრიგებლობა შემრიგებლურად შემსუბუქება შემფასებელი	синемишун меслятчи меслятчивал меслятчивилелди регъятвал къადирлу

შემწვარი ხორცი	кабаб	შეყვარებული	ашукь
შენ	вун		бэнд
შენახვა	хуьн		кIანიდი
შენება	авун	შეყვარებულობა	ашукьвал
	туькIуьрун	შეყოვნება	энгелвал
შენელება	таъхир		энгелун
	энгелун		энгел ხьუნ
შენობა	дарамат	შემა	кIარас
	ужагъ		цIამ-кIარас
შეპირისპირება	гекъигун	შეშინება	къаракъурху
შერევა	акадарун		къурхутмишун
	ктадун		უьркуьтмиш ხьუნ
შერიგება	баргъун	შეშლა	акадарун
	баришугъ ხьუნ	შეშლილი	дили
შერცხვენა	къацIუნ	შეცდომა	гъалатI
შერცხვენილი	уьзуькъара	შეცვლა	дегиш ხьუნ
შესასვლელი	къაпу		табдил авун
შესაფერისი	аваран	შეცოდება	къийим татун
შესაძლებლობა	игътималвал	შეძვრომა	гъახუნ
	мумкинвал	შეძლებულად	აგვალвилелდი
შესაძლო	игътимал		генгвилелდი
	мумкин	შეძლებული	такъатлу
შესაძლოა	белки	შეძლებული ადამიანი	აგვალ
შესახებ	барадай	შეძლებულობა	აგვალвал
	гъакъиндай		такъатლუვალ
შესვლა	гъახუნ	შეწვა	тагъ авун
შესრულება	битмиш ხьუნ	შეწინააღმდეგება	аксивალ
შეტევა	гъужум	შეწუხება	инжитмишун
შეუზღუდავი	къадарсуз		хкуьрун
შეუმჩნევლად	აკვaz-таквaz	შეჭრა	сухулмиш ხьუნ
	აკუნა-такუნა	შეხება	къягъუნ
შეუძლებელი	мумкинсуз		хкуьрун
შეუძლებლობა	мумкинсузვალ		хкIუნ
შეუხედავად	უსалდაказ		хкIურუნ
შეუხედავი	абурсуз	შეხვედრა	гуьруьшмиш ხьუნ
	უსალ		расалмиш ხьუნ
შეუხედაობა	абурсузვალ	შეჯიბრი	женг
	უსალვალ	შვებულება	муьгълет
შეფარვა	далдаламишун		рухсат
შეფასება	мас	შველა	куьмек
შექმნა	туькIუьрун		къутარмишун
	туьრეტмишун	შვიდი	ირიდ
შეღებვა	рангунарун	შვიდ-შვიდი	ირიდ-ირიდ
შეყვარება	кIან ხьუნ	შვიდჯერ	ირიდრა

შვილთაშვილი	птул	შუადღეს	ნისინიზ
შვილი	штул	შუადღემდე	ნისინალდი
შვილიშვილი	сивин	შუადღიდან	ნისინლაი
შთამომავლები	хва	შუათანა	კჷულან
შიგ	хтул	შუალედი	არა
შიგთავსი	эвледар	შუამავალი	არაჩი
შიგნეულობა	къене	შუამავლობა	დალალ
შიგნიდან	хвех	შუალამე	არაჩივალ
შიგნით	къен	შუბლი	კჷულანფერ
შიდა	къенепатай	შური	პელ
შიდა ორგანოები	къенепатаз	შურიანი	პეხილვალ
	къенепатан	შურისძიება	პეხილ
	ичалатар		ინტიკჷამ
	къен		კამ [კკამ]
შიმშილი	гишинвал	შუქი	კჷსას
შიმშილობა	каш [ккаш]	შულლი	эқв
შინაარსიანი	гишинвал	შუშა	ადავალ
შინდი	метлеблу	შუშაბანდი	შუშე
შიშველი	чумал	შხამი	შუშეбენდ
შიშვლად	къецIил		აგჷუ
	къеп-къецIила	შხამიანად	ზეგჷერ
	къецIилдаказ	შხამიანი	ზეგჷერლუდაკაზ
შიში	кичI		აგჷუ
შიშით	кичIевал	შხამიანობა	ზეგჷერლუ
შობა	кичIедаказ	ჩაგდება	ზეგჷერლუვალ
	аладун	ჩავარდნა	ვეგინ
	аладун-веледун	ჩამოვარდნა	ავატუნ
	туьретмишун	ჩამოთვლა	ავატუნ
	хун	ჩამონგრევა	ზიკირ
შოვინიზმი	миллетчивал	ჩამოსული	ბარბათI ხუნ
შოვინისტი	миллетчи	ჩამოცვენილი	მუგჷმან
შორეული	яргъа	ჩამჩა (რკინის)	პატანდი
	яргъал	ჩანა	ავახჷაი
შორი	яргъа	ჩანგალი	აბუტერდენ
შორიდან	яргъай	ჩანთა	ჩენე
	яргъалай	ჩანჩქერი	კჷალ
შორისდებული	интеректив	ჩასახლება	ჩანტა
შორს	яргъаз	ჩაუცმელი	გურ-გურ
შრე	чар	ჩაფიქრებულად	ჩარჩარ
შრომა	жафа	ჩაფიქრებული	აჯუკჷარუნ
	зегьмет	ჩაფიქრებულობა	კჷეცIილ
შუა	кჷულან		ხიალლუდაკაზ
შუადღე	ნისინ		ხიალლუ
	часть		ხიალლუვალ

ჩაქრობა	туьхуьрун элуьхъарун элуьхъун	ცა ცალკე	ягъунар цав кьилди-кьилихъ
ჩაქუჩი	кIаш кIута		кьилдин чара [ччара]
ჩაშვება	авудун	ცალ-ცალკე	кьилди
ჩაძირვა	батмишарун батмиш хьун	ცარიელი	чараз буш
ჩაწევა	агъузун		ичIи
ჩექმა	чекме		кьюру
ჩეხვა	хун		пичIи
ჩვევა	пеше	ცარცი	киж
ჩვენ	чун		чаплахъан
ჩვენი	чи		члахъ
ჩვეულება	деб тIул	ცაცხვი ცბიერად ცბიერი	гъулцин тар амалдардаказ амалдар
ჩვეულებრივი	гъакIან		сикI
ჩვილი	шикаят		дергес
ჩირქი	бархун гъура ирин	ცელი ცელქობა ცემა	гъаясузвал гатун
ჩიტის გალობა	мани		ягъун
ჩიჩია	биш	ცენტრი	макан
ჩიხვინი	гъиргъир	ცეცხლი	цIай
ჩლიქი	кек кIур	ცვილი ცვლილება ცთომილება ცივი	мум дегишвал гъалатI
ჩონგური	чуьнгуьр		къайи
ჩოხა	чухва		мекъи
ჩრდილი	куьлге хъен	ციკანი	бацIи
ჩრდილოეთი	кефер		гъецI
ჩრჩილი	гъუьчI	ცილისწამება	мекир
ჩუ!	кис		шикаят
ჩუმად	ласдаказ	ციმციმი	лупI
ჩუმი	лас фагъир яваш	ცის კიდობანი ცისფერი ციხე	фелек аби дуستاгъ
ჩურჩული	кушкуш		дуستاгъхана
ჩუქება	багъишун		къеле
ჩქარა	мукъвара	ცნობა	малумат
ჩხიკვი	ких	ცნობილი	малум
ჩხუბი	гъავгъа къალ къალмакъალ	ცნობილობა	машгъур тIвар-ван малумвал

	машгъурвал	ცხოვრება	дуланажагъ
	tIвар		дуланмиш хъун
ცოდვა	гунагъ		უъмуър
ცოდვილი	гунагъкар		чан [ччан]
ცოდნა	чирвал		яшайиш
ცოლი	кайвани	ცხრა	кIуъд
	паб	ცხრა-ცხრა	кIуъд-кIуъд
ცომი	тини	ცხრაჯერ	кIуъдра
ცოტა	гъаб	ძალა	ამან
	жизви		гуж
	къуд-вад		къуват
	tIимил		къудрат
ცოტ-ცოტა	tIимил-tIимил	ძალადობა	გуж
ცოფიანი	пехъи		жебир
ცოცხალი	ციцIи	ძალიან	лап
ცოცხი	кул [ккул]	ძალიან ბევრი	артух
ცრემლი	нагъв	ძალიან კარგი	უსпагъი
ცრუ	тапан	ძალით	гужа-гуж
ცრურწმენა	мавгъумат		гужалди
ცუდად	писдаказ	ძამიკო	я къадаш
	უსალდაказ		тха
ცუდი	бед	ძარღვი	дамар
	бетер		тах
	пис		хъиртиш
ცუდი ამინდი	маргъузар	ძაფი	гъალ
ცურვა	сирнав	ძაღლი	кицI
ცხელა	чимида	ძებნა	жугъурун
ცხელეზა	къиздирма	ძეხვი	дулдурма
ცხელი	кудай	ძვალი	кIარაბ
	къизгъин	ძველად	куьгънедай
	къизмиш		фадлай
	чими	ძველი	куьгъне
ცხელი საჭმელი	хуърек		къადим
ცხენი	балкIან	ძველი (საგანი)	эски
	шив		сур
ცხვარი	хеб	ძვირად	багъаз
ცხვირი	нер	ძვირი	багъა
ცხვირსახოცი	ягълух	ძვირფასეულობა	масвал
ცხვირის ფარა	суъруъ	ძვირფასი	азиз
ცხიმი	гъერი		ала
ცხიმი (ცხოველური)	пи		играми
ცხოზა	чурун		истеклу
ცხოველი	гъайван		кIანი
ცხოველურად	вагъшидаказ		масан

ბვირფასი მეგობარი ძილი	азиз ахвар ксун	წამი წამწამი წარბი	легъзе кIакIამ рцIამ
ძირითადი	асас асул	წართმევა წარმართი	къахчун мажуси
ძლიერად	гужлудаказ лух	წარმართი წარმართობა	хашперес мажусивал
ძლიერება	такъат такъатлувал		хашпересвал
ძლიერი	гужлу жанлу къати къуватлу къудратлу пурцух сагълам такъатлу гужа-гуж гуж-ბალადალდი	წარმატება წარმატებები წარმოება წარმოსადეგი წარმოშობა	агалкъუნ агалкъუნარ гъасил авун гуъркем гуъркемлу аладун менсеб эсил
ძლივს	такъатлу гужа-гуж гуж-ბალადალდი	წარსული წასვლა	алатай дугун фин
ძმა	къардаш стха		хъфин шириш
ძმარი	სირკე	წებო	йис
ძმობა	стхавალ	წელს	йисуз
ძმურად	стхавилелდი		цIи
ძნელად	гуж-ბალადალდი жафадалდი	წერა წერა-კითხვა	кхьин кхьин-чIурун
ძნელი	четин		кIел-кхьин
ძროხა	кал [ккал]		савад
ძუნწად	азгъუნვილელდი მისკვილელდი მიшекъატდაკაზ мутIლაკъვილელდი	წერა-კითხვის არმცოდნე წერა-კითხვის მწოდნე	савадсуз савადлу
ძუნწი	азгъუნ მისკვი მიшекъატ мутIლაკъ	წერილი წერო	чар гъажилеглег дурна леглег
ძღვენი	нямет пишкеш шабалт	წერტილი	нукътIა стIალ
წაბლი	шабалт	წესი	къайდა къანუნ
წაბლისფერი	махъван	წესიერად	абурлудаказ
წაგება	фин		кутугайვილელდი
წაკა	цIვეგъ	წესიერება	абурлувал
წაკიდება (ცეცხლის)	куъкIუърუნ		кутугайвал
წამალი	дарман	წესიერი	абурлу

წესრიგი	аваран кутугай сиришта тартиб	წინდებული წისარტყელა წისქვილი წიწაკა	препозитив яргъируш регъв истивут
წვა	კუნ [ккун]		экме
წვალეზა	გьелек ავუნ	წიწილა	ციцIиб
წვეთი	стIალ	წკმუტუნი (ძაღლის)	აцIრანцI
წველა	აцун	წლევანდელი	цIინин
წვენი	меже	წლიდან წლამდე	йисалай-суз
	шире	წლის განმავლობაში	йисди
წვერი	кIвенкIვ	წმინდა	пак
	кIუკI	წმინდანის საფლავი	пIир
	чуру [ччуру]	წნები	гуж
წვიმა	къвал	წოდება	тIвар
	марф	წოლა	къаткун
წვიმიანი	чIიმел	წუთი	декъикъа
წვრილი	хирде	წურბელა	ругъალ
	шуйкIუь	წუწუნი	кая-къея
წვრილმანი	итIი-ბიტIი	წყალი	яд
წიგნი	дафтар	წყალობა	мергъемет
	улуб		нямет
წითელი	яру	წყალსატევი	вир
წითური	куърен	წყარო	булах
წილი	несиб		ერი-ბინე
	чип	წყევლა	агъ
წილხვედრი	несиб		лянет
წინ	вили-ვიлик		няне
	ვიлик	წყენა	бейкефвал
	ვილიқди		кIамаз хъун
	къабагъ		хкIუნ
	туъш	წყენინება	хкIურუნ
წინა კბილი	сас	წყეული	лянетлу
წინააღმდეგ	акси	წყეული (ადამიანი)	мелъуьн
	аксина	წყვილად	жуьт-жуьт
	аксиниз	წყვილი	жуьт
წინააღმდეგობა	аксивал		къуша
წინადადება	цIარაф	წყვილ-წყვილად	къуша-къуша
წინაპარი	ата-буба	წყნარად	асайишвилелди
წინაპრები	улу-буба		аста-астა
წინასწარ	ვილიкамаз		аставилелди
წინასწარმეტყველება	фал		динждаказ
წინასწარმეტყველი	фалчи		ислягъдаказ
წინაღობა	манийвал		къулайдаказ
წინდა	гуьлуьт		ласдаказ

	მესლათდაკაზ		კIაмай
	მესლათდაკაზ		ხიბრი
	რეგყატდაკაზ	ჭკუასუსტობა	კIაмайვალ
წყნარი	ფარაკყატდაკაზ	ჭორი	გყიბეტ
	არხაიინ		ლაგყ-ლუგყუნ
	ასტა	ჭორიკანა	გყიბეტჩი
	ისლყგყ	ჭორიკნობა	გყიბეტჩივალ
	ლას	ჭორფლი	ტIვეტIველ
	ფაგყირ	ჭრა	ტუკIუნ
წყობა	მიზამ	ჭრელი	ყრუ-ცIარუ
წყურვილი	ნეფს	ჭრილობა	ხერ
ჭა	კყუი	ჭურჭელი	კყაბ-კყაჟახ
ჭამა	ტIუყნ		კყაპარ-ტIურარ
ჭაობი	უყლენ	ჭუჭყი	კყურუშ
ჭარხალი	ჩუგყუნდურ	ჭუჭყიანი	კყალუ
ჭალარა	რეხი		კყაцIყი
ჭედვა	ბასრუხ		ჩირკინ
ჭენებით	კყუდალ	ხაზი	цIარ
ჭერა	კყუნ	ხალვა	ისიტIა
ჭერი	კყავ	ხალი	მატI
ჭემმარიტება	გყაკყიკყივალ	ხალიჩა	ხალიჩა
	გყახყ	ხალხი	ჟემყ
	გყახყვალ		მახლუკყატ
	კერამატ		მემლყკატ
	კერჩეკ		ხალკყ
	კერჩეკვალ		ჲლ
ჭემმარიტი	გყაკყიკყი	ხანგრძლივი	დავამლუ
	იხლას		ყრგყი
ჭვავი	სილ	ხანჯალი	გაპურ
ჭიამაია	პეპე		გყანეფ
	შურვან		კყემე
ჭიანჭველა	ცეგვ	ხარბად	აზგყუნვილელი
ჭიაყელა	კვაკ		მიშეკყატდაკაზ
	შარ	ხარბი	აზგყუნ
ჭიდაობა	კყურშაყარ		მისკყი
ჭინჭარი	ვერგ	ხარი	ბუგყა
ჭიპი	პიцI		ყაц
ჭიპლარი	პიцI	ხარის ბლავილი	ბუგყ
ჭკვიანად	აკყულლუდაკაზ	ხარისხი	ერი
ჭკვიანი	აკყულლუ		ტანგყახ
	კყილ-კყილელ ალყ	ხარჯი	სერფ
	კყილ-კყილიკ კვყი		ყარჯ
ჭკუა	აკყულ	ხასიათი	გუყგუყლ
ჭკუასუსტი	ასი		კყილიხ

	суй	ხვალ	пака
	тҀебиат	ხვალინდელო	пакагъан
	тҀул	ხველა	უგъუ
	хесет		უგъუ
ხატვა	кхьин	ხვლიკი	чурчул
ხაფანგი	желе	ხვნა	цан
	кам [ккам]		цун
	ракъар	ხვრელი	туькIвен
ხაჭო	мукаш	ხიდი	муьгъ
	шур	ხიზილალა	куьр
ხახვი	хивецI	ხილი	емиш
	чичIек		ер-емиш
ხბო	дана		мейва
ხე	тар [ттар]	ხინკალი	хинкIар
ხეირი	файда	ხმა	ван
	хийир		севт
ხელთათმანი	бегъле		сес
ხელი	гъил	ხმალი	къилинж
ხელმოწერა	къул		тур
ხელმძვანელი	регъбер	ხმამალალი ტირილი	ав
ხელმძვანელობა	регъбервал	ხმარება	ишлемишун
ხელმწიფე	пачагъ	ხმაური	ван
ხელობა	пеше		ван-сес
	сенят		велвела
	сеняткарвал		сес
ხელოვნება	гъиликар		тарап-туруп
ხელოვნურად	гъиликардаказ	ხმელეთი	къураMAT
ხელოვნური	гъиликардин	ხმოზა	къурун
ხელოსანი	пешекар		штIუმ ხუნ
	сеняткар	ხმოზა (ვინმესი)	эвер
ხელ-პირი	чинар-гъилер	ხმოზა (მცენარეების)	кьин
ხელფასი	дуллух	ხნიერი	яшлу
	мажиб	ხნული	къуьгъвер
ხელშეკრულება	икърар	ხორბალი	къуьл
ხელშეწყობა	ავაგъарун	ხორცი	як
გადნობაში			кIалхан
ხელწერა	хатI	ხოჭო	пепе
ხეობა	дере	ხოხოზი	ачкар
	кIამ	ხრეში	гъуьдгъвеш
ხერხემალი	къулантар	ხროვა	кIеретI
ხერხი	жуьре	ხრუკვა	кун [ккун]
	къайда	ხტომა	хкадарун
	мишер	ხუთი	вад
	саягъ	ხუთმაზათი	хемис

ხუთ-ხუთი	вад-вад	ჯერ კიდევ	генანი
ხუთჯერ	вадра		гиламаз
ხუმარა	зарафатчи		гъеле
	келекбаз		гъелелиг
	къаравили	ჯვარი	хаш
	зарафат	ჯიბე	жибин
	къаравили	ჯინაზე	хъиляй
ხშირად	фад-фад	ჯიუტად	терсдаказ
ჯადოქარი	кIамс	ჯიუტი	гъუъжеткар
	кускафтар		кегъкир
ჯადოქრობა	суъгъуър		терс
	суъгъуърчивал	ჯიში	жуърე
ჯალათი	жаллат		менсеб
ჯამი	жем	ჯიხური	туъквен
	кур [ккур]	ჯოხი	лаш
ჯამში	виривайдиз		тIвал
ჯანმრთელად	сагъдаказ	ჯოჯოხეთი	жегъеннем
ჯანმრთელი	жанлу	ჯუჯა (მცენარე)	кIачIичI
	пурцух	ჯღანია	маймун
	сагъ	ჰაერი	გავა
	сагълам	ჰეი!	я
ჯანმრთელობა	кеф-გьალ	ჰეპატიტი	саралух
	саგъვალ	ჰიპნოზი	суъгъуър
	саგъламვალ	ჰუმანურად	инсафвилелди
	саგълугъ		инсафлудаказ
	саგълугъვალ	ჰუმანური	инсаф
ჯანმრთელობის	кефи		инсафлу
მდგომარეობა		ჰუმანურობა	итимვალ
ჯანმრთელობისთვის	сагълугъдай		инсафვალ
ჯანსაღი	гумрагъ		инсафлуვალ
ჯარი	къушун		
ჯარიმა	жерме		
ჯაშუში	жасус		
ჯაშუშობა	жасусვალ		
ჯაჭვი	цIირგъ		
ჯგუფი	кIеретI		
ჯგუფ-ჯგუფად	кIеретI-кIеретI		
ჯდომა	ацукъун		
ჯეირანი	жейран		
ჯერ	гъелелиг		
	рекъера		
	садра		
	сеферда		
ჯერ ახალი	цIийизамаз		

ონომასტიკა

ტოპონიმები:

ლეზგიური ტოპონიმის გავრცელებულია მეტწილად დაღესტნის სამხრეთსა და აზერბაიჯანის ჩრდილოეთ ნაწილში. მასში ხშირად გვხვდება შემდეგი ტერმინები:

Агъа - ქვემო, ქვედა

Булах - წყარო

Векъ - მდელო

Вини - ზემო, ზედა

Вир - ტბა

Гъвечи - მცირე

Дере - ხეობა, ველი (აზ., ლეზგ., თურქ., თურქმენ.)

Дере, дерре - ხეობა, ველი, მდინარე (სპარს.)

Дугун - ველი (ლეზგ., თაზ.)

Еке - დიდი

Къазма - ხუტორი, ქოხი

Къазмаяр - ახალშენი

КІам - ხეობა, ღრე

КІукІ - მწვერვალი

КІунтІ - ბორცვი

Куъхне - ძველი

Раг - ჭიუხი, კლდე

Раг - ქედი, მთაგრეხილი, სერი, თხემი (ოს.)

Хуър - სოფელი

ЦІийи - ახალი (ლეზგ., თაზ.)

Щиргъ - ქედი

Чапла - მარცხენა

Чарах - კლდე

Чешме - წყარო (სპარს., თურქ., თურქმენ.)

Шегьер – ქალაქი (თურქ.)

ლეზგიურ ტოპონიმთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ანტროპონიმთაგან არის ნაწარმოები. ანტროპონიმი (მამაკაცისა ან ქალის საკუთარი სახელი, ზედმეტსახელი ან სხვ.) შეიძლება წმინდა ფუძის სახით იყოს წარმოდგენილი ან სუფიქსით იყოს გართულებული, რომელიც ტოპონიმს კუთვნილების მნიშვნელობას სძენს; ეს სუფიქსებია:

-ან, -ანд, -ран, -ранд; -ван, -ванд (-ван და -ванд – ძველი არაპროდუქტიული სუფიქსებია); **-ен, -енд, -рен, -ренд; -ин, -инд, -дин, -динд, -д, -рин, -ринд; -ун, -унд; -уьн; -уьнд.**

ამას გარდა, სამურულ დიალექტებში დასტურდება შემდეგი სუფიქსები: **-ан, -зен, -зун, -зин, -зуьн, -занд, -зенд, -зинд.**

ხშირად ტოპონიმი იწარმოება მრავლობითი რიცხვის სუფიქსის მეშვეობით. მრავლობითი რიცხვის სუფიქსებია: **-ар, -ер, -йар, -бур** და **-вар** – ბოლო მაწარმოებელი ძველია, დღეს არაპროდუქტიული და ერთვის ხმოვანფუძიან სახელებს. დანარჩენ მაწარმოებლებს რაც შეეხება, **-ар, -ер** თანხმოვანფუძიან სახელებს დაერთვის, **-йар** – ხმოვანფუძიან სახელებს, ხოლო **-бур** – ზედსართავ სახელებს. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ **-ар** სუფიქსი დაერთვის ტოპონიმებს, თუ მის ბოლო მარცვალში უკანა რიგის ხმოვანია, ხოლო **-ер** – თუ წინა რიგის ხმოვანია. ამას გარდა, ამ ორი სუფიქსის დისტრიბუციაზე მოქმედებს მახვილი: თუ მახვილი მოუდის ტოპონიმის ფუძეს, იგი დაირთავს **-ар** სუფიქსს, თუ თვით სიფიქსის ხმოვანია მახვილიანი, მაშინ გვაქვს **-ер** სუფიქსი, მაგ., **Учар, Учер; Изар,**

Изер; Зикар, Зикер.

ლეზგიური ტოპონიმები აგრეთვე სხვადასხვა ლოკატიური სუფიქსების მეშვეობით იწარმოება; ეს სუფიქსებია: **-аз, -ез, -из, -уз; -диз; -раз, -рез, -риз, -руз; -а, -е, -да; -ал, -ел, -дал, -рал, -рел, -зал** (სამურულ დიალექტებში); **-ав, -ев, -ив, -ув, -увь, -див; -ак, -ек, -ик, -ух, -ук, -дик**. ამას გარდა, ტოპონიმებში გამოიყოფა უძველესი ლოკატიური სუფიქსები: **-ва, -вал, -ваав, -вак**.

ტოპონიმების ჯგუფი ლეზგიურ ენაში, რომელიც აღნიშნავს ქვეყანას, ოლქს, პროვინციას, ქალაქს, კონკრეტული ეთნოსის, ტომის, გვარის, ოჯახის საცხოვრისს, იწარმოება შემდეგი სუფიქსების მეშვეობით: **-ат, -эт, -ет, -ит, -ут; -уьт; -ват, -вет, -вит, -вут, -вуйт**. როდესაც ტოპონიმის ფუძე დაბოლოებულია თანხმოვნით, ის ხმოვანზე დაწყებულ სუფიქსებს დაირთავს, ხოლო თუ ტოპონიმი ხმოვანფუძია – იგი ვ ბგერიან სუფიქსებს დაირთავს, მაგ., **Алат, Араkit, Кэлет, Лечет, Лекит, Суват, Садават, Салатав, Сахават**.

ამას გარდა, სუფიქსებად მიიჩნევა შემდეგი ფორმები:

ჰიდრონიმებს ლეზგიურ ენაში ხშირად აწარმოებს ელემენტები **вир/уьр/ир** და **вацI**. **вир** ლეზგიურ ენაში „ტბას“ აღნიშნავს (მისგან ნაწარმოებია **уьр/ир** ფორმანტები), ხოლო **вацI** – „მდინარეს“; მაგ., **Кулан вацI** (სამურის ლეზგიური სახელწოდება, ზედმიწ. „შუა მდინარე“); **Гуьлгери вацI, Чехи вир** (ზედმიწ. „დიდი ტბა“), **Четкун вир** და სხვ.

სოფლებისა და ქალაქების სახელწოდებებში ხშირია **-хуьр** ელემენტი, რომელიც „სოფელს“ აღნიშნავს, მაგ., დაღესტანში: **Бутхуьр, Касумхуьр, Мегьеремхуьр, Курехуьр (Хурехуьр)**; აზერბაიჯანში: **Ничефхуьр, Ичехуьр, Цийихуьр, Мангулудхуьр**.

გვაქვს ტოპონიმები, რომლებსაც **-аран** ელემენტი, მაგ., **Набаран,**

Шабаран. სიტყვა **არან** ლეზგიურ ენაში მთის ზაფხულის საძოვრებს აღნიშნავს.

ლეზგიურში ხშირია კომპოზიტური წარმოების ტოპონიმები. გვხვდება ორი ფუძისაგან შემდგენილი ტოპონიმები, მაგ., **Асван** (Ас+ван), **Каргамиш** (Кар+гамиш), **Аркас** (Ар+кас), **Манали** (Ман+Али); ორი ფუძისა და ფორმანტისაგან შემდგარი ტოპონიმები, მაგ., **Аскаран** (=Ас+кар+ан), **Картапак** (=Кар+тап+ак), **Марасанд** (=Мар+ас+анд), **Мананали** (=Ман+ан+Али).

მართწერის თვალსაზრისით ლეზგიურ ენაში ერთფუძიანი არანაწარმოები და ნაწარმოები ტოპონიმები ერთად იწერება.

კომპოზიტი-ტოპონიმები ლეზგიურ ენაში დეფისით იყოფა და, ამასთან, ორივე კომპონენტი იწყება მთავრული ასო-ბგერით, მაგ., **Левер-Кам** [левер-ккам], **Агъа-СтІал**, **Вини-Захурап** და სხვ.

აღწერითად ნაწარმოები ტოპონიმები ლეზგიურში იწერება ცალ-ცალკე, მაგ., **Тек ппир элей ккам**, **Арна гвай джига**, **КІамаp чиле авай булаx**. აღსანიშნავია, რომ ამ ტიპის ტოპონიმების ტრანსლიტერაციის წესი სხვაგვარია. ისინი დეფისით იწერება და გამოყოფილია მხოლოდ ბოლო ელემენტი, მაგ., **თექფირელეი-ქამი**, **არნაგვაი-ჯიგა**, **კამარჩილეავაი-ბულახი** და სხვ.

წარმოვადგენთ ლეზგიურ ტოპონიმებს:

მდინარეების, მთების და სხვა გეოგრაფიული სახელწოდებანი,

რომლებიც არ უკავშირდება დასახლებულ პუნქტებს:

ლენგუა	ქართული ტრანსლიტერაცია
Аламише	ალამიშე
Аран	არანი
Ахццагърын-ВацI	ახტიჩაი (მდინარე)
Барзу	ბარზუ
Бугъда-Тепе	ბულდა-თეფე
Гуьлгери-ВацI	გიულგერიჩაი (მდინარე)
Гуьне-Пад	გიუნე-ფადი
Гъаджи	ჰაჯი (გოგირდის წყარო)
Дауз-Наур	დაუზ-ნაური (ტბა)
Дузлах	დუზლახი
Дулама	დულამა
Зардиян	ზარდიანი
Кайи кIеле [Ккайи кIеле]	ქაიკელე
Куьре	ქიურე
Къуба	ყუბა
Къухмаза кIунтI	ყუხმაზაკუნტი
Къулан-ВацI	ქულანჩაი; იხ. სამური
КIарцIи кIამар	კარწიკამარი
Лагъанар	ლაჰანარი
ЛукIар-Къеле	კულარ-ყალა (ციხე)
Магъу-Дере	მალუ-დერე
Муьшкуьр [Муьшккуьр]	მუმქური
Нерен-ВацI	რუბასი (მდინარე)

Рычал-ВацI	რიჩალ-სუ (მდინარე, გოგირდის წყარო)
Самур	სამური (მდინარე)
Самур-Дере	სამურის ველი
Сенгер-КIунтIар	სენგერ-კუნტარი
Улус-Магьал	ულუს-მაჰალი
Хандин тIул	ხანდინტული
Хушмензил	ხუშმენზილი
Чапар-Къеле	ჩაფარ-ყალა (ციხე)
Чархи-КIам	ჩარხი-კამი
Шах-Дагъ	შახდალი
Шалбуз-Дагъ	შალბუზდალი
ШаракIун	შარაკუნი
ЯркIи магьал	იარკი-მაჰალი

დასახლებული პუნქტები:

ლეზგიური	ქართული (დასახლებული პუნქტის ოფიციალური სახელწოდება ლეზგიური ენის სპეციფიკის გათვალისწინებით)
Аваран	ავარანი (აზერბ.)
Аваран къишлах	ავარან-ყიშლახი (აზერბ.)
Агъа-Арагъ(ар)	აშადა-არადი (დაღესტ.)
Агъа-АрхитI(ар)	აშადა-არხიტი (დაღესტ.)
Агъавердиуба	აღავერდიუბა (აზერბ.)

Агъа-ЗахитI(ар)	აშალა-ზახიტი (დალესტ.)
Агъа-Кран	ალა-ქრან; იხ. აშალა-სტალ
Агъа-Къартасар	აშალა-ყართას (დალესტ.)
Агъа-ЛакIар	აშალა-ლაგარ (აზერბ.)
Агъа-Макъар	აშალა-მაცა (დალესტ.)
Агъарегъимуба	ალარაჰიმუბა (აზერბ.)
Агъа-СтIალ	აშალა-სტალი (დალესტ.)
Агъахуър	ალახიური; იხ. აშალა-სტალი
Агъа-ЦIинитI(ар)	აშალა-წინიტი (დალესტ.)
Агъаширинуба	ალამირინუბა (აზერბ.)
Агъа-Ярагъ(ар)	აშალა-იარალი (დალესტ.)
Агълаб(ар)	ალლაბი (დალესტ.)
Агъмедуба	აკმედუბა (აზერბ.)
Азадугъли	აზად-ოღლი (დალესტ.)
Алидхуър	ალიქენთი (დალესტ.)
Алкъвадар	ალყადარი (დალესტ.)
Алпан	ალფან (აზერბ.)
Амсар	ამსარ (აზერბ.)
Амсар-Къазма	ამსარ-ყაზმა (აზერბ.)
Асадахуър	ასადქენთი (აზერბ.)
Асалдхуър	ასალიქენთი (დალესტ.)
Ахцегъ(ар) [Ахццагъ(ар)]	ახტი (დალესტ.)
Ашар	აშარ (დალესტ.)
Ашахуър	აშაქენთი (დალესტ.)
Байуба	ბაიუბა (აზერბ.)
Бала Къусар-Къишлах	ბალაყუსარ-ყიშლახი (აზერბ.)

Бахцугъ [Бахцугъ]	ბახცული (დალესტ.)
Берекахуър	ბერექენთი (დალესტ.)
Бигер	ბიგერი (დალესტ.)
Билбилхуър	ბილბილქენთი (დალესტ.)
Билбилхуърუьн-Къазмаяр	ბილბილ-ყაზმალიარი (დალესტ.)
Билиж(არ)	ბელიჯი (დალესტ.)
Бугъда-Тепе	ბულდა-თეფე (დალესტ.)
Бурши-Макъар	ბურში-მაცარი (დალესტ.)
Бутахуър	ბუთქენთი (დალესტ.)
Бут(а)хуърუьн-Къазмаяр	ბუთ-ყაზმალიარი (დალესტ.)
Вандам	ვანდამი (აზერბ.)
Векъелар	ვეყელარი (დალესტ.)
Вини-Арагъ(არ)	იუხარი-არალი (დალესტ.)
Вини-АрхитI(არ)	იუხარი-არხიტი (დალესტ.)
Вини-ЗахитI(არ)	იუხარი-ზახიტი (დალესტ.)
Вини-Къартасар	იუხარი-ყართასი (დალესტ.)
Вини-Макъар	იუხარი-მაცარი (დალესტ.)
Вини-СтIალ(არ)	იუხარი-სტალი (დალესტ.)
Винихуър	ვინიხური; იხ. იუხარი-სტალი
Вини-ЦIинитI(არ)	იუხარი-წინიტი (დალესტ.)
Вини-Ярагъ(არ)	იუხარი-იარალი (დალესტ.)
Вурва	ურვა (აზერბ.)
Гада-Зейхуър	გადა-ზეიხური (აზერბ.)
ГазардкIам	გაზარდიკამი (დალესტ.)
Гандурар	განდირარი (დალესტ.)
Гарагъар	გარალი (დალესტ.)

Гачалхуър	გაჩალქენთი (დაღესტ.)
Гдум [Гыттым]	გტიმი (დაღესტ.)
Гелхен	გელხენი (დაღესტ.)
Герей	გერეი (აზერბ.)
Герей кьишлах	გერეიყიშლახი (აზერბ.)
Гилиг	გილიარი (დაღესტ.)
Грар	გრა (დაღესტ.)
Грар(ин) ятах	გრარ-იათახ (დაღესტ.)
Гуман	გუმან; იხ. ნიუთიული
Гъепцегъ [Гъепцегъ]	ღაფცაჰი (დაღესტ.)
Гъетягъ [Гъетягъ]	ულუ-ღატალი (დაღესტ.)
Гъугъан	ღოღანი (დაღესტ.)
Гъуьгъвез	ღოღაზი (დაღესტ.)
Гъаджалахуър	ჰაჯალქენთი (აზერბ.)
Гъаджимамедуба	ჰაჯიმამედუბა (აზერბ.)
Гъаджирустамуба	ჰაჯირუსთამუბა (აზერბ.)
Гъаджихуър	ჰაჯიხიური (აზერბ.)
Гъезерхуър	ჰეზერქენთი (დაღესტ.)
Гъезре	ჰეზრე (აზერბ.)
Гъиль	ჰილი (აზერბ.)
Дардархуър	ღარღარქენთი (დაღესტ.)
ДаркІуш	ღარკუში (დაღესტ.)
ДаркІуш(рин)-Къазмаяр	ღარკუშ-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Даштицур [Дашттицур]	ღუშტიცური (დაღესტ.)
Дегъне	ღეჰნე (აზერბ.)
Демирар	ღემირარი (დაღესტ.)

Дигагъ	დიგაჰი (აზერბ.)
Дигагъуба	დიგაჰუბა (აზერბ.)
Дуружа	დურუჟა (აზერბ.)
Дустаируба [Дусттаируба]	დუსტაირუბა (აზერბ.)
Жигъ-Жигъ	ჯიღ-ჯიღი (აზერბ.)
Зейхур	ზეიხური (აზერბ.)
Зиндан-Муругъ	ზინდან-მურული (აზერბ.)
Зугърабахуър	ზუჰრაბქენთი (დალესტ.)
Зугърабхуъруьн-Къазмаяр	ზუჰრაბქენტ-ყაზმალიარი (დალესტ.)
Ивигар	ევიგარი (დალესტ.)
Идрисуба	იდრისუბა (აზერბ.)
Имамкъуликент	იმამყულიქენთი (აზერბ.)
Испик [Исппик]	ისპიქი (აზერბ.)
Ичин(ар)	იჩინი (დალესტ.)
ИчІа	იჰა (დალესტ.)
Калук [Ккылык(ар)]	კალუქი (დალესტ.)
Калунхуър [Ккалунхуър]	კალუნხიური (აზერბ.)
Камархуър [Ккамархуър]	კამარქენთი (აზერბ.)
Камархуър	ქამარქენთი (დალესტ.)
Качалхуър [Ккачалхуър]	კაჩალხიური; იხ. გაჩალქენთი
Кашанхуър [Ккашанхуър]	კაშქენტი (დალესტ.)
Квардал	კვარდალი (დალესტ.)
Керимханар	ქერიმხანარი (დალესტ.)
Кипиджар	ქუფჩალი (აზერბ.)
Кириг	ქირიგი (აზერბ.)
Кичер [Киччер]	ქიჩე (დალესტ.)

Кузун	ქუზუნი (აზერბ.)
Кузун-Къишлах	ქუზუნ-ყიშლახი (აზერბ.)
Кукваз(ар) [Куккваз(ар)]	ქუკვაზი (დაღესტ.)
Кумухъ [Ккумухъ]	კუმუხი (დაღესტ.)
Куркар [Кырккар]	ქირკა (დაღესტ.)
Куркар(ин)-Къазмаяр [Кырккар(ин)- Къазмаяр]	ქირკა-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Куркун [Ккурккун]	კურკუნ (აზერბ.)
КуркIурхуър	ქურკურქენთი (დაღესტ.)
Курхуър	ქურქენთი (დაღესტ.)
Куфуба	ქუფუბა (აზერბ.)
Кучунар [Куччунар]	ქჩუნი (დაღესტ.)
Кучун-Къазмаяр [Куччун-Къазмаяр]	ქჩუნ-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Куьгъне-Худат [Ккуьгъне-Худат]	ქუჰნე-ხუდათი (აზერბ.)
Куьснет	ქუსნეთი (აზერბ.)
КцIар	ქწარი; იხ. ყუსარი
Къаладжух I	ყალაჯუხი (დაღესტ.)
Къаладжух II	ყალაჟიკი (აზერბ.)
Къанархуър	ყანარქენთი (აზერბ.)
Къансавхуър	ყანსოვქენთი (დაღესტ.)
Къара-Кюре	ყარა-ქიურე (დაღესტ.)
Къемерван	ყემერვანი (აზერბ.)
Къирахли	ყირახლი (აზერბ.)
Къирахуба	ყირახუბა (აზერბ.)
Къудиялуба	ყუდიალუბა (აზერბ.)
Къуйсун	ყუისუნი (დაღესტ.)

Къурукалар [Къуруккалар]	ყურკალი (დაღესტ.)
Къуруш	ყურუში (დაღესტ.)
Къусар	ყუსარი (აზერბ.)
Къутунхъар [Къыттынхъар]	გდინკი (დაღესტ.)
Къучагъ(არ)	ყურჩალი (დაღესტ.)
Къучагъар	ყურჩალარი (აზერბ.)
Къавалар	ყავალარი (დაღესტ.)
КъақIар	ყაკა (დაღესტ.)
Къасумхуър	ყასუმქენთი (დაღესტ.)
КъванцIил	ყონწილი (დაღესტ.)
Къеан	ყეანი (დაღესტ.)
КъепIир	ყაპირი (დაღესტ.)
КъепIир-Къазмаяр	ყაპირ-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Къехуъл	ყახული (დაღესტ.)
КъечIреш	ყეჭრეში (აზერბ.)
Къилер	ყილერი (დაღესტ.)
Къулан-ЗахитI(არ)	ორტა-ზახიტი (დაღესტ.)
Къулан-СтIал(არ)	ორტა-სტალი (დაღესტ.)
Къуланхуър	ყულანხიური; იხ. ორტა-სტალი
Къурагъ	ყურაპი (დაღესტ.)
Къуру-кам [Къуру-Ккам]	ყურუ-კამი (აზერბ.)
Къуьгъуър	ყიულიური (აზერბ.)
Къуьгъуъруба	ყიულიურუბა (აზერბ.)
Къуьчхуър	ყოჩხიური (დაღესტ.)
КIама-Кучунар	კამა-ქუჩუნნი (დაღესტ.)
КIахцугъ [КIахцугъ]	კახცუპი (დაღესტ.)

КIварчагъ	კარჩალი (დაღესტ.)
КIеле	კელე (დაღესტ.)
КIелегъ	კელეჰი (აზერბ.)
КIелегъуба	კელეჰუბა (აზერბ.)
КIеледუыз	კელედიუზი (აზერბ.)
КIеле-Худат	კელე-ხუდათი (აზერბ.)
КIимихуър	კიმიხიური (დაღესტ.)
КIირი(яр)	იკრა (დაღესტ.)
КIირийрин ятах	კირი-იათახ (დაღესტ.)
КIурукIнар	ბალუჯა (დაღესტ.)
КIутIлар	კუტულ (დაღესტ.)
Лака(рар)	ლაქა (აზერბ.)
Лацар [Лаццар]	ლაზა (აზერბ.)
Лгар	ლგაფირქენთი (დაღესტ.)
Лезгидигагъ	ლეზგიდიგიაჰი (დაღესტ.)
Лечет	ლეჩეთი (აზერბ.)
ЛукIар	კულარი (დაღესტ.)
Луткун	ლუთქუნი (დაღესტ.)
Луткун(рин) ятах	ლუთქუნ-იათახი (დაღესტ.)
Магъмутхуър	მაჰმუთქენთი (დაღესტ.)
Макъар I	მაყა (დაღესტ.)
Макъар II	მაყარი (დაღესტ.)
Малладхуър	მალაქენთი (დაღესტ.)
Мамраш(ар)	მამრაში (დაღესტ.)
Манафуба	მანაფუბა (აზერბ.)
Манкъулидхуър	მანყულიდხიური; იხ.

	იმამყულიქენთი
Манчаруба	მანჩარუბა (აზერბ.)
Мардануба	მარდანუბა (აზერბ.)
Мацар [Маццар]	მაზა (დალესტ.)
Мегъарамдхуър	მაჰარამქენთი (დალესტ.)
Мегътидхуър	მეჰთიქენთი (დალესტ.)
Мехкергъар [Мехккергъар]	მეხკერლი (დალესტ.)
Миграгъ(ар)	მიგრალი (დალესტ.)
Миграгъ-Къазмаяр	მიგრალ-ყაზმალიარი (დალესტ.)
Мискискар [Мисккисккар]	მისქინჯა (დალესტ.)
Мичегъ [Миччегъ]	მიჯაჰი (დალესტ.)
Муджугъ	მუჯული (დალესტ.)
Муругъар	მურულუბა (აზერბ.)
Мучугъар	მუჩულარი (აზერბ.)
Муъгъверган	მიულვერგანი (დალესტ.)
Муъгъверган-Къазмаяр	მიულვერგან-ყაზმალიარი (დალესტ.)
Муъхтедир [Муъхттедир]	მიუხტედირი (აზერბ.)
Муъшкуър [Муъшккуър]	მუშქიური (აზერბ.)
Набран	ნაბრანი (აზერბ.)
Нагъиуба	ნალიუბა (აზერბ.)
Наджефхуър	ნეჯეფქენთი (აზერბ.)
НуъцIуъгъ	ნიუთიული (დალესტ.)
Пиперхуър [Пипперхуър]	ფიპერქენთი (დალესტ.)
Пиперхуъруън-Къазмаяр	ფიპერქენტ-ყაზმალიარი (დალესტ.)
[Пипперхуъруън-Къазмаяр]	
Пирал	ფირალი (აზერბ.)

Пиркъулиуба	ფირყულიუბა (აზერბ.)
Питидхуър [Питтидхуър]	ფტიქენთი (დაღესტ.)
Регъимуба	რეჰიმუბა (აზერბ.)
Ругун	რუგუნი (დაღესტ.)
Рухун(არ)	რუხუნი (დაღესტ.)
Сайтархуър [Сайттархуър]	საიტარქენთი (დაღესტ.)
Салиян	სალიანი (დაღესტ.)
Самур	სამური (დაღესტ.)
Сараг(არ)	სარაგი (დაღესტ.)
Сардархуър	სარდარქენთი (დაღესტ.)
Селимуба	სელიმუბა (აზერბ.)
Сибируба	სიბირუბა (აზერბ.)
Сиидар	საიდქენთი (დაღესტ.)
Смуъгъуъл(არ)	სმულული (დაღესტ.)
Советский	სოვეტსკოე (დაღესტ.)
Спик [Сппик(არ)]	ისპიქი (დაღესტ.)
СтІалр(ин)-Къазмаяр	აშადა-სტალ-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Суваджал	სუვაჯალი (აზერბ.)
Сумагъли	სუმადლი (აზერბ.)
СутІур	სუტური (აზერბ.)
Татархан(არ)	თათარხანქენთი (დაღესტ.)
Теки(яр)	თექიპირქენთი (დაღესტ.)
Тител [Титтел(არ)]	თიტელი (დაღესტ.)
Тркал [Трккал]	თრკალი (დაღესტ.)
Тпагъирджал	ტაჰირჯალი (აზერბ.)
Тпагъирхуър	ტაჰირქენთი (დაღესტ.)

Тпагырхуьруьн-Къазмаяр	ტაპირქენთ-ყაზმალიარი (დალესტ.)
Узунмеше	უზუნმეშე (აზერბ.)
Укуруба	უქურუბა (აზერბ.)
Укурчай	უქურჩაი (აზერბ.)
УкIуз(ар)	უკუზი (დალესტ.)
Урсун(ар)	ურსუნი (დალესტ.)
Уруджба	ორუჟბა (დალესტ.)
Усар	უსუგი (დალესტ.)
Ухул	უხული (დალესტ.)
Ушугъ	უსულ-ჩაი (დალესტ.)
Ушур	უსური (დალესტ.)
Уьнуьгъ	ალიგი (აზერბ.)
Уьшкуьн [Уьшккуьн]	უმკიუნი (აზერბ.)
Фарзалиуба	ფარზალიუბა (აზერბ.)
Филер	ფილია (დალესტ.)
Филифли	ფილიფლი (დალესტ.)
Фиригъ	ფრილი (დალესტ.)
Фияр	ფიი (დალესტ.)
Хакидхуьр [Хаккидхуьр]	ხაკიქენთი (დალესტ.)
Хвередж	ხვერეჯი (დალესტ.)
ХенджелкIеле	ხანჯალ-კალა (დალესტ.)
Хкем [Хккем]	ხკემი (დალესტ.)
Хпедж [Хппедж]	ხპეჯი (დალესტ.)
Храх	ხრახი (დალესტ.)
Хтун [Хттун(ар)]	ხტუნქენთი (დალესტ.)
Хтун-Къазмаяр	ხტუნ-ყაზმალიარი (დალესტ.)

Худат	ხუდათი (აზერბ.)
Худжад-Къазмаяр	ხოჯა-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Худжадхуър	ხოჯაქენთი (დაღესტ.)
Хурар	ხრარი (აზერბ.)
Хутаргъ [Хуттаргъ(ар)]	ხუტარდი (დაღესტ.)
Хуълуьхъ	ხიულიუხი (აზერბ.)
Хуьпуькъ I [Хуьппуькъ]	ხპეყი (დაღესტ.)
Хуьпуькъ II [Хуьппуькъ]	ხპიუყი (დაღესტ.)
Хуърел I	ხორელი (დაღესტ.)
Хуърел II	ხორელი (აზერბ.)
Хуърел(рин)-Къазмаяр	ხორელ-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Хуърехуър	ხიურეხიური (დაღესტ.)
Хуъруьг	ხრიუკი (დაღესტ.)
Хъал	ხალი (დაღესტ.)
Хъартас-Къазмаяр	ხართას-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Хъимил	ხიმილი (აზერბ.)
Хъимил-Къишлах	ხიმილ-ყიშლახი (აზერბ.)
ХъипитI [ХъиппитI(ар)]	ხპიტარ (დაღესტ.)
Хъукъвар	ხუყი (დაღესტ.)
ХъуълуьтI(ар)	ხლიუტი (დაღესტ.)
Хъуъляр [Хъуълაьр]	ხულია (დაღესტ.)
Хълер	ხლერი (აზერბ.)
Цацархуър [Цаццархуър]	ჯაჯაქენთი (დაღესტ.)
Цилинг(ар)	ცილინგი (დაღესტ.)
Цилингрин ятах	ცილინგ-იათახ (დაღესტ.)
Цицик I [Циццик]	ჯიჯიქი (დაღესტ.)

Цицик II [Циццик]	ზიზიქი (აზერბ.)
ЦицIер	ციწერი (დაღესტ.)
ЦицIიგъ	ციწილი (დაღესტ.)
Цлахъ	ცლახი (დაღესტ.)
Цмур	ცმური (დაღესტ.)
Цнал	ცნალი (დაღესტ.)
Цуругъ [Ццырыгъ(ар)]	ზრილი (დაღესტ.)
Цуцай [Цуццай]	სუსაი (აზერბ.)
ЦIараххуър	წარახქენთი (დაღესტ.)
ЦIелегуън	წელელიუნი (დაღესტ.)
ЦIелегуън-Къазмаяр	წელილიუნ-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
ЦIехуъл	ზუხული (აზერბ.)
ЦIехуълуба	ზუხულუბა (აზერბ.)
ЦIийи-Гъепцегъ [ЦIийи-Гъепццегъ]	ნოვი-ღაფწალი (დაღესტ.)
ЦIийи-Къуруш	ნოვი-ყურუში (დაღესტ.)
ЦIийи-Макъარ	ნოვი-მაცა (დაღესტ.)
ЦIийихуър	წიიხიური (დაღესტ.)
ЦIийихуъруба	ზეიხურუბა (აზერბ.)
Чантархуър	ჩანთარქენთი (დაღესტ.)
Чახчახ [Ччახччახ]	ჩახ-ჩახი (დაღესტ.)
Чახчახ-Къазмаяр	ჩახჩახ-ყაზმალიარი (დაღესტ.)
Чепелар [Ччеппелар]	ჯეპელი (დაღესტ.)
Чепер I [Ччеппер]	ჯაბა (დაღესტ.)
Чепер II [Ччеппер]	ჩეპერი (აზერბ.)
Четкуън	ჩეთქიუნი (აზერბ.)
Чинартала	ჩინართალა (აზერბ.)

Чпир [Чппир]	ჩპირი (აზერბ.)
Чухуруба	ჩუხურუბა (აზერბ.)
Чуьхверхуьр	ჩუხვერქენთი (დალესტ.)
Чпагар	ჭაგარ (აზერბ.)
Чпилихь	ჭილიხი (დალესტ.)
Чпилихь(არ)	ჭილიხარ (დალესტ.)
Чпулавар	ჭულავარ (დალესტ.)
Шимихуьр	შიმიხიური (დალესტ.)
Шихидхуьр	შიხიქენთი (დალესტ.)
Штул [Шттул(არ)]	შტული (დალესტ.)
Шудугь	შუდული (აზერბ.)
Шуллар	შოლარი (აზერბ.)
Шутун [Шуттун]	შუტუნი (აზერბ.)
Эвежугьар	ევეჟუდარი (აზერბ.)
Экен(არ)	ექენდილი (დალესტ.)
Эсетар	ესეთარი (დალესტ.)
Эхниг	ახნიგი (დალესტ.)
Эчехуьр	ეჩექენთი (აზერბ.)
Якьубуба	იაცუბუბა (აზერბ.)
Ялама	იალამა (აზერბ.)
Ялахь(არ)	იალახ (დალესტ.)
Ялцугь I [Ялццугь(არ)]	იალცული (დალესტ.)
Ялцугь II [Ялццугь(არ)]	იალჯული (დალესტ.)
Ярагь-Къазмаяр	იარად-ყაზმალიარი (დალესტ.)
Яргун	იარგუნი (აზერბ.)
Ярудагь	იარუდალი (აზერბ.)

Ярукъвалар	იარუყულარ (დაღესტ.)
Ясаб	იასაბი (აზერბ.)
Ясабуба	იასაბუბა (აზერბ.)

ანთროპონიმები:

ლეზგიური ანთროპონიმია ძალზე მდიდარია. ნ. აბდულმუთალიბოვის „ლეზიურ საკუთარ სახელთა ლექსიკონში“ (აბდულმუთალიბოვი 2004). ლექსიკონში წარმოდგენილია დაახლ. 4500 სიტყვა. ჭარბობს არაბული, სპარსული და თურქული წარმოშობის ანთროპონიმები, რომელთაც ლეზგიურში მაჰმადიანობასთან ერთად შემოაღწიეს; მაგ., არაბული:

კაცის საკუთარი სახელები: Абас, Абдукерим, Абдурашид, Абубакар, Абусаид, Абуталиб, Агъмед, Адш, Азиз, Али, Алии, Алимет, Алим, Ариф, Асхаб, Бадрудин, Башир, Билал, Вагъаб, Вагъид, Гъабиб, Гъажи, Гъа ким, Гъанифа, Гъамза, Гъамидуллагъ, Гъарун, Гъасан, Давуд, Даниил, Жават, Жалал, Жамал, Жаруллагъ, Жафер, Забит, Замам, Заки, Зейдутагъ, Зейнал, Ибадуллагъ, Ибрагъим, Играм, Идаят, Идрис, Ильяс, Имам, Иса, Ислам, Исмаил, Камил, Керим, Къадир, Къазанфар, Къайиб. Къияс, Магъмуд, Мегъамед, Медик, Мурад, Мурсал, Муса, Наби, Насир, Салом, Салигъ, Сайд, Селим, Сулейман, Султан, Тажидин, Тагъир, Умар, Усман, Фетагъ, Холил, Хидир, Шабан, Шамил, Эмир, Эсед, Эфенди, Юнус, Юсуф, Якъуб, Ямуддин და სხვ.;

ქალის საკუთარი სახელი: Абидат, Айсат, Асият, Ашура, Гъава, Гъавизат, Гъუъруь, Жавгъарат, Жамият, Жарият, Зайнаб, Зибейда, Зуъгъре, Имара, Каминат, Леши, Мажмиат, Муслимат, Муъгъუъббат, Надият,

Нажабат, Нафисат, Нурият, Рабият, Рагытат, Салигъат, Секинат, Сефият, Умужат, Фаизат, Фатума, Хадижат, Шамсият, Якъут და სხვ.

სპარსული:

კაცის საკუთარი სახელები: Агъарза, Аллагъяр, Ализар, Бейбут, Гуълали, Гуълмет, Гъажимирзе, Гъезрет, Дербет, Зал, Залбег, Зугъраб, Ма-медшах, Мамирзе, Мерден, Мирзе, Мирзеабас, Мирзебег, Мирзегъасан, Мирзежан, Мирзекерим, Мирзекъади, Мирземет, Мирзехан, Мугъман, Навруз, Панагъ, Семендар, Сердер, Шавли, Шагъ, Шабас, Шагъвелед, Шаламаз, Шагъсен, Ширин, Ямуддин, Ярагъмед, Ярали, Ярмет, Яруддин და სხვ.;

ქალის საკუთარი სახელები: Айна, Дилбер, Дилифриз, Жагъан, Зарбаф, Ис-пагъан, Магъи, Майсарат, Майтаб, Мапери, Мегъри, Мегърибаи, Пакизат, Пенкер, Шагъру, Шагърузат, Шагърустай, Шагъселем, Шагъум, Шагъа, Шагънасиб, Шаисибани, Шапери, Ширинат, Ягъру და სხვ.

თურქული:

კაცის საკუთარი სახელები: Агъабала, Агъабег, Агъаверди, Атакиши, Байрам, Байрамбег, Балабег, Балакъардаш, Бегагъа, Бейбала, Бидирхап, Великан, Гъазерчи, Дадаш, Дашдемир, Дашти, Девлетхан, Делшр, Дурсун, Къазибег, Куругъли, Къара, Къарахан, Къафлан, Къехлер, Къилинж, Къирим, Лачин, Манкбули, Нурбала, Пирмет, Савзихан, Таймур, Тарлан, Татар, Улубег, Умахан, Уруж, Уста, Уъзден, Хан, Хенджал, Челеб, Чергес, Эмнрбег, Эмиржан, Эфенди, Юзбег, Юлдаги, Яхши და სხვ.;

ქალის საკუთარი სახელები: Айбике, Анахалум, Ашкъиназ, Багъдасар, Бажикъиз, Балахалум, Бес, Бигистан, Бике, Биче, Терекмаз.-Гилебатум, Гуъзел, Гуъл, Гъулан, Гъуланагъа, Гъулангерек, Если, Къизбике, Къизлер, Къизпери, Къизтамум, Къизтер. Марал, Нинехалум, Тамал, Тамум, Уснижат, Халум, Ханагъа, Ханпиче, Хаслар, Шагънабат, Шапиче, Шуъшехалум,

Яхшихалум და სხვ.

ბოლო პერიოდში ლეზგიურ ანტროპონიმიაში ხშირად გხვდება რუსიზმები, ამასთან, ჭარბობს კნინობით-მოფერებითი ფრმები Юрик, Славик, Света და ა. შ. ტიპისა.

დასტურდება ძირეული საკუთარი სახელებიც: Яру (ზედმიწ. „წითელი“), Чулав (ზედმიწ. „შავი“), Цуьквер (ზედმიწ. „ყვავილები“), Шини (ზედმიწ. „ბალი“), Цийиварз (ზედმიწ. „ახალი მთვარე“) და სხვ.

ძირეულ ლეზგიურ იდიონიმებად უნდა მივიჩნიოთ ისეთი საკუთარი სახელებიც, რომელთა ეტიმოლოგიაც დაუზუსტებელია, მაგ.: Жулера, Назафен, ЧакІан, Манахан, Мергем, Махай, Бянзер, Мезбура და სხვ.

სტრუქტურის მიხედვით ანტროპონიმები შემდეგ ჯგუფებად იყოფა:

ა) მარტივი არანაწარმოები ანტროპონიმები, რომლებიც ოდენ ერთი ფუძისა ან ძირისაგან შედგებიან: Азиз, Али, Агъа, Бах, Бес, Гъава, Игит, Неби, Некъи, Муса, Шини, Цуьк და სხვ.;

ბ) მარტივი ნაწარმოები ანტროპონიმები, რომლებიც ფუძის/ძირის გარდა სულ მცირე კიდევ ერთ მორფემას შეიცავენ: Некъият (შდრ. некъи-), Жавидин (შდრ. жавид-), Мира (შდრ. мир-), Аният (შდრ. ани-), Павлик (შდრ. павл-), Хаслар (შდრ. хас-), Пакизат (შდრ. паки-), Нисредин (შდრ. нисред-), Адиля (შდრ. адил-), Жамиля (შდრ. жами-), Лезгина (შდრ. лезги-) და სხვ.;

გ) რთული ანტროპონიმები, რომლებიც ორი ფუძისაგან არიან შემდგარნი: Алинисед (али- + -несед); Бажикъиз (бажи- + -къиз); Дашдемир (даш- + -демир), Велибег (вели- + -бег); Мирзеагъмед (мирзе- + -აгъмед), Султангъмид (султан- + -гъмид); Гуьлебатун (Гуьле- + -батун); Бубахва (буба- + -хва); Дидекъиз (диде- + -къиз); Къизхалум (къиз- + -халум); Щарухва (щару- + -хва); Шихрагъмим (ших- + -рагъмим); Шагъселем (шагъ- + -селем),

Шагъимердан (шагъи- + - мердан) და სხვ.;

დ) შედგენილი ანტროპონიმები, რომლებიც ორი ან მეტი სიტყვისაგან შედგება: Мирзе Гъасан, Юсуф Хан, Гъажи Эфенди, Гъажи Рамазан, Соли Сулейман, Абдурагъман бег, Шагъ Исмаил და სხვ.

ლეზგიურ ანტროპონიმიაში ფართოდაა გავრცელებული ზედმეტსახელები და საკუთარი სახელების კნინობით-მოფერებითი ფორმები. თანამედროვე ლეზგიური გვარები და მამისსახელები რუსულ მოდელს ეფუძნება. აღსანიშნავია, რომ XIX საუკუნემდე ლეზგიებს, სხვა ნახურ-დაღესტნურ ეთნოსთა მსგავსად, თანამედროვე გაგებით გვარის ცნება არ ჰქონდათ. XIX საუკუნეში ევროპული და რუსული კულტურის გავლენით ლეზგთა შორის იწყება რუსულდაბოლოებიანი (-ов, -ова, -ев, -ева) გვარების მიღების პროცესი. ამ პროცესმა XX საუკუნეში გასაბჭოების შემდეგ მიიღო საყოველთაო ხასიათი.

ამჟამად, აზერბაიჯანში მცხოვრებ ლეზგთა შორის გავრცელებულია რუსუფიცირებული გვარების შეცვლის ტენდენცია. გვარების რუსული დაბოლოებები იცვლება -лы ან -ли ბოლოსართებზე (მაგ., Раджабов(а) > Раджабли) ან სულაც იკვეცება (Ахмедов(а) > Ахмед). ბოლო პერიოდში საგრძნობია რუსული დაბოლოებების შეცვლის პრაქტიკა ლეზგიური -рин -ви (მაგ., Абубакарин/Абубакрви Абубакаров-ის ნაცვლად). XIX საუკუნემდე ლეზგიები გვარის ნაცვლად იყენებდნენ საგვარეულოს (სიხალ) აღმნიშვნელ სახელწოდებად, თან იგი ყოველთვის იყო წინ (მაგ., Ярагъ Шейх-Мухаммад, Штул Хаджи-Мухаммад, Лгар Шейх-Абдулхамид, ЯлцIугъ Мухаммад-Амин, КIири Буба და სხვ.).

საყურადღებოა, რომ ლეზგიურ ტოპონიმულაში (როგორც წესი, მიკროტოპონიმულაში) დასტურდება საკუთარი სახელები. ზოგიერთი მათგანი, დღეს უკვე არ იხმარება:

კაცის საკუთარი სახელები: 1. ПиритI, 2. Савзи, 3. Хайда, 4. Варз, 5. Темез, 6. Баш, 7. Таз, 8. Палдер, 9. Хилев, 10. Брем, 11. Гуьрг, 12. Гьут, 13. Пакьа, 14. Рехец, 15. Татахь, 16. МимитI, 17. Хьалп, 18. Чингир, 19. БутI, 20. Къирим, 21. Пана, 22. Песе, 23. ХьецI, 24. СутI, 25. Чантар, 26. ШапI, 27. ШеметI, 28. Шар, 29. Шувул, 30. Бурак, 31. Арваз, 32. Бубур, 33. КъаучI, 34. Мази, 35. МукIуцI, 36. Нару, 37. ЭцIек, 38. Къигъ, 39. Шихим, 40. Бегем, 41. Ишим, 42. Касан, 43. Берек, 44. Димбал, 45. Экел, 46. Белген, 47. Гьутан, 48. Шихи, 49. Тимир, 50. Йурур, 51. АтI, 52. Жавла, 53. Кере, 54. ЦIили, 55. ШапIан, 56. Андуг, 57. БатI, 58. Зияф, 59. Курум, 60. Банда, 61. ПIатIа, 62. Бандам, 63. Незуьгъ, 64. Хебиц, 65. Цац, 66. ЦIувцIув, 67. Гьуьш, 68. Цацамур, 69. ШетIиш, 70. Будахь, 71. Липти, 72. Кас, 73. Биш, 74. ГацI, 75. Кеми, 76. ПацI, 77. ШикIи, 78. Къурам, 79. Мевли, 80. Гьверши, 81. Къами, 82. Мушагъ, 83. Къача, 84. ТIатIи, 85. Цими, 86. Шеру, 87. Армалд, 88. Арна, 89. Чумур, 90. Шивир, 91. Магъан, 92. Темез, 93. Биреш, 94. Матик, 95. Афаш, 96. Будах, 97. Будур, 98. Къудур, 99. Бургъун, 100. Гех, 101. Пабил, 102. Карба, 103. Кентал, 104. КъаркъачI, 105. Сакъ, 106. Хъамаш, 107. ХьинцI, 108. ЦIакъ, 109. ЧетI, 110. Шиди, 111. Тамал, 112. Къацак, 113. Чуьнгуьл, 114. Апу, 115. Асткакъ, 116. Балдур, 117. Зардар, 118. Макъал, 119. Инег, 120. Рзан, 121. Хъалаш, 122. Хупур, 123. Багъ, 124. Вурк, 125. Хурдал, 126. Лай, 127. Базай, 128. Къевкъев, 129. ДуцI, 130. Мад, 131. Мудух, 132. Кезин, 133. Пазиз, 134. Шиш, 135. Саад, 136. Къуьруь, 137. Пахта, 138. Талтам, 139. Палиц, 140. Сирхав, 141. Базан, 142. МурачI, 143. Бутай, 144. Закъи, 145. Уругъ, 146. Мейлан, 147. МитIрал, 148. Шттих, 149. Хъарба, 150. Ярал, 151. ТIипIтис, 152. Алуп, 153. Тум, 154. Аран, 155. Арал, 156. Бакур, 157. Виру, 158. Ваче, 159. Пасай, 160. Вачагъан, 161. Фарас, 162. Фарасман, 163. Сур, 164. Верхел, 165. Ба, 166. Сайтар, 167. Иррис, 168. Зубер, 169. Абас, 170. Жуваншир, 171. Мегърижан, 172. Сунбат,

173. Илиф, 174. Ціми, 175. Аштик, 176. КакІас, 177. Патица, 178. Вачи, 179. Арахи, 180. Шири, 181. Къелав, 182. СатІу, 183. Фарим, 184. Асай, 185. Сабас, 186. УпІас, 187. Авиз, 188. Варазман, 189. Къекъел, 190. Уриз, 191. Вирагъ, 192. Зирагъ, 193. Шаргир, 194. Шабур, 195. Варде, 196. Асал, 197. ВикІегъ, 198. Вараз, 199. Урнир, 200. Мергаван, 201. Гъарун, 202. Хиба, 203. БадчІан, 204. Ханац, 205. Гъамац, 206. Арчи, 207. Щармак, 208. ЦирцІам, 209. Успат, 210. Серкер, 211. Хвавили, 212. ТІишба, 213. Бубахва, 214. Шарбус, 215. Нажар, 216. Мадар, 217. Адар, 218. Рими, 219. ТІарлац, 220. Суьбе, 221. Бугада, 222. Самсам, 223. Салсал, 224. Гарал, 225. Касбуба, 226. ТермецІ, 227. Неркъал, 228. Гъемер, 229. Вили, 230. Гир, 231. ЦІару, 232. Бал, 233. Ибил, 234. Базу, 235. Тарта, 236. Атар, 237. Инбул, 238. Мингеч, 239. Тагу, 240. Гирдим, 241. ТІур, 242. Музу, 243. Алам, 244. ЧІар, 245. Сарлаг, 246. Тирикан, 247. Чуру, 248. Инар, 249. Ярлагъан, 250. Паку, 251. ЦІвелер, 252. Пабу, 253. Рафи, 254. АратІ, 255. Хенжел, 256. Манчар, 257. Каркас, 258. Къеме, 259. Багав, 260. Ччумал, 261. Бачар, 262. Санай, 263. Шери, 264. Чубач, 265. Тамазан, 266. Кевил, 267. Кабач, 268. Гав, 269. Пашур, 270. Мука, 271. Бакри, 272. ТумучІ, 273. Ших, 274. Ганза, 275. Шавли, 276. Амин, 277. Эмин, 278. Рифи, 279. Батман, 280. Аруц, 281. Шабат, 282. Талхан, 283. ХІамим, 284. Малаб, 285. Къафлан, 286. Гага, 287. Эдей, 288. Манаф, 289. Бабай, 290. Ярахъ, 291. ФетІи, 292. Ччамар, 293. Гъезер, 294. Нервик, 295. Жамакъ, 296. Тирик, 297. Мурз, 298. Буба, 299. Беф, 300. Маха, 301. Зияд, 302. Пазим, 303. Сираж, 304. Базу, 305. Асул, 306. Мезде, 307. СагІде, 308. Асниф, 309. Партат, 310. Финяд, 311. МуьхІуь, 312. Муспах, 313. Манаш, 314. Чурай, 315. Финяз, 316. Халсу, 317. Лацаб, 318. Ишпак (Спик);

ქალის საკუთარი სახელები: 1. Лацар, 2. Вилер, 3. Къацар, 4. Таза, 5. Фахра, 6. Явда, 7. Сун, 8. Аже, 9. Бали, 10. Алаш, 11. Бизи, 12. Суьр, 13. Хари,

14. Шагъна, Веулер, 16. Бисед, 17. АчІан, 18. Арчан, 19. Чейде, 20. Шан, 21. Зарбаф, 22. Марвар, 23. Зиза, 24. МуркуцІ, 26. Михьи, 26. Бану, 27. Гъулан, 28. Зияр, 29. къи, 30. Фене, 31. Зинგი, 32. Суъсуъ, 33. Бих, 34. Тевит, 35. Къистер, 36. Пике, 37. ЦІарай, 38. Эрге, 39. Ярар, 40. Хъуътуъл, 41. Муга, 42. Гъамуга, 43. ВерцІи, 44. Тават, 45. Аяр, 46. Иер, 47. Сейли, 48. Спраам, 49. Цуъквер, 50. Дидеруш, 51. Баде, 52. Пейкер, 53. Сацуък, 54. Яранцуък, 55. Тайгъун, 56. Исли, Масан, 58. Масанцуък, 59. Магъи, 60. Ваханруш, 61. Дидевах, 62. Хиде, 63. Чирагъ, 64. Сувар, 65. Мен, 66. Серес, 67. Некъи, 68. ПагІли, 69. Майтаб, 70. Зари, 71. Элфи, 72. Ичер, 73. Милей, 74. ЦІвелер, 75. Луму, 76. Цавар, 77. Гъваяж, 78. Яргъируш, 79. Тегъмез, 80. Гъетер, 81. Эрки, 82. Саяд, 83. Салат, 84. Цири, 85. Мукаш, 86. Кару, 87. Лифер, 88. Туракъ, 89. ТІаратІ, 90. ЦІилихъ, 91. Сусан, 92. Эрзи, 93. Фая, 94. Тевси, 95. ХІуъруъ, 96. Шейри, 97. Гатфар, 98. ЦарцІар, 99. Навар, 100. Буфта, 101. Тугъу, 102. Зуъруъ, 103. Сали, 104. Сари, 5. Эквер, 106. Пичче, 107. Санжа, 108. ВерцІи, 109. Писе, 110. Ини, 111. Мари, Менси, 113. Къаях, 114. Серфи, 115. Афи, 116. Парам.

ეთონნიმები:

ლეზგთა აღმნიშვნელ ეთონნიმებში რაიმე სპეციალური აფიქსი არ არის დადასტურებული. ლეზგიების თვითსახელწოდება **ლეზგი**, რომლის ეტიმოლოგია ნათელი არ არის.

ლეზგთა ეთნიკური ორგანიზაცია, რომელიც დღესაც გარკვეულწილად აქტუალურია, შედგებოდა ჯამაათებისაგან (თავისუფალ საზოგადოებათა კავშირი, ლეზგ. **ჯამაъат**), რომლებიც, თავის მხრივ, თავისუფალ საზოგადოებათაგან, ანუ სოფლის ჯამაათებისაგან შედგებოდა (ლეზგ. **хуър** „სოფელი“). ჯამაათს ხელმძღვანელობდა იმამი, ხოლო სოფლის ჯამაათს – უხუცესი (**чІехибур**). სოფლის ჯამაათი სიხილთაგან (ლეზგ. **цІи**

хел „სისხლის საგვარეულო“ ან **сихил** < **са хил** „ერთი ხელი“) შედგებოდა, რომლის შიგნითაც, როგორც წესი, ხდებოდა ერთმანეთზე დაქორწინება. სიხილი, თავის მხრივ, იყოფოდა კამებად (ტერიტორიული ორგანიზაცია, ქუჩა ან კვარტალი, ლეზგ. **ккам**) და მირესებად (ლეზგ. **мирес**), რომელიც ახლო ნათესავებს აერთიანებდა (ზოგჯერ ერთი სიხილი 50-60 მირესისაგან შედგებოდა). ეთნიკური ორგანიზაციის ყველაზე მცირე დანაყოფი იყო ხიზანი, ანუ ოჯახი (ლეზგ. **хизан**, **хзан**).

გამოსარჩევია სამი დიდი ჯამაათი: ახტის ან ახტიფარის (ლეზგ. **Ахцагъ**), ყუსარის (ლეზგ. **КцIар**), კიურესა (ლეზგ. **Куьре**) და რამდენიმე შედარებით მცირე – დოყუზფარის (ლეზგ. **Дукъузпара**), ალთიფარის (ლეზგ. **Алтыпара**), ყურაჰისა (ლეზგ. **Курагъ-дере**) და მისქინჯის (ლეზგ. **Мискич**, **Мискичкар**, **Мискинджа**). უნდა აღინიშნოს, რომ დროდადრო ლეზგებით დასახლებულ ტერიტორიაზე ფეოდალური ერთეულებიც ჩნდებოდა.

ჯამაათების სისტემა დღეს ასეთი სახით არ არის წარმოდგენილი, თუმცა ნარჩუნდება ლეზგიების დაყოფა სამ დიდ ეთნოგრაფიულ ჯგუფად: კიურელებად (თვითსახელწ. **Куьрегуьяр**), ახტელებად (**Эхцегъяр**) და ყუსარელებად (**КцIарвияр**). ასეთი დაყოფა ლეზგიური ენის დიალექტურ ჯგუფებს ემთხვევა.

ახტის ჯამაათში შედიოდა შემდეგი სოფლის ჯამაათები: **ахцагъяр**, **чIуьтхуьрвияр**, **фийвияр**, **кьурушар**, **чепервияр**, **филисхъяр**; კიურეს ჯამაათში: **куьрегуьяр**, **яркар**, **кьурагъвияр**, **гелхенар**, **гилияр**. ყუსარის ჯამაათი ერთი ერთეულისაგან შედგებოდა – **кцIарвияр**, თუმცა ტერიტორიულად დღევანდელ ყუსარის რაიონსა და ყუბისა და ხაჩმასის რაონების ჩრდილოეთს მოიცავდა (აზერბაიჯანი).

სიხილის აღმნიშვნელი სახელები, რომლებიც, როგორც წესი, სოფლის

უბნების (მაგვალ) სახელწოდებებს ეძიებთ:

Барбияр, Хъемешар, Хъиравар (სოფ. აგვა-სტალარ), Кабачар, КІунтІалар (სოფ. აგვა-Хъартасар), ГъанцІияр, Урузар, Пепеяр (სოფ. აგვა-ЦинитІ), БукІуяр, МачІагъარ (სოფ. Алкъвадар), Акъар, Къулияр, Ппуълттუъяр, Уъшеханар, Хъвасккар (სოფ. Ахццагъარ), Базанар, Балияр (სოფ. Гачалхуър), Вартар, Мурацулар (სოფ. Гилияр), Къамбацар, Пилтияр, СикІеяр, Йуркъулияр (სოფ. Гъетягъ), Бдахар, Ипирар (სოფ. ДаркІуш), ГъапІашар, Къевер, Масакъარ, Ругъвацар (სოფ. Шимихуър), Гергияр, Кешар, ЦІурар (სოფ. Ялахъ), ЦІахуяр, Гъургъурар, ДадакІანარ (სოფ. Ичинარ), Бункъარ, Хашалარ, Чукваяр (სოფ. Кашанхуър), Квашар, КІამчІахар, Чашар, Ярудбур (სოფ. Кукваз), Бирякъარ, Дугъუნარ, Фудурар, ЦІалханარ (სოფ. Курхуър), Мадаგъარ (სოფ. Тигъир), Кисранარ, Цегъრე კІуртар, Текъияр (სოფ. Хуълუъхъ), Къикъერ, Манчარარ (სოფ. Къураგъ), ГъуруцІარ, КъуруцІარ, Шарузар (სოფ. КІахццугъ), Шапанар, КІулацар, Шузарარ, Тархар, Хъамашარ (სოფ. КІирияр), Багъარ, ВакІацар, Къирикъარ, ЦІаракар (სოფ. КІутІлар), Ахкუნარ, Гъуялар, Капндаяр, Пахтаяр (სოფ. Мацარ), Гъალავანარ, Каркасар, Хъемешარ, ШантІურარ (სოფ. Сиидარ), Бафар, Мегъერ, Хшар (სოფ. Ухул), Бачარარ, Бикерარ, Варданარ, Сандакъარ, Фиткъияр, Ярубур (სოფ. Хуърел), Тарашარ (სოფ. Цмур), ГетІეяр, Душкъуяр, Сейлияр, Тебинар (სოფ. Чахчах), Бамбияр, Михар, ПатІалარ (სოფ. Фияр) ღა ა. მ.

ლეზგიური ენა

(გრამატიკული ნარკვევი)

მოკლე ცნობები ლეზგიური ენისა და ლეზგიების შესახებ

ლეზგიურ ენაზე მოლაპარაკეთა რაოდენობა სულ მცირე 650 ათასს კაცს შეადგენს. 2010 წლის აღწერის მონაცემებით რუსეთის ფედერაციაში 473 722 ლეზგი აღირიცხა (მათ შორის – 385 240 დაღესტანში), ხოლო აზერბაიჯანში 180 ათასი (2009 წლის აღწერის მონაცემებით, თუმცა ზოგიერთი სხვა არაოფიციალური წყაროს მიხედვით ლეზგიების რაოდენობა აზერბაიჯანში 350 ათასს კაცსაც კი აღწევს). ლეზგიური ენა გავრცელებულია დაღესტნის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში – ყასუმქენტის, მაჰარამქენტის, ყურადისა, სულეიმან-სტალისა და ნაწილობრივ ხივის, დერბენტისა და რუთულის რაიონებში, აგრეთვე ჩრდილო-აღმოსავლეთ აზერბაიჯანში – ძირითადად, ყუსარის, ნაწილობრივ კი – ყუბისა, ხაჩმასის, ისმაილის, გაბალისა და ოლუხის რაიონებში. ლეზგიურ ენაში სამი დიალექტური ჯგუფი გამოიყოფა – კიურული, სამურული და ყუბის, რომლებიც, თავის მხრივ, სხვადასხვა დიალექტებისაგან შედგება. ლიტერატურული ლეზგიური ენა კიურულ დიალექტურ ჯგუფში შემავალ გიუნეურ დიალექტს ეფუძნება.

ლეზგიური ენა დაღესტნის ერთ-ერთი სახელმწიფო ენაა, მასზე მიმდინარეობს სწავლება დაწყებით სკოლაში (შემდეგ მხოლოდ ერთ-ერთ საგნად რჩება). ისწავლება უმაღლეს სკოლაშიც (დაღესტნის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, დაღესტნის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტი), დათმობილი აქვს დრო დაღესტნის ტელევიზიასა და რადიოში, ქვეყნდება როგორც ორიგინალური, ისე თარგმნითი ლიტერატურა. ლეზგიურ ენაზე გამოიცემა რამდენიმე გაზეთი; მათგან ყველაზე დიდი ტირაჟი დაღესტანში აქვს გაზეთს „Лезги газет“, ხოლო აზერბაიჯანში გაზეთს „Самур“.

ლეზგიური ანბანი

ლუზიკური ენის წერილობითი ფიქსაცია XVIII საუკუნის II ნახევრიდან იწყება. მოგვეპოვება არაბული გრაფიკით XVIII-XIX საუკუნეებში შესრულებული რამდენიმე პოეტური ტექსტი, ესენია - საიდ ყუჩხურელის (1767-1812 წწ.), ეთიმ ემინის (1838-1889 წწ.) და სხვათა ნაწარმოებები. არაბული გრაფიკა (ე. წ. აჯამი) ლუზიკურისთვის XX საუკუნის 20-იან წლებამდე გამოიყენებოდა.

ლუზიკური დამწერლობა 1928 წელს შეიქმნა ლათინური გრაფიკის საფუძველზე. თუმცა მანამდეც იყო ორი ცდა არაბული გრაფიკის საფუძველზე ნორმირებული ანბანის შექმნისა. ორივე დაღესტნის გასაბჭოების შემდეგ განხორციელდა. პირველი ცდა ეკუთვნის აბუ-ჯაფარ მამედოვს (მასწავლებელი ყასუმქენთიდან), ხოლო მეორე - ჰ. გაჯიბეკოვს. მეორე ანბანით რამდენიმე წიგნიც დაიბეჭდა, მათ შორის - გამოცემა „ლუზიკურ პოეტთა სიმღერები“. აღსანიშნავია, აგრეთვე, უსლარის მიერ ლუზიკური ენისთვის შექმნილი ტრანსკრიფციის პრაქტიკული გამოყენების რამდენიმე მაგალითი. სწორეს ეს ტრანსკრიფცია დაედო საფუძვლად პირველ ლუზიკურ ნაბეჭდ წიგნს „კიურული ანბანი“, რომლის ავტორი იყო უსლარის თანამემწე ყაზანფარ ზულფიკაროვი. იგივე სატრანსკრიფციო სისტემა გამოყენებულია გამოცემაში „ყურანში ნახსენები რვა მოციქულის ისტორია“ და აბუ-ჯაფარ მამედოვის მიერ შედგენილ და თბილისში 1911 წელს გამოქვეყნებულ საანბანო წიგნში.

დღეს მოქმედი ანბანური სისტემა სლავურ გრაფიკას (კირილიცას) ემყარება და შემოღებულია 1938 წელს. იგი 46 ასო-ბგერას შეიცავს. ლუზიკურ ენაში არსებული სპეციფიკური ბგერების გამოსახატავად გამოიყენება სამი დამატებითი განმასხვავებელი ნიშანი: **І, Ё, Ё**.

მოქმედ ლუზიკურ ანბანში შეტანილია რუსული ანბანის ის ასოებიც (**О, Ы, ІІ, Ё, Ё, Ю, Я**), რომელთა შესატყვისი ბგერებიც ამ ენაში არ მოიპოვება.

მოგვყავს მოქმედი ლუზიკური ანბანი სათანადო ასოთა მიღებული რიგითა და მათი ქართული ეკვივალენტებით:

ლეზგიურ ანბანში დაცულია რუსული ანბანის ასოთა რიგი. სპეციფიკური ლეზგიური ასო-ნიშნები ანბანში ჩართულია იმ ასოების შემდეგ, რომლებიც ამგვარ ბგერათა გამოსახატავად გამოიყენება. როგორც უკვე აღინიშნა, მოქმედ ლეზგიურ ანბანში უცვლელად არის შეტანილი რუსული ანბანის ის ასოებიც (о, ы, ш, ь, ё, ю, я), რომლებიც ამ ენის ფონოლოგიურ სისტემაში არ მოიპოვება. სამაგიეროდ მოქმედ ანბანში არ აისახება პრერუპტივები (ან სხვაგვარი კვალიფიკაციით – ინტენსიურები): ც, ჩ, ფ, თ, ქ (მათ აღსანიშნავად გამოიყენება ორმაგი დაწერილობა: цц, чч, шш, тт, кк. ერთადერთი პრერუპტივი, რომელიც ასახულია ანბანში, არის კხ ჭ). გარდა ამისა, ანბანში თავისი საკუთარი ასო-ნიშანი არ მოეპოვებათ ა-ს, ძ-სა და ჯ-ს (ძ და ჯ ა და ჯ ნიშნებით გადმოიცემა, ხოლო ა – я ასო-ბერათი). ზოგიერთი მკვლევრის აზრით, ლეზგიურს მოეპოვება ლატერალური თანხმოვნები, რომლებიც, აგრეთვე, არ არის ასახული ანბანში.

ლეზგიური ენის ფონეტიკური თავისებურებები ხმოვანთა დახასიათება

ლეზგიურ ენას ვოკალიზმის მარტივი სისტემა ახასიათებს. ლიტერატურულ ლეზგიურში სულ ხუთი ხმოვანი ფონემაა: а (ა), е/э (ე), и (ი), у (უ), уь (უ̣). ამას გარდა, ლეზგიურში ხშირად გვხვდება წინა რიგის аь (ა̣) ბგერა (ეს ბგერა ლეზგიურ ანბანში я ნიშნით გადმოიცემა, რომელიც აგრეთვე аа დიფთონგს აღნიშნავს), რომელიც ძირითადად ფარინგალიზებული ან პალატალიზებული თანხმოვნების შემდეგ დასტურდება. ლეზგიური ენის ფონოლოგიურ სისტემას ასევე მოეპოვება ორი გრძელი ხმოვანი а: და аь: (ა̄, ა̣), რომელიც ზოგჯერ არც პოზიციურად შეპირობებული ჩანს და არც რაიმე კომბინატორული ფონეტიკური პროცესების შედეგად უნდა იყოს წარმოქმნილი (მაგ., თანხმოვანთა რედუქციის შედეგად ან სხვა).

о (ო) და ы (ე) ბგერები ლიტერატურულ ლეზგიურში ფონემის სტატუსით არ არიან აღჭურვილნი – ეს ბგერები მხოლოდ რუსულიდან ნასესხებ ან რუსულის მეშვეობით სიტყვებში დასტურდება, თუმცა ცოცხალ მეტყველებასა და დიალექტებში о-ს ხშირად у ცვლის (ზოგჯერ – სხვა ხმოვანიც), ხოლო ы-ს – и, მაგ., ремонт (ორთ. ремонт – რუსულიდან ნასესხები სიტყვების დაწერილობა ლეზგიურში ისეთივეა, როგორც

რუსულში) // **римунт** „რემონტი“; **духтур** „დოქტორი“, „ექიმი“; **трактур** „ტრაქტორი“; **гиле** „კილოგრამი“ (< **кило**); **верховни** „უმაღლესი“...

აწეულობა	წინა რიგის		უკანა რიგის	
	არალაბიალიზებ.	ლაბიალიზებული	არალაბიალიზებ.	ლაბიალიზებული
მაღალი	и	уь	(ы)	у
საშუალო	е		а	(о)
დაბალი	(аь)(аь:)		(а) (а:)	

შენიშვნა: ფრჩხილებში ჩასმულია ფონეტიკური ღირებულების არმქონე ან დიალექტებში დადასტურებული ბგერები.

a – ქართულისა და ზოგიერთი სხვა ენათაგან განსხვავებით, რომლებშიც **a** ბგერა შუა რიგისა და დაბალი აწეულობის ხმოვანია, ლეზგიურში **a**, როგორც წესი, რეალიზებულია როგორც უკანა რიგისა და საშუალო აწეულობის ბგერა (**ʌ**). ეს განსხვავება უფრო საგრძნობი ხდება CVC სტრუქტურის ერთმარცვლიან სიტყვებში, მაგ., **цал** [цʌლ] „კედელი“, **сал** [сʌლ] „ბოსტანი“, **чал** [чʌლ] „ენა“, „მეტყველება“, **раб** [рʌბ] „ნემსი“...

ლეზგიური ენაში უკანა რიგისა და დაბალი აწეულობის **a** ბგერაც დასტურდება. ეს ბგერა უფრო დამახასიათებელია დახურული მაცვლვალისათვის უვულარულ თანხმოვანთა და /p/ წინ. ყველაზე ხშირად ყურახის დიალექტში გვხვდება და იწვევს წინამავალი ან მომდევნო უვულარული თანხმოვნების ფარინგალიზაციას, მაგ.: **Халид** [халид] (საკ. სახელი); **гъал** [гъʌლ] „ძაფი“; **балкIаа** [бʌლкIʌ:] „ცხენი“...

ლაბიალიზებული თანხმოვნების შემდეგ **a** აკუსტიკურად **o** ბგერას უახლოვდება (**ɔ**), მაგ., **кIвал** [кIвʌლ] „სახლი“, „ოთახი“, **хвал** [хвʌლ] „რუ“, **къван** [къвʌн] „ქვა“, **тIвал** [тIвʌლ] „ჯობი“...

y – უკანა რიგის, მაღალი აწეულობის ხმოვანია. მისი წარმოთქმა ქართული უ-ს მსგავსია. **y** ბგერა ლეზგიურში ყველანაირ პოზიციაში გვხვდება, მაგ., **уртах** „საერთო“, **улам** „ფონი“, **зул** „შემოდგომა“, **чIул** „ქამარი“, **къалу** „მღვრიე“...

я [აბ] – დაბალი აწეულობისა და წინა რიგის ხმოვანი, რომელიც პ. უსლართან **æ** ლიგატურითაა აღნიშნული. ეს ხმოვანი თითქმის ყველა ლეზგიურ დიალექტსა და კილოკავში დასტურდება, თუმცა მისი აკუსტიკური თვისებები განსხვავდება. კიურულ დიალექტებში და, განსაკუთრებით, იარკიულ კილოში, ეს ხმოვანი გამოირჩევა ფარინგალიზებულობით. სამურულ დიალექტებში იგი არაფარინგალიზებულია, ხოლო ყუბის დიალექტებში – ორივე ვარიანტი დასტურდება. ამას გარდა, იარკიულ დიალექტში დასტურდება (ეს ბგერა არ არის დამახასიათებელი მთლიანად იარკიული დიალექტისათვის, არამედ მხოლოდ ზოგიერთ დასახლებულ პუნქტში დასტურდება) დაბალი აწეულობისა და წინა რიგის პალატალიზებული ხმოვანი, რომელიც, **აბ (æ)** ბგერასთან შედარებით, უფრო უკან იწარმოება და ლიბიალიზებულობით გამოირჩევა (**აე**). ეს ბგერა პოზიციურად შეპირობებულია – იგი, როგორც წესი, შერბილებული **ლ** თანხმონის წინ გვხვდება, მაგ.: **пял [пәл]** „შუბლი“...

э/ე – წინა რიგის, სუშუალო აწეულობის ბგერაა. მისი არტიკულაცია თითქმის ისეთივეა, როგორც ქართული ე-სი. **э/ე** ბგერა ლეზგიურში პოზიციურად არ არის შეზღუდული, მაგ., **эке** „დიდი“, **эгер** „თუ“, **кьел** „მარილი“, **цѣл** „თხა“, **рехь** „გზა“, **келле** „თავის ქალა“, **гуьлле** „ტყვია“...

и – წინა რიგის, მაღალი აწეულობის ხმოვანია. მისი ჟღერადობა ქართული ი-ს ჟღერადობისაგან თითქმის არ განსხვავდება. **и** ბგერა ლეზგიურში შეიძლება ყველანაირ პოზიციაში შეგვხვდეს, მაგ., **иви** „სისხლი“, **ირი** „მსხვილი“, **инсан** „ადამიანი“, **кьиб** „ბაყაყი“, **цѣвин** „ნახშირი“, **чими** „თბილი“, **кѣви** „მყარი“... უმახვილი პოზიციაში ხშირია **и**-ს რედუქცია, მაგ., **к(и)таб** „წიგნი“, **хь(и)сан** „კარგი“...

уь – უკანა რიგის, მაღალი აწეულობის ხმოვანია. ენის მდგომარეობის მიხედვით ეს ბგერა **и**-ს უახლოვდება, თუმცა მისგან განსხვავებით, ლაბიალიზებულია. **уь** ბგერა ლეზგიურში ყველანაირ პოზიციაში გვხვდება, მაგ., **уьгьуь** „ხველა“, **шутьруь** „ყავისფერი“, **куьлуь** „წვრილი“, **цѣурнуьгь** „გოჭი“...

ამას გარდა, ლეზგიური ენის დიალექტებში სხვა ხმოვნებიც დასტურდება:

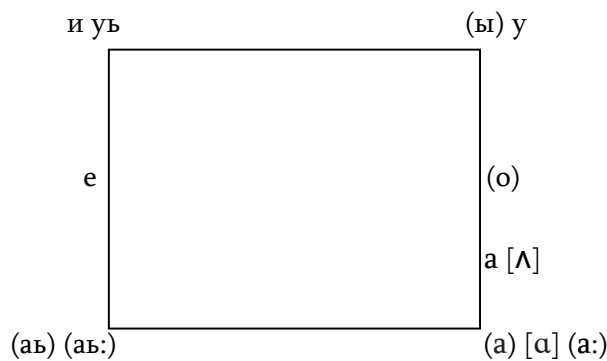
а: – უკანა რიგისა და დაბალი აწეულობის ხმოვანი, რომელიც ლიტერატურულ ლეზგიურსა და დიალექტებში, როგორც წესი, პოზიციურად შეპირობებული ჩანს. იარკიულ დიალექტში აქვს ფონემური ღირებულება.

აბ: – დაბალი აწეულობისა და წინა რიგის გრძელი ხმოვანი, რომელსაც იარკიულ დიალექტში დისტინქციური ფუნქცია მოეპოვება.

ყ – შუა რიგის მაღალი აწეულობის ხმოვანია, ე. წ. ირაციონალური. ძირითადად, სამურული დიალექტებისთვისაა დამახასიათებელი, თუმცა შედარებით იშვიათად ის ყუბის დიალექტებშიც დასტურდება. კიურულში ეს ბგერა მხოლოდ ყურახის დიალექტსა და გილიარის კილოკავში გვხვდება.

ო – როგორც აღინიშნა, **ო** ბგერა ლეზგიურში მხოლოდ ნასესხებ სიტყვებში გვხვდება, თუმცა გილიარის კილოკავში იგი საკუთარ ლექსიკაშიც დასტურდება. ჩვეულებრივი **ო**-საგან განსხვავებით გილიარის კილოკავში დადსტურებული **ო** უფრო მაღალი აწეულობის ბგერაა (**უ**). ეს ბგერა არ უნდა იყოს წარმოქმნილი ლაბიალიზაციის შედეგად, იგი ისეთ სიტყვებში დასტურდება, რომლებშიც ლაბიალიზაციის კვალი არ ჩანს, მაგ.: **сумог** [сумог] (ხალიჩის სახეობა); **соимат** [сʰимат] (ქალის საკ. სახელი); **огъзур** [огъзур] „ათასი“... **ო** ბგერა რამდენიმე სიტყვაში ყუბის დიალექტებშიც დასტურდება, თუმცა იქ ის ლაბიალიზაციის შედეგად უნდა იყოს წარმოქმნილი, მაგ.: **ногъ** „ცრემლი“; **нокъ** (// **нукъ**) „ნიადაგი“; **цол** „ნაწნავი“. ამას გარდა, ქიმილის კილოკავში სულ რამდენიმე სიტყვაში **об** ბგერას იმოწმებს შ. საადიევი. ის **ა/ე** ბგერისაგან არის მიღებული წინამავალი ლაბიალიზებული თანხმოვნის დელაბიალიზაციის შედეგად, მაგ.: **хьобьхь** „ლოყა“ (< ლიტ. ლეზგ. **хьвехь**); **зоьрын** „სირბილი“ (< ლიტ. ლეზგ. **зверун**).

სქემატურად ლეზგიური ენის ვოკალიზმი შეიძლება ასე წარმოვადგინოთ:

ამას გარდა, თითოეულ ბგერას შეიძლება ჰქონდეს ნაზალიზებული და გრძელი ალოფონები.

მახვილი და მისი ადგილი

მახვილი ლეზგიურში ძლიერია ანუ დინამიკური (ინტენსიური, ექსპირატორული). მახვილი ორ და მეტმარცვლიან სიტყვაფორმებში უპირატესად დაისმის მეორე მარცვალზე. მახვილი პირველ მარცვალს მოუდის, თუ:

სიტყვაფორმა ერთმარცვლიანია;

ერთმარცვლიან სიტყვას დაერთვის შემდეგი აფიქსები: **-დი, -და, -ბურ, -ნა, -რა, -ა, -ნი, -ლა, -ლახъ, -ლახъდი, -лай, -тIа, -вал, хъун, -ун.**

რუსულიდან და ზოგჯერ სხვა ენებიდან (არაბული, სპარსული, თურქული და სხვ.) ნასესხებ ლექსიკაში მახვილი იმ ადგილს იკავებს, როგორც გამსესხებელ ენაში.

მახვილს ლეზგიურში შეიძლება ჰქონდეს სიტყვათგანმასხვავებელი ფუნქცია, მაგ., **къалун** „ჩვენება“ – **къълун** „ხმაურის ატეხვა“; **къвалар** „გვერდები“ – **къвалар** „წვიმები“...

თანხმოვანთა დახასიათება

	ხშულ- მსკდომები				აფრიკატები			სპირანტ.		სონორ.
ბაგისმიერი	б	п	пп	пI				(в)	ф	м в
კბილისმიერი	д	т	тт	тI						н л
ლაბიალიზებული		тв	ттв	тIв						
წინანუნისმიერი					ц	цц	цI	з	с	
ლაბიალიზებული						ццв	цIв	зв	св	
უკანანუნისმიერი					ч	чч	чI	ж	ш	р
ლაბიალიზებული							чIв			
შუაენისმიერი										й
წინასასისმიერი	г	к	кк	кI					хъ	
ლაბიალიზებული	гв	кв	ккв	кIв						
უკანასასისმიერი					хъ	къ	къ	гъ	х	
ლაბიალიზებული					хъв	къв	къв	гъв	хв	
ხორხისმიერი				ъ				гъ		

ლეზგიურ ენაში ხშულ-მსკომები წარმოდგენილი არიან ოთხეულგვარიანი სიტემებით, რომლებსაც შეადგენენ მჟღერი და სამი ყრუ თანხმოვანი (ფშვინვიერი, არაფშვინვიერი (პრერუპტივი) და აბრუპტივი), აფრიკატებში გვაქვს სამეულგვარიანი სისტემები (არ გვაქვს მჟღერი ფონემები), ხოლო სპირანტებში გვაქვს წყვილგვარიანი

სისტემები, რომლებიც მჟღერი და ყრუ თანხმოვნების დაპირისპირებას ეფუძნება.

თანხმოვნების ჟღერადობა ლეზგიურ ენაში არსებითად ისეთივეა, რაც ქართულში. გვაქვს რამდენიმე ფონემა, რომელიც ქართულ ენაში არ დასტურდება, ესენია: კბილბაგისმიერი სპირანტი **ფ** (ფ), წინასასისმიერი სპირანტი **ხ** (ხ), უკანასასისმიერი აფრიკატები **ხფ** (ჟ) და **კფ** (ჭ), ხორხისმიერი ხშული **ჟ** (ჟ), სონორი **ჩ** (ჩ) და **ვ** (ვ). თუმცა მთავარი განსხვავება ქართულ და ლეზგიურ თანხმოვანთა სისტემებს შორის ხშულ-მსკდომთა და აფრიკატთა ოთხეულგვარი სისტემები, რომლებსაც, როგორც უკვე აღინიშნა, სხვასთან ერთად პრერუპტივებიც შეადგენენ.

პრერუპტივები – ისეთი ბგერებია, რომლებსაც მინიმალური ფშვინვა ახასიათებთ, რაც განასხვავებს მათ ფშვინვიერთაგან. აკუსტიკურად ლეზგიური პრერუპტივები ინდოევროპულ ან ალთაურ ენათა ყრუ თანხმოვნებს უახლოვდებიან.

პრერუპტივები იშვიათი ბგერებია იბერიულ-კავკასიურ ენებში. ლეზგიურ ენაში შემდეგი ფონემებია დადასტურებული: **ჟჟ** (ჟჟ), **ტტ** (თთ), **კკ** (ქქ), **ცც** (ცც), **ჩჩ** (ჩჩ), **კფ** (ჭჭ); და მათი ლაბიალიზებული ვარიანტები: **ტტვ** (თთვ), **კკვ** (ქქვ), **ცცვ** (ცცვ), **კფვ** (ჭჭვ).

პრერუპტივები ლეზგიურ ენაში პოზიციურად შეზღუდულია – ისინი გვხვდება მხოლოდ ანლაუტსა (ძირითადად მახვილიანი ხმოვნების წინ, იშვიათად – უმახვილო ხმოვნების წინ) და ინლაუტში (ინტერვოკალურ პოზიციაში მახვილიანი ხმოვნის წინ). ზოგჯერ პრერუპტივებს შეუძლიათ შექმნან კომპლექსები **ც**, **ფ**, **ხ**, **ხფ**, **შ** სპირანტებთან ან სონორებთან.

ანლაუტში: **пуд** [ппуд] „სამი“, **катуң** [ккатуң] „რბენა“...

ინლაუტში: **гатуз** [гатуз] „ზაფხულში“, **ацун** [ацун] „წველა“...

სპირანტთან ან სონორთან: **сифте** [сифтте] „დასაწყისში“, **хкун** [хккун] „უკან მოტანა“, **серкер** [серккер] „ნიორი“...

აუსლაუტში პრერუპტივები არ დასტურდება.

მიუხედავად ამ პოზიციური შეზღუდვისა, პრერუპტივებს ლეზგიურ ენაში აქვთ ფონემის სტატუსი, რის შესახებაც მინიმალური წყვილები მეტყველებს, მაგ., **тар** [ттар] „ხე“ – **тар** თარი (მუსიკალური ინსტრუმენტი); **кал** [ккал] „ძროხა“ – **кал** „დაუმწიფებელი“, „შემოუსვლელი“; **чин** [ччин] „სახე“ – **чин** „ჩინი“; **це** [цце] „წყალში“ – **це** „მომეცი“ და სხვ. მისთ.

1. ბაგისმიერი თანხმოვნები. წყვილბაგისმიერ ხშულ-მსკდომთა რიგში გვაქვს

ოთხეულეზბრივი სისტემა: **ბ** (ბ), **п** (ფ), **пп** (ფჲ) **пІ** (პ).

წყვილბაგისმიერი სონორი **м** (მ) გამოირჩევა ხშირი გამოყენებით და დასტურდება ყველა პოზიციაში.

რაც შეეხება **в** ასო-ბგერას, ის შეიძლება რეალიზებული იყოს როგორც წყვილბაგისმიერი სონორი **უ** (ინლაუტსა და აუსლაუტში) ან როგორც კბილ-ბაგისმიერი სპირანტი **ვ** (ანლაუტში), მაგ., **верч** (ვერჩ) „ქათამი“, **ветІ** (ვეტ) „კოლო“, **чувал** (ჩუტალ) „ტომარა“, **къав** (კაჲ) „სახურავი“, **цав** (ცაჲ) „ცა“...

ერთადერთი კბილ-ბაგისმიერი სპირანტია ბაგისმიერ თანხმოვანთა შორის არის **ф** (ფ), რომელიც დასტურდება როგორც ნასესხებ, ისე ძირეულ ლექსიკაში, მაგ., **факир** „აზრი“, **фил** „სპილო“, **лиф** „მტრედი“, **циф** „ნისლი“...

2. კბილისმიერი თანხმოვნები. კბილისმიერთა რიგში ერთიანდება: ა) ხშულ-მსკდომები: მჟღერი **д** (დ), ყრუ ფშვინვიერი **т** (თ), ყრუ არაფშვინვიერი (პრერუპტივი) **тт** (თჲ), ყრუ მკვეთრი (აბრუპტივი) **тІ** (ტი); ბ) სონორები: ცხვირისმიერი **н** (ნ), გვერდითი (ლატერალური) **л** (ლ). ეს თანხმოვნები თავს იჩენენ ნებისმიერ პოზიციაში.

რაც შეეხება **л** სონორს, წინა რიგის ხმოვანთა წინ რბილდება, მაგ., **луьле** „ლულა“, **лехь** „არწივი“ და სხვ.

3. წინანუნისმიერი თანხმოვნები. ამ ჯგუფში ერთიანდება ხუთი თანხმოვანი (ლაბიალიზებულებთა გამოკლებით): სისინა აფრიკატების აფრიკატების რიგი (არ გვაქვს მჟღერი **ძ**): **ц** (ც), **цц** (ცჲ), **цІ** (ცი); ბ) სისინა სპირანტები: **з** (ზ), **с** (ს). წინანუნისმიერ თანხმოვნები გვხვდება ყველა პოზიციაში.

4. უკანანუნისმიერი თანხმოვნები. ამ რიგში ერთიანდება შემდეგი თანხმოვნები:

ა) შიშინა აფრიკატები **ч** (ჩ), **чч** (ჩჲ), **чІ** (ჩი); ბ) შიშინა სპირანტები: **ж** (ჯ), **ш** (შ).

აფრიკატები **ч**, **чч**, **чІ** და სპირანტები **ж**, **ш** გვხვდება სიტყვის ნებისმიერ პოზიციაში.

ამავე რიგს მიეკუთვნება ვიზრანტი **р** (რ). ბგერა **р** ქართული რ-ს ანალოგიურია. იგი არაიშვიათი გამოყენების ბგერაა. დასტურდება როგორც ძირეულ მორფემებში, ისე თავსართ-ბოლოსართებშიც. მაგალითად, ფუნქციონირებს მრავლობითი რიცხვის ნიშნად და სხვ.

5. შუაენისმიერი й (ი). ლეზგიური **й** გვხვდება ხმოვანთა მეზობლად, კერძოდ, ხმოვნის წინ ან მის მომდევნოდ – ყველა პოზიციაში, მაგ.: **йиф** „ღამე“, **йис** „წელიწადი“,

кбайи „ცივი“, **цлай** „ცეცხლი“...

6. წინასასისმიერი (წინაველარული) თანხმოვნები. ამ ჯგუფში ერთიანდება ხშულ - მსკდომთა ოთხეული **г** (გ), **к** (ქ), **кк** (ქ), **кI** (კ) და შუაენისმიერი ყრუ ნაპრალოვანი **х** (ხ). მათგან **г, к, кI** შესაბამისი ქართული ბგერების ანალოგიურია, ხოლო **кк** ნაკლები ფშვინვით ხასიათდება (**к ქ**-სთან შედარებით). რაც შეეხება **х**-ს, ასეთი ბგერა ქართულს არ მოეპოვება. **х**-ს წარმოთქმისას ენის ზედაპირის შუა ნაწილი აიწევა მაგარი სასის მიმართულებით. იგი წარმოითქმის შედარებით წინ, ვიდრე ქართული **ხ**.

ყველა ზემოთ დასახელებული ბგერის განაწილება სიტყვაში თავისუფალია – გვხვდება თავკიდურადაც, შუაშიც და ბოლოკიდურადაც.

6. უკანასასისმიერი თანხმოვნები. ამ რიგში შედის სამი აფრიკატი – **хь** (ჟ), **кь** (ჭ), **кь** (ყ) – და ორი ნაპრალოვანი თანხმოვანი: **гь** (ღ), **х** (ბ).

აფრიკატებიდან **кь** ისეთივე ბგერაა, როგორც ქართული **ყ**. **хь** ბგერის ბადალი სალიტერატურო ქართულს ამჟამად არ მოეპოვება, თუმცა დასტურდება მთის დიალექტებსა (ხევსურული, თუშური, მოხეური...) და ქიზიყურში. ლეზგიური **хь** ფშვინვიერია, ხოლო **кь** – არაფშვინვიერია.

რაც შეეხება ნაპრალოვან თანხმოვნებს, მჟღერი სპირანტი **гь** და მისი ყრუ მეწყვილე **х** ქართული **ღ, ხ** ბგერების ბადალია. ყველა ამ რიგის თანხმოვანი, როგორც წესი, სიტყვის ყოველგვარ პოზიციაში დასტურდება.

7. ხორხისმიერი თანხმოვნები. ლეზგიურ ენას, ქართული ჰ-ს ანალოგიურად, აქვს ხორხისმიერი სპირანტი **гь**. ამ ბგერების წარმოთქმაში არსებითი განსხვავება არ შეიმჩნევა. გარდა ამისა, ლეზგიურს მოეპოვება და არაბული ჰამზას (ه) ბადალი ბგერა (ჟ), რომელიც უმთავრესად ბოლოკიდურად გვხვდება სიტყვათა შეზღუდულ რაოდენობაში, მაგ.: **ваъ** „არა“, **къетIъи** „გაბედული“ და ა. შ.

8. ლაბიალიზებული თანხმოვნები. ლაბიალიზებული თანხმოვნების საკითხი ლეზგიურ ენაში მკვლევართა შორის აზრთა სხვადასხვაობას იწვევს. ლეზგიური ენის შემსწავლელთა დიდი ნაწილი ლაბიალიზებულ თანხმოვნებს მონოფონემებად მიიჩნევს. განსხვავებული მოსაზრება ზოგიერთმა მკვლევარმა (ბ. გიგინეიშვილი, გ. თოფურია და სხვ.) წარმოგვიდგინა. მათი აზრით, ლეზგიურში არა ლაბიალიზებული თანხმოვნები, არამედ ლაბიალური კომპლექსები დასტურდება.

ლეზგიურში ლაბიალიზებულ თანხმოვნებს გამოყოფენ შემდეგ რიგებში (ზოგიერთი მკვლევარი სხვა ლაბიალიზებულ თანხმოვნებზეც მიუთითებს):

დენტალური: **ტვ** (თ°), **ტტვ** (თჟ), **ტივ** (ტი°).

წინაალვეოლარული: **ცივ** (ცი°), **ქივ** (ქი°), **ზვ** (ზი°), **სვ** (სი°)

პოსტალვეოლარული: **ჩივ** (ჩი°)

წინაველარული: **გვ** (გი°), **კვ** (კი°), **კკვ** (კჟ), **ქივ** (კტი°), **ხვ** (ხი°)

უვულარული: **ხვ** (ხი°), **კხვ** (კჟი°), **კხვ** (ყი°)

კიდევ რამდენიმე ლაბიალიზებულ თანხმოვნს აღნიშნავენ ლეზგიური ენის დიალექტებში. ზოგიერთ თქმაში დენტოლაბიალიზებულ თანხმოვნებზეც მიუთითებენ.

თუ გავიზიარებთ ლაბიალიზებული თანხმოვნების მონოფონემურობას, შევნიშნავთ, რომ ისინი პოზიციურად შეზღუდულნი არიან – არ გვხვდებიან ლაბიალური ხმოვნების მეზობლად, **ტვ**, **ცივ**, **გვ**, **კკვ** გვხვდება მხოლოდ ანლაუტსა და ინლაუტში, **სვ**, **ქივ** – მხოლოდ ანლაუტში (ამასთან, **სვ** მხოლოდ რამდენიმე სიტყვაში გვაქვს, ხოლო **ქივ** – ოდენ **ჰ/ე** (ე) ხმოვნის წინ).

ლეზგიურში გვაქვს დაახლ. 50 სახელური ფუძე, რომლებშიც ლაბიალიზებული თანხმოვნები დასტურდება. მათი უმრავლესობა CVC სტრუქტურის ფუძეებია, რომლებშიც ლაბიალიზებულ თანხმოვანს, როგორც წესი, ანლაუტში ადასტურებენ. ზოგიერთი მათგანი არამყარი სტრუქტურით გამოირჩევა, მაგ, **ხვехь** (ქეკ) – **ხუькьве** (ქუქუე) „ლოყა“, **свах** (სახ) – **сухва** (სუხა) „ძირითადი კბილი“. გვაქვს პარალელური ფორმებიც, მაგ, **ქივек** (ქიეკ) || **ქექივ** (ქეკი) „ბზე“, **ტიвех** (ტიეხ) || **ტიехв** (ტიეხ) „ლაქა“. ზოგჯერ ლაბიალიზაცია იშლება, რაც იწვევს ცვლილებებს ფუძეში, კერძოდ არალაბიალური ხმოვნის გადასვლას ლაბიალიზებულში, მაგ, **хват** (ხათ) „ქლიავი“ > **хут-ар** (ხუთ-არ) (მრ. რიცხვ.), **свас** (სას) „რძალი“, „ასული“ > **сус-ар** (სუს-არ) (მრ. რიცხვ.).

ზმნურ ფუძეებში მიუთითებენ ლაბიალიზებული თანხმოვნების არსებობაზე, თუმცა მათი უმრავლესობა არამყარია, მაგ., **тв-аз** (თ-აზ) (ნამყ. და აბს. ფორმა), შდრ. **т-ун** (თ-უნ) „დადება“.

ამრიგად, ლეზგიურში ლაბიალიზებული თანხმოვნების არსებობა არათუ ისტორიულადაა სავარაუდებელი, არამედ ექვს იწვევს მათი გამოყოფა სინქრონიულ

მორფოლოგია

არსებითი სახელი

რიცხვის კატეგორია

მხოლოებითი რიცხვი ლეზგიურ ენაში ნულოვანი მორფემითაა წარმოდგენილი, ანუ სახელი მხოლოებით რიცხვში სიტყვის გაუფორმებელ (წმინდა) ფუძეს ემთხვევა.

არსებით სახელთა მრავლობითი რიცხვი იწარმოება შემდეგი სუფიქსების მეშვეობით: **-ap**, **-ep** (**-əp**), **-ɣp**. ეს სუფიქსები სიტყვის ფუძეს დაერთვის. მრავლობითი რიცხვის მაწარმოებელი ამა თუ იმ სუფიქსის დართვა დამოკიდებულია ფუძის სტრუქტურაზე:

-ap ძირითადი ვარიანტია; დაერთვის:

ა) ორ ან მეტმარცვლიან თანხმოვანფუძიან სახელებს: **кIарас-ap** „შეშა“, **кукупI-ap** „გუგულები“, **гамиш-ap** „კამეჩები“...

ბ) უკანა რიგის ხმოვნების (**a**, **y**, **o**) შემცველ თანხმოვანფუძიან ერთმარცვლიან სახელებს: **лам-ap** „ვირები“, **сал-ap** „ბოსტნები“, **кIатн-ap** „წიგნები“...

ამას გარდა, ეს მაწარმოებელი გვხვდება რამდენიმე წინა რიგის ხმოვნის (**и**, **e**) შემცველ ერთმარცვლიან თანხმოვანფუძიან სახელთან: **чин-ap** „სახეები“, **нep-ap** „ცხვირები“, **ӡис-ap** „წლები“.

-ep (**-əp**) დაერთვის:

¹ ლეზგიურ ენაში ლაბიალიზებული თანხმოვნების არსებობის მტკიცებულებად მინიმალური წყვილებს მიიჩნევენ, მაგ., **къван** „ქვა“ – **къан** „სისხვის ალება“, **накъв** „მიწა“ – **накъ** „გუმინ“, **тIвал** „ჯოხი“ – **тIал** „ტკვილი“, „ავადობა“, **хъвач** „წადი“ – **хъач** „ბალახი“ და სხვ. მისთ.

ვფიქრობთ, ამდაგვარი მაგალითებით ლაბიალიზებული თანხმოვნების ფონემურობა ვერ დამტკიცდება. ამისთვის ექსპერიმენტით უნდა დადგინდეს ამ თანხმოვანთა ხანგრძლიობა და იგი არ უნდა აღმატებოდეს ან შეიძლება უმნიშვნელოდ აღმატებოდეს არალაბიალიზებულ თანხმოვანთა ხანგრძლიობას. ასეთ ექსპერიმენტზე მითითება ლეზგიური ენის შესახებ სპეციალურ ლიტერატურაში არ შეგვხვდრია, შესაბამისად, საფიქრებელია, რომ ლაბიალიზებულ თანხმოვანთა გამოყოფა ლეზგიურ ენაში მკვლევართა სუბიექტურ აღქმას ეყრდნობა.

ერთმარცვლიან თანხმოვანფუძიან სახელებს, რომლებიც წინა რიგის **и, уь, е, я [აზ]** ხმოვნებს შეიცავენ: **гъил-ер** „ხელები“, **верг-ер** „ჭინჭრები“, **гъуьლ-ер** „ქმრები“, **сят-ер** „საათები“...

ზოგიერთ ერთმარცვლიან თანხმოვანფუძიან სახელებს, რომლებიც დაბოლოებულია **л, н, ц, ч** თანხმოვნებზე და შეიცავს **а** და **у** ხმოვნებს: **кIвал-ер** „სახლები“, **къван-ер** „ქვები“, **кац-ер** „კატები“, **кIвач-ер** „ფეხები“, **ван-ер** „ხმები“...

არსებით სახელებს, რომლებიც გაფორმებულია **-вал** სუფიქსით (**-ер** სუფიქსის დართვისას **-вал** სუფიქსში ხდება ცვლილება: **-вал > -вил**): **игитвил-ер** „გმირობები“, **чирвил-ер** „ცოდნა“ (ზედმიწ. ცოდნები), **абадвил-ер** „მადლი“ (ზედმიწ. მადლები)...

-яр [-აზр] დაერთვის:

ხმოვანფუძიან სახელებს: **бубу-яр** „ყაყაჩოები“, **къубу-яр** „არხები“, **сини-яр** „სინები“, **фяле-яр** „მუშები“...

რუსული ენიდან ნასესხებ ზოგიერთ თანხმოვანფუძიან სახელებს, რომლებიც დაბოლოებულია სონორებზე, **в** თანხმოვანსა და **-ец** ბოლოსართზე (ასეთ შემთხვევაში ფუძესა და მაწარმოებელს შორის ჩნდება **и** ჩანართი): **метр-и-яр** „მეტრები“, **комбайн-и-яр** „კომბაინები“, **нерв-и-яр** „ნერვები“, **комсомольц-и-яр** „კომკავშირელები“ და სხვ. მისთ.

ამ სუფიქსების გარდა, რამდენიმე სიტყვა დაირთავს ალთაური ენებიდან ნესესხებ **-лар/-лер** ბოლოსართებს: **багъ-лар** „ბალები“, **дагъ-лар** „მთები“, **чуйл-лер** „მინდვრები“, **бег-лер** „ბეგები“ და ა. შ.

არის შემთხვევები, როდესაც სახელი გაორკეცებულ მრავლობითი რიცხვის აღმნიშვნელ სუფიქსს დაირთავს: **ракI-ар-ар** „კარები“, **мяс-ер-ар** „ჩექმები“, **дакI-ар-ар** „ფანჯრები“...

ბრუნვის კატეგორია

ბრუნვათა სისტემა ლეზგიურ ენაში საკმაოდ რთულია. ბრუნვათა შორის უნდა განვასხვავოთ:

ძირითადი ბრუნვები

ადგილობითი (ლოკატიური) ბრუნვები.

ძირითადი ბრუნვები ოთხია:

სახელობითი

ერგატივი

ნათესაობითი

მიცემითი

ადგილობითი (ლოკატიური) ბრუნვების რაოდენობა ლეზგიურში თოთხმეტია. ეს ბრუნვები ფუნქციონალურად შეესატყვისებიან ქართული ენის თანდებულებს.

სახელობით ბრუნვას ლეზგიურ ენაში თავისი დაბოლოება არ გააჩნია.

ერგატივის დაბოლოებებია: ა) მხოლოდით რიცხვში: **-დი** (**-ცი, ძღი, -ჩი, ჟღი, -ჯი < -ჯი**), **-ედი/-ადი**, **-ინი/-უნი/-უზნი**, **-რა/-რე, -ი, -ა, -ე, -უ, -უზ**. ერგატივის ფორმა საყრდენია ყველა დანარჩენი ე. წ. ირიბი ბრუნვის საწარმოებლად, ანუ ერგატივის ფორმა ირიბ ფუძეს წარმოადგენს. ერგატივის ნიშანთაგან, **-დი** დაერთვის ორ და მეტმარცვლიან ფუძეებსა და ზოგიერთ ერთმარცვლიანსაც; მათ შორისაა, ახალი ნასესხობები, მაგ., **пек „აბრეშუმი“** - ერგ. **пек-დი**, **къуш „ჩიტი“** - ერგ. **къуш-დი** და სხვ. ამ მაწარმოებლის სხვა ფონეტიკური ვარიანტები (**-ცი, ძღი, -ჩი, ჟღი, -ჯი < -ჯი**) გვხვდება ერთმაცვლიან სიტყვებთან, რომლებიც დაბოლოებულია სონორებზე: **пар „ტვირთი“** - ერგ. **пар-ცი**, **шар „ჭიკაყელა“** - ერგ. **шар-ჩი**, **чIар „თმის ღერი“** - ერგ. **чIар-ჟღი**, **жин „ჯინი“** - ერგ. **жин-ჯი** და ა.შ.

-ინი/-უნი/-უზნი (საწყისი ხმოვანი დამოკიდებულია ფუძისეულ ხმოვანზე) დაერთვის ერთმარცვლიან სახელებს, რომელთა დათვლაც შეძვიძლია: **саф „საცერი“** - ერგ. **саф-უნი**, **туьд „ყელი“** - ერგ. **туьт-უზნი** და ა.შ. ეს მაწარმოებლები ახალ ნასესხობებსაც დაერთვის, თუ ისინი თანხმოვანთა კომპლექსზე არიან დაბოლოებულნი: **танк „ტანკი“** - ერგ. **танк-უნი**, **ирс „მემკვიდრეობა“** - ერგ. **ирс-ინი** და სხვ.

-ედი/-ადი (საწყისი ხმოვანი დამოკიდებულია ფუძისეულ ხმოვანზე) დაერთვის ერთმარცვლიან სახელებს, რომელთა დათვლაც შეუძლებელია: **нафтI „ნავთი“** - ერგ. **нафтI-ადი**, **муркI „ყინული“** - ერგ. **муркI-ადი**, **накъв „მიწა“** - ერგ. **накъв-ადი**, **чиг „ნამი“** - ერგ. **чиг-ედი**, **некI „რძე“** - ერგ. **некI-ედი** და ა. შ.

-რე/-რა (ხმოვანი დამოკიდებულია ფუძისეულ ხმოვანზე) დაერთვის ზოგიერთ ერთმარცვლიან სულიერ არსებით სახელს: **чIут „რწყილი“** - ერგ. **чIут-რა**, **сев „დათვი“** -

ერგ. сев-ре, руьц „ანკარა“ (გველი) - ერგ. руьц-ре, сикI „მელია“ - ერგ. сикI-ре...

-и, -а, -у, -уь დაერთვის ზოგიერთ ერთმარცვლიან სახელს. ფონეტიკური ან სემანტიკური პრინციპები ნათელი არ არის: як „ხორცი“ - ერგ. якI-у, муртI „კუთხე“ - ერგ. муртI-у, гьил „ხელი“ - ერგ. гьил-и, гьуьл „ქმარი“- ერგ. гьуьл-уь, кIел „ბატკანი“ - ერგ. кIел-е და სხვ.

ნათესაობითი ნიშანია -и, რომელიც ერგატივის ბრუნვის ფორმას დაერთვის.

მიცემითი ნიშანია -з. მიცემითიც ერგატივის ფორმაზე დაყრდნობით იწარმოება.

ადგილობითი (ლოკატიური) ბრუნვები ლეზგიურში ხუთ სერიას ქმნის. თითოეულ სერიაში სამ-სამი ბრუნვაა:

1. ადგილობითი – (სად?)
2. მიმართულებითი – (საითკენ?)
3. დაშორებითი – (საიდან?)

თითოეულ სერიაში შემავალი ეს ბრუნვები იყოფა ორ ჯგუფად:

მდგომარეობის (სად?) გამომხატველი ბრუნვები და მოძრაობის (საითკენ? საიდან?) გამომხატველი ბრუნვები.

მდგომარეობის გამომხატველ ადგილობით ბრუნვათა ნიშნები განსხვავებულია სერიათა მიხედვით:

სერია	ნიშანი	მნიშვნელობა
I	-в	-თან“
II	-хь	„შემდეგ“
III	-к	„ქვეშ“
IV	-а, -е	„ში“
V	-аӡ	„ზე“

მოძრაობის გამომხატველ ბრუნვათა ნიშნები საერთოა სხვადასხვა სერიებში: მიმართულებითის ნიშანია -ди, დაშორებითისა – -аӡ (I და V სერ.). ეს ნიშნები დაერთვის ადგილობითი ბრუნვის ამა თუ იმ ფორმას, განსხვავებულს სერიათა მიხედვით.

ბრუნების ნიმუშები

№	ბრუნვები	მხოლოდობითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
1.	სახ.	ბუბა „მამა“	ბუბაჲრ „მამები“
2.	ერგ.	ბუბადი „მამამ“	ბუბაჲრი
3.	ნათ.	ბუბადინ „მამის“	ბუბაჲრინ
4.	მიც.	ბუბადიზ „მამას“	ბუბაჲრიზ
5.	ადგილ. I	ბუბადივ „მამასთან“	ბუბაჲრივ
6.	დაშორ. I	ბუბადივაი „მამისგან“ (ახლოდან)	ბუბაჲრივაი
7.	მიმართ. I	ბუბადივდი „მამისკენ“ (ახლოს)	ბუბაჲრივდი
8.	ადგილ. II	ბუბადიხჲ „მამის შემდეგ“	ბუბაჲრიხჲ
9.	დაშორ. II	ბუბადიხჲაი „მამისგან“ (შემდეგ)	ბუბაჲრიხჲაი
10.	მიმართ. II	ბუბადიხჲდი „მამისკენ“ (შემდეგ)	ბუბაჲრიხჲდი
11.	ადგილ. III	ბუბადიკ „მამის ქვეშ“	ბუბაჲრიკ
12.	დაშორ. III	ბუბადიკაი „მამისგან“ (ქვემოდან)	ბუბაჲრიკაი
13.	მიმართ. III	ბუბადიკდი „მამისკენ“ (ქვემოთ)	ბუბაჲრიკდი
14.	ადგილ. IV	ბუბადა „მამაში“	ბუბაჲრა
15.	დაშორ. IV	ბუბადაი „მამისგან“ (შიგნიდან)	ბუბაჲრაი
16.	ადგილ. V	ბუბადალ „მამაზე“	ბუბაჲრალ
17.	დაშორ. V	ბუბადალაი „მამისგან“ (ზემოდან)	ბუბაჲრალაი
18.	მიმართ. V	ბუბადალდი „მამისკენ“ (ზემოთ)	ბუბაჲრალდი

№	ბრუნვები	მხოლოდობითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
1.	სახ.	ლექჲ „არწივი“	ლექჲერ „არწივები“
2.	ერგ.	ლექჲრე	ლექჲერი
3.	ნათ.	ლექჲრენ	ლექჲერინ
4.	მიც.	ლექჲრეზ	ლექჲერიზ
5.	ადგილ. I	ლექჲრევ	ლექჲერივ
6.	დაშორ. I	ლექჲრევაი	ლექჲერივაი
7.	მიმართ. I	ლექჲრევდი	ლექჲერივდი
8.	ადგილ. II	ლექჲრეხჲ	ლექჲერიხჲ
9.	დაშორ. II	ლექჲრეხჲაი	ლექჲერიხჲაი
10.	მიმართ. II	ლექჲრეხჲდი	ლექჲერიხჲდი
11.	ადგილ. III	ლექჲრეკ	ლექჲერიკ
12.	დაშორ. III	ლექჲრეკაი	ლექჲერიკაი
13.	მიმართ. III	ლექჲრეკდი	ლექჲერიკდი
14.	ადგილ. IV	ლექჲრე	ლექჲერა
15.	დაშორ. IV	ლექჲრეი	ლექჲერაი
16.	ადგილ. V	ლექჲრელ	ლექჲერალ
17.	დაშორ. V	ლექჲრელაი	ლექჲერილაი
18.	მიმართ. V	ლექჲრელდი	ლექჲერალდი

ზედსართავი სახელი

ზედსართავ სახელს ლეზგიურ ენაში არ აქვს საკუთარი მაწარმოებელი. ზედსართავთა საწარმოებლად ამჟამად პროდუქტიულია აზერბაიჯანული ენიდან ნასესხები ორი სუფიქსი: **-лу** და **-суз**, მაგ., **гуж-лу** „ძლიერი“ (< **гуж** „ძალა“), **акьул-лу** „ჭკვიანი“ (< **акьул** „ჭკუა“), **бахт-лу** „ბედნიერი“ (< **бахт** „ბედნიერება“, „ბედი“) **акул-суз** „უჭკუო“, **бахт-суз** „უდებური“...

როგორც წესი, ზედსართავი სახელი გვევლინება ატრუბუტული ფუნქციით. ზედსართავები ლეზგიურ ენაში ორ დიდ ჯგუფად იყოფა: ვითარებითი და მიმართებითი. კუთვნილებითი ზედსართავი სახელი ლეზგიურში არ გვაქვს, მათი ფუნქციით გამოიყენება არსებითი სახელის ნათესაბითი ბრუნვის ფორმა.

შედარებითი ხარისხები ზედსართავ სახელს არ აქვს. ამ ფუნქციით გამოიყენება ანალიტიკური კონსტრუქციები, რომლებიც შედგება ზედსართავისა და სიტყვებისან **лап** „ძალიან“, „ნამეტანი“ და **гзаф** „ძალიან“, „ბევრი“, „ყველაზე“, მაგ., **хъсан** „კარგი“ – **лап хъсан** „ძალიან კარგი“; **яргъи** „გრძელი“ – **гзаф яргъи** „ძალიან გრძელი“...

სიტყვათა დიდი ჯგუფი არსებითი სახელის წინ გვევლინება ზედსართავ სახელად, ხოლო ზმნის წინ – ზმნისართად, მაგ., **хъсан** **кIвалер** „კარგი სახლი“, მაგრამ: **хъсан** **тIуьна** „კარგად ჭამა“...

ზედსართავი სახელის ბრუნება. როცა ზედსართავი სახელი არსებითს ახლავს (მსაზღვრელად), ის არ იცვლება ბრუნვათა მიხედვით. ასეთ შემთხვევაში ზედსართავი სახელი წინ უსწრებს არსებით სახელს და იგი არ ეთანხმება საზღვრულს არც რიცხვში და არც ბრუნვაში. იბრუნვის მხოლოდ გასუბსტანტივებული ზედსართავი სახელი. ზედსართავის გასუბსტანტივება ხდება **-ди** (მხოლოდობით რიცხვში) და **-бур** (მრავლობით რიცხვში) სუფიქსების მეშვეობით. იბრუნვის ზედსართავი სახელი ასე:

სახ. **яруди** „წითელი“ – მრ.რ. **ярубур** „წითლები“

ერგ.	яруда	ярубур
ნათ.	ярудан	ярубурун
მიც.	ярудаз	ярубуруз
ადგ. I	ярудав	ярубурув
დამ. I	ярудавай	ярубурувай
მიმ. I	ярудавди	ярубурувди

ადგ. II	ярудахъ	ярубурухъ
დაშ. II	ярудахъай	ярубурухъай
მიმ. II	ярудахъდი	ярубурухъდი
ადგ. III	ярудак	ярубурუკ
დაშ. III	яруდაკაი	ярубურუკაი
მიმ. III	яруდაკდი	ярубურუკდი
ადგ. IV	яруდა	ярубურა
დაშ. IV	яруდაი	ярубურაი
ადგ. V	ярудал	ярубურალ
დაშ. V	ярудалაი	ярубურალაი
მიმ. V	ярудалდი	ярубურალდი

რიცხვითი სახელი

რიცხვითი სახელი ლეზგიურ ენაში შემდეგი სახისაა: ა) რაოდენობითი; ბ) რიგობითი; გ) წილადი; დ) ჯერადი; ე) წყვილობითი (დაშლით-დანაწილებითი) ვ) კრებადი.

რაოდენობითი რიცხვითი სახელები: сад „ერთი“, къвед „ორი“, пуд „სამი“, къуд „ოთხი“, вад „ხუთი“, ругуд „ექვსი“, ирид „შვიდი“, муъжухъд „რვა“, кIухъд „ცხრა“, цIуд „ათი“, къად „ოცი“, яхцIур „ორმოცი“, виш „ასი“, агъзур „ათასი“. რიცხვითი სახელები 11-დან 19-მდე იწარმოება цIუ- „ათი“ ლექსემის დახმარებით: цIусад „თერთმეტი“, цIикъвед „თორმეტი“, цIипуд „ცამეტი“ და ა. შ.

ათეულების აღმნიშვნელად გამოყენებულია ოცობითი სისტემა: къанни цIуд „ოცდაათი“, яхцIური цIуд „ორმოცდაათი“, пудкъად „სამოცი“, пудкъанни цIуд „სამოცდაათი“, къуд-къად „ოთხმოცი“, къუდкъანни цIуд „ოცხმოცდაათი“.

რიგობითი რიცხვითი სახელი იწარმოება ანალიტიკურად: შესაბამისი რაოდენობითი რიცხვითი სახელი + მიმღობა ლაგაი „თქმული“: вад ლაგაი „მეხუთე“, вишни къუდкъანни цIуд ლაგაი „ას ოთხმოცდა მეათე“ და ა. შ. სუბსტანტივიზაციისას იბრუნვის მხოლოდ მიმღობური ნაწილი: цIуд ლაგაი „მეათე“ – მრ. რიცხვ. цIуд ლაგაიბურ, ერგ. цIуд ლაგაიდა, цIуд ლაგაიბურუ (მრ. რიცხვ.)...

წილადი რიცხვითი სახელები იწარმოება ფორმულით „მნიშვნელი დაშორებითი IV-ს ფორმით + მრიცხველი სახელობითში“: муъжухъდაй сад „ერთი მერვედი“, пудაი къвед „ორი მესამედი“, цIუდაი пуд „სამი მეათედი“ და ა. შ.

ჯერადი რიცხვითი სახელი იწარმოება **-ра** სუფიქსის მეშვეობით, რომელიც შესაბამის რიცხვით სახელს დაერთვის: **кьвед-ра** „ორჯერ“, **пуд-ра** „სამჯერ“, **цIуд-ра** „ათჯერ“, **виш-ра** „ასჯერ“...

წყვილობითი რიცხვითი სახელი შესაბამისი რაოდენობითი რიცხვითი სახელის რედუქციაციითაა მიღებული: **сад-сад** „ერთ-ერთი“, **пуд-пуд** „სამ-სამი“...

კრებადი რიცხვითი სახელები ლეზგიურ ენაში იწარმოება შესაბამის რაოდენობით სახელთაგან **-ни** ნაწილაკის დართვით, მაგალითად: **кьвед-ни** „ორივე“, **пуд-ни** „სამივე“, **вад-ни** „ხუთივე“, **цIуд-ни** „ათივე“. ამის გარდა, კრებადი რიცხვითი სახელები აღწერთადაც იწარმოება - შესაბამისი რაოდენობითი სახელისა და **санал** ლექსემის მეშვეობით: **пуд санал** „სამივე“, **цIуд санал** „ათივე“ და ა. შ.

რიცხვითი სახელი იბრუნვის მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი სუბსტანტივის ფუნქციით არის გამოყენებული, მაგ.:

სახ. **кьуд** „ოთხი“ - მრ. რიცხვ. **кьудбур/кьудар**, ერგ. **кьуда /кьудбур/кьудри**, ნათ. **кьудан / кьудбурн / кьудрин**, მიც. **кьудаз / кьудбурз / кьудриз**... რთულ რაოდენობით სახელებში ბრუნებისას იცვლება ბოლო კომპონენტი: **цIувад** „თხუთმეტი“ - **цIувадаз** (მიც.).

რიცხვითი სახელი მსაზღვრელის ფუნქციით უბრუნველია: **вад** **руш** „ხუთი ქალიშვილი“, **вад** **рушаз** „ხუთ ქალიშვილს“.

ნაცვალსახელი

ლეზგიურ ენაში შემდეგი სახის ნაცვალსახელები დასტურდება: ა) პირის; ბ) ჩვენებითი; გ) უკუკცევითი; დ) კითხვითი; ე) განსაზღვრებითი; ვ) განუსაზღვრელობითი; ზ) უარყოფითი:

პირის ნაცვალსახელები: **зун** „მე“, **вун** „შენ“, **чун** „ჩვენ“, **куьн** „თქვენ“, **ам/им** „ის“, **абур/ибур** „ისინი“. III პირის ნაცვალსახელები შესაბამის ჩვენებით ნაცვალსახელთაგან განსხვავდებიან **-м** ფორმანტის ქონით სახელობითში (შდრ. **и** „ეს“, **а** „ის“ (ახლოს მყოფი)). I და II პირის ნაცვალსახელთა ერგატივისა და გენტივის ფორმები თავისებურად იწარმოება. დანარჩენი ფორმები დატივის ფორმას ეყრდნობა.

პირის ნაცვალსახელთა ბრუნება

სახ.	зун მე	вун შენ	чун ჩვენ	куьн თქვენ
ერგ.	за	вуна/на	чна	куьне
ნათ.	зи	ви	чи	куь
მიც.	за-з	ва-з	ча-з	кве-з
ადგ. I	за-в...			
სახ.	им ის (ეს)	ибур ისინი (ესენი)	ам ის	абур ისინი
ერგ.	ида	ибуру	ада	абуру
ნათ.	идан	ибурун	адан	абурун
მიც.	идаз	ибуруз	адаэ	абуруз
ადგ. I	идав...			

უკუკვევითი ნაცვალსახელები ჯუვ „მე თვითონ“, „შენ თვითონ“ (I და II პირისთვის) - ერგ. жува, вич „ის თვითონ“ (მხოლოდ III პირისთვის) - ერგ. вичи, чеб „თვითონ ისინი“ - ერგ. чпи. დანარჩენი ირიბი ბრუნვების ფორმები იწარმოება სტანდარტულად.

ჩვენებითი ნაცვალსახელები: и „ეს“, а „ის“ (ახლოს მყოფი), аIа „ის“ (შორს მყოფი), гъа „ის“ (უკვე ნახსენები), агъа ის (ქვემოთ მყოფი), вини „ის“ (მაღლა მყოფი).

კითხვითი: вуж „ვინ?“, вуч „რა?“, гъи „რომელი?“, шумуд „რამდენი?“. პირველ ორ ნაცვალსახელს აქვს ირიბი ფუძის სუბლექტური ფორმა: вуж - ერგ. ни, вуч - ერგ. куь. ნაცვალსახელი гъი „რომელი?“ გასუბსტანტივებისას იბრუნვის ჩვენებითი ნაცვალსახელების მსგავსად: სახ. гъим - ერგ. гъида, ნათ. гъидан, მიც. гъидаз...

განსაზღვრელობითი: ვირი „ყველა“, гъар „ყოველი“. ეს ნაცვალსახელებიც ჩვენებით ნაცვალსახელთა მსგავსად იბრუნვის.

განუსაზღვრელობით ნაცვალსახელებს მიეკუთვნება маса „სხვა“, муькуь „სხვა“, флаи „ვიღაცა“, са „ერთი“, „ვიღაც“, бязи „ზოგი“. ეს ნაცვალსახელები ჩვენებით ნაცვალსახელთა მსგავსად იბრუნვის.

უარყოფითი ნაცვალსახელები, ზოგიერთი მკვლევრის აზრით, ლეზგიურ ენაში არ გვაქვს, სხვა სპეციალისტების შეხედულებით, მათ მიეკუთვნება -**ნი** ნაწილაკიანი ფორმები (сад-**ნი**, кас-**ნი** „არავინ“, затI-**ნი** „არარა“).

ზმნა

დროის კატეგორია. ლეზგიური ზმნა ხასიათდება დრო-კილოთა განვითარებული სისტემით, რომელიც იწარმოება როგორც სუფიქსაციის გზით, ისე ანალიტიკურად (მეშველ ზმნათა მონაწილეობით).

დრო-კილოები ლეზგიურ ენაში ნაწარმოებია ორ ფუძეზე დაყრდნობით: უსრული სახის ფუძეს აწარმოებს **-y (-и)** სუფიქსი, ხოლო სრული სახის ფუძეს – **-a (-е)**:

ацIу-з „ავსება“ - ацIа-на „ავსებსო“

вегыи-з „გდება“ - вегые-на „გადააგდო“.

ნამყო I გამოხატავს მოქმედებას წარსულში დაკონკრეტების გარეშე. აწარმოებს **-на** სუფიქსი, რომელიც სრული სახის ფუძეს დაერთვის (მასდ: кIел-ун „კითხვა“ - кIел-на, кхь-ин „წერა“ - кхье-на, рахун „თქმა“ - раха-на).

მყოფადი უსრული სახის ფუძეს ეყრდნობა და მას **-да** სუფიქსი აწარმოებს (кхьи-з „წერა“ - кхьи-да, раха-з „თქმა“ - раха-да).

დრო-კილოთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ლეზგიურ ენაში იწარმოება ნამყო I-სა და ზ-ფორმანტიან მიზნობრივ ფორმაზე (ზოგიერთი კლასიფიკაციით, ინფინიტივი) დაყრდნობით. ეს ფორმები მეშველი ზმნების **ава** და **ама** მონაწილეობით გვაძლავს ფორმათა მთელ წყებას:

აწმყო I იწარმოება ზმნის მიზნობრივ ფორმაზე დაყრდნობით **ава** მეშველი ზმნის („ყოფნა“) დახმარებით, მაგ.: кхьиэ „წერა“ - кхьиз-ва, рахаз „თქმა“ - рахаз-ва. აწმყო I გადმოსცემს მოქმედებას, რომელიც უშუალოდ საუბრის მომენტში მიმდინარეობს: Анжах ина билбил, ажуз, зайиф кьуш я, гьамлу яз **шезава** „აქ მხოლოდ ბუღბუღი, სუსტი უღონო ჩიტი, დარდიანად ტირის“.

აწმყო II ზმნის მიზნობრივ ფორმაზე დაყრდნობით **ама** მეშველი ზმნის („კიდევ ყოფნა“) დახმარებით იწარმოება (кхьиэ „წერა“ - кхьиз-ма, рахаз „თქმა“ - рахаз-ма) და გადმოსცემს მოქმედებას, რომელიც მიმდინარეობს თქმის მომენტში, თუმცა დაწყებულია ადრე.

ნამყო III ნამყო I-ის ფორმაზე დაყრდნობით იწარმოება მეშველი ზმნის **ава** „ყოფნა“ მეშველობით (кхьена - кхьен-ва, рахана - рахан-ва) და გამოხატავს დასრულებულ

მოქმედებას, რომლის შედეგიც წარმოდგენილია აწმყოში: Адан гыкаяярни, и низ килигна, гыа вичиз дериндай чидай и месэлайрикай кхьенва „მისი მოთხრობები დაწერილია მისთვის კარგად ცნობილ მოვლენებზე“.

ამ ფორმებს უნდა დავუმატოთ რამდენიმე დრო, რომელიც **-ი** სუფიქსის მეშვეობით იწარმოება აღნიშნულ ფუძეთაგან, რის შედეგადაც მოქმედება გადადის ნამყოში.

ნამყო უსრული I აწმყო I-ის ფორმას ემყარება (кхьизва - кхьизва-**ი**, рахазва - рахазва-**ი**) და აღნიშნავს დაუსრულებელი მოქმედების პროცესს, რომელიც წინ უძღვის მეტყველების აქტს (= იმპერფექტი): Къвердавай пехърен гъарай-вургъайдин ван къати **жезвай** „ყვავების ჩხავილი სულ უფრო ძლიერდებოდა“.

ნამყო უსრული II აწმყო II-ს ფორმას იყენებს (кхьизма - кхьизма-**ი**, рахазма - рахазма-**ი**) და აღნიშნავს მოქმედების პროცესს, რომელიც წინ უძღვის მეტყველების აქტს და უთითებს მოქმედების დაუსრულებლობაზე სხვა რომელიმე მოქმედების მომენტისთვის: аял гъеле **ксанамай** „ბავშვს ჯერ კიდევ ეძინა“; бубади **кВалахзамай** „მამა ჯერ კიდევ მუშაობს“.

ნამყო უსრული III მყოფადის ფორმას ეყრდნობა (кхьида - кхьида-**ი**, рахада - рахада-**ი**) და გამოხატავს წარსულში მომხდარ მოქმედებას, მაგრამ შეუზღუდავად განგრძნობადს მომავალში: Ризадин хъутьIер гыа икI **акъатдай** „ზამთრები რიზასთვის ასე გადიოდა (ხოლმე)“.

ნამყო წინარეწარსული I ნამყო I-ის ფორმაზე დაყრდნობით იწარმოება (кхьена - кхьенай, рахана - раханай) და გადმოსცემს წარსულში დასრულებულ მოქმედებას, რომელიც დიდი ხნის წინ დამთავრდა: Хуъре 4-5 йисуз яшамиш хъайила ада сифте чIалар тукIуъриз **башпамишнай** „მას შემდეგ, რაც სოფელში იცხოვრა 4-5 მანძილზე, მან დაიწყო ლექსების წერა“.

ნამყო წინარეწარსული II ნამყო III-ს ფორმას ემყარება (кхьенва - кхьенва-**ი**, раханва - раханва-**ი**) და აღნიშნავს წარსულში დასრულებულ მოქმედებას, რომლის შედეგიც წარსულში დარჩა: Хуъруьн халкъ вири кIватI **хъанвай** „ყველა თანასოფელი მოგროვდა“.

ნამყო წინარეწარსული III იწარმოება შემდეგი მოდელის მიხედვით: სრული სახის ფუძე + მეშველი ზმნა **ама** + **-ი** სუფიქსი (кхьена - кхьен-**ама-ი**, рахана - рахан-**ама-ი**). ეს

ფორმა აღნიშნავს მოქმედებას, რომელიც დაწყებულია წარსულში დიდი ხნის წინ, თუმცა არ არის დამთავრებული გამონათქვამის მომენტში. ეს ფორმა არქაულია, თანამედროვე ლეზგიურ ენაში თითქმის არ გამოიყენება.

ნამყო II იწარმოება მიმდებარის ფორმაზე დაყრდნობით -a სიფიქსის მეშვეობით (кьур „დაჭერილი“ - кьур-а, кхьей „დაწერილი“ - кхье-я [кхьей-а]). აღნიშნავს დამთავრებულ მოქმედებას, რომელიც მოულოდნელია მთხრობელისთვის: За ам къвеч лугъузвай, атая хьи „მე მეგონა არ მოვიდოდა, მაგრამ მოვიდა“.

კილოს კატეგორია. თხრობით კილოს ლეზგიურ ენაში არ მოეპოვება მარკირებული ფორმები და რეალიზებულია სხვადასხვა ჩვეულებრივი დროის ფორმით.

ლეზგიურ ენაში დასტურდება ბრძანებითი კილოს წარმოების რამდენიმე ტიპი:

I ტიპი - ბრძანებითი ფორმა ემთხვევა ზმნის ფუძეს: къачу- „აღება“ > къачу „აიღე“, чIугу- „ჭიშკა“ > чIугу „გაჭიმე“... თუ ზმნა თანხოვანფუძიანია, ბრძანებითში მას ხშირად -a სუფიქსი დაერთვის (და ზოგჯერ ჰქმნის პარალელურ ვარიანტებს): агакъ- „მიცვდენა“ > агакъ/-а „მიწვდი“-a სუფიქსიანი წარმოება ყოველთვის ახასიათებს რთული ზმნების სინტეტიკურ ვარიანტებს: кIвалах-а „იმუშავე“ (< кIвалахун//кIвалах авун „მუშაობა“).

II ტიპი (როგორც წესი, უზმნისწინო ერთმარცვლიან ზმნურ ფუძეებთან) იწარმოება ფუძისეული თანხმოვნის რედუპლიკაციით (чухъухън - „რეცხვა“ > чухъухъ „გარეცხე“).

III ტიპი -p(a) ექსპონენტის სუფიქსაციის მეშვეობით იწარმოება: къ- „გაგრილება“, „გაციება“ > къура „გაგრილდი“.

IV ტიპი - რთული ზმნები, რომელთა авун и хьун ფორმები აწარმოებს. აქ ბრძანებითი იწარმოება ანალიტიკურად - აღნიშნულ ფორმათა დართვით ბრძანებითი კილოს ფორმით (кIвалах авун „მუშაობა“ > кIвалах ая „იმუშავე“).

სუპლექტურად ან არარეგულარულად იწარმოება შემდეგი ზმნების ბრძანებითი კილოს ფორმები: авун „კეთება“ > ая „გააკეთე“, гун „მოცემა“ > це „მომეცი“, фин „სიარული“ > алад „იარე“, тIуьн „ჭამა“ > не(ъ) „ჭამე“, атун „მოსვლა“ > ша „მოდი“, кьун „ჭერა“ > яхъ „დაიჭირე“, гьун „მოტანა“ > гъваш „მოიტანე“, кьин „მოკვდომა“ > йикъ „მოკვდი“.

აკრძალვითი კილო (პროჰიბიტივი) იწარმოება **-мир** სუფიქსის მეშვეობით, რომელიც ინფინიტივის ფუძეს დაერთვის: **къачу-з** „ალება“ > **къачу-мир** „არ აილო“, **же-з** „ყოფნა“ > **же-мир** „ნუ ხარ“.

კითხვით კილოს აწარმოებს **-ни** კითხვითი ნაწილაკი, რომელიც სხვადასხვა დროებს დაერთვის: **атун** „მოსვლა“ > **атана-ни** „მოვიდა?“, **къведа-ни** „მოვა?“, **атанай-ни** „იყო მოსული?“.

პირობითი კილო **-тIа** სუფიქსის მეშვეობით იწარმოება, რომელიც, აგრეთვე, სხვადასხვა დროის ფორმას დაერთვის: **къведа** „მოვა“ > **къведа-тIа** „რომ მოვიდეს“; **атана** „მოვიდა“ > **атана-тIа** „თუ მოვიდა“, **атанай-тIа** „რომ მოსულიყო“.

დათმობითი კილო რეგულარულად იწარმოება პირობითი კილოს ფორმაზე დაყრდნობით **-ни** ფორმანტის მეშვეობით: **къведатIа-ни** „რომც მოვიდეს“.

უარყოფით ფორმებს, რომლებიც ლეზგიური ენის სპეციალისტთა მიერ ხშირად გააზრებულია როგორც კილო, აწარმოებს უარყოფის სუფიქსები **-ч**, **-чир** (ნამყო): **атана** „მოვიდა“ > **атана-ч** „არ მოვიდა“.

სახელზმნური ფორმები. ძირითადი სახელზმნური ფორმები, რომლებიც მრავალ დრო-კილოთა დასაბამია, არის მასდარი, მიზნობრივი ფორმა (ინფინიტივი) და ნამყოს მიმღეობა.

მასდარი იწარმოება **-н** სუფიქსის მეშვეობით (**аву-н** „კეთება“, **къачу-н** „ალება“, **фи-н** „სიარული“), ხოლო მიზნობრივი ფორმა - **-з** სუფიქსის (**ийи-з** „კეთება“, **къачу-з** „ალება“, **фи-з** „სიარული“). ორივე მაწარმოებელი ზმნის ფუძეს დაერთვის.

მიმღეობა და აბსოლუტივი ლეზგიურ ენაში დამოუკიდებელ ფორმებად ვერ ჩამოყალიბდა. მიმღეობა, რომელიც **-й** სუფიქსის მეშვეობით იწარმოება, ემთხვევა ზმნურ დროთა ფორმებს

ნამყოს მიმღეობას მაინც მოეპოვება ერთი დამოუკიდებელი ფორმა, რომელიც სრული სახის ფუძეზე დაყრდნობით იწარმოება **-р** და **-йи** ფორმანტების მეშვეობით: **кьу-н** „დაჭერა“ > **кьу-р**, **тIуь-н** „ჭამა“ > **тIуь-р**, **фин** (ნამყო **фе-на**) „სიარული“ > **фе-йи**. მიმღეობა, როცა გვევლინება სუბსტანტივის ფუნქციით, იბრუნვის ზედსართავთა მსგავსად.

აბსოლუტივსაც არ მოეპოვება განსხვავებული ფორმები. ასე, აწმყოს (// უსრული სახის) აბსოლუტივის ფორმა ემთხვევა ზმნის მიზნობრივ ფორმას, ხოლო ნამყოს (//

სრული სახის) – სრული სახის ნამყოს ფინიტურ ფორმას: хкадриз - хкадриз хъфена „ხტუნვა-ხტუნვით წავიდა“, ацукъна незва „დამჯდარი ჭამს“.

ლეზგიურ ენაში გვხვდება მრავალრიცხოვანი ზმნური ფორმები, რომელიც დამოკიდებულ პრედიკატულ კონსტრუქციებში მონაწილეობს. ასე, მაგალითად, ფორმა, რომელიც დროით დამოკიდებულებას გამოხატავს და იწარმოება შესაბამისი მიმდევობის ფორმაზე დაყრდნობით -ла სუფიქსის მეშვეობით (მაგალითად, ნამყო მიმდევობის: къачур „ადებული“ > къачурла „როცა აიღო“, фейи „წასული“ > фейила „როცა წავიდა“ და ა. შ.).

ზმნიზედა

ზმნიზედა ლეზგიურ ენაში ბოლომდე არ არის ჩამოყალიბებული როგორც მეტყველების დამოუკიდებელი ნაწილი. ბევრი ზმნიზედა არ კარგავს სემანტიკურ კავშირს იმ სახელებთან, რომელთაგან არის წარმოშობილი. ზმნისართთა უმრავლესობა ფორმაუცვლელია, თუმცა ზოგიერთს (განსაკუთრებით, სივრცის აღმნიშვნელს) ახასიათებს ფორმათა ნაწილობრივი ცვლა, რომელშიც ერთმანეთს უპირისპირდება ლოკატივი, აბლატივი და ალატივი (ამ ფუნქციით მიცემითის გაქვავებული ფორმები გვევლინება): инал „აქ“, инай „აქედან“, иниз „აქეთ“ და ა. შ.

გამოიყოფა შემდეგი ლექსიკურ-სემანტიკური ჯგუფები:

ა. სივრცითი (ადგილის) - ეს ძირითადად ნაცვალსახელური წარმოშობის ფორმებია: инал „აქ“, гъана „იქ“; ან გაქვავებულ ბრუნვათა ფორმები.

ბ. ვითარებითი – როგორც წესი, ნაწარმოებია ზმნისართებისაგან სხვადასხვა სუფიქსების მეშვეობით, მათ შორის, ბრუნვის ნიშანთა: кьериз „იშვიათად“, уьткъемдаказ „მამაცურად“, шаксузвилелди „უეჭველად“.

გ. დროის - პირველადი: къе „დღეს“, гъамиша „ყოველთვის“, накъ „გუშინ“, гила „ახლა“; სახელური (გაქვავებული ბრუნვის ფორმები): гатуз „ზაფხულში“ < гад „ზაფხული“, йифиз „ღამეში“ < йиф „ღამე“...

დ. ხარისხის: живи „ძლივს“, лап „ძალიან“...

ე. მიზეზის: къастунай „განზრახ“, кичIевиляй „შიშით“...

e. რაოდენობის - დამოუკიდებელი ლექსემებია, რომელთა შორის ბევრია ნასესხობა: тИмил „ცოტა“, гзаф „ბევრი“, тамам „საკმარისი“ და ა. შ.

თანდებული

თანდებულები წარმოშობით არიან ან არსებით სახელთა ირიბ ბრუნვათა (къвалав „თან“, „ახლოს“ < къвал „გვერდი“, „მხარე“, кІаник „ქვეშ“ < кІан „ძირი“) ან სხვადასხვა ზმნური/სახელზმნური (აბსოლუტივი) (галаз „თან“, „ერთად“ < гала „ყოფნა“, килигна „გამო“ < килигун „ყურება“), ანდა ზმნისართული ფორმები. ხშირად თანდებულები ზმნისართავეს ფორმოზრივად ემთხვევა.

ამა თუ იმ ბრუნვის ფორმის მართვის მიხედვით თანდებულები სამ ჯგუფად იყოფა:

- ა) მოითხოვს სახელობით ბრუნვას: патал(ди) „-თვის“, къван „მსაგავსად“;
- ბ) მოითხოვს ნათესაობით ბრუნვას: патав „თან“, „ახლოს“, винел „-ზე“, „ზემოთ“, арада „შორის“, кІаник „ქვეშ“, еринда „ნაცვლად“;
- გ) მოითხოვს ერთ-ერთ ადგილობით ბრუნვას: вилик „-მდე“, „წინ“, галаз „თან“, „ერთად“...

ნაწილაკი

ნაწილაკი შეიძლება იყოს არანაწარმოები (ერთმორფემიანი) ან ნაწარმოები (რომელიც ორ ან მეტ მორფემას შეიცავს). ფუნქციის მიხედვით ნაწილაკი იყოფა შვიდ ჯგუფად:

- 1) კითხვითი (-ни, -жал, -бес, -ман, -тла, -яраб);
- 2) ჩვენებითი (ингье „აი“ (ახლოს მყოფი), атІангье „აი“ (შორს მყოფი), агъангье „აი“ (დაბლა მყოფი), винингье „აი“ (მაღლა მყოფი);
- 3) განსაზღვრელობითი (къван „რამდენია“, „-მდე“, анжах „მხოლოდ“;
- 4) მიგებითი (эхь „კი“, гьелбетда „რა თქმა უნდა“);
- 5) უარყოფითი (ваъ „არა“, бежагъат „საეჭვოა“);

6) შედარებითი (хъиз „როგორ“, къван „ისევე როგორც“, „მსგავსად“, хътин „მსგავსად“, „როგორც“);

7) გაძლიერებითი (декІени „კარგი იქნებოდა“, валлагъ „ვფიცავ“, мегер „ნუთუ“, хьи „ხომ“).

კავშირი

კავშირები ლეზგიურ ენაში არ არის მრავალრიცხოვანი. ამის მიზეზია, რომ მათი ფუნქციით ხშირად სხვადასხვა სახელური და ზმნური ფორმები გვევლინება. ყველაზე გავრცელებულია პოსტპოზიციური კავშირ-ნაწილაკი **-ნი**, რომელიც სიტყვებსა და წინადადებებს ერთმანეთთან აკავშირებს (Деве-**ни**, сикІ-**ни**, жанавур-**ни** სევ „აქლემიც, მელიაც, მგელიც, დათვიც“). იმავე ფუნქციით გვევლინება ნასესხები კავშირი **ва**. მარტივ კავშირთა უმეტესობა ნასესხებია: ки/хьи „რომ“, амма „მაგრამ“, нагагъ „თუ“, эгер „თუ“, гагъ... гагъ 'ან...ან'.

ბევრი რთული სტრუქტურის კავშირი არის გადააზრებული ნაცვალსახელი, ზმნისართი ან შესიტყვება, მაგ.: гъакІ „ასევე“, „აგრეთვე“; гъакІни (гъакІ + ни) „ასევე“, „აგრეთვე“, вучиз лагъайтІа „იმიტომ რომ“, акІ хъайила „მამინ“, „იმ შემთხვევაში“, ва гъакІни „ამის გარდა“, гъавиляй; гъаниз килигна „იმიტომ“, налугъуди „ვითომ“ და სხვ.

შორისდებული

შორისდებულებს მიეკუთვნება მარტივი აგებულების ლექსემათა წყება ლეზგიურ ენაში: еъ - გამოხატავს სასიამოვნო გაკვირვებას, гагъ - სასიამოვნო გაკვირვება ან წყენა, йаъ - იმედგაცრუებას, уф - დაღლილობას და ა.შ. შორისდებულთა ფუქციით შეიძლება მოგვევლინოს რთული კონსტრუქციებიც, რომელიც ორი ან მეტი კომპონენტისაგან შედგება: вай гъарай - საშველად ხმოზა, пагъ бабай - იმედგაცრუება. აქვე შედის მისალმებისა და მოლოცვის და სხვა ფორმულები, რომელთაგან ბევრი ნასესხებია: хвашкалди „კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება“, хийирап „გამარჯობა“, мубаракрай „გილოცავ“, валлагъ „ღმერთს ვფიცავარ“ და ა.შ. შორისდებულთა განსაკუთრებული

ჯგუფია ცხოველთა ხმობასთან ან გარეკვასთან დაკავშირებული შემახილები, მაგ., бали - მიერეკებიან კამეჩებს, вагъа - აჩერებენ კამეჩებს, ძროხებს, гъай - „აჩუ“ და სხვ. მისთ.

სინტაქსი

ლეზგიური ენის სინტაქსური სტრუქტურა თავისებურია. ის დიდწილად განპირობებულია ერგატიული კონსტრუქციით, თუმცა ამით მისი თავისებურებები არ ამოიწურება. საერთოდადესტნური სინტაქსური სისტემის განვითარების გარდა, ლეზგიური ენის სინტაქსურ სტრუქტურაში შესამჩნევია უცხო ენათა გავლენაც. ეს, უპირველეს ყოვლისა, თურქულ ენებზე ითქმის, თუმცა ბოლო დროს ანგარიშგასაწევია რუსული ენის გავლენაც.

ლეზგიურ ენაში შესიტყვებათა შორის დასტურდება შემდეგი სახის სინტაქსური კავშირები: შეთანხმება, მართვა და მირთვა. შეთანხმება იშვიათია, წინადადებაში კავშირის ძირითადი საშუალებებია მართვა და მირთვა. შეთანხმება გვხვდება მხოლოდ შედგენილი სახელური შემასმენლის სახელურ ნაწილსა ან ბრძანებითი კილოს ფორმით წარმოდგენილ შემასმენელსა და ქვემდებარეს შორის რიცხვში.

წინადადება შეიძლება იყოს მარტივი და რთული.

მარტივი წინადადება. მარტივი წინადადება შეიძლება შედგებოდეს ერთი, ორი ან რამდენიმე სიტყვისაგან. ორი ან რამდენიმე სიტყვისაგან შემდგარი მარტივი წინადადება შეიძლება იყოს მარტივი გაუვრცობელი და მარტივი გავრცობილი. მარტივ გაუვრცობელ წინადადებაში გვაქვს წინადადების ორივე მთავარი წევრი - შემასმენელი და ქვემდებარე, ხოლო მარტივ გავრცობილში - წინადადების მეორეხარისხოვანი წევრებიც. მარტივი გავრცობილი წინადადება ორ ჯგუფად იყოფა - შემასმენლის ჯგუფად (პრედიკატული სინტაგმა) და ქვემდებარის ჯგუფად (ატრიბუტული სინტაგმა).

წინადადებაში შეიძლება შემდეგი სახის ტიპები გამოვყოთ:

წართქმითი და უარყოფითი, შდრ.: Диде йиф-югъ шехъзавай „დედა დღე და ღამე ტიროდა“; Амма Салигъ хкетривай тух хъанвачир „მაგრამ სალიხს არ ეყო ზღაპრები“...

გამონათქვამის მიზეზის მიხედვით გვაქვს თხრობითი, კითხვითი და ბრძანებითი წინადადებები, შდრ.: Са гьафтедилай зулумди ам лукIვიлиз маса гана „ერთი კვირის შემდეგ ტირანმა მონობაში გაყიდა“ (თხრ.); И дуьньядал виридалай гужлуди, лагь, вуч я, бала? „ამ სამყაროში ყველაზე ძლიერი რა არის, მიმთარი ბავშვო“ (კითხ.); Мердан, жуван ящик иниз аъваш! „მერდან, მოიტანე აქ ყუთი“.

ემოციური დათვირთვის მიხედვით ამ რიგს შეიძლება ძახილის წინადადება დავუმატოთ: Заз адан паб жез кIанзавач! „მე არ მინდა მისი ცოლობა“...

წინადადების წევრები

ქვემდებარე. გამოხატულია, როგორც წესი, არსებითი სახელით, თუმცა შეიძლება იყოს გასუბსტანტივებული ზედსართავი, რიცხვითი სახელი, ნაცვალსახელი, მიმღეობა და მასდარი. ქვემდებარე ლეზგიურში წარმოდგენილია ოთხი ბრუნვის ფორმით: სახელობითით, ერგატივით, მიცემითით და ადგილობითი ბრუნვით.

ქვემდებარე სახელობითშია თუ შემასმენელი გარდაუვალი ზმნაა, მაგ., Чуьллериз яру-цIару цуьквер акъатна „მინდვრებში სხვადასხვა ფერის ყვავილები გაიშალა“; Диде йиф-югъ шехъзавай „დედა დღე და ღამე ტიროდა“; Поезд юзана „მატარებელი დაიძრა“; Ин йифиз Къагъруман ин къеледа къаткана „იმ ღამეს ყაჰრიმანი დაწვა იმ ციხეში“; Зулун мекъ квай йикъар тир „იყო შემოდგომის ცივი დღეები“...

ქვემდებარე ერგატივშია თუ შემასმენელი წარმოდგენილია გარდამავალი ზმნით. ასეთ დროს პირდაპირი დამატება გვექნება სახელობითი ბრუნვის ფორმით გადმოცემული, მაგ., пул жугъурна „მე ფული ვიპოვე (ძებნის შემდეგ)“; абурун дуван за аквада „მე მათ სასამართლოს მივაღვევებ თვალს“...

გვაქვს ლაბილური ზმნების ჯგუფი, რომელიც შეიძლება იყოს როგორც გარდაუვალი, ისე გარდამავალიც: атIун „წყვეტა“, „გაწყვეტა“, кун „წვა“, „დაწვა“, къазунун „ხევა“, „გახევა“, кьин „მოკვლა“, „მოკვდომა“, къურун „შრობა“, „გაშრობა“, ругун 1) „დუღება“, „ადუღება“, 2) „ხარშვა“, „მოხარშვა“, хун 1) „მტვრევა“, „დამტვრევა“, 2) „შობა“, „დაბადება“, чурун „ცხოვა“, „გამოცხოვა“, регъуьн „ფხვნა“, „დაფხვნა“, экъичун „ღვრა“, „დაღვრა“ და ზოგიერთი სხვა.

ლეზგიურ ენაში აფექტური კონსტრუქციაც გვხვდება, რომელიც მოითხოვს ქვემდებარეს მიცემით ბრუნვაში. ეს კონსტრუქცია ე.წ. გრძნაობა-აღქმის ზმნებთან

დასტურდება: აკუნ „ხედვა“, ბегენმიш ხუნ „მოწონება“, бизар ხუნ „მობეზრება“, ван ხუნ // ატუნ „სმენა“, кичIе ხუნ „შეშინება“, кIан ხუნ „ნდომა“, „ყვარება“, кIамаз ხუნ „წყენა“, хвеши ხუნ „გახარება“, хъел ხუნ//ატუნ „გაბრაზება“, шад ხუნ „გახარება“; жугъун „პოვნა“, „პოვნისებობა“, кIамукъун „მოსაკლისება“; чир ხუნ „ვნება“, язух ხუნ „შეცოდება“, ахвар ატუნ „დაძინება“, гишин ხუნ „მოშობა და ზოგიერთი სხვა.

კიდევ ერთი წინადადების კონსტრუქცია, რომელიც დასტურდება ლეზგიურში არის პოსესიური, თუმცა ქვემდებარე ამ კონსტრუქციაში წარმოდგენილია არა გენტივის ფორმით, არამედ – ლოკატივის: **Адахъ** са къарини пуд хва авай „მას (ზედმიწ. მასთან) ჰყავდა ცოლი და სამი შვილი“.

შემასმენელი. შემასმენელი შეიძლება იყოს ზმნური (მარტივი და შემდგენილი) და სახელური (შედგენილი).

მარტივი ზმნური შემასმენელი ლეზგიურ ენაში გამოხატულია თხრობითი, ბრძანებითი ან ზოგიერთი სხვა კილოს ფორმით.

შედგენილი ზმნური შემასმენელი ლეზგიურ ენაში, როგორც წესი, არის ზმნის დრო-კილოიანი ფორმისა და ინფინიტივისაგან (მიზნობრივი ფორმის) შეთხზული: СикI мукъаятвилелди **ракъарай акъудиз** башламишна „მილიამი ფრთხილად დაიწყო გამოხსნა ხაფანგიდან“; Инсанар яваш-яваш **уях жез** „ადამიანებმა ნელ-ნელა დაიწყეს გაღვიძება“; ზოგჯერ ინფინიტივს ცვლის აბსოლუტივი: КIвале авай игътиятар вири **тIуьна** куьтягъ хъана „სახლში არსებული მარაგი სულ შეჭამეს (ზედმიწ. შეჭამეს-რა დაამთავრეს)“...

სახელური შედგენილი შემასმენელი შედგება სახელური ნაწილისა და მეშველი ზმნისგან. სახელური ნაწილი შეიძლება იყოს წარმოდგენილი არსებითი სახელით, ზედსართავი სახელითა ან ნაცლავსახელით: Ам вири халкъдиз кIандай **кас тир** „ის ყველას უყვარდა“ (ზედმიწ. მთელი ხალხით საყვარელი **ადამიანი იყო**); Лезги хуърера дуланажагъ **юхсул хъанвай** ლეზგიურ სოფლებში ცხოვრება გაღარიბდა (ზედმიწ. **ხდებოდა ღარიბი**); Ихтияр гила **ви-ди я** „ახლა ნება შენი [არის]“...

სახელური შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილია ხშირად ზმნა ხუნ „ყოფნა“. ამას გარდა, ამ ფუქციით გვევლინება ზმნები амукъун „დარჩენა“, ატუნ „მოსვლა“, „კეთება“ და ზოგიერთი სხვა.

პირდაპირი დამატება. პირდაპირი დამატება ლეზგიურ ენაში, ისევე როგორც თითქმის ყველა დაღესტნურ ენაში, წარმოდგენილია არსებითი სახელისა და მასთან გათანაბრებული სიტყვით სახელობითი ბრუნვის ფორმით (resp. „წმინდა ფუძით). ეს მას მკვეთრად განასხვავებს ირიბი დამატებისაგან. პირდაპირი დამატება შეიძლება იყოს მხოლოდ გარდავალი ზმნით წარმოდგენილ შემასმენელთან.

იშვიათად პირდაპირი დამატება შეიძლება მიცემითი ან ადგილობითი III და ადგილობითი IV ბრუნვის ფორმით შეგვხვდეს, მაგ.: Гъар **намертдин** гъавурда къач „ყოველ **ნაძირალას** ვერ გავუგებ“...

წინადადების დამხმარე (მეორეხარისხოვანი) წევრები

ლეზგიურ ენაში წინადადების დამხმარე წევრებია განსაზღვრება, ირიბი დამატება, გარემოება.

ირიბი დამატება შეიძლება იყოს გამოხატული თითქმის ყველა ირიბი ბრუნვის ფორმით (ერგატივის გარდა). ყველაზე ხშირად ირიბი დამატება გადმოიცემა მიცემითი და ლოკატიური ბრუნვებით: Пакамахъ фад **аскврриз** чими хуърек гана „ადრე დილით **ჯარისკაცებს** (მიც.) მისცეს ცხელი საჭმელი“; მაგრამ: Ада трубка **связистдив** вахкана „მან მისცა ყურმილი **კავშირგაბმულობის მუშაკს** (ადგ. I)“.

განსაზღვრება გადმოიცემა ზედსართავი და რიცხვითი სახელებით, ნაცვალსახელით, მიმღეობით, არსებითი სახელის ნათესაობითი ბრუნვის ფორმით, ზოგჯერ კი – სახელობითი ბრუნვის ფორმითაც. განსაზღვრება ლეზგიურ ენაში ყოველთვის პრეპოზიციურია, უცვლელია და არ ეთანხმება საზღვრულს არც ბრუნვაში და არც რიცხვში.

გარემოება

ვითარების გარემოება. ეს გარემოება ლეზგიურ ენაში გამოხატულია:

ა) შესაბამისი ზმნისართებით: Пачагъди вичин раятар **шадвилелди** къаршиламишна „მეფემ თავისი ქვეშევრდომები **სიხარულით** მიიღო“...

ბ) არსებითი სახელის ბრუნვა-თანდებულებიანი ფორმებით: Рухвайри Аслан **гъуърметалди** кучудна „შვილებმა ასლანი **პატივით** დაკრძალეს“...

გ) შედარებითი კონსტრუქციებით (კავშირით ხьиз „როგორც“, „მსგავსად“): За вун женнетда авайди хьиз хуьда „მე შენ როგორც სამოთეში, ისე გაცხოვრებ“...

რაოდენობის გარემოება. ამ ტიპის გარემოების ფუნქციით გვევლინება ზმნისართები, არსებითი სახელის სხვადასხვა ბრუნვის ფორმები და სხვ.: Абыру са шумуд сеферда Сафаралидал гьужумар авуна „მათ რამდენიმეჯერ საფარლის დაესხსხნენ თავს“...

მიზეზის გარემოება გამოხატულია ერგატივის, აბლატივის ფორმებითა და სახელზმნური კონსტრუქციებით: И кар ада ви гьуьрметдай авуна „ეს მან გააკეთა შენი პატივისცემის გამო“...

მიზნის გარემოება. ამ ფუნქციით ყველაზე ხშირად ინფინიტივი გვხვდება და, ამის გარდა, არსებითი სახელის სხვადასხვა ბრუნვის ფორმა: Са гьафтедилай залумди ам лукIвиллиз маса гана „ერთი კვირის შემდეგ ბოროტმა იგი მონობაში გაყიდა“.

ადგილის გარემოება. ამ ტიპის გარემოება გამოხატულია ორგვარად:

ა) ბრუნვა-თანდებულებიანი კონსტრუქციებით: **Вири патарихьай** инсанар базардиз къвезвай „ყველა მხრიდან ხალხი მიდიოდა ბაზარში“...

ბ) ადგილის ზმნისართებით: вун икьван гагь гьина авай? „სად იყავი ამდენი ხანი“...

დროის გარემოება. გარემოების ეს ტიპი გამოხატულია:

ა) ზმნისართების მეშვეობით: накь „გუშინ“, шаз „გასულ წელს“, гила „ახლა“, гьамишалугь „ყოველთვის“ და ა. შ.

ბ) კონსტრუქციით არსებითი სახელის მონაწილეობით: **И дуьшууьшдилай** гуьгьуьнлиз хейлин вахтар алатна „ამ შემთხვევის შემდეგ გავიდა დიდი დრო“...

რთული წინადადება

ლეზგიურ ენაში, ისევე როგორც ბევრ სხვა ენაში, გვაქვს რთული შეწყობილი და რთული ქვეწყობილი წინადადება.

რთული შეწყობილი წინადადების ნაწილები (ორი ან მეტი) შეერთებულია სხვადასხვა მაერთებელი კავშირის საშუალებით: ни „და“, амма „მაგრამ“, ва „და“, я...я „არც...არც“, гагь... гагь „ან...ან“, гьам...гьам „ან...ან“: Зун рекьидай, я набут яз амукьдай... „მე ან მოკვდებოდი, ან მახინჯად დავრჩებოდი“; рагь экьечIна, чунни рекье гьатна „მზე ამოვიდა და ჩვენც გავუყევით გზას“...

რთული ქვეწყობილი წინადადება შედგება მთავარი წინადადებისა და ერთი, ორი ან რამდენიმე დამოკიდებული წინადადებისგან. მათ შორის კავშირი შეიძლება გამოიხატებოდეს სხვადასხვა ლექსიკური და მორფოლოგიური საშუალებებით. მორფოლოგიურად გამოხატულია სხვადასხვა უღვლებადი და ბრუნვადი ზმნური და სახელზმნური ფორმებით, ხოლო ლექსიკური – სხვადასხვა კავშირით, კავშირის შემცველი შესიტყვებებით, ზმნისართებითა და თანდებულებით.

დამოკიდებული წინადადება შეიძლება იდგეს მთავარის წინ ან მის შემდეგ. ხშირად, დამოკიდებული წინადადება შეიძლება მთავარი წინადადების შიგნით შეგვხვდეს. კავშირები და სხვა სიტყვები, რომლებიც აერთიანებენ მთავარ წინადადებას დამოკიდებულთან, როგორც წესი, მათ მიჯნაზე მდებარეობს. ზოგჯერ შედგენილი კავშირის ერთი ნაწილი შეიძლება მთავარ წინადადებაში იყოს, ხოლო მეორე – დამოკიდებულში.

დამოკიდებული წინადადებები ლეზგიურ ენაში ჯგუფდება სემანტიკისა და ფუნქციის მიხედვით. გამოყოფენ ქვემდებარიან, განსაზღვრებიან, დამატებიანსა და გარემოებიან დამოკიდებულ წინადადებებს.

ქვემდებარიანი დამოკიდებული წინადადება უკავშირდება მთავარს **ხხი** „რომ“ კავშირით, ანდა ზოგიერთი კითხვითი ნაცვალსახელისა და ზმნისართის მეშვეობით: за ваз лагъана ххи, вун зи хайи диде я „მე ხომ გითხარი, რომ შენ ჩემი მშობელი დედა ხარ“...

დამატებიანი დამოკიდებული წინადადება მთავარს უკავშირდება ზმნური ფორმებით **лагъана** (ნამყო I-ის ფორმა лугъун „თქმა“ ზმნისა) ან **лугъуз** (მიზნობრივი ფორმა (ინფინიტივი) лугъун „თქმა“ ზმნისა), ზმნის პირობითი ფორმებითა და კავშირით **ххи** „რომ“: Валлагъ, заз и пишкеш къачуз утанмиш я, -лагъана ада „ღმართმანი, მე ამ საჩუქრის ალება მესაირცხვილება, – თქვა მან“; Квез чизва ххи, вири цийи хуъруъз куъч хьунал машгъул я „თქვენ იცით, რომ ყველა დაკავებულია ახალ სოფელში გადასვლით...“

განსაზღვრებიანი დამოკიდებული წინადადება ხასიათდება სტრუქტურისა და მთავარ წინადადებასთან კავშირის საშუალებათა მრავალფეროვნებით. გამოხატულია, როგორც წესი, ზმნის დრო-კილოიანი ფორმით, რომელიც ფუნქციონირებს როგორც ამა თუ იმ დროის მიმდევობა; ამ შემთხვევაში აღნიშნული ფორმა გვევლინება

განსაზღვრებად რომელიმე მთავარი წევრისა (ქვემდებარისა ან პირდაპირი დამატების) მთავარ წინადადებაში. კავშირის საშუალებებად გვევლინება ან ზმნური ფორმა **лагъай** (ნამყოს მიმღობის ფორმა **лугъун** „თქმა“ ზმნისა) ან ზოგიერთი ჩვენებითი ნაცვალსახელი: чна незвай ичер гзаф ширингур я „ვაშლები, რომლებსაც ჩვენ ვჭამთ, ძალიან ტკბილია“...

გარემობიანი დამოკიდებული წინადადება სხვადასხვა ჯგუფად იყოფა. გვაქვს დროის, ადგილის, ვითარების, მიზეზის, მიზნის, შედეგის გარემოებების შემცველი დამოკიდებული წინადადებები:

დროის გარემობიანი დამოკიდებული წინადადება გამოხატულია სხვადასხვა საშუალებით: მიმღობით, ზმნის ფინიტური ფორმებით და კითხვითი ზმნისართებით: мус „როდესაც“, гъи чIавуз „როდესაც“, „რა დროს“, მაგ., „вун мус атайтIа, гъа чIавуз за ваз ктабни гуда „როდესაც შენ მოცვალ, მაშინ მე შენ წიგნსაც მოგცემ“...

ადგილის გარემობიანი დამოკიდებული წინადადება გამოხატულია თითქმის ყველა თანდებულებიანი ბრუნვის ფორმით, მაგ., вун физвай чкадиз зунни къведа „იმ ადგილას, სადაც შენ მიდიხარ (ზედმიწ. შენ მიმავალ ადგილას), მეც მივალ“...

ვითარების გარემობიანი დამოკიდებული წინადადება დაკავშირებულია მთავარ წინადადებასთან სხვადასხვა საშუალებით: 1. მიმღობისა და ლექსემების თეგერდა და саягъда „საშუალებით“ მეშვეობით; 2. სახელზმნური ფორმებით; 3. მიმღობისა და ხьиз „როგორც“ ფორმით; 4. კავშირებისა (აკI „ისე“, гъიკI...гъიკI „ისე როგორც“, акъван „ამდენი“, гъიკъван...гъაკван „რამდენიც, ხьи „რომ“) და კავშირის შემცველი შესიტყვებების მეშვეობით: ада гъиკ лагъанатIа, за гъაკI авуна „როგორც შენ თქვი, მეც ისე გავაკეთე“...

მიზეზის გარემობიანი დამოკიდებული წინადადება შედგება სხვადასხვა ზმნური და სახელზმნური ფორმებისა (მასდარი, ინფინიტივი და სხვ.) და კავშირის გამომხატველი ლექსემებისაგან **лагъანა** (ნამყო I-ის ფორმა **лугъун** „თქმა“ ზმნისა) ან **лугъуз** (მიზნობრივი ფორმა (ინფინიტივი) **лугъун** „თქმა“ ზმნისა): **вучиз лагъайтIа** „იმიტომ რომ“, მაგ., чун и йифиз къавал ксана, вучиз лагъайтIа кIвале гзаф чимидай „იმ დამეს ჩვენ გვეძინა სახურავზე, იმიტომ რომ ოთახში ძალიან ცხელოდა“...

შედეგის გარემობიანი დამოკიდებული წინადადება დაკავშირებულია მთავარ წინადადებასთან **гъавиляй** „ამიტომ“ და **гъანიზ კილიგна** „ამიტომ“ ლექსემების

საშუალებით: йифиз кIвале гзаф чимидай, гъавиляй чун къавал ксанай „ღამით ოთახში ძალიან ცხელოდა, ამიტომ ჩვენ დავიძინეთ სახურავზე“...

მიზნის გარემოებიანი დამოკიდებული წინადადება დაკავშირებულია მთავარ წინადადებასთან **лутъуз** „თქმისას“ და **лагъана** „თქვა“ ლექსემების მეშვეობით: никIи хъсан бегьер гуй лутъуз, абуру аниз гзаф къук чIугуна „მინდორი რომ იძლეოდეს კარგ მოსავალს, მათ შეიტანეს მანდ ბევრი ნაკელი“...

ამას გარდა, ლეზგიურ ენაში დასტურდება დამოკიდებული წინადადების შემდეგი კონსტრუქციები:

პირობითი დამოკიდებული წინადადება, რომელიც მთავარ წინადადებასთან დაკავშირებულია მორფოლოგიურად – დამოკიდებული წინადადების შემასმენელი დაირთავს -**тIа** სუფიქსს: аял ксанатIа, рак акъала „ბავშვს დაეძინა, დაკეტე კარი“...

მორფოლოგიურად დაკავშირებულია მთავარ წინადადებასთან **დათმობითი დამოკიდებული წინადადებაც**: აქ შემასმენელი დაირთავს -**ни** სუფიქსს: за гъихътин суал гайитIანი, адаз хъел къведай „რა კითხვაც არ უნდა დამესვა, ის ბრაზდებოდა“...

რთული ქვეწყობილი წინადადების ერთ-ერთი სახეა პირდაპირი (ან ირიბი) და ავტორისეული ნათქვამი. ამ შემთხვევაში მთავარია ავტორისეული ნათქვამი, ხოლო პირდაპირი ან ირიბი – დამოკიდებულ წინადადებას წარმოადგენს. ლეზგიურში არ არსებობს რაიმე სპეციალური კავშირი რთული ქვეწყობილი წინადადების ამ კომპონენტების დასაკავშირებლად.

ლექსიკა

ლეზგიური ენის ლექსიკა, ერთი მხრივ, მოიცავს ძირეულ ლექსიკურ ფონდს, რომელიც დიდწილად საერთოლეზგიური (საერთოდაღესტნური) წარმომავლობისაა ან ჩამოყალიბებულია საკუთვრივ ლეზგიურ ნიადაგზე. მეორე მხრივ, ლეზგიური ენის სალექსიკონო ერთეულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ნასესხებია. ნასესხობების ძირითადი ნაწილი არაბულზე, ირანულ და თურქულ ენებზე მოდის. ბოლო პერიოდში სესხების ძირითადი წყაროა რუსული ენა.

ლექსიკის განვითარებისა და შევსების ძირითადი წყაროა საკუთარი სიტყვაწარმოებითი პოტენციალი. ასე, მაგალითად, ზმნურ ლექსიკაში ფართოდაა გავრცელებული პრევერბების გამოყენება, შდრ.: агун „მოსვლა“ > аватун „შემოსვლა“ > агатун „მისვლა“ > акъатун „გამოსვლა“ და ა. შ.

ლექსიკის შევსების კიდევ ერთი წყაროა ფროზეოლოგიზმები, მაგ., кыл чIугун „მონახულება“ (ზედმიწ. თავის ჭიმვა“), ацIай гъилелди „საჩუქრებით“ (ზედმიწ. სავსე ხელით), къуд кIарабни хам хьун „ძლიერად გახდომა“ (ზედმიწ. გახდა ოთხი ძვალი და ტყავი)...

ლუზიურ ენაში გავრცელებულია პოლისემია, მაგ., кыл „თავი“ (ანატ.), „ჭკუა“, „გონება“, „თავი“ (ასე სულიერს ითვლიან), „ხელმძღვანელი“, „სიმინდი“ (დიალ.), „თავსახური“, „დასაწყისი“, „კიდე“, „სათაური“ და ა. შ.

საერთო-აღმოსავლეთ-სამურულ ლექსიკას მიეკუთვნება, მაგ., къвал „გვერდი“, квар „დოქი“, чиргъ „ხრეში“, кIукIуш „მწვერვალი“, рагъул „რუხი“ და სხვ.

საერთოლუზიურ ლექსიკას მიეკუთვნება:

ფაუნის აღმნიშვნელი სახელები, მაგ., къуьгъуьр „ზღარბი“, къун „ვაცი“, мирг „ირემი“, лекъ „არწივი“ და სხვ.

ადამიანისა და ცხოველის სხეულის ნაწილები: карч „რქა“, дуркIун „თირქმელი“, кIул „ბეჭი“...

ფლორის აღმნიშვნელი: хват „ალუჩა“, киццик „მუშმულა“, чичIек „ხახვი“, лыс „მჟავუნა“...

დროის აღმნიშვნელი: кье „დღეს“, накъ „გუშინ“, къუьд „ზამთარი“...

ნათესაობის აღმნიშვნელი ტერმინები: гыттыл „შვილთაშვილი“, чам „სიძე“...

ზედსართავი სახელები: лаццу „თეთრი“, къуьзуь „ძველი“, туькъуьл „მწარე“, кIеви „მყარი“...

ზმნები: тIуьн, нез „ჭამა“, хъитIкъинун „გასკდომა“, кутIуниз „მიბმა“...

ლუზიურში დიდია საერთოდადლესტნური ლექსიკის რიცხვიც: кыф „თაგვი“, регъв „წისქვილი“, вирт (уьрт) „თაფლი“, раб „მახათი“, кIан „ძირი“ და ა. შ.

ნასესხები ლექსიკა ფართოდაა წარმოდგენილი ლუზიურ ენაში. როგორც აღინიშნა, ძველ ნასესხებებში ჭარბობს არაბული, ირანული და თურქული ენებიდან ნასესხები ლექსიკა, ხოლო ახალ ნასესხობებში – რუსული ან რუსულის გზით შესული.

არაბული ენიდან ნასესხებია:

რელიგიური ტერმინები: Аллағь „ღმერთი“, რуьғь „სული“, иман „რწმენა“, ибадат „ლოცვა“, сажда „მეტანია“ და ა. შ.

აბსტრაქტული ცნებები: шей „საგანი“, кьанун „კანონი“, гьал „მდგომარეობა“, азар „ავადმყოფობა“, жигьет / жегьет „თვალსაზრისი“...

ეთიკური ცნებები: такабур „ღირსება“, тахсир „ბრალი“, жуьрэт „სიმამაცე“, адалат „სამართლიანობა“, гьуьрмет „პატივისცემა“, мергьемет „წყალობა“, „მოწყალება“...

საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და ეკონომიკური ტერმინები: жемьят „საზოგადოება“, гьукумат „მთავრობა“, „სახელმწიფო“, зулум „ტირანია“, „დესპოტიზმი“, меджлис „პარლამენტი“, таблиғьат „პროპაგანდა“, „აგიტაცია“...

ხელოვნებასთან, მეცნიერებასთან და განათლებასთან დაკავშირებული ლექსიკა: тарс „გაკვეთილი“, элифар „ანბანი“, илим „მეცნიერება“, мектеб „სკოლა“, ктаб „წიგნი“, шаир „პოეტი“, шиир „ლექსი“...

ზედსართავი სახელები: жегьил „ახალგაზრდა“, „გამოუცდელი“ асул „მთავარი“, „ძირითადი“, тайин „განსაზღვრული“, „კონკრეტული“, исляғь „ჩუმი“, „წყნარი“...

სხვა სიტყვები: инсан „ადამიანი“, итим „კაცი“, жасад „სხეული“, зегьер „შხამი“, дава „წამალი“ და ა. შ.

ირანიზმები ლეზგიურ ენაში სხვადასხვა წარმომავლობისაა: გამოყოფენ ჩრდილო-ირანულს (სკვითური, სარმატული, ალანური), საშუალო სპარსულს (ფაჰლავური), ახალი სპარსულსა (ფარსი) და თათურს.

ირანული ენებიდან ნასესხებ ლექსიკას განეკუთვნება:

ფლორისა და ფაუნის აღმნიშვნელი: гамиш „კამეჩი“, билбил „ბულბული“, жанавур „მგელი“, пеленг „ვეფხვი“, келем „კომბოსტო“, тум „თესლი“, газар „სტაფილო“, чугьундур „ჭარხალი“, тар „ხე“, шабалт „წაბლი“, гуьл „ყვავილი“, турп „ბოლოკი“, мейва „ხილი“, „ნაყოფი“, нар/анар „ბროწეული“...

ადამიანის საქმიანობისა და ადამიანთან დაკავშირებული სხვა სახელები: ашпаз „მზარეული“, шагь „შაჰი“, душман „მტერი“, гада „ბიჭი“, „ჭაბუკი“, „ვაჟიშვილი“, дуст „მეგობარი“, хашпара „ქრისტიანი“, хашперест „წარმართი“...

ადამიანის ყოფასთან დაკავშირებული სიტყვები: айван „აივანი“, пенжер „ვანჯარა“, багь „ბაღი“, шегьер „ქალაქი“, куьче „ქუჩა“, базар „ბაზარი“, дасмал „პირსახოცი“, шалвар „შარვალი“, кисе „ქისა“...

სხეულის ნაწილები: гардан „კისერი“, чене „ჩანა“...

სურსათი: хуьрек „ცხელი საჭმალი“, кабан „მწვადი“, маст „მაწონი“, тенбек „თამბაქო“...

ზედსართავი სახელები: аби „ცისფერი“, азад „თავისუფალი“, ашкара „აშკარა“, асант „მსუბუქი“, багъа „ძვირფასი“...

მითოლოგიური ლექსიკა: аждагъан „დრაკონი“, дев „დევი“...

არაცოცხალი ბუნების აღმნიშვნელი ლექსიკა: дере „ხეობა“, тепе „გორაკი“.

უდეტრები: эгер „ნუთუ“, гагь... „გაგ“ „ან...ან“, гуя „ვითომ“...

თურქიზმების ძირითადი წყაროა ლეზგიურ ენაში აზერბაიჯანული. აღსანიშნავია, რომ არაბიზმებისა და ირანიზმების მნიშვნელოვანი ნაწილი ლეზგიურში შესულია აზერბაიჯანულის გზით. საკუთვრივ თურქულ ნასესხობებს მიეკუთვნება:

სხეულის ნაწილები: дамар „სისხლძარღვი“, „ვენა“, „არტერია“, дабан „ქუსლი“, тан „ტანი“, далу „ზურგი“, буй „აღნაგობა“...

ნათესაობის აღმნიშვნელი და ადამიანთან დაკავშირებული სხვა ლექსიკა: агъа „ბატონი“, „პატრონი“, агъсакъал „უფროსი ავტორიტეტის კაცი“, езне „სიძე“, къари „დედამთილი“, къунши „მეზობელი“, юпдаш „მეგობარი“, бала ბავშვი...

სახლის ნივთები: тава „ტაფა“, къалпагъ თავსახური“, гуьзгуь „სარკე“, уьтуь „უთო“, чахмах „ჩახმახი“, чекме „ჩექმა“, ягъпух „ცხვირსახოცი“...

შინაურ ცხოველთა სახელები: айгъур „კვიცი“, дана „ხბო“, буагъа „ხარი“, суйруь „ცხვრის ფარა“, къарамал „საქონელი“...

სურსათი: дулма „ტოლმა“, къаймах „ნაღები“, къайгъанах „ერბო-კვერცი“, дулдурма „ძეხვი“...

ხილი და ბოსტნული: гъажибугъда „სიმინდი“, алуча „ალუჩა“, къабах „გოგრა“, уьзуьм „ყურძენი“...

ადამიანის ყოფასთან დაკავშირებული ლექსიკა: бахча „ბოსტანი“, къазма „მიწური“, алачух „კარავი“, къапу „კარები“, къуй „ჭა“, къишлах „ზამთრის საძოვარი“, утагъ „ოთახი“, „ბინა“...

არაცოცხალი ბუნება: къуза „მთის ჩრდილოეთი მხარე“, „ჩრდილი“, гуъне „მთის მზიანი მხარე“, чуьп „ტრამალი“, палчух „ტალახი“, уьлкве „ქვეყანა“, „მხარე“, дагъ „მთა“...

აბსტრაქტული ლექსიკა: дуланажах „ცხოვრება“, уьлчме „ზომა“, ара „მონაკვეთი“, гележег „მომავალი“, буйругъ „ბრძანება“, гуж „ძალა“, ажугъ „მრისხანება“...

ზედსართავი სახელები: азгъун „ძუნწი“, ачух „ღია“, буш „ცარიელი“, чиг „უმი“, яваш „ჩუმი“, ажуз „სუსტი“, буз „რუხი“, ал „წითელი“, къара „შავი“...

ზმნისართები და სხვა უდეტრები: бирдан „მოულოდნელად“, ара-бир „ზოგჯერ“, „ხანდახან“, башуьсте „სიამოვნებით“, буюр „გეთაყვა“, белки „იქნებ“...

ძირითადი ლიტერატურის სია

აბდულჯამალოვი 1966 – Абдулджамалов Н. А. Фийский диалект лезгинского языка: АКД, Мх., 1966. – 20 с.

აბდულმუთალიბოვი 2004 – Абдулмуталибов Н. Ш. Словарь лезгинских личных имен. Мх.: Дагучпедгиз, 2004. – 199 с.

აბუბაქაროვი 1995 – Абукаров Ш. Г. Некоторые аспекты морфологического освоения тюркской лексики в лезгинском языке. – Дагестанский лингвистический сборник / Институт языков народов России Миннаца РФ. Отв. ред. М. Е.Алексеев М., 1995. – С. 3-8.

აბუბაქაროვი 1996 – Абукаров Ш. Г. Лексико-семантическое освоение тюркизмов в лезгинском языке. – Дагестанский лингвистический сборник. Вып. 2 / Институт языков народов России Миннаца РФ. Отв. ред. М. Е.Алексеев М., 1996. – С. 3-8.

აბუბაქაროვი 1997 – Абукаров Ш. Г. Тюркские заимствования в лезгинском языке: АКД, Мх., 1997. – 22 с.

ალექსეევი, შეიხოვი 1997 – Алексеев М. Е., Шейхов Э.М. Лезгинский язык. М. Academia, 1997. – 136 с.

ალიკბეროვი 1940 – Терминологический словарь лезгинского языка. Мх., 1940/ Ред. Г. А.Аликберов. – 112 с.

ალიკბეროვი 1983 – Аликберов К. А. К вопросу обогащения лезгинского литературного языка диалектной лексикой (на материале имени существительного). – Десятая региональная научная сессия по изучению системы и истории иберийско-кавказских языков. Проблема лексического состава диалектов и разработка диалектных словарей. 12-13 сентября 1983 года. Грозный, 1983. – С. 60-1. **ოგოჯუ:** Ежегодник иберийско-кавказского языкознания. Т. 13, Тбилиси, 1986. – С. 375-6.

ალისულთანოვი 2006 – Алисултанов А. С. Редупликация в лезгинских языках. – ВФ, 2006, № 4. – С. 53-5.

ალისულთანოვი 2007ა – Алисултанов А. С. Редупликация как средство выражения дистрибутивного множественного в лезгинских языках. – Кавказский лингвистический сборник. Вып. 18, М., Academia, 2007, с. 23-25.

აღისუღტაზზოვი 2007ზ – აღისუღტაზოვ ა. ს. ეზო-რედუღლიკაჲა ვ ლეზღინსკიჲ აზღუჲაჲ. – კავკაზსკი ლინღვისტიკესკი სბორნიკ. ვუღ. 19/ ინსტიტუტ აზღუკოზნაღია რან. მ.: Academia, 2007. – ს. 13-20.

აღისუღტაზზოვი 2008 – აღისუღტაზოვ ა. ს. სლოღნო სლოო ვ რედუღლიკაჲა. – ისკუსსუო ვ ბრავოვანო, № 11, მ., 2008, ს. 146-50.

აღისუღტაზზოვი 2011ზ – აღისუღტაზოვ ა. ს. ჲუოკოიზობრავიტელნოე კომღესსუ ვ ლეზღინსკიჲ აზღუჲაჲ. – კავკაზსკი ლინღვისტიკესკი ჲურნალ. ვუღ. I-II, მაღაჩკალა, დღუღუ, 2011, ს. 16-21.

აღისუღტაზზოვი 2011ზ – აღისუღტაზოვ ა. ს. რედუღლიკაჲა ვ ჲუოკოღრავიტელნოე ნომინაჲიჲ ვ დაღესტანსკიჲ აზღუჲაჲ. – მატერიალსუ კონღერენჲი მოღოღოჲ უღენოჲ «აზღუკი დაღესტანა». მაღაჩკალა, დღუღუ, 2011, ს. 15-18.

აღისუღტაზზოვი 2012ა – აღისუღტაზოვ ა. ს. რედუღლიკაჲა ვ იმენოვანიი ვ ლეზღინსკიჲ აზღუჲაჲ. – ნაუღნოი მირ. ჲურნალ ნაუღნოი ბოღესტენნოი რესუბღლიკი დაღესტან, № 5, მაღაჩკალა 2012.

აღისუღტაზზოვი 2012ზ – აღისუღტაზოვ ა. ს. რედუღლიკაჲა ვ ლეზღინსკიჲ აზღუჲაჲ: ადდ, მღ., 2012. – 52 ს.

აღისუღტაზზოვი 2012ღ – აღისუღტაზოვ ა. ს. რედუღლიკაჲა ვ ლეღსიკესკოი სისტემა ლეზღინსკიჲ აზღუკოვ. მაღაჩკალა, დღუღუ, 2012. - 140 ს.

აღისუღტაზზოვი 2012დ – აღისუღტაზოვ ა. ს. დიღღერენჲიალნოე ჲრიღნიკი რედუღლიკაჲი. – ისვ. დღუღუ. ბოღესტენ. ვ ჲუღ. ნაუღი, № 1, მღ., 2012, ს.

ასალიევი 2004 – ასალიევი დღ. ა. კიმიღსკი ჲოვორ ი ბო სუო ვ დიაღლექტნოი სისტემა ლეზღინსკოი აზღუკა: აკდ, მღ., 2004. – 21 ს.

ასლანზოვა 2009 – ასლანოვა ს. მ. კ ვოღრსუ ბ სპოსობაჲ ბრავოვანიი ექსტრალიღღვისტიკესკი სინონიღოვ ვ ლეზღინსკოი ვ ანღღიისკოი 115 აზღუკაჲ. – ვესტნიკ ვიატსკოი ᲁოსუღრსტვენნოი ᲁუღანიტარნოი უნივერსიტეა. ვუღსუკ 3(2). - კიროვ, 2009. - ს. 81-84.

ასლანზოვა 2010 – ასლანოვა ს. მ. სლოობრავოვანო სინონიღოვ ვ ლეზღინსკოი ვ ანღღიისკოი აზღუკაჲ: აკდ, მღ., 2010. – 22 ს.

ასლანზოვა, ეფენდიევა 2008 – ასლანოვა ს. მ., ეფენდიევა ჲ.მ. ნეღოტორე სლოობრავოვანელნოე ბოღესტენნოი კნიღნოი ლეღსიკი ლეზღინსკოი აზღუკა. ვ სოავტორსუე ს.

– Материалы II Международного симпозиума Иберийско-Кавказского языкознания. Наследие и перспективы. (Посвящается 110-летию со дня рождения Арнольда Чикобава). – Тбилиси, 2008. – С. 47-50.

აშურალიევა 2008 – Ашуралиева С. И. Деривационное развитие названий животного мира в лезгинском языке в сравнительно-историческом освещении. – Проблемы общего и дагестанского языкознания / ИЯЛИ ДНЦ РАН. Вып. 5. Мх., 2008. – С. 63-5.

აშურბეკოვა 2006 – Ашурбекова С. И. Семантическая мотивация словообразовательного значения в лезгинском языке. – ВФ, 2006, № 4. – С. 59-61.

ბარანიკოვა და სხვ. 2003 – Баранникова Т. Б., Гюльмагомедов А. Г., Рамалданов А. Р. Русско-лезгинско-английский разговорник. Мх., 2003. – 112 с.

გაიდაროვი 1955 – Гайдаров Р. И. Ахтынский диалект лезгинского языка: АКД. Мх., 1955. – 20 с.

გაიდაროვი 1959 – Гайдаров Р. И. Русско-лезгинский словарь к учебнику 6 класса средней школы. Мх.: Дагучпедгиз, 1959. – 24 с.

გაიდაროვი 1966 – Гайдаров Р. И. Лексика лезгинского языка. Мх. : Дагучпедгиз, 1966. – 265 с.

გაიდაროვი 1968 – Гайдаров Р.И. Очерки по лексике и словообразованию в лезгинском языке: АДД. Мх., 1968. – 52 с.

გაიდაროვი 1977 – Гайдаров Р.И. Лексика лезгинского языка. Мх.: Дагучпедгиз, 1977. – 86 с.

გაიდაროვი 1987 – Гайдаров Р. И. Морфология лезгинского языка. Учебное пособие. Мх.: Дагучпедгиз, 1987. – 159 с.

გაიდაროვი 1988 – Гайдаров Р. И. Словообразовательные типы и способы словообразования в лезгинском языке. – Ежегодник иберийско-кавказского языкознания. Т. 15. Тб., 1988 – С. 302-15.

გაიდაროვი 1991 – Гайдаров Р. И. Основы словообразования и словоизменения в лезгинском языке. Пособие для учителя. Мх.: Дагучпедгиз, 1991. – 79 с.

გაიდაროვი 2001 – Гайдаров Р. И. Орфографический словарь лезгинского языка. Мх.: НИИ педагогики, 2001. – 244 с.

გაიდაროვი, ალიპულატოვი 1965 – Гайдаров Р. И., Алипулатов М. А. Лезги чІал. Педучилище патал учебник. Мх.: Дагучпедгиз, 1965. – 260 с.

გაიდაროვი, ესედულაევა 2000 – Гайдаров Р. И., Эседуллаева Н. Б. Об удвоенных словах в лезгинском языке. – Современные проблемы кавказского языкознания и тюркологии. Вып. 2. / Мин.обр. РФ / Даг.гос.университет/ Отв. ред. М.-С.М.Мусаев. Махачкала, 2000. – С. 69-79.

გაიდაროვი და სხვ. 1994 – Гайдаров Р.И., Мегьамедов Гь.И., Эседуллаева Н.Б. Лезги чІал. Педучилище патал учебник. Мх.: Дагучпедгиз, 1994. – 163 с.

გაიდაროვი და სხვ. 2009 – Гайдаров Р. И., Гюльмагомедов А. Г., Мейланова У. А., Талибов Б. Б. Современный лезгинский язык. Махачкала, 2009. – 480 с.

განიევა 1978 – Ганиева Ф. А. Некоторые особенности лексики джабинского говора лезгинского языка. – 1 НКМУ ДФАН. Мх., 1978.

განიევა 1980 – Ганиева Ф. Джабинский диалект лезгинского языка: АКД. Тб., 1980. – 23 с.

განიევა 2007 – Ганиева Ф. Джабинский диалект лезгинского языка. Мх., 2007. – 218 с.

განიევა 2008 – Ганиева Ф. Курушский говор лезгинского языка. Мх., 2008. – 293 с.

განიევა 2011 – Ганиева Ф. Диалекты и говоры самурского наречия лезгинского языка. Мх., 2011. – 470 с.

გაჯიევი 1940 – Русско-лезгинский словарь для начальной школы. Сост. М. М. Гаджиев. Мх., 1940. – 208 с. (+ Правила правописания лезг. яз.).

გაჯიევი 1949 – Гаджиев М. М. Лезгинский язык. Учпедгиз, Махачкала, 1949.

გაჯიევი 1950 – Русско-лезгинский словарь. Сост. М. М. Гаджиев. Мх., 1950. – 967 с. (35000 слов).

გაჯიევი 1956 – Русско-лезгинский школьный словарь. Сост. М. М. Гаджиев. Мх., 1956. – 470 с. (13354 слова).

გენკო 1926 – Генко А. Н. Ахтынские тексты. – Доклады АН СССР-2. Сер. В, 1926, март-апрель. – С. 17-8.

გიულმაгомედოვი ა. 1971 – Русско-лезгинский школьный фразеологический словарь. Сост. А. Г. Гюльмагомедов. Мх., 1971. – 136 с.

გიულმაგომედოვი ა. 1978 – Гюльмагомедов А. Г. Основы фразеологии лезгинского языка. Мх., 1978. – 128 с. იგივე: АДД. М., 1978. – 30 с.

გიულმაგომედოვი ა. 1982 – Гюльмагомедов А. Г. Краткий словарь синонимов лезгинского языка. Мх., 1982. – 148 с.

გიულმაგომედოვი ა. 1987 – Школьный русско-лезгинский словарь. Сост. А. Г. Гюльмагомедов. Мх., 1987. – 210 с. (5085 слов).

გიულმაგომედოვი ა. 1990 – Гюльмагомедов А. Г. Фразеология лезгинского языка. Мх.: Дагучпедгиз, 1990. – 99 с.

გიულმაგომედოვი ა. 1991 – Школьный русско-лезгинский словарь. Сост. А. Г. Гюльмагомедов. Мх., 1991. – 265 с.

გიულმაგომედოვი ა. 1995 – Гюльмагомедов А. Г. Краткий русско-лезгинский фразеологический словарь. Мх., 1995. – 101 с.

გიულმაგომედოვი ა. 2001ა – Гюльмагомедов Г. А. Сопоставительный анализ слов со значением «мужчина» в русском и лезгинском языках. – Актуальные проблемы синхронного, диахронического и контактного анализа языков Дагестана и Северного Кавказа на пороге третьего тысячелетия. Материалы рег. науч. конф., посвящ. 70-летию Даг. гос. ун-та, Мх., 2001. – С. 66-8.

გიულმაგომედოვი ა. 2004ბ – Гюльмагомедов Г. А. Сопоставительный анализ зоонимической лексики русского и лезгинского языков. – Языкознание в Дагестане. Лингвистический ежегодник. № 4-5 / Мин. обр. РФ / Даг. гос. ун-т. Мх., 2001. – С. 53-9.

გიულმაგომედოვი ა. 2003 – Гюльмагомедов А. Г. Лезги ქალან სლავარი. 1 კტაბ. А-КІ. Мх., 2003. – 418 с. (ок. 12700 ед.).

გიულმაგომედოვი ა. 2004ა – Гюльмагомедов А. Г. Лексикография и фразеография лезгинского языка. – Дагестанский лингвистический сборник. Вып. 14/ Институт языкознания РАН. Отв. ред. М. Е.Алексеев М., 2004. – С. 24-42.

გიულმაგომედოვი 2004 ბ– Гюльмагомедов А. Г. Лезги ქალან სლავარი. 1 კტაბ. А-КІ. 2-ე ისპრ. ი დოპ. ისდ. Мх., 2004. – 470 с. (ок. 12700 ед.).

გიულმაგომედოვი 2005 – Гюльмагомедов А. Г. Лезги ქალან სლავარი. II კიტაბ. Л-Я. Махачкала, 2005. – 489 с.

გიულმაგომედოვი ა., რამალდანოვი 1998 – Гюльмагомедов А. Г., Рамалданов А. Р. Русско-лезгинский разговорник. Мх., 1998. – 85 с.

გიულმაგომედოვი ა., გიულმაგომედოვი გ. 2007 – Гюльмагомедов А. Г., Гюльмагомедов Г. А. Толковый словарь синонимов в лезгинском языке. М.: Academia, 2007. – 330 с.

გიულმაგომედოვი ა., გიულმაგომედოვი გ. 2008 – Гюльмагомедов А. Г., Гюльмагомедов Г. А. Школьный русско-лезгинский словарь. Мх.: Лотос, 2008. – 406 с. (5451 слово).

ესედულაევა 2000 – Эседуллаева Н. Б. Очерки по лексике и фразеологии лезгинского языка. Мх., 2000. – 95 с.

ესედულაევა 2001 – Эседуллаева Н. Б. Сравнительные и образные обороты, парные и удвоенные слова в лезгинском языке: АКД. Мх., 2001. – 18 с.

ევენდიევი 1997 – Эфендиев И. И. Иранские лексические элементы в лезгинском литературном языке: АКД. Мх., 1997. – 20 с.

ზავადსკი 1892 – Завадский Р. М. Кюринские тексты. Грамматические заметки. – СМОМПК-14. Отд. 2, 1892. – с. 135-52.

ზაბიტოვი 1978 – Забитов С. М. К вопросу об употребительности арабских заимствований в лезгинском языке. – Дл, 1978, № 2.

ზაბიტოვი 1979 – Забитов С. М. Семантическое освоение арабских заимствований в лезгинском языке. – Научно-практическая конференция молодых ученых Дагестана. Тез. докл. Мх., 1979.

ზაბიტოვი 1982 – Забитов С. М. Морфологическое освоение арабских заимствований в лезгинском языке. – IV конференция молодых ученых (тезисы докладов). Мх., 1982. – С. 99-100.

ზაბიტოვი 1983 – Забитов С. М. Арабские заимствования в лезгинском литературном языке: АКД. Мх., 1983. – 27 с.

ზაბიტოვი 1992 – Забитов С. М. Функциональные изменения арабизмов в лезгинском языке. – Сравнительно-сопоставительные исследования лексики. Межвузовский научно-тематический сборник. Мх., 1992. – С. 75-80.

ზაბიტოვი, ეფენდიევი 2001 – Словарь арабских и персидских лексических заимствований в лезгинском языке. Сост. С. М. Забитов, И. И. Эфендиев. Мх., 2001. – 173 с.

ზაგიროვი 1987ა – Загиров В. М. Историческая лексикология языков лезгинской группы. Мх.: Дагучпедгиз, 1987. – 143 с.

ზაგიროვი 1987ბ – Загиров В. М. О задачах и методах исторической лексикологии языков лезгинской группы. – ВЯ, 1987, № 2. – С. 122-32.

ზაგიროვი 1989 – Загиров В. М. Историческая лексикология языков лезгинской группы: АДД. М., 1989. – 37 с.

ზაგიროვი 1996 – Загиров В. М. Сравнительная лексикология языков лезгинской группы. Мх.: Дагучпедгиз, 1996. – 128 с.

თალიბოვი 1960 – Талибов Б. Б. О некоторых окаменелых и полуокаменелых элементах в структуре лезгинского языка. – Вопросы грамматики. Сб. статей к 75-летию академика И.И.Мещанинова. М.;Л.: Изд-во АН СССР, 1960. – С. 168-77.

თალიბოვი 1966 – Талибов Б. Б. Русско-лезгинский словарь. Мх.: Дагучпедгиз, 1966. – 442 с. (ок. 12 тыс. слов).

თალიბოვი 1969 – Талибов Б. Б. К вопросу о структуре именных и глагольных основ в лезгинских языках. – Материалы первой сессии по сравнительно-историческому изучению иберийско-кавказских языков. Мх., 1969. – С. 100-5.

თალიბოვი, გაჯიევი 1966 – Талибов Б. Б., Гаджиев М. М. Лезгинско-русский словарь. М., 1966. – 604 с.

თოფურია 1959ა – Топурия Г.В. Основные морфологические категории лезгинского глагола: АКД. Тб., 1959. – 23 с.

თოფურია 1959ბ – გ. თოფურია. ლეზგიური ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები. თბ. , 1959. – 137 გვ.

თოფურია 1987 – Топурия Г. В. Морфология склонения в дагестанских языках: АДД. Тбилиси, 1987. – 52 с.

თოფურია 1995 – Топурия Г. В. Морфология склонения в дагестанских языках. Тбилиси: Мецниереба, 1995. – 191 с.

აბრალიევი 1983 – Яралиев М. М. Особенности лексики с. Мискискар „Мискинджи“ Ахтынского района ДАССР. – Десятая региональная научная сессия по изучению системы и истории иберийско-кавказских языков. Проблема лексического состава диалектов и разработка диалектных словарей. 12-13 сентября 1983 года. Грозный, 1983. – С. 69-71. то же: Ежегодник иберийско-кавказского языкознания. Т. 13. Тб. 1986. – С. 380-1.

კაზბეკოვი 2002 – Казбеков А. К. Словообразовательное гнездо с вершиной жаваб в современном лезгинском языке. – Актуальные проблемы языка и литературы. Сборник статей преподавателей и сотрудников. Вып. 10. Мх., 2002. – С. 322-5.

კაზბეკოვი 2003ა – Казбеков А. К. Гнезда от имен существительных, мотивирующих в лезгинском языке. – Гуманит. науки: новые технологии образования. М-лы VIII рег. науч.-практ. конф. 15-16 мая 2003 г. Мх., 2003. – С. 113-5.

კაზბეკოვი 2003ბ – Казбеков А. К. Отношение словообразовательной мотивации мотивирующих в современном лезгинском языке. – Яз. нар. мира и Рос. Фед. М-лы междунар. науч. конф. 28-29 октября 2003 г. Мх., 2003. – С. 141-5.

კაზბეკოვი 2003გ – Казбеков А. К. Технология анализа производных слов. – Проблемы общего и дагестанского языкознания. Мх., 2003. – С. 159-62.

კაზბეკოვი 2004ა – Казбеков А. К. Словообразовательное моделирование в современном лезгинском языке: АКД. Мх., 2004. – 21 с.

კაზბეკოვი 2004ბ – Казбеков А. К. О роли и месте словообразовательного анализа производных. – Гуманит. науки: новые технологии образования. М-лы IX рег. науч.-практ. конф. 20-21 мая 2004 г. Мх., 2004. – С. 117-20.

კალინინა 1997 – Калинина Е. Некоторые проблемные вопросы лезгинской грамматики. – Вопросы кавказского языкознания. Мх.: ДГУ, 1997. – С. 110-2.

კობრიკი, კოდასოვი 1990 – Кибрик А. Е., Кодзасов С.В. Сопоставительное изучение дагестанских языков. Имя. Фонетика. М.: МГУ, 1990. – 364 с.

კლიმოვი, ხალილოვი 2003 – Климов Г. А., Халилов М. Ш. Словарь кавказских языков: Сопоставление основной лексики / Отв. ред. Я. Г. Тестелец. М.: Вост. лит., 2003. – 511 с.

ყურბანოვი 1996 – Курбанов Б. Р. К вопросу о частях речи в лезгинском языке. – Дагестанский лингвистический сборник. Вып. 3/ Институт народов России Миннаца РФ. Отв. ред. М. Е. Алексеев М., 1996. – С. 30-5.

ყურბანოვი 1999ა – Курбанов Б. Р. Именные части речи в лезгинском языке. Мх., 1999. – 67 с.

ყურბანოვი 1999ბ – Курбанов Б. Р. Проблема частей речи в лезгинском языке. М., 1999. – 136 с.

ყურბანოვა 2003 – Курбанова М. Б. Формальная и смысловая мотивация лезгинских производных слов. – Проблемы общего и дагестанского языкознания. Мх., 2003. – С. 169-72.

კიურული ზღაპრები 1892ა– Кюринские пословицы и сказки (Записаны и переведены Лионидзе в Касум-Кенте). – СМОМПК-14. Отд. 2, 1892. – с. 153-93.

კიურული ზღაპრები 1892ბ – Кюринские сказки (Записаны Баширом Султановым). – СМОМПК-14. Отд. 2, 1892. – с. 194-209.

ლექსიკა 1971 – Сравнительно-историческая лексика дагестанских языков. М.: Наука, 1971. – 295 с.

მაგამდაროვი 2006 – Магамдаров Р. Ш. Семантическое поле «дишегъли» (женщина) в лезгинском языке в сопоставлении с английским. – Кавказский лингвистический сборник. Вып. 18/ Институт языкознания РАН. М.: Academia, 2006. – С. 104-6.

მაგომედოვი ბ. 1998ა – Магомедов Н. Г. К вопросу о словообразовательных связях многозначных отсубстантивных существительных (на материале лезгинского и русского языков). – Языкознание в Дагестане. Лингвистический ежегодник. № 2 / Мин. общ. и проф. обр. РФ / Даг. гос. ун-т. Мх., 1998. – С. 183-6.

მაგომედოვი ბ. 1998ბ – Магомедов Н. Г. Типы словообразовательных связей производных лексико-семантических вариантов многозначных существительных с их производящими в лезгинском языке (на материале существительных со значением «лицо»). – Материалы международного симпозиума, посвященного 100-летию со дня рождения Арнольда Степановича Чикобава. Тб.: Картули эна, 1998. – С. 203-4.

მაზანაევი 1985 – Мазанаев Ш. А. Некоторые особенности лезгинских звукоизобразительных слов в сопоставлении с английскими и русскими

изобразительными словами: редуцированные образования. – Вопросы сопоставительной фонетики русского и кавказских языков. Махачкала, 1985. – С. 53-5.

მაზანაევი 1988 – Мазанаев И. А. Морфологические особенности лезгинских звукоизобразительных слов. – Вопросы морфологии русского и дагестанских языков. Межвузовский научно-тематический сборник. Мх.: ДГУ, 1988. – С. 108-14.

მამედბეკოვა 2006 – Мамедбекова А. К. Некоторые семантические особенности лезгинского, английского и немецкого словосочетаний.. – Проблемы общего и дагестанского языкознания / ИЯЛИ ДНЦ РАН. Вып. 4. Мх., 2006. - С. 207-10.

მამედბეკოვა 2008 – Мамедбекова А. К. Свободные несвободные сочетания лексических единиц (на материале лезгинского и английского языков). – Языки народов мира и Российской Федерации. - Махачкала: ДГУ, 2008 - С. 90-93.

მამედბეკოვა 2010 – Мамедбекова А. К. Сопоставительный анализ межсловных и внутрисловных связей лексических единиц лезгинского и английского языков: АКД. Мх., 2010. – 22 с.

მამედიაროვა 2007 – Мамедьярова З. М. Лексика хлутского говора лезгинского языка на фоне родственных языков. – Материалы первого международного конгресса кавказоведов. Тб., 2007. – С. 399-401.

მეილანოვა 1964 – Мейланова У. А. Очерки лезгинской диалектологии. М., 1964. – 417 с.

მეილანოვა 1967 – Мейланова У. А. Лезгинский язык. – Языки народов СССР. Т.IV. Иберийско-кавказские языки. М.: Наука, 1967. -С. 528-44.

მეილანოვა 1970 – Мейланова У. А. Гюнейский диалект – основа лезгинского литературного языка. Мх., 1970. – 193 с.

მირზახანოვი 2001ა – Мирзаханова Б. М. К вопросу о взаимодействии словарных единиц в лезгинском языке. – Актуальные проблемы языка и литературы. Сборник статей преподавателей и сотрудников/ Отв. ред. М.С.Нурмагомедов. Вып. 7. Мх., 2001. – С. 81-4.

მირზახანოვი 2001ბ – Мирзаханова Б. М. Лексико-семантическая деривация и критерии разграничения омонимии и полисемии в лезгинском языке. – Актуальные проблемы языка и литературы. Сборник статей преподавателей и сотрудников/ Отв. ред. М.С.Нурмагомедов. Вып. 8. Мх., 2001. – С. 88-91

მირზახანოვი 2002 – Мирзаханова Б. М. Лексико-семантическое взаимодействие знаменательных слов в системе лезгинского языка. – Инновационная деятельность в вузе – условие развития методологии современного образования. ТД науч. сес. преп. и сотр. ДГПУ. Вып. 7. Ч. 1. Мх., 2002. – С. 59-61.

მირზახანოვი 2003ა – Мирзаханова Б. М. Особенности выражения лексических функций в лезгинском языке. – Дагестанский лингвистический сборник. Вып. 11/ Институт языкознания РАН. Отв. ред. М. Е.Алексеев М., 2003. – С. 74-8.

მირზახანოვი 2003ბ – Мирзаханова Б. М. Лексико-семантическая структура лезгинского слова: АКД. Мх., 2003. –18 с.

მურადალიევა 2007 – Мурадалиева А. В. Способы образования имён существительных в лезгинском языке. – Вопросы дагестанских языков и литератур / ИПУ ДГПУ. Вып. 6. Мх., 2007. –С. 138-40.

მურადალიევა 2008 – Мурадалиева А. В. Строение производных имен существительных в лезгинском языке. – Проблемы общего и дагестанского языкознания / ИЯЛИ ДНЦ РАН. Вып. 5. Мх., 2008. – С. 243-50.

მურადალიევა 2009 – Мурадалиева А. В. Фонетические и морфологические особенности мазинского говора лезгинского языка: АКД. Мх., 2009. – 18 с.

მურთაზალიევა 2004 – Муртазаева Д. М. О лексических особенностях ашарского говора лезгинского языка. – Актуальные проблемы языка и литературы. Сборник статей. Вып. 13. Мх., 2004. – С. 18-9.

მურთაზალიევა 2005 – Муртазаева Д. М. Фонетические и морфологические особенности ашарского говора лезгинского языка: АКД. Мх., 2005. – 20 с.

ნასრულაევა 2003 – Насруллаева Г. С. Фонетико-морфологические и лексические особенности мискинджинского говора лезгинского языка: АКД. Мх., 2003. – 22 с.

ნასრულაევა 2005 – Насруллаева Г. С. Некоторые особенности лексики мискинджинского говора лезгинского языка. – Актуальные вопросы науки и образования. Мх., 2005. – С. 73-6.

ნიკოლაევი, სტაროსტინი 1994 – Nikolayev S. L., Starostin S. A. A North Caucasian etymological dictionary. M.: Asterisk, 1994. – 1406 p.

ჟირკოვი 1941 – Жирков Л. И. Грамматика лезгинского языка. М., 1941. – 132 с.

საიფულაევი 1992 – Сайфуллаев С. М. О некоторых особенностях лексики цеколярского диалекта лезгинского языка. – Материалы сессии, посвященной итогам экспедиционных исследований* в Дагестане в 1990-1991 гг. 16-17 июня 1992 г. Мх., 1992. – С. 130.

სეიფადინოვა 2005 – Сейфаддинова Д. С. Словообразовательный анализ неологизмов существительных лезгинского языка. – Вопросы дагестанских языков и литератур / ИПУ ДГПУ. Вып. 4. Мх., 2005. – С. 115-8.

სეიფადინოვა 2006 – Сейфаддинова Д. С. О некоторых способах образования неологизмов в лезгинском языке. – ВФ, 2006, № 6. – С. 244-8.

სეიფადინოვა 2007ა – Сейфаддинова Д. С. О функционально-стилистических особенностях устаревшей лексики лезгинского языка. – Региональный вестник молодых ученых. М.: СМУР “Academy”, 2007, № 1 (12). – С. 76-80.

სეიფადინოვა 2007ბ – Сейфаддинова Д. С. К вопросу о словообразовании архаизмов лезгинского языка. – Сборник статей ассоциации молодых ученых Дагестана. Научное обозрение. Мх.: ДНЦ РАН, 2007, № 37. – С. 47-52.

სეიფადინოვა 2008ა – Сейфаддинова Д. С. К изучению структурных особенностей неологизмов-словосочетаний в лезгинском языке. – Сборник статей межвуз. Науч.-практ. Конф. «Проблемы теории и методики вузовского преподавания русского языка как культурной ценности». Мх.: ДГПУ, 2008. – С. 97-101.

სეიფადინოვა 2008ბ – Сейфаддинова Д. С. Устаревшая и инновационная лексика лезгинского языка: АКД. Мх., 2008. – 22 с.

სეიფადინოვა 2008გ – Сейфаддинова Д. С. Словообразовательные типы историзмов лезгинского языка. – М-лы рег. науч. конф., посв. 90-летию со дня рождения К.Ш.Кулиева «Проблема развития государственных языков и литературы народов Северного Кавказа». Нальчик, 2008. – С. 97-101.

სელიმოვა 2005 – Селимова З. О. Словообразование личных имен в лезгинском языке. – Вопросы дагестанских языков и литературы. Сборник статей. Выпуск 4. Махачкала: ДГПУ, 2005. – С. 118-21.

სელიმოვა 2007ა – Селимова З. О. Сложные имена существительные с фиксированным компонентом в современном лезгинском языке. – Вопросы дагестанских языков и литератур / ИПУ ДГПУ. Вып. 6. Мх., 2007. - С. 169-72.

სელიმოვა 2007ბ – Селимова З. О. Отличие сложных слов от свободных сочетаний в современном лезгинском языке. – Вопросы дагестанских языков и литератур / ИПУ ДГПУ. Вып. 6. Мх., 2007. - С. 172-6.

სელიმოვა 2008ა – Селимова З. О. Отличие сложных слов от фразеологических единиц в современном лезгинском языке. – Актуальные вопросы общего и дагестанского языкознания. Сборник статей. Выпуск 2. Махачкала: ДГПУ, 2008. - С. 133-7.

სელიმოვა 2008ბ – Селимова З. О. К вопросу о классификации сложных слов в современном лезгинском языке. – Современные проблемы науки и образования. Материалы ежегодной научной сессии профессорско-преподавательского состава ДГПУ, 28-29 апреля 2008 г. Ч. 2. Общественные и гуманитарные науки. Махачкала: ДГПУ, 2008. - С. 145-8.

სელიმოვა 2008გ – Селимова З. О. Некоторые случаи образования сложных слов в лезгинском языке (лексико-семантический анализ). – ИО, 2008. №10. - С. 173-7.

სელიმოვა 2009 – Селимова З. О. Структурная и лексико-грамматическая характеристика сложных имен в современном лезгинском литературном языке: АКД. Мх., 2009. – 22 с.

სელიმოვი 2001 – Селимов А. А. Словарь ориентализмов лезгинского языка. Мх., 2001. – 545 с.

სულეიმანოვი 1988 – Сулейманов Н. Д. Морфемная структура имен в группе лезгинских языков (вопросы исторической деривации). – Морфемный строй дагестанских языков: Сборник статей. Махачкала, 1988. – С. 80-7.

სულეიმანოვი 1999 – Сулейманов Н. Д. О состоянии изученности исторического словообразования лезгинских языков и о методике его исследования. – ВДНЦ, 1999, № 5. – С. 86-92.

სულთალიევა 2007 – Султалиева З.М. Лексика хлютского говора лезгинского языка на фоне лексики родственных языков. – Материалы Международного конгресса кавказоведов. Тбилиси, 2007. С. 399-402.

სულთალიევა 2008 – Султалиева З.М. Особенности лексики хлютского говора лезгинского языка. – Современные проблемы кавказского языкознания. Вып. 8. Махачкала: ИПЦ ДГУ, 2008. С. 20-27.

სულთალიევა 2010 – Султалиева З.М. Особенности именных частей речи в хлютском говоре лезгинского языка. – Семантика языковых единиц разных уровней. Вып. 14. Махачкала: ИПЦ ДГУ, 2010. С. 50-55

სულთალიევა 2011 – Султалиева З.М. Фонетико-морфологические и лексические особенности хлютского говора лезгинского языка: АКД. Мх., 2011. – 22 с.

ტაჯობოვა 2001 – Таджибова Р. Р. Контрастивный анализ моделей словосложения в английском и лезгинском языках: АКД. Мх., 2001. – 17 с.

უსლარი 1896 – Услар П. К. Этнография Кавказа. Языкознание. VI. Кюринский язык. Тифлис, 1896. – 640 с.

შაბანოვა 2006ა – Шабанова О. В. Лексика в шимихюрском говоре лезгинского языка. – Вопросы типологии русского и дагестанских языков / ДГУ, ИЯЛИ ДНЦ РАН. Махачкала, 2006. – С. 255-9.

შაბანოვა 2006ბ – Шабанова О. В. Шимихюрский говор лезгинского языка: АКД. Мх., 2006. – 23 с.

შაუმიანი 1935 – Шаумян Р. Armeniaca-Lesgica (Армяно-лезгинские лексико-морфологические параллели). – Академику Н. Я. Марру. XLV. М.; Л., 1935. – С. 419-26.

შეობოვა 1989 – Шейхов Э. М. Словообразовательные модели названий съедобных трав в лезгинском языке. – Проблемы отраслевой лексики дагестанских языков: Названия деревьев, трав, кустарников. Мх., 1989. – С. 102-6.

შეობოვა 1997 – Э. М. Шейхов. Структурно-этимологический анализ основы терминов кровного родства в лезгинском языке. – Дагестанский лингвистический сборник. Вып. 4. Памяти Георгия Андреевича Климова/ Институт языкознания РАН. Отв. ред. М. Е.Алексеев М.: Academia, 1997. – С. 106-8.

შეობოვა 2004 – Шейхов Э. М. Сопоставительная грамматика лезгинского и русского языков. Морфология. Синтаксис. М.: Academia, 2004. – 262 с.

შიფნერი 1873 – Schiefner A. Ausführlicher Bericht über Baron P.von Uslar's kürinische Studien. – MAIS. VII-e ser. T. XX, N 2. St.-P., 1873.- V + 256 S.

ჩიქობავა 1979 – არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 1979.

ხაიდაკოვი 1973 – Хайдаков С.М. Сравнительно-сопоставительный словарь дагестанских языков. М.: Наука, 1973. – 179 с.

ხალილოვი 1993 – Халилов М. Ш. Грузинско-дагестанские языковые контакты (на материале аварско-цезских и некоторых лезгинских языков): АДД. Мх., 1993. – 51 с.

ჰასპელმათი 1993 – Haspelmath M. A Grammar of Lezgian. B.; N.Y.: Mouton-de Gruyter, 1993. – XX + 567 p.